www.dacoromanica.ro

Din stabilimentul pentru artele grafice:

SOCECŲ, SANDER & TECLU

39. Strada Academiei 39.

www.dacoromanica.ro

Eminenţiei Séle Monsenior Calinic Miclescu Mitropolit Primat al Romanieĭ etc. etc. etc.

Eminenţă,

Cine, avênd ocasiune a resfoi paginile istoriei nóstre, n'a veḑut, cu anima plină de recunoscinţă, ce datoresce Băsericei, nationalitatea română?

Naţiunea română amintindu-şi cu iubire că Băserica a fost cimentul reinchegator alŭ românimei, că Baserica a conservat în juru-i «*poporul*» cândŭ elŭ era risipit politicesce, mulţi secolĭ n'a despărţit sorţile sele d'ale Basericei: ḑi de bucuriă, ḑi de sóre, ḑi de pĕsŭ şi de doliŭ, — Românul le a impartit cu marii Prelati ai legei séle sânte.

Şi astaḑi chiar acela care cércă a desparte, in numele sciinţei şi alŭ progresului, pre românŭ de altarele séle, herezie face şi sciinţifică şi de cultură. Acela, cetit in carţile altor popóre şi ale altor băsericĭ, aduce, cu minte greşita, luptele şi scaderile basericilor streine, in ogorul cel de pace şi de iubire, alŭ eclesiei nóstre democratice şi nationale.

Prelaţii basericei nóstre n'au ḑisŭ neci odată sciinţei, progresului, ideei moderne un «*non possumus...*»

Ba da, aŭ ḑisŭ şi vorŭ ḑice: «*non possumus*» de cate ori li s'a cerut şi de cate ori li se va cere se despartă *Băserica de nationalitate.*

— Inalt Pré Sănte, şoptea *streinul,* sunt pucinĭ ani unui Prelate alŭ Moldovei, — fii contra *Unirei Moldovei* şi *Valachiei.*

— «Non possumus'! Unde-i turma acolo şi pastorul!»

— Eminenţă, şoptea mai dăunaḑi la auḑulŭ Inalt P. S. Téle, voci inconscie de ce facéu, ecouri triste ale dorinţilor culpabile ale unor popóre din Orient, care vedŭ cu neplacere desteptarea românimei, ori pe unde a împartit-o mana lui Dumneḑeŭ, — Eminenţă, şoptea, ḑicu acele *ecouri* inconscie — ce cauţi in fruntea Societaţei Macedo-Române?

Dar şoptei antinationale a respunsŭ glasul animei Vóstre, Inalt Prea Sănţite şi la indemnul d'a rumpe cu tradiţiunea marilor nostri Prelaţi, d'a parasi locul de luptă pentru nationalitate, aţi respunsŭ: «*non possumus!*»

Cui déră, déca nu Vouă, Inalt Prea Sănte Părinte, voiŭ inchina eŭ acésta carte destinată a servi causa ce definde Societatea de cultură Macedo-română? Ş'apoi punend-o sub bine-cuventarea Vóstră, va vedé *ori cine* in «*Albumul Macedo-Român*» nu o desfidere la adresa altor popóre conlocuitóre cu Românii in peninsula Balcanică, ci un real simbol de pace, de adevĕrata infraţire *prin reciproca respectare a drepturilor neprescriptibile ale fia-căruia.* Intre aceste drepturi pre care nu le póte nimicí neci forţa brutale, neci legile care se raḑima pre forţă ĕră nu pe dreptul naturale, — intre aceste drepturi este incontestabile *dreptul d'a remané Românĭ pentru toţĭ cei cari sunt Români,* şi prin consecinţă dreptul d'a *vorbi românesce, d'a ruga* pe Dumneḑeŭ in românesce, d'a *înveţa in scóla* românesce....

Bine-cuventéză, déră, Eminenţă, cartea in care cei mai ilustri scriitori ai Europei şi ai Românilor, vinŭ se afirme dreptul fiă-careia natiuni la limba şi la altarele séle şi se proteste contra aceleĭ diplomaţie care crede a face *operă politică durabilă,* impunendŭ unui popor limba altuia şi darimand altarele natiunilor, fie şi in puterea unor *tratate* semnate de tótă Europa!

Bine-cuventéză, Prea Sănte, *drapelul* păcei şi infrăţirei popórelor din Orient pe baza dreptaţei reciproce şi permite-mi se sarut, cu celŭ mai adûncŭ respectŭ, măna Vóstră de Pastore, care sufletul şi-l pune pentru turma română.

V. A. Urechiă.

www.dacoromanica.ro

Iubite fiiule şi stimate amice,

Beserica română 'şi are temelia pe osemintele vitezilor căduţi in campulu de bataie pentru apararea nationalitaţei şi a religiei stremoşesci. Nu este mur de beserica séŭ de monastire in patria romană, carele se nu amintéscă acésta, precum bine ḑici, in scrisórea ce 'mi adresaşi.

Beserica română a avut şi are sorţile séle nedisolubil legate de ale Românimei şi in adever că «*non possumus*» al Prelaţilor nostri ilustri nu au fost contra nouilor idei, contra directiunei de cultură a omenirei, ḑi contra desnationalisărei românilor.

Inveţătura cu graiŭ neamuţit şi resunator a traditiuneĭ nu va fi auḑită de mine si de ceilalti Prelati ai besericei române? Nu voiŭ fi alaturea cu intréga mé ţéră, in iubirea ei pentru macedo-români?

Pentru ca se nu se supere cutare ori cutare popor conlocuitor cu Românii din Peninsula Balcanică, vomŭ ḑice animei: nu simpatiza cu cei de un sange cu tine si besericei: nu te ruga pentru cei care au simpatia şi iubirea ta?

Dar numai spaime nejustificate, eronate păreri aŭ pututŭ agita pre unele ḑiare streine contra Societăţii care mi s'a dat onórea s'o preşedŭ. Acéstă Societate nu voiesce decât adeverata *frăţie* intre tóte popórele din Peninsula Balcanică, prin reciproca respectare a limbei nationale in scolă si in beserică. Predicatorĭ ai cuventului lui Dumneḑeu, noi servitorii altarelor nu avemŭ a impune nimenui *limba nóstră,* ci fiăcăruia a vorbi in *limba sea nationale. Partii şi Medii şi Elamiţii şi locuitorii Mesopotamiei, ai Iudeei şi ai Capadociei, ai Pontului şi ai Asiei; ai Frigiei şi ai Panfiliei, ai Egipetului şi ai parţilor Libiei..... şi streinii din Roma..... Critenii şi Arabii, auḑimŭ (pre Apostoli) vorbind in limbele nóstre măririle lui Dumneḑeu.* [1])

Pastori ai natiunilor diverse din Orient, se vorbimŭ fiă-caruea poporŭ in limba sea mărirea lui Dumneḑeŭ şi se strigamŭ tuturora: Pacé, frăţiă intru dreptate! iubire!

Bine-cuventarea lui Dumneḑeŭ fie asupra tuturora celora care lucréză in acéstă creştinéscă directiune si deci şi asupra acestei cărţi, simbol al simpatiei ce intelnesce Societatea macedo-română in tótă Europa pentru că se străduesce in favórea unei cause sânte. Primesce şi Domniata, iubite fiule, si vechiule si energicule luptator al culturei naţionale, mulţămirile si parintestile noastre bine-cuvantari.

+Calinic Mitropolit primat Romaniei

---

1) Faptele Apostolilor

www.dacoromanica.ro

PREFACIA

Unŭ june colaborator al acesteĭ cărţi, D. Mircea Rosetti, a ḑisŭ de minune, in nuveletta sea „o prima ciocnire“ *(pagina 121) tot ce aşi puté se spunŭ despre scopulŭ urmărit de* Societatea de cultura macedo-română *şi de acéstă carte. Trămitemŭ pe lectore la ea si declarămŭ aci speranţa nóstră, a celor din Societate, că va veni ḑioa, candŭ liniştindu-se spaimele deşerte, intelepţindu-se si unii si alţii, vorŭ înţelege cu toţii că deslegarea cestiunei Orientului nu se face prin substituirea unei nedreptaţi la alta, a unei dominatiuni streine la alta, ci prin perfecta stabilire a* frăţiei, *nascută din reciproca respectare a drepturilor Grecilor, Turcilor, Albanezilor, Bulgarilor, Serbilor, Muntenegrenilor şi Românilor. In Elveţia sunt francesi, italiani, germani, romani si constituescŭ un singur stat, in care fia-care îşi conservă neştirbită fiinţa sea nationale, cu tóte că toţi ḑicŭ, in limbe deosebite:* sum elveţian! *De ce nu s'ar puté ajunge la acestŭ resultat in* Peninsula Balcanică? *Reŭ facŭ aceĭ bărbaţi, acele jurnale si acele guverne, care, cu consentimentul seŭ fără consentimentul Europei, necunoscĕtóre de adeverata solutiune a questiunei ḑise Orientale — impingŭ poporŭ contra poporŭ! Din isbirea lorŭ ele vorŭ eşi sdrobite si de slabiciunea loru va profita tocmai acele state mari pre cari Europa ar voí se le impedice d'a se substitui vechei imperăţii turcesci.*

Noi, departe d'a imita pre contrarii nostrii, amŭ deplansŭ cu animă amărită atacurile ce s'aŭ indreptat contra Societăţei macedo-romăne, de cătră jurnalele grecesci si, lucrănd cu stăruinţă la immulţirea scolilor române in Turcia, avemŭ convingerea că facemŭ un serviciŭ reale si Turciei si Greciei şi Bulgarilor si Albanezilor, etc. Prin cultură nationale numai Românimea nu se va desnaţionaliza *in desavantagiulŭ conlocuitorilor sei..... Viitorulŭ cel mai apropiat va da dreptate nouă si atunci, iertand pre cei cari neinţelepţesce ne ataca aḑi prestandu-ne scopuri ce nu nutrimŭ, — vomŭ striga alăturĕa cu ei: Trăéscă Statele-Unite reseritene ale Europei! Trăéscă Grecia! Trăéscă Turcia! Trăéscă Albania! Trăéscă Bulgaria! Trăéscă Serbia!... etc.*

Şi din tóte aceste ţeri va vení şi nouă unŭ singurŭ respunsŭ: Trăéscă România *si* trăéscă Românii din Peninsula Balcanică!

V. A. URECHIĂ.

www.dacoromanica.ro

TABELA MATERIILOR

		Pag.
	Dedicatiune	III
	Prefacia	V
	Tabela materiilor	VI
V. ALECSANDRI.	Papagalul simpatic	1
—	Epistola către D. Urechia	7
—	Alexandru Makedon	7
EMILE ACOLLAS.	Lé Processus de l'humanité	8
ARNAVIELLE ALBERT.	As manidets de Roumanio (versuri)	8—9
—	Aux jeunes enfants de Roumanie	8—9
ATHANASIAD.	Scola	9
AUBANEL Théodore.	La Sirène (versuri)	11
AURELIAN P. S.	Salut, vouă Macedo-români!	11
BABESIU V.	Un picuţiu de filosofiă asupra incidentelui	11
BANVILLE Théodore.	Le Lion (versuri)	15
BARBIER P. J.	A Leuconoé (versuri)	15
BARBE Paul.	A sous fraires Balakos	16
—	A ses frères Vulaques	16
BOGDAN ANDRYSCU N.	Ismael şi Isac	17
BOGHEAN Demetriu.	O cimilitură istorică	18
BONAPARTE-WYSE William C.	Mandadis; a la memòri dóu Prince Lucian Bonaparte	19
—	Dins la Fourêst de la Santo-Baumo	19
—	Traduction	19
BOSIAN ELIE.	Basele succesului întreprinderilor	22
BOURALLY Marius.	Lou reire e lou felen (fablo)	22
—	Traducerea	22
BOYAN Teodor.	Vroiţi se faceţi fericirea unuï popor?	22
BRATIANU Demetre.	Epistola către d. V. A. Urechia	23
—	Esplicatiunea redactiunei Albumului	144
BURNOUF Emile.	Le sentiment religieux	23
CALINIC (Primat Romaniei.)	Epistola către D. V. A. Urechiă	IV
MAXIME DU CAMP.	Hiver (versuri)	24
A. FOUCHER DE CAREIL.	La Roumanie a droit à l'estime de l'Europe	24
CHIŢIU G.	Iubesc şi admir geniul	24
COSTIN Lascar.	Despre sinucidere	24
COPPÉE François.	A une fiancée	25
CREANGA I.	Anecdota	26
CRETZIANU George.	Despre oamenii mari	27
CRETZULESCU Emanoil.	Geniul binelui şi geniul reului	27
ENRICO CROCE.	Se il nome di Roma	32
DRAPEYRON Ludovic.	Lettre à monsieur le Président	32
DAMÉ.	La maison du pendu	32
DAVILA.	Eminentul autor.....	38
DENSUSIANU Ar.	Viétia	38
DENSUSIANU N.	Macedo-Românii din Croatia şi Slavonia	39
DJUVARA T. George.	Harpa minunósa (versuri)	41
—	Romanţa	41
—	Immortalitate (sonnet)	41
DUNCA-SCHIAU Constanţa.	Epistola către D. Urechia	41
EGGER C.	J'applaudis!... (epistolă autografată)	43
ELIESCU D.	Flórea (dupa Millevoye)	43
—	Reîntórcerea (poesiă)	43
ESPAGNE A.	Au pople de Roumania	43
—	Traducere	43
FELIX Dr.	Ţeranul român	43
FETUL An. Dr.	Epistola către d. V. A. Urechia	46
FLORANTIN.	Congres pedagogic panroman	46
FLORESCU B.	Chanson Bessarabienne	47
FROLLO G. L.	Naţiunile cari aŭ isbutit	47
GAGNAUD A. de.	A-n-uno jouvo Escoulano latino d'en Macedoni	47
—	Traducere de Berluc-Perussis (L. de)	48
GIRARDIN Emile de.	Mes sympathies pour les Roumains	48
GLEIZES Clair.	La culido de figo	48
—	Traducere	48
GARBEA G. O.	Maceda (poemă dramatică)	48
GRADISTEANU P.	Cugetari	49
GREGORIŢA Leonida.	Vino dragă	50
GREGORIU Petru V.	Desarta omenire	50
GUSTI D. A. S. R.	Elisabeta Dómna	50
—	Trecerea armatei române in Dobrogea	50
HUGO WICTOR.	Je resterai proscrit	92
HASDEU B. P.	Românul stă bine infipt in ambele Daciï	51
HOLBAN I. G.	Presentul şi viitorul	51
IARNIK Dr. Ioan Urban.	Am salutat cu o viă plăcere vestea	51
IONNESCU George I.	Ua visiune	54
IONESCU I. (de la Brad).	Pastorii români din Tesalia	54
IOSIF Episcop Dunărei de jos.	Credinţa	56
ISPIRESCU P.	Din povestele unchiaşului sfătos	56
LAFORGUE F.	Sonnet	57
—	Traduction	57
LANGLADO A.	A la mato escabartada	57
—	A la touffe égarée	58
LAPOMMERAYE Henri de.	Le poète Euripide en Macédonie	58
LEGRAND LOUIS.	C'est pour l'étranger un vif plaisir	59
LERMINIE Jules.	A Mr. Djuvara	59
LEVASSEUR E.	Lettre à monsieur le Président	59
LISLE Leconte.	O mort, divine mort (versuri)	59
LITTRÉ E.	Lettre au Président	59
LEON.	Sergentul Florea rănit	59
LOCUSTEANU N. B.	De secoli omul sufere	62
MACEDONSKI A.	La Chaumière	64
MALGOUVERNÉ.	Epistola către d. Urechia	64
MANIU V.	Macedonia-Română	65
MARIAN S. Fl.	Românul-Macedonean	67
MARCY Comte de.	Extraits des vieux comptes de Compiègne du moyen âge	70
MARIENESCU Dr. At. M.	Traian invetiase (versuri)	70
—	Macedo-Românii din Ungaria	70
MARTIN H.	A Mr. T. Georges Djuvara	73
MEITANI G. G.	Intrebarea şi respunsul (versuri)	73
—	Speranţa	73
MELCHISEDEC	Episcop. St. Ion Chrisostom	74
MELIDON.	Megaloblahia	74
MICLE Veronica.	Lăngă leagăn (versuri)	75
MIHAILESCU G.	Geografia	75
MIKLOSICH Fr.	In der Sammlung Bulgarischer Volklieder	78
MOŞOI I.	Sonnet	78
MISAIL G.	Macedo-românii	78
MISTRAL F.	A la Roumanie	82
—	Traduction	83
MURESIANU JACOB.	Reuniuni!	83
MAX-MÜLLER T.	Sprache und Sprachen	83
NAQUET A.	Lettre à Mr. le député V. A. Urechia	86
—	Le divorce	86
NENIŢESCU JOAN.	A crea. (versuri)	88
NIZET MARIE.	Le pauvre roumain	88
ODOBESCU.	Resunete ale Pińdului. Nicóra. Diochiul. Năluca.	89
OLLANESCU.	La isvor (versuri)	98
—	Ad Leuconoem	99
PETRESCU I. D.	Nota	99
PETRESCU VANGELIU Cruşoveanu.	Poesiă populară din Cruşova. Setea a gionelui	99
—	Note	99

www.dacoromanica.ro

ALBUMUL MACEDO-ROMÂN

	Pag.
ILIESCU TAŞCU. Pirpirunele séu Paparudele in Macedonia.	102
PICOT EMILE. Les Roumains Macédoniens en Autriche et en Hongrie.	102
PINTEN. Artea românească.	104
PLEŞOIANU C. C. Numele meŭ (versuri)	104
POLICHRONIADE I. N. Un popor luminat.	104
— Savantul şi poetul (versuri)	104
PONI MATILDA, născută Cugler. Vine iérna!... (versuri)	105
POPESCU N. D. Pindul şi Carpatul (Episod).	105
POPESCU G. Apostolĭ Macedo-Românĭ	107
PRUNCU N. Corpŭ si sufletŭ	110
— Societatei Macedo-Române	110
QUATREFAGES de. L'unité de l'espèce humaine	110
QUINET (Veuve Edgar). Lettre à Mr. Urechia.	110
QUINET Edgar. Lettre à un patriote roumain	110
QUINTANA (Albert de.) Jamais les vieilles nationalités	110
— A la Sociedad Macedo-Romana	111
QUINTESCU. O pagina din «Dela Bonn la Coblenz».	111
RADULESCU Basiliu. P. Mariora (Episod din resboiulu Românilor cu Turcii dela 1877, versuri)	111
RADU. Morala dupa Büchner.	112
RATAZZI (Maria Letizia.) Lettre à Mr. Urechia	113
— L'épreuve d'amour	113
RATISBONNE Louis. Le temps nous semble fuir (versuri).	114
RICHEBOURG Emile. Le vieux Rhin. (versuri).	114
RIUREANU I. M. Despre educatiune.	115
ROQUE FERRIER Alph. Lou dialoc de Clarmount (versuri).	119
— Traduction	119
ROQUES ANTONIN. La Bonté. (versuri)	119
— Pensées	119
ROSETTI MARIA. Epistola catra D. Urechia.	120
— Astfel este viéţa	120
ROSETTI MIRCEA C. Prima ciocnire.	121
ROSCA JULIU I. Lumina! Libertatea! (versuri)	122
ROSNY LEON de. Une question de droit ethnographique.	122
— La nouvelle école du positivisme spiritualiste	123
ROUMIEUX Louis. Flouretto (versuri)	126
— Fleurette (traduction)	127
ROUX A. L'estela de Roumania. (versuri)	127
— Traduction	127
ROGER CLÉMENCE. A une jeune fille (versuri)	127
RUSCALLA VEGEZZI G. Dal 1847 propugno	128
— Progetto	128
SAVINIAN. I Roumain.	128
— aux Roumains (versuri)	129
JULES SIMON. Ce que j'aimerais toute ma vie	129
SION G. La Macedo-românĭ	129
ŞERBĂNESCU TH. Despre meaḑaḑi, de peste Dunărea	129
ŞOIMESCU SAVA N. Musa si poetul (versuri)	129
STĂNCESCU. Cantec haiducesc (versuri).	130
STOICESCU C. Importanţa limbeĭ naţionale	130
STEFĂNESCU GR. Dorinţa mea.	131
SULIOTI CH. Formele de guvernamênt.	131
TARAN ALPHONSE. A Mireio Gleize.	131
— Traduction.	131
TEJADA. Los ojos (ochiĭ)	134
TEODORESCU G. D. Patru-ḑeciĭ de mucenicĭ.	135
THEUTU G. Prisăcariul casier (fabulă)	137
TORRES-CAICEDO I. M. El cosmopolitismo	137
UBICINI A. A ceux de mes amis Roumains	137
URECHIĂ V. A. Cordocuba.	137
— **Demetrie Cozacovici**	139
— Epistola către Eminenţa Sa Părintele Mitropolitul Primat	III
— Prefacia	V
— Epilog	144
VALABREGUE ANTONY. Souvenir de voyage	142
VERUSSI P. Cugetare.	142
VOLENTI N. Am plecat de diminéţă. (versuri)	142
VULCAN JOSIF. Hiu, escu şi sum roman! (versuri)	142
XENOPOL A. D. Istoria şi politica.	143
— Prietenia	143
ZACONE P. La vertu	143

ILUSTRATIUNI

	Pag.
Pórta albumuluĭ combinată de d. Buts desemnator	I
(*Soldatul* din stânga este de d. Mirea din Paris)	I
Fac-simile de subscrierile membrilor Divanului ad-hoc al Moldoveĭ (veḑi notele)	
HENŢIA Sava I. Ultimul Suzoran	4
WILLIAM D. Casa arendaşului	5
— Casa săteanului.	5
— Curcanii la pînda.	60
— Jeune berger des Carpathes.	69
MIREA DEMETRESCU. Doue capete	5
DIVERSI. Tipuri macedo-romane (veḑĭ notele)	12
BELLISSIMUS I. K. Casa pescarului românu	13
MARIETTA PANAITEANU. Gîndirea	20
— Fata la isvor séu Dorul	29
STAHI C. D. «Se-lu credu óre?»	21
— Plugulu.	37
BARDASARE Em. P. Sămbăta Moşilor	28
— Băile de la Slanic.	44
— Buciumeniĭ	45
VERUSSI P. Faust (tipŭ)	36
— Vine óre?	116
STANCESCU. Mama mare	37
— Eliad Rădulescu.	84
MUNTUREANU. Cerna-Voda.	52
MUNTUREANU. San-Stefano	53
— Nouri-Osmanie	61
AMAN. Ambasada neamică	68
Marmora comemorativa de la Pétra	69
Colectiunea V. A. U. Vasile Lupu / — Neagoe Basarab	76
— Constantin Şerban V.V. / — Constantin Basarab Brancoveanu	77
SZATMARY. Primiĭ scolarĭ macedo-românĭ şi Directorele lor părintele *Averchie*	85
VICTOR HUGO. Facsimile	92
MAYERHOFER TH. Demetrie Cozacovicĭ (veḑi biografia luĭ pagina 139.)	93
— Doctorul Dossius	100
— Român din Cruşova-Macedonia.	101
Colectiunea V. A. U. Mircea cel Mare	108
— Ioanitiu Imperatore	109
— Grigorie Ghica 1727	132
— Ioan Grigorie Ghica 1660	133
— Radu Negru	140
— Fanariotul	140
X. — Noul cetăţean din Dobrogea.	131
PANAITEANU. Paşa!	117

ALBUM MUSICAL

	Pag.
WACHMANN Ed. Scherzo	3
STEPHANESCU G. M. Fata de la Cantili.	6
CAUDELLA Ed. Le chant de la race latine.	8
POENARU Iuliu. Le don d'amour	12
MEZETTI P. S'o veḑĭ mamă	16
HUBSCH E. A. Vine earna! (romanţă)	19

www.dacoromanica.ro

PAPAGALUL SIMPATIC

I.

In toamna anului 1840 tînĕrul Alexis se întorcea din străinătate unde îşĭ terminase studiile. Era pe la finele luĭ Octomvrie când în ţeara nóstră ploile începŭ a fi în doă cu zăpadă şi drumurile devinŭ din ḑi în ḑi maĭ grele. Caiĭ harabagiuluĭ de la Mihăilenĭ, plinĭ de glod pênĕ la urechĭ, îngheţaţĭ, căḑuţĭ de osteneală, deabie maĭ puteaŭ trage trăsura pe câmpul moale în care roţile intraŭ pănă la butuc. Vezeteul perduse drumul din causa întunecimeĭ; iar caiĭ buĭmăciţĭ, la fie-ce ridicătură de pământ, se opriaŭ suflând greŭ şi păreaŭ că nu maĭ simtŭ loviturile biciuluĭ ce lăsa urme dese pe umeda lor spinare.

— Unde ne găsim? întrebâ Alexis pe harabagiu.

— Dumneḑeŭ scie! respunse acesta. Eu nu maĭ vĕd nimic înaintea mea.

— Eĭ bine, ce facem acum?

— Nu sciŭ, ḑĕŭ!... Se aşteptăm pănă s'a maĭ ridica pâcla ca se ne putem găsi calea.

— Fie! ḑise tînĕrul; şi învelindu-se bine cu mantaoa, el se ghemui în colţul trăsureĭ.

Perdut ast-fel noaptea pe locurĭ necunoscute, el se puse a gândi la ţĕrile civilisate de unde venea şi a face o tristă asemănare între starea de înflorire acelor părţĭ ale Europeĭ, şi starea de miserie a patrieĭ sale!... Acolo oraşe marĭ, bine îngrijite, bine luminate, bine zidite, ornate cu monumenturĭ de artă, cu muzeurĭ, cu universităţĭ, etc.; la noĭ oraşe păcătoase, glodoase, întunecoase, înghesuite cu jidanĭ strenţeroşĭ şi lipsite de cel maĭ mic confort al vieţiĭ! Acolo şosele minunate, podurĭ frumoase, canalurĭ largĭ, drumurĭ de fer, oteluri lucsoase, etc.; la noĭ drumurĭ cu *haugaşe,* podeţe de lemn putred, *crîşme* miserabile pe icĭ, pe colea; acolo caĭ nalţĭ, tarĭ, curaţĭ, plinĭ de foc, vite grase, bine ţinute şi grajdiurĭ de peatră; la noĭ caĭ micĭ, nesăcelaţĭ, obosiţĭ de muncă, stîlciţi de bătae, morţĭ de foame; vite slabe, chircite, părăsite pe câmp la toate asprimele timpuluĭ! Acolo în fine, oamenĭ care, bucurându-se de binefacerile civilisaţieĭ, aŭ simţimêntul demnităţeĭ personale şi portu pe obraz semnele prosperităţeĭ; la noĭ un popor îngenunchiat dinaintea împiegaţilor guvernuluĭ, dinaintea stăpânuluĭ moşieĭ, dinaintea arendaşuluĭ şi a vatavuluĭ şi a *fecĭorului* boeresc! un popor secat de miserie şi ajuns în stare de *anima vilis* în ghiarele Evreuluĭ care îl speculeză fără milă!...

Toate aceste gândirĭ atristau adênc pe tînĕrul nostru călĕtor, dar el se găsea la acea epohă frumoasă a tinereţiĭ unde năluciriile, ca un cârd de paserĭ primăvăroase, sboru în calea omuluĭ şi'l îngână cu melodiĭ încântătoare. Prin urmare tristeţa luĭ nu ţinu mult căcĭ el se mîngâia cu ideea de a fi unul din pionierĭ civilisaţieĭ în patria luĭ, misiune nobilă şi visată de fie-care tînĕr de pe timpul acela, însă misiune *descurajătoare* pentru mulţĭ din ḑioa de astăḑĭ!

Vezeteul se coborîse de pe capră ca se caute drumul. Caiĭ cu capetele lor plecate şi cu urechile plĭoştite, fumegaŭ de sudoare şi se clătinaŭ în glod, ţinêndu-se deabie pe picioare, şi noaptea se întuneca tot maĭ mult... Alexis începea a perde râbdarea şi a rosti un şir de imprecaţiĭ în contra guvernuluĭ, când el auḑi un tropot de cal şi un glas străin care striga: Măĭ! cel cu trăsura, ce te-aĭ băgat în arăturĭ? — Vezeteul veni iute din câmp şi respunse: Ne-am rătăcit.

— Dar încotro mergeţi?

— La Iaşĭ.

— La Iaşĭ?... Aţĭ lăsat drumul Iaşuluĭ departe!...

— Cum se poate? întrebâ Alexis, scoţênd capul din manta. Şi unde ne aflăm aicĭ?

— Pe moşia cucoaneĭ Elencu.

— Care Elencu?

Dorianca.

— Departe 'ĭ satul?

— Ba nu; cât colea.

Şi este cine-va la Curte?

Este cucoana şi duduca.

— Poţi se ne îndreptĭ spre casa boerească?

— Cum nu? Eu sînt chiar din Curte... Sînt puşca. Minunat! fiĭ călăuzul nostru şi ĭ avea bacşiş bun.

— Sărut mânele... Haĭ!

Călăreţul apucă înainte, peste câmp, şi trăsura e puse a l urma suind şi coborînd din brazdă în brazdă. Peste o jumătate de oră se auḑiră lătrărĭ de cânĭ şi se zăriră câte-va luminĭ slabe prin fere tre afumate de

www.dacoromanica.ro

case ţĕrănescĭ; apoĭ se ivi o poartă mare ce se deschidea într'un zid, şi trăsura, intrând într'o ogradă spaţioasă, se opri la scara uneĭ case vechĭ cu doă rânduriĭ.

Maĭ mulţĭ servitoriĭ alergară se deschidă oblonul, iar unul din eĭ conduse pe Alexis într'un mic apartament în care domnea tot confortul ospeţieĭ românescĭ.

Pe cine se anunţ cucoaneĭ? întrebă servitorul respectuos.

— Pe D-nul Alexis Lunceanu, rĕspunse călĕtorul nostru care, rĕmas singur, îşĭ drese toaleta, îşĭ pieptĕnă pĕrul şi se privi într'o oglindă cu destulă mulţămire de sine.

Nu trecură ḑece minute şi servitorul se întórse ḑicênd luĭ Alexis că este invitat de stăpâna caseĭ a se presenta eĭ. Tînĕrul nostru sui la rândul de sus pe o scară îmbrăcată cu scórţe şi luminată de un policandru cu patru lampe; apoĭ intră în salonul unde îl aştepta D na Dorian. El se găsi în presenţa uneĭ dame ca de 45 de anĭ şi a uneĭ d-şoare, fiica eĭ; amândoă avênd tipul distins al adevĕrateĭ aristocraţiĭ.

D-na Elencu Dorian, de şi trecută de tinereţe, păstra âncă urmele uneĭ frumuseţĭ care acum luase un caracter de maiestate graçioasă. Cât pentru fiica sa, D-ra Eliza, ea produse luĭ Alexis efectul uneĭ minunĭ!... Şi în adevĕr talia sa de regină, şi espresia inteligentă, poetică, atrăgătoare a figureĭ sale fărmecaŭ ochiĭ la prima privire.

Alexis se închină respectuos, şi ḑise: Vĕ cer o mie de scuze, D-na mea, pentru libertatea ce am luat de a căta un adăpost în casa D-voastră, fără a avé onorul de a vĕ fi cunoscut.

— Vĕ înşelaţĭ, D-nul meŭ, rĕspunse D-na Dorian... Dacă vĕ vĕd acum pentru întâia oară, este că v'aţĭ dus de mic în străinătate, ênsă am bună cunoscinţă cu părinţiĭ D-voastră, şi fiica mea, Eliza, e amică de pension cu sora D-voastră.

— Şi puteţĭ adăogi, maman, o amică iubită; ḑise D-ra Eliza cu un glas dismierdător.

— Atuncĭ sînt fericit de a mĕ întroduce în castelul D-voastră sub auspiciile surorieĭ mele, replică Alexis, şi când m'oiŭ întâlni cu ea, oiŭ săruta-o de-o mie de orĭ pentru serviciul ce'mĭ face în acest moment.

D-na Dorian se puse pe canapea şi arătă luĭ Alexis un jilţ alăturea; apoĭ ḑise D-reĭ Eliza ca se ordone a se aduce ceaiul.

Salonul în care intrase Alexis nu era mare, însă prin mobilarea luĭ arâta că era locuinţa favorită a unor dame deprinse cu lucsul vieţiĭ elegante: covoare pline pe parchet, florĭ ecsotice în jardiniere de lemn de trandafir, oglinḑĭ în cadrurĭ sculptate, albumurĭ şi note de musică pe mese rotunde, mulţime de micĭ obiecte de artă pe etagere de palisandru, un piano lung de Pleyel şi un papagal verde stând într'o labă pe marginea aceluĭ mobil şi făcênd monologurĭ în limba luĭ. In sobă un foc vesel rĕspândea căldură plăcută în salon, iar dinaintea gureĭ de la sobă se încovoia o mîţă albă care torcea de mulţămire.

După o scurtă tăcere în timpul căria Eliza dase ordin pentru ceaiŭ şi venise apoĭ de se puse pe un scaun în faţă cu Alexis, D-na Dorian întrebă pe tînĕrul oaspe ce impresie 'ĭ-a produs revederea patrieĭ sale după o absenţă îndelungată?

D na mea, respunse Alexis; voiŭ mărturisi că am simţit o mare bătae de inimă când mĕ apropiam de frontariile Moldoviĭ. Toate suvenirile din copilărie se deşteptaseră în minte'mĭ şi formaseră un cortegiŭ adimenitor care mĕ îmbăta prin imaginele fărmecătoare ce'mĭ presenta. Eram, într'un cuvênt, convins că aveam se intru în raiŭ nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin; însă când am sosit la Mihăilenĭ, am găsit raiul cam glodos şi locuitoriĭ luĭ cam nespălaţĭ, fiind, în loc de ângerĭ, nişte jidanĭ în halaturĭ rupte de pelea draculuĭ... Raiul se prefăcuse în purgatoriŭ ca se nu ḑic în iad.

Damele începură a rîde, iar Alexis, încurajat, urmâ cu descrierea călĕtorieĭ sale în compania harabagiuluĭ, voiaj comic şi plin de micĭ întêmplărĭ care aţîţaŭ rîsul. D-na Dorian şi cu Eliza găseaŭ multă plăcere a'l asculta căcĭ el avea un spirit original, o convorbire fină şi variată. El grăi de Paris cu entusiasm maĭ cu seamă că Eliza manifestase o mare dorinţă de a visita frumoasa capitală a Franţeĭ. Apoĭ afirmâ admirarea luĭ pentru literatura francesă, înalţâ până la ceruri pe Lamartine, pe Victor Hugo şi maĭ ales pe Alfred de Musset, căcĭ acest poet era poetul favorit a D-reĭ Eliza... Şi ast-fel pe nesimţite începu a se nasce o comunitate de ideĭ şi de simpatiĭ între amêndoĭ.

Un servitor aduse tablaoa cu ceaiul. Eliza, umplu ceşcele de porçelană de Saxa şi oferi una luĭ Alexis întrebându'l dacă 'ĭ place ceaiul dulce saŭ fără zahar precum obicĭnuesc Chinezii.

— Chinezii, rĕspunse tînĕrul, aŭ dreptate se prefere această bĕutură sade, căcĭ aromul eĭ este ast-fel maĭ tare, însă eŭ sînt de părerea papagaluluĭ D-voastră care vĕ cere o bucăţică de zahar.

In adevĕr paserea sburase de pe piano şi se rotia graţios pe dinaintea stăpâniĭ luĭ, băiguind toate cuvintele ce învĕţase. Eliza îl sărutâ, desmierdându'l, şi-ĭ dete partea luĭ de biscot.

— Ce pasere curioasă! observâ D-na Dorian; astfel e deprinsă cu fiica mea că nu vrea se priimească mâncare decât numaĭ din mâna eĭ. N'am vĕḑut âncă o aşa simpatie... Pe toţĭ, şi chiar pe mine, ne muşcă rĕŭ când vrem se o luăm pe deget, iar când vede pe Eliza, îşĭ întinde penele, se gudură şi face toate cochetăriile...

— Îmĭ daţĭ voe, D-ră, se cerc şi eŭ a lega amicie cu el? întrebâ Alexis pe Eliza, luând o bucăţică de zahar în mână.

— Bucuros, însă luaţĭ seama se nu vĕ muşce.

Alexis începu a ḑice cu glas blând: «Giali, Giali... e frumos Giali...» şi pe loc papagalul căutând la el cu coada ochiuluĭ, se apropia încet repetând: Coco, Coco, şi se sui pe degetul luĭ Alexis.

— Maman, maman! strigâ Eliza; privesce minune! Giali se arată amic cu D-nu Alexis.

— In adevĕr, e lucru de mirarel... se vede că D-nu Alexis are talentul de a îmblânḑi fiarele sĕlbatice.

— Giali, fiară sĕlbatică?... Auḑĭ, Giali, cum te ocăresce maman?... Giali frumos, Giali drăgălaş... Vin' aice, Giali, vină.

In zadar însă Eliza îĭ prodiga cuvinte dismierdătoare şi îĭ arâta bucăţĭ de zahar şi de biscot, paserea alintată îşĭ plecase capul şi Alexis îĭ cĭugulea penele de la gât. Ea respundea încet la glasul stăpîneĭ sale dar nu se mişca de loc.

— Pare-mi-se, observâ D-na Dorian, că favoritul tĕŭ, Elizăĭ face nefidelităţĭ şi că s'aŭ dat în dragoste cu D-nu Alexis. El nicĭ nu maĭ vrea se scie de tine, şi tu eştĭ geloasă... o vĕd în ochiĭ tĕĭ, eştĭ geloasă... Ḑicênd aceste, începu a rîde cu hohot.

Papagalul se treḑi deodată ridicându-şĭ capul, îşĭ desfăcu aripele înforma de evantail şi imită rîsul D-neĭ

www.dacoromanica.ro

Dorian, apoĭ îşĭ luâ sborul şi se puse pe umerul Elizeĭ.

— Veḑĭ, maman, că l'aĭ calomniat pe Giali?... El tot mĕ iubesce.

— Te iubesce dar, însă iubesce deopotrivă şi pe D. Alexis. El vĕ unesce pe amêndoĭ în aceeaşĭ simpatie.

La aceste cuvinte a maiceĭ sale, copila întêlnind ochiĭ espresivĭ a luĭ Alexis, se turburâ puţin, iar tînĕrul, vrênd se dee o esplicare naturală incidentuluĭ se rătăci într'o disertaţie psihologică din care nu maĭ putea se easă. D-na Dorian îl ascultâ zîmbind şi îl întrerupse, ḑicênd: «Efectul simpatieĭ nu se poate esplica.»

Atuncĭ el schimbâ şirul convorbireĭ şi luâ de pretecst elegantul piano din salon pentru ca se grăească despre muzică:

— Sciţĭ a juca din clavir? îl întrebâ Eliza.

— Puţin, foarte puţin, D-ră, respunse el. — In vreme cât am fost student, îmĭ variam studiile serioase cu muzica, însă n'am parvenit a fi artist.

— E destul se fie cine-va simplu diletante pentru ca se producă mulţămire ascultătorilor. Cred că sînteţĭ măcar diletante.

— Pentru mine, dar; ênsă pentru alţiĭ... mĕ îndoesc.

— Se vedem, ḑise D-na Dorian, mergênd se deschidă clavirul. Pune-te aicea şi esecutează ce sciĭ maĭ nuoŭ.

Alexis, fără a face multe dificultăţĭ după obiceiul diletanţilor, se aşeḑâ dinaintea claviruluĭ şi esecută cu gust şi precisie una din compunerile amiculuĭ seŭ Charles Mikuli, o simfonie elegantă asupra melodiilor românescĭ. El încântâ damele prin talentul seŭ şi priimi sincere complimente.

— Sînteţĭ artist, D-le, îĭ ḑise Eliza, şi ce e maĭ rar, artist modest.

Alexis se roşi de bucurie şi respunse că e fericit ḑe a priimi acest atestat din partea uneĭ persoane atât de amabile; apoĭ după îndemnul eĭ, continuâ a giuca diverse bucăţĭ dintre care una maĭ cu seamă plăcu foarte mult.

— Ce melodie 'ĭ asta? întrebâ Eliza.

— E o romanţă nuoă ce se cântă acum în toate saloanele Parisuluĭ.

— Cunoasceţĭ şi cuvintele?

— Dar, mi le aduc aminte.

— Nu aţĭ vroi se le cântaţĭ pentru ca se le învĕţ şi eŭ?

— Le-aşĭ cânta bucuros pentru ca se mĕ supun dorinţeĭ D-voastră, însă am un glas care mĕ tem că v'a face se fugiţĭ.

— Vĕ asigur că maman şi eŭ sîntem foarte curagioase, replică Eliza, zimbind.

— Dacă este aşa, étă romanţa. Ea poartă titlul de: *L'oiseau bleu;* însă în consideraţia cualităţilor papagaluluĭ D-voastră, o voiŭ numi-o: *L'oiseau vert.*

Glumind ast-fel, Alexis cântă cu un glas simpatic următoarele versurĭ pusĕ pe o melodie delicioasă:

Il est un bel oiseau volage
Qui rarement reste en sa cage,
C'est le bonheur,
Hôte joyeux de notre coeur.

Chacun de nous voudrait le prendre
Mais lui, dit on, ne veut se rendre
Qu'au doux appel
Des coeurs aimants, des voix du Ciel.

Chantez, aimez, et sur mon âme,
Auprès de vous soudain, Madame,
L'oiseau viendra
Et jamais ne s'envolera.

Tînĕra copilă ascultâ cu multă luareaminte, şi când Alexis se sculâ de la clavir, rugând'o ca se cerce a cânta romanţa, ea respunse că nu poate, nefiind bine dispusă în astă seară. Adevĕrul este că ea se simţia cuprinsă de o taĭnică uimire.

— Atuncĭ nu vreţĭ ca se am şi eŭ mulţămirea de a vĕ auḑi? observâ Alexis.

— Pentru ce?

— Pentru că mânĭ dimineaţă trebue se vĕ ḑic adio şi se plec.

— Se plecĭ aşa de grabă? ḑise Doamna Dorian... Nu se poate... In astă seară v'am dat ospeţie pentru D-voastră; mâĭnĭ vĕ-o ofer pentru mine şi pentru fiica mea.

— Dacă îmĭ permiteţĭ se rĕmân, rĕspunse Alexis închinându-se, priimesc cu recunoscinţă.

— Şi noĭ vĕ mulţămim pentru orele plăcute ce ne-aĭ făcut se petrecem, replică D-na Dorian întiḑênd mâna luĭ Alexis. El sărutâ mâna respectuos şi se retrase în apartamentul luĭ tocmaĭ pe când pendula din salon suna mieḑul nopţiĭ...

— Ce nobilă ḑamă e D-na Dorian... Ce ânger gracios e D-ra Eliza?... ḑise el în mintea luĭ păn'a nu adormi.

— Ce amabil tînĕr!... ḑise şi Eliza în gândul seŭ când se găsi singură în camera eĭ.

II

Peste nópte earna sosi la Moldova şi întinse pe câmpiĭ un covor de zăpadă albă. Văile, dealurile dispăruseră sub acel vĕl strălucitor în razele soareluĭ şi resunaŭ de croncănitul cârdurilor de corbĭ ce sburaŭ în aer cu mulţămire. Alexis trezindu-se ḑimineaţa şi privind prin fereastă, vĕḑu copaciĭ grădineĭ, încărcaţĭ cu ţurţurĭ argintiĭ, basinul îngheţat, şi pe straturĭ mulţime de stigleţĭ care căutaŭ seminţe pentru hrană. O simţire de bucurie îl cuprinse în presenţa aceluĭ spectacol nuoŭ, căcĭ earna vine cu un mare cortegiŭ de plăcerĭ: baluri, teatruri, nunţĭ, etc. şi pentru un om tînĕr ea aduce câte odată chiar realisarea fericirilor visate.

Alexis ar fi dorit se facă o primblare prin aleele parculuĭ, însă nu singur... ci cu D ra Eliza!... ar fi fost încântat se vadă pasurile eĭ lăsând urme micĭ şi delicate pe faţa omĕtuluĭ... ar fi vrut, ar fi vrut... Pentru ce? Rĕspundă tot omul care a fost prada fantazieĭ amoroase.

Suindu-se în salon pe la 11 oare, el găsi pe D-na Dorian şi pe fiica sa în tualete de earnă, şi pe Giali ciugulind cu pliscul blana mîţeĭ culcată lângă sobă.

— V'am adus earna, Doamna mea; ḑise Alexis, salutând.

— Aşa este, respunse D-na Dorian, însă o earnă cu soare.

— Şi cu una din cele maĭ marĭ plăcerĭ ale erniĭ, cu concerturĭ; adăogi Eliza.

— Dacă aşĭ fi poet, D-ră, aşĭ ḑice auḑindu-vĕ, că aud primăvara făcênd panegiricul erniĭ, şi acest subiect graţios mĭ-ar inspira un sonet foarte poetic.

— Cine scie dacă nu cum va sînteţĭ şi poet, D-nul meŭ? întrebâ zimbind Eliza.

— Asta o sciŭ eŭ, D-ră; replică Alexis riḑênd.

— Ce sciţĭ?... că sînteţĭ saŭ că nu sînteţĭ unul din favoriţiĭ muzelor?

— Mie nu mĭ-este ertat se vorbesc de mine, dar se întrebăm pe Giali...

www.dacoromanica.ro

Ultimul Suzeran!

www.dacoromanica.ro

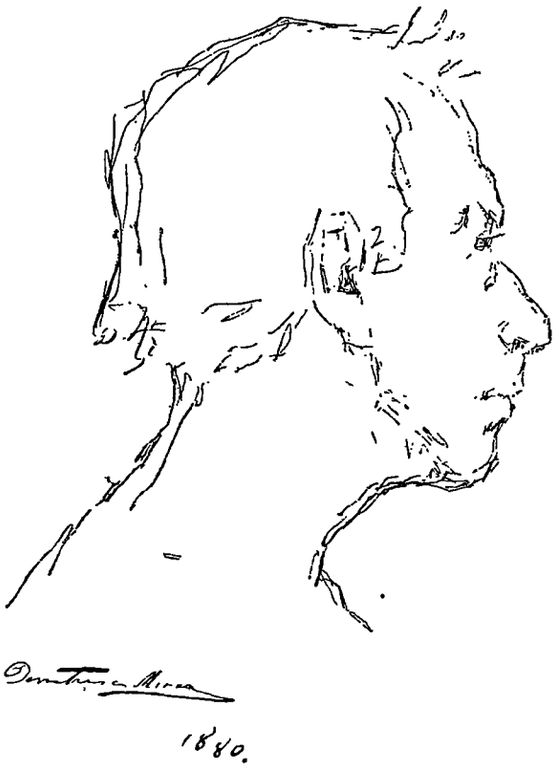

1880.

Paris 1880.

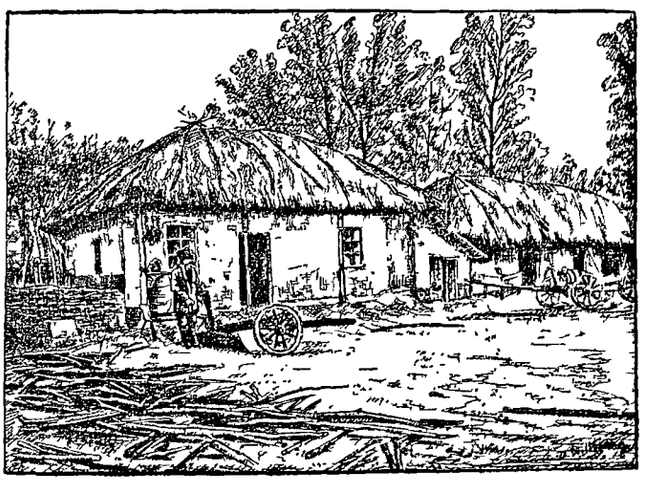

www.dacoromanica.ro

Însă pân'a nu i se adresa această întrebare, Giali se puse a rosti: *oui, oui, oui.*

— Ce pasere inteligentă!... observâ Eliza... Nu vĕ maĭ puteţĭ apăra în contra verdictuluĭ luĭ Giali, D-nul meŭ... Iată-vĕ proclamat poet!... Prin urmare luaţĭ condeiul şi improvisaţĭ o strofă în onorul paserei mele favorite.

Alexis deschise un album şi scrise următoarele patru versurĭ:

«Un papagal prin naltul sĕŭ decret
«M'aŭ înălţat la rangul de poet:
«Se'ĭ fac un imn? ar fi cam în zadar.
«El are gust maĭ bun... pentru zahar.»

— Iată ḑise el, demisia mea de poet.

Damele cetiră riḑând aste versurĭ, şi apoĭ D-na Dorian luând braţul luĭ Alexis îl duse în sala de prânḑ, ḑicându-ĭ: se spune că poeţiĭ sîntŭ adeseorĭ cu stomahul gol, sper dar că veĭ împărţi cu plăcere dejunul nostru.

Masa, după obiceiul ţĕrĭĭ noastre, era acoperită cu o mare varietate de comestible, numite meselicurĭ făcute în casă: smîntână, murăturĭ, păstrămurĭ, dulceţurĭ, etc. aşeḑate în ordin pe farfurĭĭ fine, semne vederate şi gustoase de îmbelşugarea camereĭ, probe de spiritul de gospodărie a stăpânelor casteluluĭ.

După dejun, Eliza propuse o primblare pe cânp cu sania, şi fără întărḑiere se suiră tus-treĭ într'o sanie elegantă la care eraŭ înhămaţĭ doĭ caĭ negri de mare preţ. Telegariĭ aţiţaţĭ prin biciul geruluĭ şi prin clinchetul zurgalăilor, plecară ca nişte zmeĭ ridicând un nour de pulbere de omĕt sub copitele lor.

— Vĕ place primblarea cu sania? întrebâ Eliza pe Alexis.

— O găsesc răpitoare ca un vis, D ră... Visat-aţĭ vre-o dată că sburaţĭ prin aer? întocmaĭ acest efect îmĭ produce lunecatul sanieĭ pe zăpadă.

— Şi mie tot aseminea mulţămire îmĭ face... îmĭ pare că mĕ găsesc într'o lume fantastică unde sînt condusă pe aripele unuĭ zmeŭ, chiar ca în poveştĭ.

— Elizo, întrebâ D-na Dorian, se află şi lupĭ în acea lume fantastică?... Şi fără a aştepta respuns, ea ţinti ochiĭ cu grijă spre marginea pădureĭ pe lângă care treceaŭ cu repeḑiciune. Caiĭ dedeaŭ semne de spaĭmă, sforăind, şi muşcând zabalele, iar vezeteul, stringând frîele, cercă se-ĭ liniştească cu glasul.

— Gheorghe, Gheorghe... strigâ D-na Dorian... Ce se vede alergând spre noĭ de la pădure?

— Or fi câniĭ de la stână, cucoană; respunse vezeteul.

— Ba sînt lupĭ, lupĭ, Gheorghe!... Vaĭ de mine, sîntem perduţĭ!

— Nu vĕ temeţĭ, ḑise Alexis, nu vĕ temeţĭ căcĭ nu e nicĭ un pericol. Am revolverul cu mine.

El se sculă pe picioare şi vĕḑu alergând treĭ lupĭ spre sanie.

— Gheorghe, poţĭ se stăpânescĭ caiĭ?

— Pot, cuconaşule.

— Ţine'ĭ vêrtos în mână ca se nu ne răpească.

Lupiĭ veniaŭ mereŭ cu gurele căscate ca la o pradă sigură.

— D-le Alexis, suspină plângând D-na Dorian, scapă pe Eliza.

— Apără pe maman, D-le Alexis, strigâ copila, îmbrăţişând pe maica sa; şi amêndoă, strînse pept la pept, se uitaŭ la tînĕrul lor tovarăş ce sta gata a se lupta cu fiarele sĕlbatice. Conservând toată presenţa de spirit în acel moment critic, el aştepta se se apropie lupiĭ, apoĭ întinse revolverul, chiti şi dete foc. Una din fiare se rostogoli ucisă în omĕt, iar cele-l alte se opriră lătrând cu spaimă.

— Mână acum, Gheorghe, poronci atuncĭ Alexis; dar ie seama la prăvălişurĭ.

Vezeteul pocni din biciŭ şi telegariĭ plecară ca fulgerul. Ceĭ doĭ lupĭ rĕmaşĭ se luară din nuoŭ la goană şi în câte-va minute fură alături cu sania; colţiĭ lor se vedeaŭ sângeraţĭ şi rĕsuflarea lor se auḑia hîrîind... Damele îngrozite scoaseră un ţipĕt hioros, iar Alexis, chitind lupiĭ, descărcă revolverul în eĭ. Amêndoĭ se svîrcoliră în loc, fiind răniţĭ de moarte, şi începură a se rupe între dênşiĭ, luptând cu furie şi bătênd omĕtul cu sângele lor. Sania se depărtă cu o răpejune ameţitoare şi sosi în curênd acasă.

Cine poate descrie manifestările de recunoscinţă a D neĭ Dorian şi ochirea îngerească cu care Eliza recompensă purtarea luĭ Alexis?... D-na Dorian îl sărută cu dragoste ca pe copilul eĭ, iar Eliza îĭ strînse mâna, ḑicênd:

— Ne-aţĭ scăpat, pe maica mea şi pe mine, dintr'un pericol de moarte; cum se vĕ mulţămesc?

Alexis era atât de uimit că nu găsia nimica a respunde; el ridică frumoasa mână a copileĭ şi o sărută fără a sci ce făcea; şi din acel sărutat inocent se născu scânteia menită de a-ĭ înflăcăra inima pentru toată vieaţa luĭ. Însăşĭ Eliza simţi un fior ferbinte în sînul eĭ, fior prevestitor de marĭ fericirĭ saŭ de marĭ suferinţĭ.

Ḑioa întreagă se trecu în convorbirĭ asupra incidentuluĭ ce transformase pe Alexis în eroŭ; şi seara, când salonul se âmplu de lumina lampelor, tinerĭĭ prin îndemnul D-neĭ Dorian se puseră a face muzică. Clavirul resuna acum armonios sub degetele copileĭ în vreme ce Alexis, cuprins de un dulce estaz, întorcea foile notelor. Pe urmă frumoasa diletantă începu a cânta o arie Napolitană foarte originală precum sîntŭ toate melodiile din Italia.

— Minunat! strigâ Alexis cu entusiasm; îmĭ pare că mĕ găsesc la Neapoli... A! D-ră ce glas armonios aveţĭ! şi cu câtă espresie sciţĭ a cânta!... Nu vĕ fac complimente; vĕ mărturisesc adevĕrul cu toată francheţa... rareorĭ mi s'aŭ întêmplat se fiŭ aşa de pătruns în suflet...

Eliza deveni rumenă ca o garofă vĕḑênd admirarea entusiastă a luĭ Alexis, iar D-na Dorian, adresându-se fiiceĭ sale, ḑise: Veḑĭ, dragă, că aĭ un glas de prima donă?... Tu nu vroiaĭ se mĕ creḑĭ pe mine.

— Ba, te cred, scumpă maman; replică Eliza, sculându se şi sărutând pe maica sa cu veselie.

— Dacă'ĭ aşa, cântă pentru mine melodia cea fără cuvinte care îmĭ place atât de mult. Amicul nostru va judeca dacă am gust bun.

— Oiŭ cânta-o bucuroasă, maman, dacă D-nu Alexis va promite se compue cuvintele ce lipsesc...

— Promit tot, D-ră, numaĭ se maĭ am fericirea de a vĕ auḑi glasul, respunse Alexis, ducênd'o la piano.

Eliza se puse din noŭ a cânta, însă astă dată o melodie pătrunḑĕtoare ce deştepta miĭ de visurĭ în suflet. Glasul eĭ când se accentua puternic, când se reducea la o suspinare armonioasă; când esprima cu foc tainicele aspirărĭ ale inimeĭ, când părea că întonează triumful fericireĭ dobêndite.

Alexis, uĭmit, încântat, luă albumul de pe masă, se retrase deoparte şi scrise câte-va strofe în vreme ce Eliza urma şi sĕvîrşia melodia; apoĭ el depuse albumul sub ochiĭ frumoaseĭ cântăreţe.

www.dacoromanica.ro

— Iată versurile ce mĭ-aŭ inspirat romanţa D-voastră. Cercaţĭ vĕ rog de a le potrivi pe mĕsura musicel.

În vremea aceasta D-na Dorian eşise. Eliza ceti versurile cu o gingaşă uĭmire şi asigură pe junele poet că ele esprimaŭ visurile şi aspirările inimeĭ sale...

— Ce titlu sĕ 'ĭ dăm romanţeĭ? întrebâ ea cu puţină sfieală.

— Fiind-că versurile mele aŭ meritul de a vĕ place, respunse Alexis, vĕ rog se priimiţĭ a'ĭ da titlul de *Cântecul Elizeĭ*.

— Priimesc şi ânçă odată vĕ mulţămesc de plăcerea ce mĭ-aţĭ făcut, replică copila, lăsând fără voe a se destăĭnui prin ochiĭ seĭ simţirile care se deşteptaseră de curênd în sufletul eĭ virginal.

Tineriĭ priviră lung unul la altul cu o espresie farmecătoare şi din momentul acela eĭ simţiră că soartele lor eraŭ strîns legate împreună pentru tot deauna!...

Poetul a ţis:

O singură minută a luĭ ş'a eĭ fiinţă
S'aŭ întrunit în raiul ferbinteĭ adorărĭ,
Dar din acea minută cereasca Ţrovidinţă
Ar face-o veçĭnicie de scumpe desfătărĭ!
. . . . . .

Serata se prelungi pênĕ târţiŭ, iar când Alexis îşĭ luă adio de la dame, căcĭ el avea a pleca a doa-ţi dimineaţa, o umbră de mâhnire se întinse pe faţa luĭ.

— D-le Alexis, îĭ ţise D-na Dorian, n'am nevoe se vĕ invit a considera casa mea ca şi casa părintească. Cred dar că'ĭ veni ades se ne veţĭ la Iaşĭ unde o se ne întoarcem în curând. Adio!... v'aşĭ maĭ opri aice vre-o câte-va ţile dacă n'aşĭ sci că sînteţĭ aşteptat a casă cu nerăbdare.

— Cât oiŭ trăi, D-na mea, îmĭ voiŭ aduce aminte de orele preţioase ce am petrecut aice şi... El nu putu ţice maĭ mult, căcĭ era foarte turburat, ci sărută mâna Doamneĭ Dorian şi se întoarse palid spre Eliza...

Drăgălaşa copilă era ca şi dînsul cam palidă pe frunte:

— A revedere, D-le Alexis... Spune Alineĭ, soreĭ D-voastră că o sărut... Se nu mĕ uite şi se'mĭ scrie câte-odată.

— A revedere, băigui sĕrmanul tînĕr ameţit, îndreptându-se spre uşă.

— Dar luĭ Giali nu'ĭ spuneţĭ nicĭ un cuvînt amical? adăogi ea.

— Îl uitasem!... El se întórse de la uşă, luă papagalul în mână, îl netezi pe pene, îĭ adresâ cuvinte dismerdătoare, îl sărutâ pe cap şi'l dete apoĭ Elizeĭ. Papagalul mulţămit începu a rosti: *ami, ami, gentil..* pe când Alexis eşia din salon împreună cu Doamna Dorian...

Trebue oare se comit o nediscreţie? se descoper un secret?... Eliza, găsindu-se singură un moment, sărută pe furiş capul fericituluĭ Giali!...

. . . . . .

Şi ast-fel începu şi ast-fel se sfîrşi acest roman intim, între doă fiinţe demne una da alta şi care păreaŭ menite a trăi împreună în lumea fericirilor lumescĭ...

Cine ar crede?... Eliza, în contra voinţeĭ sale, se măritâ după şese lunĭ şi Alexis plecâ în America pătruns de desperare.

Trecură doĭ anĭ de amară despărţenie...

Când se revĕţură amêndoĭ în salonul Elizeĭ, focul patimeĭ lor părea cu totul potolit, şi fie-care din eĭ părea că făcuse un vis frumos, un vis ce se stinsese ca toate visurile.

Eliza, avênd un frumos copilaş pe genunchĭ, întinse o mână amicală luĭ Alexis şi'ĭ ţise cu glas sincer:

— Alexis, vreĭ se fiĭ fraţele meu?

El rĕspunse depunênd pe acea mână cam tremurândă o respectuoasă şi mult afectuoasă sărutare, pe când papagalul de pe fereastă, dintre florĭ, ţicea: *Quel dommage! quel dommage!*

Mirceşti, 8 Ianuarie 1880. V. Alexandri

Mirceşti, 5 Ianuarie 1880.

Iubite Domnule Urechia,

Bucuros de a rĕspunde la apelul ce 'mĭ aţĭ făcut pentru *Albumul Macedo-Român*, vĕ trimit aice cânticul luĭ Alexandru Makedon, reîntocmit pre cât s'a putut, din câte-va fragmente de poesiĭ poporale culese la anul 1840 de rĕposatul meŭ amic A. Russo, în călĕtoriile sale pe malurile Dunăreĭ.

Al D-vóstră coleg şi amic

V. Alexandri

ALEXANDRU MAKEDON

Alexandru Makedon,
Mîndru 'mpĕrătesc Cucon,
Sare pe-al seŭ cal de munte
Care poartă-un corn în frunte.

El întreabă de-al seŭ cal:
— «Frăţioare Ducepal,
«In ce lume, în ce parte
De soţie se am parte? —

— Calul ţice: «O se te 'nsorĭ
«Curênd cu doă surorĭ,
«Una, fala cea frumoasă,
Alta, moartea uricioasă.» —

Makedon în gândul seŭ
Ţice: «Om de soiul meŭ
«E ca şi cerescul soare,
«El apune dar nu moare.»

Apoĭ pleacă 'n lume, dus,
Şi de mult ce cresce 'n sus,
Nu 'l încape nicĭ pămîntul,
Nu 'l încape nicĭ mormîntul!

www.dacoromanica.ro

LE PROCESSUS DE L'HUMANITÉ

Que l'on tienne ou non pour scientifiquement démontré que l'homme dérive de la monère primitive, de ce composé enfin d'albumine et de carbone si voisin de la matière inorganique, ou que l'on se contente de remonter aux âges ou l'espèce a positivement paru sur la terre, si l'on compare les commencements, fort peu différents pour tous les hommes, au terme actuel dans les hommes les mieux doués, ce qui est ici le procédé légitime, quel intervalle, quelle distance ne mesure-t-on pas? Au début, sur ce petit globe, lui même si lentement formé et lui même toujours évoluant, je vois pour mon compte un être qui par son intelligence comme par son aspect, se distingue à peine des animaux les plus élevés. Dans la fôret qu'il habite, tout le trouble, tout l'effarouche, il n'a que des bésoins grossiers, et encore manque-t-il de moyens pour les satisfaire, il est sans armes, il est nu, il ne sait comment se défendre contre la nature ennemie.

Combien de siècles s'ecoulera-t-il avant qu'il ait assis sa prédominance sur ce qui l'entoure? Combien avant même qu'il ait parcouru les étapes des premières civilisations?

Enfin il est venu le grand jour où l'homme a vaincu, il est venu le jour ou il ose se dresser en face des cieux et de la terre et scruter le secret des choses. Philosophie, tu fus le couronnement!

«Primum Graius homo Mortales tollere contra
Est oculos ausus...»

Or, qui a fait tous ces changements, qui de l'être misérable, qu'était l'homme à l'origine a fait cet être tournant de plus en plus les forces de la nature à son usage, domptant de plus en plus la nature? qui a fait la science? qui a fait la philosophie?

Souffle intérieur, force capable de produire l'idéal et capable aussi de nous en rapporter, c'est par toi qu'il s'est élevé peu à peu et qu'il est devenu ce qu'il est, c'est par toi qu'en méditant sur lui même et sur les choses, c'est par toi qu'en renouvelant son être, il a renouvelé la face de la terre.

Ainsi, c'est à cette puissance interne que l'homme doit tout!

Mais cette puissance qu'elle est elle? Ce tout quel est-il?

La puissance, le souffle, l'esprit que l'homme porte en lui, c'est cette qualité de la substance, qualité suprême et sublime, qui donne le mouvement à tous les êtres et qui les transforme à chaque instant. Dans l'homme comme dans l'ensemble de l'univers, il n'y a pas une autre puissance que celle-là, et celle-là dans l'homme ne diffère de ce qu'elle est dans les autres que par l'intensité, c'est-à-dire par le degré, par la quantité: elle est la vraie chaine d'or, qui selon l'expression du poète relie réellement tous les êtres dans la nature.

Emile Aubay

AS MANIDETS DE ROUMANÌO

O manidets de Roumanìo,
Pichoto e douço pacaniho,
D'en caitivìè vous van tira!
O soulas de l'oustau sacra,
Vautres l'espèr, vautres la raço,
Dins uno niuè tristo e negrasso ·
Vous veire ansin, n'i'a per ploura!

O manidets de Roumanìo,
S'à l'amo aussi fau de graniho,
Mai que per sa fam n'en tendrés;
Car lous que volon vostes drets
Deman vous bastiran d'escolos
Mounte vendrés à bellos collos,
Afeciounats, e i'aprendrés.

O manidets de Roumanìo,
Dins vosto lengo d'armounío
I' aprendrés ço que fau sabé
Per grandi libre e dins lou bé;
Per qu'un jour en vautres se nome
Tout ço que fai qu'on es un ome
E qu'on es un pople atabé.

O manidets de Roumanìo,
Per desarma la tiranìo,
I' aprendrés qu'on déu jamai noun
Delembra soun sang ni soun noum;
Qu'un cor de pople ount s'amaduro
L'ime dau sòu ten l'armaduro
Que doumto ferre amai canoun.

AUX JEUNES ENFANTS DE ROUMANIE

O jeunes enfants de Roumanie,
Petite et douce gent des campagnes,
De votre pauvre état l'on va vous tirer!
O consolation de la maison sacrée,
Vous l'espoir, vous la race,
Dans une nuit triste et noire, noire
Vous voir ainsi, c'est à en pleurer!

O jeunes enfants de Roumanie,
Si à l'âme aussi il faut du grain,
Plus que pour la faim de la vôtre vous en aurez;
Car ceux qui veulent vos droits
Demain vous bâtiront des écoles
Où vous viendrez par bandes,
Empressés, et où vous apprendrez.

O jeunes enfants de Roumanie,
Dans votre langue d'harmonie
Vous y apprendrez ce qu'il faut savoir
Pour grandir libre et dans le bien;
Pour q'un jour en vous l'on nomme
Tout ce qui fait que l'on est un homme
Et que l'on est un peuple aussi.

O jeunes enfants de Roumanie,
Pour désarmer la tyrannie,
Vous y apprendrez que non jamais l'on ne doit
Oublier ni son sang ni son nom;
Qu'un cœur de peuple où mûrit
L'idée du sol tient l'armure
Qui dompte fer et canon.

www.dacoromanica.ro

O manidets de Roumanìo,
I' aprendrés ço qu'an la manìo,
Aici, d'ensegna de travès
Nostes Franceses de l'Avès,
Mès ço que nautres lous felibres
A nostes droles, dins lous libres,
Savèn moustra dau boń revès.

O manidets de Roumanìo,
Embé Mistral e Roumaniho,
Embé toutes lous Majouraus
Iéu vous mande mous vots couraus.
E se voulès nosto brassado,
Oh! faren leù la travessado
Per vous douna de Jocs flouraus!

O manidets de Roumanìo,
Reviéudant Roumo e l'Iounìo,
Enlusirés voste Levant.
Mountas, mountas, o bèu levam!
— Que n'avèn de gau un abounde, —
Creissès, creissès, o pichot mounde,
Per lou grand mounde que revan!

O jeunes enfants de Roumanie,
Vous y apprendrez ce qu'ils ont la manie,
Ici, d'enseigner de travers
Nos Français du Nord,
Mais ce que nous les félibres
A nos enfants, dans les livres
Nous savons montrer du bon côté.

O jeunes enfants de Roumanie,
Avec Mistral et Roumanille,
Avec tous les Majoraux,
Moi, je vous envoie mes vœux du cœur.
Et si vous voulez notre embrassade,
Oh! nous ferons bientôt la traversée
Pour vous donner des Jeux floraux!

O jeunes enfants de Roumanie,
Faisant revivre Rome et l'Ionie,
Vous ferez luire votre Levant.
Montez, montez, ô beau levain!
— Et nous en avons une abondance de joie, —
Croissez, croissez, ô petit monde,
Pour le grand monde que nous rêvons!

14 de Mars 1880.

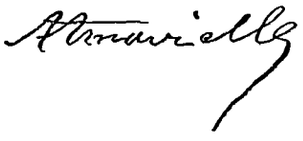

SCÓLA

Omulŭ face pământu-lŭ, — Şi *scóla* face pe omŭ!...
Jules Simon.

Este multŭ de 'nvăţatŭ din aquéstă savantă declaraţiune. — Să quătămŭ dară a ne pătrunde de adevĕrulŭ sĕŭ, fondându necontenitŭ la scolĭ, qua să putemŭ face ómenĭ de quari avemŭ mare trebuinţă.

Francia însăşĭ are nevoe de ómenĭ. Faptele salle dovedescŭ aquésta, prin solicitudinea ḑilnică cu quare dînsa împresóră învĕţămêntulŭ publicŭ.

Apoĭ déquŏ Francia, — déquŏ Parisulŭ capitala Lumi, dupŏ cumŭ cu multă dreptate a ḑisŭ D-lŭ *Victor Hugo,* suveranulŭ Presseĭ şi allŭ cugetărilorŭ profunde, are trebuinţă de ómenĭ; que trebuie să ḑicemŭ de noĭ?!..

Noĭ Români maĭ cu sémă quari suntemŭ presăraţĭ pe icĭ pe colea, ne avêndŭ fericită sórtă a Francieĭ, a fi adunaţĭ la unŭ locŭ; maĭ multŭ qua toţĭ avemŭ nevoe de scolĭ.

Pe vîrfurile Carpaţilorŭ, — Valea Dunări, — valurile Mări negre şi 'n Balcanĭ să vorbeşte şi să cugetă Românesce.

Numaĭ prin ajutorulŭ scólelorŭ toţĭ aquestĭ Românĭ să potŭ prinde la hora frăţii, pe quare armoniósa lyră a dulceluĭ nostru poetŭ D-lŭ Alexandri o cântă prin versurile salle:

«Trageţĭ hora mare, — mare,
Din Carpaţĭ şi pân' în mare.»

Şi pentru quŏ vorbimŭ de scólă, putemŭ adăoga:

«Unde scóla să iveşte,
Pământu-lŭ îmbogăţeşte...»

Vomŭ dovedi aquestŭ adevărŭ:

Este timpulŭ dară a pune mâna pe aquest momentŭ allŭ învîrtiri aquesteĭ mare hore, e timpulŭ ḑicŭ qua aquestŭ momentŭ să 'lŭ facemŭ a deveni o realitate, scoţîndu-lŭ din domeniu-lŭ platonismuluĭ.

Şi aquellŭ momentŭ nu va veni — dequâtŭ atunquĭ, quândŭ vomŭ avea ómenĭ. Darŭ pe aquestĭ ómenĭ nu-ĭ putemŭ avea, dequâtŭ atunquĭ, quândŭ vomŭ avea scolĭ, în quare să 'nveţe a'şĭ întări puterile, inima, sufletu-lŭ lorŭ. Numaĭ ast-fel să póte pricepe vorba Patriă şi Patriotismŭ, numaĭ ast felŭ să înţelege ideia de mărire naţională, şi d'aci trebuinţa d'a fi toţĭ Români la unŭ locŭ, lipiţĭ inimă lînga inimă, — sufletŭ lîngă sufletŭ formându unŭ zidŭ puternicŭ streinismuluĭ destructorŭ frăţii Românescĭ!...

Scóla dară fiindŭ tótă aquéstă mare putere a bineluĭ, să vedemŭ que este aquéstă scólă în termenĭ maĭ largĭ, şi unde trebuie ea îndreptată maĭ bine şi maĭ multŭ...

Nu vomŭ lua în analisă aci tóte semnificaţiunele scóleĭ din timpi queĭ maĭ depărtaţĭ şi pênĕ aḑĭ, însă vomŭ spune quŏ:

Scóla este mijlocului prin care putemŭ vedea Lumina, spre a cunóşte şi pricepe adevĕrulŭ; este chieia cu quare putemŭ deschide porţile palatuluĭ Bineluĭ şi Moraleĭ; spre a scăpa de 'ntunerecŭ şi miserĭĭ.

Scóla este Progresulŭ; lipsa eĭ e Regresulŭ!

Tóte bunătăţile din lume aibă quine-va, fie aquellŭ quineva individŭ orĭ Populŭ, déquŏ nu are scólă qua să-lŭ facă a 'nţellege avantagiele aquellorŭ bunătăţĭ, în van atunqu-ĭ suntŭ puse la dispositie. Aquellŭ individŭ saŭ Populŭ atunquĭ este nenorocitŭ!...

De aci Scóla e fericirea saŭ Paradisulŭ, lipsa eĭ este ne-fericirea saŭ Infernulŭ.

Que folosimŭ déquŏ noĭ toţĭ Români, numărămŭ cu toţĭ quâte-va milióne, şi suntemŭ ast-felŭ risipiţĭ, în quâtŭ aprópe să ne uitămŭ frăţia nóstră?!...

Que amŭ folositŭ déquŏ pământulŭ nostru este mare, déquŏ nu e strînsŭ la unŭ locŭ peste quare plugulŭ Românescŭ să pótă trage o brasdă mare în quare sămânţa Românéscă să se prindă cu tărie; pentru a nu maĭ fi stricată de nicĭ o mână verĭ quâtŭ de rĕutăciósă fie ea.

Que amŭ folositŭ de atâtea avuţiĭ quari coprindŭ vastele nóstre câmpiĭ, şi bătrînĭ nostri munţĭ, déquŏ

www.dacoromanica.ro

nu avemŭ quine să utilisese tóte aqueste isvóre nesecate de avuţiĭ, rĕmâindŭ ast-felŭ un capitalŭ mortŭ pentru România!...

Nimenĭ nu ne póte uni pe toţĭ la unŭ locŭ quelŭ puçinŭ pe calea animeĭ dequâtŭ scóla.

Nimenĭ nu póte utilisa aquestŭ imensŭ capitalŭ mortŭ alŭ Românieĭ, que stă ascunsŭ în fundulŭ munţilorŭ şi adîncimea câmpiilorŭ, dequâtŭ numaĭ scóla.

Să ne grăbimŭ dară cu unŭ minutŭ maĭ iute la formarea scólelorŭ, qua să putemŭ avea unŭ pămêntŭ mare, pămêntu-lŭ Românescŭ, o frăţie tare, frăţia Românéscă peste totŭ unde suntŭ Românĭ!...

In scóle învĕţămŭ morala, qua să putemŭ sci quine e Dumneçeŭ, quare e puterea luĭ. Acolo 'nvĕţămŭ gustulŭ frumosuluĭ şi alŭ þineluĭ, învĕţămŭ filosofia, sciinţe — arţĭ, musica, poesia, pictura, sculptura, — prin concursulŭ quŏrora să nobiléză sufletulŭ, să 'ndulcesce moravurile, contribuindŭ cu tóte a ne deosebi de animalele propriŭ çise.

La scólă 'nvĕţămŭ commerciu-lŭ, quare e chieia comori lumi, legătura societăţilorŭ şi a popórelorŭ. — Commerciu lŭ este înquŏ stimulentu-lŭ activităţiĭ omeniri, procurându-ne momentele vieţeĭ dulcĭ şi comode!

Sciinţele ne daŭ ingineriĭ, mecaniciĭ, arhitecţĭ, medicĭ, quari fie-quari împarte aducŭ folosŭ societăţilor. — Alţi ne daŭ drumurile de totŭ felu-lŭ, ne 'nlesneşte communicaţiile, quari puse la dispositia commerciuluĭ, ne face maĭ cu înlesnire a deschide porţile palatuluĭ luĭ Cresus.

Acolo 'nvĕţămŭ arta militară spre a fi bunĭ soldaţĭ, căpitanĭ şi generalĭ în mânuirea armelorŭ, în mânuirea curagiuluĭ şi a amoruluĭ de ţarră, spre a sci muri pentru ţarră, a sci înţellege pe Oratius çicênd: «Dulce et decorum est, pro patria mori...»

Tóte aqueste bunătăţĭ dară maĭ repetŭ, nu le găsimŭ dequôtŭ în scólă.

Tóte aqueste legiunĭ Române cu generali şi căpitani lorŭ quari trebuescŭ să păzéscă pacea şi prosperitatea Românismuluĭ;

Toţĭ aquestĭ arhitecţĭ, ingineriĭ, medicĭ, filosofĭ, poeţĭ, musicanţĭ, pictorĭ, sculptorĭ, preoţĭ şi Mitropoliţĭ, represintă publicu-lŭ Românŭ, quare trebuie să trécă prin scólă, qua să pótă ajunge la aqueste demnităţĭ. Quŏquĭ trebuie sĕ fie demnŭ quine-va de locŭlŭ seŭ ce 'lŭ ocupă, qua să pótă conduce cu succesŭ destinele Românieĭ, la locu-lŭ de onóre que-ĭ este datŭ de susŭ, qua întregeĭ *Ginte Latine*

Să instruimŭ dară publicu-lŭ Românŭ din tóte părţile, iată que-ĭ de făcutŭ.

Şi pentru susţinerea cu succesŭ a aquestuĭ adevĕrŭ, voiŭ lua de martore pe marele Leibnitz quare çice:

«Daţi mĭ instrucţia publică unŭ secolŭ, şi-mĕ obligŭ a reforma omenirea!...»

Să ne punemŭ dară la lucru, să instruimŭ publicŭlŭ Românŭ, să instruimŭ pe fraţi nostri de la Balcanĭ, quŏquĭ instruindu-ĭ 'ĭ facemŭ a vedea şi cunóşte pe fraţi lorŭ queĭ adevĕraţĭ. Şi pe lîngă quŏ ne facemŭ o datorie quŏtre eĭ, ne facemŭ în aqueiaşĭ vreme o datorie şi quŏtre civilisaţiune, rĕspîndindŭ lumina, qua cu toţi apoĭ să putem çice quŏ: çioa s'a făcutŭ şi 'ntuneric nu maĭ este pentru Români din tóte părţile unde eĭ s'arŭ afla!...

Déquŏ nimica pênĕ açĭ nu s'a făcutŭ pentru scólele din Macedonia, să nu maĭ întârçiemŭ a compensa trecutulŭ. — Să ne addunămŭ forţele şi să ne punemŭ la lucru, qua să putemŭ adduce serviciile nóstre aquestorŭ fraţĭ, quari le adastă cu aviditate legitimă.

Quŏquĭ niquĭ unŭ serviciŭ nu póte fi maĭ utile, dequâtŭ aquela datŭ scóleĭ în quare să resumă tóte virtuţile civice şi prosperitatea societăţilorŭ.

Asemene iaŭ în sprijinulŭ aquestuĭ adevĕrŭ, sapienta maximă a luĭ Marcu Tuliu Cicerone quare să 'ntrébă:

«Que serviciŭ maĭ mare şi maĭ bunŭ putemŭ aduce ţărri, dequâtŭ déquŏ învăţămŭ şi instruimŭ junimea?»

Să instruimŭ dară junimea Macedonă, s'o facemŭ să dea fructele salle bune, quŏquĭ numaĭ ast felŭ putem rĕmânea satisfăcuţĭ quŏ ne amŭ făcutŭ datoria quŏtre ţarră.

Tóte aceste servicĭi însă, tóte privirile nóstre trebuescŭ îndreptate în aquea parte maĭ multŭ, de unde să pótă da maĭ multe şi maĭ bune róde.

La satele ţări nóstre, la fraţiĭ nostri dela Balcanĭ d'o potrivă să simte trebuinţă maĭ multŭ dequâtŭ orĭ unde, qua să semănămŭ şi să întemeiemŭ maĭ multŭ învĕţământu-lŭ publicŭ.

Prin instrucţiune şi educaţiune numaĭ, vomŭ putea respinge rellele quari tindŭ a ne pierde renumele de descendenţĭ aĭ bătrîneĭ Rome.

Aci înquŏ 'mĭ aducŭ aminte de maxima unuĭ altŭ învĕţatŭ, de Kopernik quare 'şĭ resumă cugetările salle asupra acesteĭ materiĭ, çicêndŭ:

«*Unde este de aşiedatŭ maĭ bine lampa, dequâtŭ acolo de unde póte să lumineze maĭ bine...*»

Să îndreptămŭ şi noĭ dară lampa multŭ luminătóre a scóleĭ acolo, de unde să pótă lumina maĭ bine peste totŭ que e Românŭ!...

Să întreţinemŭ dară aprinsŭ focul sacru allŭ scólelorŭ, quŏquĭ scólele ne daŭ pe ómenĭ, şi ómeniĭ ne dă pământu-lŭ, dupŏ cumŭ a çisŭ D-lŭ Jules Simon.

Cuĭ altora dequâtŭ ómenilorŭ scóleĭ întréga omenire póte arăta recunoscinţa sa pentru atâté bunĕtăţĭ que ea posedă?

Cristof-Columb, Wachington şi alţiĭ n'ar fi fostŭ que suntŭ açĭ, de nu-şĭ arŭ fi sacrificatŭ viaţa studiuluĭ.

Luîndŭ omenirea dela 'nceputu-lŭ eĭ pênĕ açĭ, vomŭ afla quŏ nu să datoreşte esistenţa şi descoperirile salle, dequâtŭ ómenilorŭ profunçĭ cugetătorĭ, ómenilor de scólă.

Darŭ lăsându antiquitatea, şi luându faptele contimporane noă; aquésta se adeverésă şi maĭ multŭ. Unŭ esemplu recent de totŭ que 'lŭ vomŭ da, va fi suficiente a face lumina.

Jurnalu-lŭ New-York-Herald, publică descoperirea lămpi electrice a luĭ *Edison* la Menlo-Park, o mică localitate din Satu-lŭ New-Yersey 20 mile de New-York.

New-Yersey e unŭ satŭ de curîndŭ formatŭ.

Ellŭ să compune açĭ abia de vre o 12 case, afară de locuinţa şi atelieru-lŭ querquetătoruluĭ Edison quari suntŭ maĭ bune qua quelle alte, quŏquĭ suntŭ făcute în paiente.

Aquestŭ satŭ New-Yersey, din cauça localităţi sale Menlo-Park, de şi are 12 case numaĭ, elŭ însă are açĭ şi *drumŭ de fierŭ.*

Abia avisatŭ publicu-lŭ quŏ uşile atelieruluĭ Edison 'ĭ suntŭ deschise, şĭ pelerinagile începŭ din tóte părţile spre a asista la esperimentele lămpi-Edison dela Menlo-Park.

Afluenţa visitatorilorŭ de atreia çi a devenitŭ aşia de mare, înquâtŭ compania drumuluĭ de fierŭ ţinându comptŭ de dênsa, a organisatŭ îndată *trenurĭ* suplimentariĭ...

Satulŭ dară New-Yersey cu localitatea sa Menlo-Park de unde era unŭ satŭ necunoscutŭ cu abia 12

www.dacoromanica.ro

casse, aḑĭ a devenitŭ cunoscutŭ de toţĭ, maĭ cunoscutŭ chĭarŭ dequâtŭ multe oraşie.

Să ne luminămŭ decĭ naţiunea quŏquĭ acolo e salvarea. Să ne luminămŭ naţiunea qua să putemŭ forma cu toţiĭ lanţul unireĭ morale pe quare să nu-lŭ maĭ pótă rupe niquĭ unŭ elementŭ verĭ quâtŭ de puternicŭ fie elŭ!...

Bucurescĭ, 18 Ianuarie 1880.

LA SIRÈNE

Souto l'eterne bacèu
de l'erso, que brame o bounde,
i'a de palais siau, e brounde
lou flot ie fai curbecèu.

Eilalin passo un veissèu
que fasié lou tour d'ou mounde:
Alor, pèr que rèn l'escounde,
jito à rèire dins lou cèu

Sa sièro como e s'amuso
à fouleja touto nuso,
la Sereno sus li clar:

— «Quau vòu, dis èstre moun page?»
E lou mèstre d'equipage:
— Hòu! crido: Un ome à la mar! (1)

Théodore Aubanel

TRADUCTION

LA SERENO

Sous le heurt éternel — de la vague, qu'elle hurle ou bondisse, — il y a des palais tranquilles, et turbulent, — le flot les recouvre.

Là-bas loin passe un vaisseau — qui faisait le tour du monde: — Alors pour que rien ne la cache, — elle jette en arrière dans le ciel

Sa fière chevelure et s'amuse — à folatrer toute nue, — la Sirène, sur les lagunes:

— «Qui veut, dit-elle, être mon page?» — Et le maître d'équipage: — Ohe! crie-t-il, un homme à la mer!

Théodore Aubanel

(1) Provençal (sous-dialecte d'avignon et les bords du Rhône) orthographe des félibres d'avignon.

SALUT. VOUĂ MACEDO-ROMÂNĬ!

Cu tóte împilările şi suferinţele îndurate de secolĭ, româniĭ din Macedonia aŭ păstratŭ cu uă religiositate care însuflă respectulŭ şi admiraţiunea, însuşirile caracteristice ale némuluĭ românescŭ. S'au întrecutŭ némurile străine în a face să piéră din sufletulu şi din inima fraţilorŭ de peste Balcanĭ simţulu naţionalŭ: scóla, biserica, propagandă, terorisare, persecuţiunĭ, nu s'a cruţatŭ nicĭ unŭ miḑlocŭ pentru a sterge dupe pământulŭ Macedonieĭ până şi urmele némuluĭ nostru. Tóte acestea aŭ fostŭ zadarnice: vlăstarulŭ datŭ din bătrêna tulpină a némuluĭ românescŭ se desvoltéză astăḑĭ cu vigóre.

Némurile străine încremenite ţipă contra lorŭ şi contra nóstră; se silescŭ a nega aceea ce este învederatŭ ca ḑiua: esistenţa românilor din Macedonia. Silinţe vane, frămîntărĭ, inutile; aceia ce este scrisŭ va fi; românulŭ nu piere.

Noĭ româniĭ din România liberă vĕ salutămŭ cu respectŭ şi cu iubire, fraţĭ aĭ nostri. Dorinţa nóstră cea maĭ nespusă este de a vedea desvoltându-se cultura română în ţéra vóstră; mângâierea şi mulţămirea nóstră este încredinţarea că némulŭ românescŭ din Macedonia 'şĭ va împlini misiunea ce Provedinţa în nepătrunsele sale taine a destinatŭ fie-căria rase pe acestŭ pământŭ.

Misiunea vóstră este pe câtŭ de nobliă pe atâtŭ de folositóre. Fruntaşĭ cândŭ este vorba de aplecare la măestriĭ şi la negoţŭ, voĭ v'aţĭ deosebitŭ întru tóte némurile cu care trăiţĭ. Faĭma mistrieĭ, a dalteĭ şi a echeruluĭ macedonénŭ a strĕbătutŭ în tóte colţurile Orientuluĭ şi dincolo de fruntariĭ; iarŭ dibăcia vóstră în commerciŭ este recunoscută în tóte pieţele Europeĭ. Carĭ însuşirĭ potŭ fi maĭ preţióse ca ale vóstre pentru timpul de astăḑĭ?

Ţineţĭ dară cu tărie drapelulŭ ce aveţĭ în mână, drapelulŭ muncĭĭ şi alŭ naţionalităţiĭ; lucraţĭ pentru a vĕ lumina şi a vĕ întări; păstraţĭ cu sânţenie acelea ce aţĭ moştenitŭ de la străbuniĭ vostri şi fiţĭ încredinţaţĭ că lumea vĕ va iubi şi vĕ va respecta iarŭ noĭ, fraţiĭ voştri, ne vomŭ făli cu voĭ.

Lăsaţĭ să strige ceĭ rĕĭ şi ceĭ rătăciţĭ; va veni timpulŭ cândŭ şi aceştia vĕ vorŭ întinde mâna cu frăţie, căcĭ voĭ înfăţişaţĭ elementulŭ păciĭ, şi numaĭ prin pace, prin înfrăţire şi prin muncă se va putea regenera Orientulŭ.

P. S. Aurelian

Un picuţiŭ de filosofi'a asupra incidentelui.

Déca ar fi sè-mi spun cugetarea si rationamentul în trei cuvinte, asi poté sè me respic asiá:

Tot ce existe, se manifesta, si — trebue sè fie observat; existenţi'a vitale e, din carea se desvolta fiinţi'a observatória; ea se manifesta prin lupta necurmata pentru sinesi.

Sciu insa, cà prin atât'a pré puçini ar fi satisfacuţi; recunosc deci necesitatea d'a intrá cevasi mai afund in cestiune, a face un picuţiŭ de filosofia ocasionale.

www.dacoromanica.ro

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

www.dacoromanica.ro

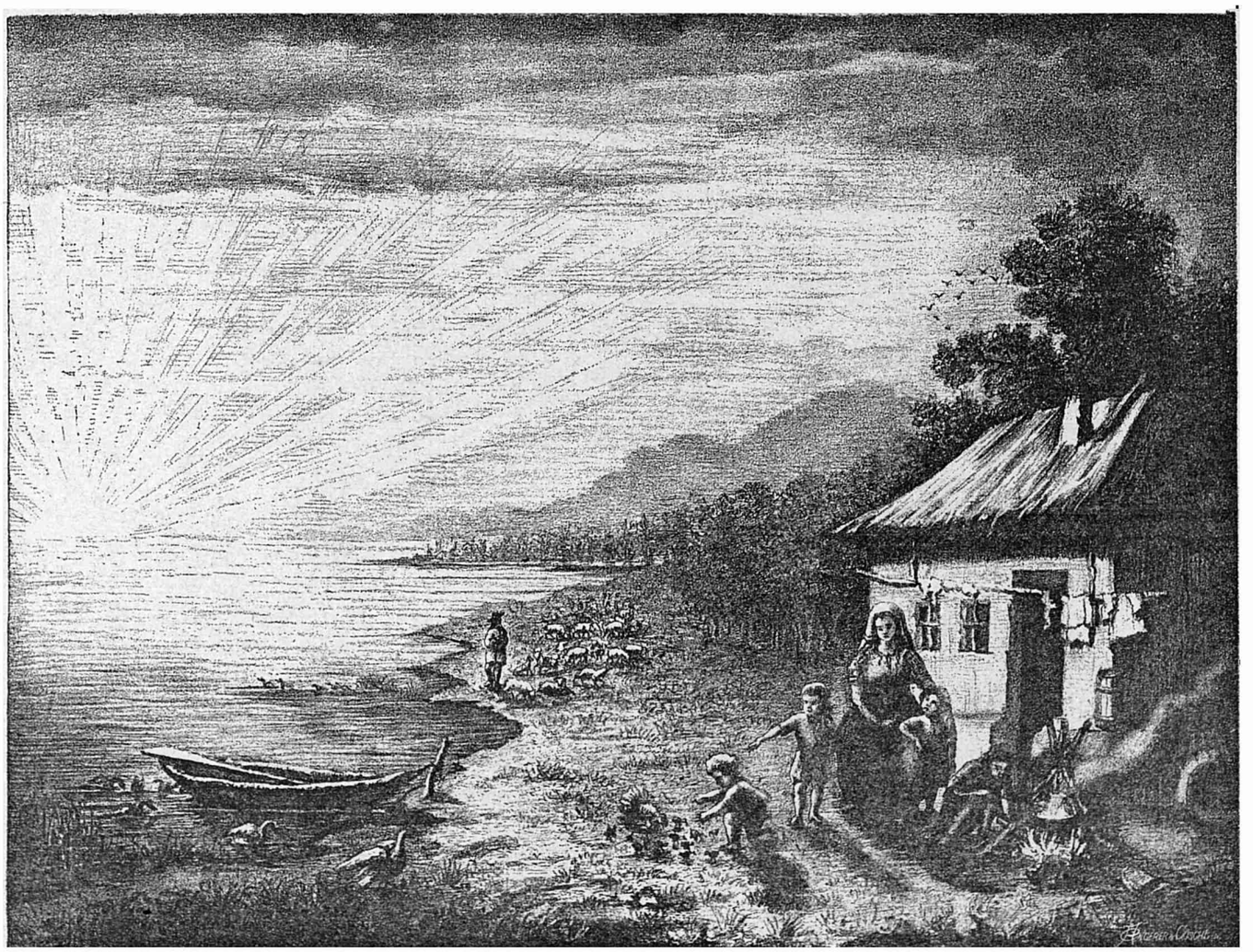

www.dacoromanica.ro

Bàrbaţi romani, de zel, inteligiņţia si distincţiune, au dat parol'a: *sè contribuim toţi din tóte pàrţile, spiritualminte şi materialminte, pentru salvarea de cutropire a elementului roman de peste Balcani.* Motivul e: cà acel element este omogen, chiar identic cu al nostru si — prin indepartarea sa de noi, si prin influintie straine, expus pericolului d'a fi distrus.

Mi se obtinde intrebarea: ce ni pasa nóe de acel element, atât de indepartat de noi, fora nice o legatura politica, ba nice sociale — cu noi?

Éca un apel la mintea nóstra, necesitatea ca sè scrutàm nexul causal al unei apariţiuni, pre care lumea s'a deprins a o considerá de — *naturale;* despre care totuşi pré puţini sciu sè-si dè séma.

Incep direct de la — *existinţia.*

Cred cà — sum détoriu, si indreptaţit, a presupune, cumcà — cel puçin noi, cei-ce ne interesàm de viéţia si participàm, cu consciinţia de noi, la luptele vieţii, nu ne indoim despre *realitatea existinţiei,* despre aceea adeca, cà *lumea intr'adever e si omul in ea.* — Deci — las pre sceptici la o parte.

Dar când admitem şi chiar recunóscem, cà lumea, lucrurile externe, viéţi'a, procesele ei, exist realminte, nici de cât nu pretindem, cà noi tóte acelea le-am cunósce pe deplin, le-am cunósce pre ele si cu insuşirile lor din temeiu. Vom susţiné si noi cu mulţimea de filosofi si naturalisti vechi si moderni, cà — cunóscem din existinţia fórte puçin, si acest puçin — fórte superficial; dar totusi cunóscem — *destul;* adeca cunóscem, atâta, cât — conform forţielor nóstre si stadiului de desvoltare al acestor'a, póte sè ni ajunga, pentru d'a sci, cà — *suntem,* si cà — *afora de noi, mai sunt existinţie o mulţime, fórte variate si diferite de noi si intre sinesi, si cà — trebue sè ne acomodàm realitàţii acelor'a,* déca voim sè ne susţinem printre ele si sè corespundem si noi — scopului naturale, pentru care suntem.

Intrebarea cea mare şi grea: *De unde si pana unde? De unde si-au luat existintiele inceputul? Pentru care finale scop? Ce se va alege din tóte, pona in finele finelui?* — acésta intrebare abiá póte fi dat omului a o deslegá vre-o data. Chieia secretului existinţiei — cu greu se va aflá pre acésta lume a nóstra. Cupa tóte câte mintea omenésca, fiinţi'a cugetatória si judecatória de pre acest glob, de mii de ani si pana astaçi a potut petrunde si cuprinde, asia pare, cà — va trebuí sè ne mulţiamim cu «*raţionalitatea,*» adecà cu descoperirea şi apreţuirea *ordinei si causalitáţii immediat proxime* a lucrurilor si efectelor, pana la o profunçime corespunçiatória marginitului spirit, marginitelor facultàţi omenesci, — un ce *fórte puçin,* nespus de puçin, si totusi — *pré destul,* pentru mititelul *atom-om,* in infinit si eternitate.

Existinţi'a ca atare, ori-cum va considerá-o séu 'şi-va imaginá-o mintea omenésca, raţionalminte este şi va fi în etern, prin sinesi pentru sine, necesitate absoluta; neexistenţi'a fiind necugetabile minţii omenesci.

Existinţi'a in totalitate, in univers, se cuprinde din existinţie mai mici si nominali, nenumerate si infinite, din existinţie parţiali, particularitàţi, specialitàţi, varietàţi, in grupe si clase infinite; tóte compunênd şi constituind totul, compunênd si descompunênd, dupa legi eterne, prin mişcare séu activitate eterna, in spaçiu si timp, continuând un proces etern de facere, prefacere şi desfacere; compunere modificare si descompunere; crescere, descrescere si — acomodare. Este procesul de *creaţiune,* de formare, reformare si desvoltare.

Fie-care atom, fie-care compositiune, complex, clasa speciale de atomi, intr'un cuvent: fie-care existintia simpla séu compusa, organica séu anorganica — 'si-are destinaţiunea, chiamarea, rol'a sa in lume, càrei trebue sè corespunde, cu cât va fi mai perfecta; in care perfecţiune si exactitudine si cuprinde *armoni'a* intre existinţia cu scopul si chiamarea, din care armoni'a nasce *ordinea, progresul, viéti'a,* fericirea.

Prin mişcare se condiţionéza *activitatea,* ér prin acésta se afirma, desvólta şi manifesta tóte. Fora miscare continua, ar fi inţiepenire, ghiaţia, mórte continua, — nota bene; déca ar poté fi cugetabile existinţia fora mişcare!

Éca ce observa si constata realminte mintea omenéscă pretutindeni, pre unde a potut ea petrunde in natura.

Fie-care fiintia organica — nasce se desvolta, culmina si apune, — pentru ca sè-si incépă de nou procesul, — nascend, desvoltandu-se, culminand si apunend — érasi si érasi, in eternitate, pururia prin acelesi elemente, dupa acelesi legi, si — de buna séma, pentru acelasi scop!

Despre cele anorganice, chimi'a ne probéza tot acésta. Prin urmare, raţionabilitatea ne indreptaţiesce a dice: *Totul si tóte sunt, pentru a fi;* se mişca, lucra adeca sunt in necurmat exerciţiu al forţielor sale, pentru de a se formá si stràforma; se forma si straforma, pentru a se desvoltá si afirmá; se desvolta si afirma ne'ncetat, pentru a se *manifestá.*

Ast-fel ni se face un picuţiŭ de lumina, un picuţiŭ preceputa *destinaţiunea generale a lucrurilor existinţi,* destinaţiunea inerinte conceptului de existinţia, fora care adeca, noi nu potem cugetà, nici cuprinde existinţia.

Un atom in existenţi'a universale este globul terestre, planet'a pre care ne aflàm; éra omul — un atom in vastul acest atom. Dar omul ni se presenta ca un atom specialminte calificat si activ; de buna séma din aceeasi ratiune, pentru acelaşiŭ scop, adeca: pentru a fi, a se mişcá si desvolta, a se afirmá si manifesta, si — póte ceva mai mult, conform forţielor séu facultàţilor sale.

Déca ceva existe, pentru a fí si a se afirmá, desvoltandu-se si manifestandu-se, este absolut postulat al raţionabilităţii, cà — precum trebue sè aiba capacitatea, impulsul, tendinţi'a, indreptàţirea de a se *conservá,* tot asemenea trebue sè fie si *observat, studiat, recunoscut.* Ce ar fi, si pentru ce ar fi existinţi'a, déca ea n'ar fi observata si recunoşcuta de nimenea!? Si — puneti pre D-dieu in loc de — creaţiunea, existenţi'a originea tuturor, si — nedumerirea va fi completa!

Éca acì un picuţiŭ de revelaţiune, de lumina asupr'a destinaţiunei, chiamàrii superioritàţii omului pre pament, asupr'a scopului seu specific, cu sentiurile si tóte facultàţile sale, cu cunosciinţi'a si judecat'a si — voinţi'a séu libertatea sa! Ni splica acést'a tot d'o data si natur'a facultàţilor omenesci, impulsul, capacitatea omului d'a scrutá ne 'ncetat, d'a petrunde tot mai afund in lucruri, d'a cuprinde tot mai bine existinţi'a si tot mai mult teren in ea.

Proba invederata cà, tóte sunt pentru tóte, nemic numai pentru sine. Dar mai invedereat de cât tóte

www.dacoromanica.ro

cunóscem din acestea: *continua lupta a fiintielor pentru existintia, si a omului si a societàtilor omenesci tot pentru acest scop — indiecit si inmiit!*

Corpurile de óre-cari funcţiuni spontane, organismu, pre cari i numim *viéţia* si *vieţiuitórie*, cu cât sunt mai bine desvoltati, cu atât pentru conservarea sa, pentru scopul luptei în contra deştrugerei sale — ca atari, tind mai mult a se atrage intre sine cei de asemenea séu de corespunçiatória natura si organisatiune, a-si impreuná fortiele, a se asocia si grupa langa olalta, pentru d'a devení impreuna mai compacţi, mai valorosi, mai resistibili — incontra procesului de destrucţiune din afara. (Acei organismi mici si inferiori, căror nu este data acea posibilitate d'a-si operá existinţi'a prin impreunarea poterilor, se apera incontra nimicirei prin admirabil'a lor potere reproductiva.)

Atragerea elementelor, organismilor, vieţiuitórelor de o certa categoria — intre sine, produce *asociabilitatea,* carea de buna séma a nascut — famili'a, comun'a, statul si esplica amorul, amici'a si alianti'a.

Prin asociari din motivul identitatei de scop si interes, se nasc compositiuni, cari si ele devin organice, si çad sub acelesi legi de existinţia, casi organismii cei mici si simpli, indivi̇dii din cari s'au compus.

Atragerea, apropiarea, insocirea — provin din semţiul instinctuale al periclului séu interesului comun; ér la fiinţiele de ordine superior, de cultura si inteligin̦ţia, anume la ómeni si societàţile omenesci, din pricepere si prevederea periclului si a interesului vitale comun.

Precât mintea omului, inteligînţi'a societàtii, este mai desvoltata, mai activa si mai agera, prevederea i va fi mai sicura si cu atât ea mai de timpuriu si mai din departe va observá pericolele ce i amenintia si folósele ce i scutesc existinţi'a individului, societàtii, genului, si prin urmare cu atât mai de timpuriu, mai serios si energic va staruí, a pre-intimpiná pericolele si a se asicurá de folóse. Omul, poporul, ce are acésta pricepere si prevedere, si dispune de cumpetul voinţiei d'a dá urmare prompta, seriósa acestei priceperi si prevederi, este in stadiul de vitalitate crescenda, in *vigórea vieţii;* acel om séu popor care n'are aceste calitàti, séu nu le are in mesur'a receruta, se afla séu in stadiul de puerilite, séu a pornit spre *decadere.*

Din acestea se esplica aparitiunea, cà — déca acésta prevedere, reconóscere si interesare urméza pré tardiu, mintea prin iminenţi'a periclului isi perde cumpetul, retacesce, degenera in patima órba séu pessimism, si intreprinde pasi, cari accelera si maresc periclul pentru organism.

Vecinii nostri magiari, acest popor strain de langa noi, de care pre noi Romanii ne léga cele mai importante interese vitali, pre când de vr'o 50 de ani incóci, reconoscend periclul ce li amenintia viitoriul şi existinţi'a, au inceput a cutrierá pàrţile Asiei de la Caucas si Volga, pona in China si Tibet, pentru d'a-si cautá pre semenii sei, prin cari sè-si intarésca resistibilitatea, tot atunci, aici a casa la sine, sforţiandu-se lucra, a conjurá pericolul prin destrugerea elementelor nemagiare si prefacerea lor in magiari, prin sila si prin maiestría!

Vom pricepe mai bine importanţi'a acestei aparitiuni, déca vom ţiné in vedere, cà vecinii nostri magiari, dand adeverului mai sus desvoltat o interpretatiune extrema, nu-si mai cred asicurata salvarea, triumful luptei pentru existinţia, de cât in sporirea repede, prin óri-ce miçilóce, a elementului lor specific!

Este drept, este rationalminte, un *absolut adever,* cà — numai fiinţiele de acelasi interes vitale, de conditiuni identice de viéţia, adeca *elementele omogene,* prin apropiare, asociare, contopire devin realminte si durabilminte *compacte, solide, resistibili, vitali;* dar tot atât de drept si rationalminte adeverat e, cà — si elementele eterogenii chiar atât de bine pot fi calificate pentru insoçiri si alianţie timpurali, pre cât pre ele le amenintia acelaşiu pericol comun, resp. tuturor li suride acelaşiu folos comun. Si — de acest adever ar trebuí sè se conduca, cel pucin façia cu Romanii — sè se conduca corifeii poporului magiar!

E drept si rationalminte invederat, cà impreunarea poterilor, alianţi'a intre elementele eterogene, are consistinţia sicura numai timpurale, pona ţine pericolul comun, séu folosul comun; ér d'acì incolo atari elemente ele intre sineşi incep a desvoltá un proces de intrecere séu rivalitate, care nasce temere, invidia, ne'ncredere, ceeace — curend dupa-ce au incetat amenintiàrile comune din afara, degenera in ostilitate, in proces de reciproca destrugere; dar óre mintea nepreocupata de patima, prevederea cu rationabilitate, póte astadi si chiar pentru secoli si secoli, sè se téma de atare eventualitate?! —

Romanimea, de cum la un punct sicur al seu a inceput a se semţí pre sine ca atare, ca autonoma, si a se organisá *un'a* si *solidare,* a inceput tot d'odata a observá si pericole ce o incunjura si pot sè-i amenintie existinţi'a, desvoltarea ulterióra, si si a indreptat privirea si ingrigirea asupr'a elementului seu omogen, indepartat, astadi anume asupr'a celui mai espus, mai amenintiat, si care intru insusi al ei interes vital, de urginţia trebue susţinut, intarit si atras prin cultura. Prin acésta interesare a sa, Romanimea a probat pricepere, prevedere, si a probat vigórea vieţii.

Urmá-vor de sicur — acestei manifestaţiuni de prevedere si vitalitate inca altele, tot mai poterice; càci lupt'a, acésta lupta moderna, lupt'a prin cultura pentru existinţia, este abiá la inceput! Ea este naturale, rationabile, indreptaţita, démna de superioritatea facultàtilor omenesci; ea continuandu-se cu prevedere, cu raţiune, prin destul devotament, destule sacrificie, nesmintit va scóte victorios latinismul in Oriente. Am ţis.

V. Babeşiu.

LE LION

Il fait nuit noire au fond de l'antre,
Où nul rayon ne vient fleurir,
Et c'est là, couché sur son ventre,
Que le grand Lion va mourir.

Sa longue chevelure pâle
S'affaisse sur son corps tremblant,
Et voici déjà que le râle
Sort de sa poitrine, en sifflant.

Or le Renard, plein de génie,
Vient, ainsi qu'un lâche irrité,
Insulter à cette agonie
Avec un cynisme effronté.

www.dacoromanica.ro

Il dit au Lion : — «Pauvre Sire !
La vie heureuse et libre fuit
Ton front plus blême que la cire,
Et tu vas rouler dans la nuit !

Dans ta prunelle douloureuse
Que jadis caressait l'air pur,
Tu n'auras plus que l'ombre affreuse,
Sans astre ni plafond d'azur.

Tu subiras l'éternel jeûne
Et les noirs épouvantements ;
Et moi je vivrai, je suis jeune !
Je courrai dans les bois charmants,

Rapide, en mon ardeur furtive
Plongeant mes yeux dans l'horizon,
Et buvant aux ruisseaux d'eau vive
Qui murmurent dans le gazon !

A moi l'inexprimable joie,
Quand j'aurai, grâce à mes talents,
Guetté, surpris ma faible proie,
D'en faire des lambeaux sanglants !»

Tel en ce discours plein de haine,
Le Renard, épiant ses traits
Affaiblis dans l'ombre incertaine,
Triomphe du roi des forêts.

Mais lui, levant son œil où brille
Un rayon presque évanoui,
En écoutant ce Mascarille,
Il baille avec un sombre ennui,

Et fier à son heure dernière
Comme un prince dans Ilion,
Il dit, secouant sa crinière :
— «Je meurs, mais je suis le Lion !»

Théodore De Banville

À LEUCONOË

(Ode d'Horace.)

Cesse, Leuconoë, de vouloir entreprendre
Sur le secret des Dieux et l'ordre des destins :
Pour savoir quelle fin nous en devons attendre,
Cesse d'interroger les nombres incertains.
et ferme,
Prends le temps comme il vient, d'un cœur tranquille
Soit que le ciel te garde encor d'autres hivers,
Soit que cette saison t'en assigne le terme,
Aux sourds mugissements des rochers et des mers !

Sage, filtre ton vin, et dans l'heure présente
Restreins tes longs espoirs ; nous parlons, le temps fuit !
Libre d'une chimère à tes vœux complaisante,
Cueille le jour venu, sans croire au jour qui suit !

1880.

O. J. Barbeau

A SOUS FRAIRES BALAKOS

la Cigalo moundino.

Bolkos moundis, aouèi noummats pople balako,
que salbas nostre noum del clot del debrembiè,
sapient qu'uno nacíu fourçadomen s'abraco
se cambio soun parla countro un autre escarriè,

Boulès aperbesi cado cammas d'escolo
ount bostro lengo siòsque apreso as efantous...
Couro poudren tabé dins nostre Capitolo
parla Bolko, nous-aus Bolkos tout coumo bous !

Car bous sès abeurats de l'aigo de Garouno !
Dous milo ans a d'acò... Mentretant, benturous,
à Bucarest, autant qu'à Toulouso, bourrouno
un lengatje pariou sus nóstris tancs bessous.

Acó 's pas des Latis que tiras l'existenço.
Sès de Moundis ! E quand les souldats dè Trajan
benguèron s'aplanta dins bostro residenço,
pertout bostre renoum èro bengut pla grand.

Èro grand en Uropo e pus grand en Asio.
L'empèri Galetenc es bous que l'abias fait,
Tectosages, sourtits pr'acó de la Dacío
ount bostre ráig autan per toutjoun s'èro jait !

De mai-t en mai creissès e Róumo ponderouso,
dount le noum soul fasió trambla cad' un de póu
(Saquela part nous-aus !), agaito soucinouso
les pitchous de soun èglo espoutits dins lour iòu.

Béi mouri de talen la loubo bessounièro
qu'auttes cops de sous flancs tirèc tant de legíus
qu'emmersabo en tout loc en modo d'engranièro
per apilonta l'sang e l'or de las nacíus.

A SES FRÈRES VALAQUES

la Cigale toulousaine.

Volques toulousains, aujourd'hui nommés peuple Valaque,
qui sauvez notre nom de la fosse de l'oubli,
sachant qu'une nation forcément s'effondre
si elle échange son idiome pour un autre idiome étranger,

Vous voulez approvisionner chaque hameau d'une école
où votre langue soit enseignée aux petits enfants...
Quand pourrons-nous aussi dans notre Capitole
parler Volque, nous Volques aussi bien que vous !

Car vous vous êtes abreuvés de l'eau de la Garonne !
Il y a deux mille ans de cela... Pourtant, vivace,
à Bucarest, ainsi qu'à Toulouse, bourgeonne
un langage semblable sur nos troncs jumeaux.

Ce n'est pas des Latins que vous tenez votre existence.
Vous êtes Toulousains ! Et quand les soldats de Trajan
vinrent s'implanter dans votre résidence,
partout votre renommée était devenue fort grande.

Elle était grande en Europe et plus grande en Asie.
L'empire galate, c'est vous qui l'aviez fondé,
Tectosages, sortis pour cela de la Dacie
où votre race autrefois pour toujours s'était gitée.

De plus en plus vous croissez et Rome la puissante,
dont le nom seul faisait trembler chacun de peur
(Excepté nous pourtant !), regarde chagrinée
les petits de son aigle écrasés dans leur œuf.

Elle voit mourir de faim la louve aux deux jumeaux
qui, autrefois, tira de ses flancs tant de légions
qu'elle employait en tous lieux en guise de balai
pour amonceler le sang et l'or des nations.

www.dacoromanica.ro

Elo que nous croumpèc sa bido à forto soumo,
qu'abèn cramado un cop e piejado cent cops,
bouldrian, nous les galóis, èstre de fils de Roumo
e, coumo Sabinus, passa bastards per ops?

Náni! Car, s'o fasian, beirian léu nóstris réires
de lour pousco sourti per nous gautimassa;
beirian les estranjès, risent de nóstris créires,
de mesprès à bèl tal tóutis nous cruscassa.

Latis!... Mès coumtas dounc tout ço que lour damoro?
Poudé, lengatje, noum, per élis tout es mort;
mentre que bous abès serbat bostro demoro
e que bostre parla toustems galhouno fort.

Ni tems ni forço, re n'a jamai pouscut tene
bostre sang arderous que l'atje a pas glaçat;
bostro plaço al soulel l'abès tournado prene...
Aouèi sès grands encaro autant qu'al tems passat.

Ô Druidos! Un moument quitas bostre susári;
agaitas à l'endret ount coumençon les jouns;
beirés nóstris bessous que, retiplant Lazári,
en pleno libertat lèbon en fi lours frounts.

Cad' an le roussignol cargo de plumo nobo,
ça nous disió Mistral, mès gardo sa cansou.
Ah! Besiadès-lo pla bostro lengo; es la probo
que de l'albre galói sès un balent gaissou!

Fraires, glório sus bous! Del boucal, de la sèrro,
tout ço que porto un cor al païs des moundis
desiro que la pats flourisque en bostro tèrro,
bous admiro, bous aimo emai bous benasis.

Tóutis, aici, pregan nostre Soubira Mèstre
d'escarta lènc de bous trounóuire, bent, niboul;
e que nostro amistat frairenalo posque èstre
de bostro glório, un joun, le pus fèrme pecoul.

Toulouse, 3 Mars 1880.

Elle qui nous racheta sa vie par une forte rançon,
que nous avons brûlée une fois et étayée cent fois,
nous voudrions, nous les Gaulois, être fils de Rome
et, comme Sabinus, passer tout de bon pour bâtards?

Non! Car, si nous le faisions, nous verrions bientôt nos ancêtres
sortir de leur poussière pour nous souffleter;
nous verrions les étrangers, riant de nos croyances,
à l'envie les uns des autres nous écraser de mépris.

Latins!... Mais comptez donc tout ce qui leur reste?
Pouvoir, langage, nom, pour eux tout est mort;
tandisque vous avez conservé votre demeure
et que votre idiome germe toujours vigoureux.

Ni temps ni force, rien n'a jamais pu dompter
votre sang généreux que l'âge n'a pas glacé;
votre place au soleil vous l'avez reprise...
Aujourd'hui vous êtes encore aussi grands qu'au temps passé.

Ô Druides! Abandonnez un moment votre suaire;
regardez vers l'endroit où commencent les jours;
vous verrez nos jumeaux qui, imitant Lazare,
en pleine liberté lèvent enfin leurs fronts.

Chaque année le rossignol revêt de nouvelles plumes,
nous disait Mistral mais il conserve sa chanson.
Ah! Dorlotez-la bien votre langue: elle est la preuve
que de l'arbre gaulois vous êtes un vaillant rejeton!

Frères, gloire à vous! Du vallon, du côteau,
tout ce qui possède un cœur au pays toulousain
désire que la paix fleurisse sur votre terre,
vous admire, vous aime et vous bénit.

Tous, ici, nous prions notre Souverain Maitre
d'écarter loin de vous tonnerre, vent, nuage;
et que notre amitié fraternelle puisse être
de votre gloire, un jour, le plus ferme soutien.

Paul Barbe

Syndic de la Maintenance d'Aquitaine.

ISMAEL ŞI ISAC

(Fragment din *Abraham* poemă dramatică în trei acte, inedită).

Ismael

Aşa, — pe-a lumei valuri trezit în veselie,
Jucând în desfătare, nebun de bucurie...
Eu mă credeam ferice, păream stăpân pe tot...
Ş'acum, vai! mii suspine în peptul meu înot...
Un altul, ce dăunăzi se mai ivi pe lume,
Să 'ncearc'amĭ lua totul, putere cum şi nume,
Ş'avere, bucurie..., ca şi când a mea sórtă,
M'ar fi lasat pe lume se am o viaţă mórtă...
Dar asta nu se póte..., e vis! e nălucire!..
O 'nchipuire tristă ce 'n lume n'are fire
Turment'a mea videre. — Şi cum, cum póte óre
Ca sórt'aşa se fie de batjocoritóre?!...
Realitate-amară... când o simt, mă 'nfior,
Indată piere 'n mine şi doruri şi amor
Şi 'nlocule... O! iartă al lumeĭ Prea Puternic,
Tu faci tot, tu eşti mare, ear eu sunt un nemernic!
Aşi vrea cu-a mea silinţă porunca se'ţi ascult
Dar sufletul în mine este rănit prea mult...
Dacă 'n copilărie eu nu simţiam dulceaţă
Nu îmĭ părea amară vr'odat'acéstă viaţă.
Dar iată... Văd că vine... O! vine spaima mea!...
Ajutămă Tu Dómne se nu'l mai pot vedea!...

(Vrea se iasă)

(Intră) **Isac**

De unde alergi frate şi pari aşa grăbit?!...
Te cat de multă vreme făr'a te fi găsit.

Ismael

Alerg... ba nu, am trébă... mĕ duc, mĕ grăbesc...

Isac

Dar stăi puţin cu mine, te cat ca se'ţi vorbesc;
Voi ca se'ţi spun că astăzi jucându-mĕ 'n grădină
Un cerb zĕresc de-odată eşind de sub tulpină
Şi după dînsu-un tigru încruntat de turbare
S'alungă, dar nu face o cale lungă, mare,
Şi pică într'o grópă adîncă, părăsită,
Răcnind cu grozăvie...

Ismael

(Aparte)

O demon de ispită!...

Isac

Ascultă: cerbul scapă iar tigrul în prinsóre...

Ismael

Ei bine, pentru bazme mĕ ţii aicea óre?!...

Isac

Ba nu, dar voi aţi zice... adică-aşi vrea cu tine
Sĕ mergem prin livede, prin verzile coline,
Sau la isvor devale să ne recorim faţa
Tu ştii ce bună'i apa, ea par'că'ţi redă viaţa
Ei bine mergi?...

Ismael

(Aparte)

Acolo, puţin de l'aş împinge
S'ar duce pe vecie... dar nu, cu al seu sînge
Nu voi ami păta mîna... O! Dómne mĕ păzeşte
Căci furia mea mare o văd cum isbucneşte,
Plec;... O! Căderi ceruri asupra tidvei mele!
Se nu mai simt...

www.dacoromanica.ro

Isac

Hei frate! priveste tu acele
Mici paseri care sbóră... Sunt niste porumbei
Ce salt mereu în aer jucânduse 'ntre eĭ...
Dar ah!...

Ismael

(Aparte)

Sîngele 'n mine îl simt cum se tot sue
Fioruri mĕ strĕbate ce par'c'ar vrea sĕ'mi spue
Că... pot sĕ fiŭ ferice... c'o lovitură...

Isac

Hei'!
Ismael vin degrabă, priveşte acel ulei
Ce printre vînt s'alungă, încóce par'că vine,
Porumbii se 'mprăştie... el după ei s'aţine,
E-aprópe, uite! iată!...

Ismael

Ei bine te urmez!
Şi eu voi ca şi tine azi sĕ mĕ desfătez.

Isac

Dar uite, Ismaele, uleiul fugăreşte
Pe un porumb, sermanul... O! Dómne îl păzeşte!

Ismael

Eşti cam smintit se vede de caţi prin cer şi nor...
Sĕ mergem!

Isac

Vezi! uleiul a prins porumbu 'n sbor!

Ismael

Ai sĕ sfîrşeşti o dată cu-a ta lungă poveste?

Isac

Ce vĕd! un vultur mare s'aruncă făr' de veste...
Uleiu'i prins... porumbul din ghiară'i a scăpat
Şi pică... ba nu, sbóră! O! Ḍeu prea minunat!

Ismael

(Aparte)

Acéstă povestire, îmi face mare reu
Şi parcă...

Isac

Cât mĕ bucur!...

Ismael

Ori el fie... ori eu!

Isac

Uleiul ce simţise porumbu 'n ghiara sa
Sĕ credea stăpîn dînsul, dar vai, tot el pica,
Intr'o ghiară mai tare...

Ismael

(Aparte)

Un frig pare că'mi vine
Ce 'nghiaţ'a mea suflare şi sîngele din mine.
Acéstă istorie... Dac'aşi fi eu ulei,
Şi vulturul, nu altul de cît părinţii mei?...
Hei dară nu se póte, acésta'i nălucire...
Aci valea'i retrasă, nu suflă nici o fire
Ş'aste două mâni ţapeni în lucru de le-aş pune...

Isac

Dar ce stai tu pe gânduri? vezi fructele sunt bune...

Ismael

(Exaltat)

Făptură ticălósă! tu totul mi-ai răpit!
Şi nume, şi avere, şi ori ce am gândit...
Eu care eram mare, mic azi sunt lângă tine
Din stăpîn slugă ajunsam, şi ori ce de pe mine
Atîrnă 'n mizerie... Pentru a ta fiinţă
Eu sufer în cruzime, şi-acéstă umilinţă
Trebuĭ sĕ'şi ea un capăt... Ori tu remâi, ori eu!
Sub ast cer nu se 'mpacă sufletul meu cu-al teu!...

Isac

Dar ce spui, Ismaele? Esplică-te mai bine...
Eu n'am vrut nicĭ-o dată vre un reu pentru tine
Din contra...

Ismael

Destul, sórta astăzi ne înpărţéscă
Pe viaţă sau pe mórte, lupta, ne 'ndreptăţéscă;
Deci apărăte, luptă cu braţ hotărător,
Din noi doi să s'aleagă...

Isac

Opreşte-te!... Ajutor!...

N. Andreescu-Bogdan

O CIMILITURĂ ISTORICĂ.

Se zice că pe la jumetatea secolului al 14-le Dragoş din Marmoros, urmărind cu boiarii sei un zimbru la vênat, ajunse pintre Carpaţi pe malul unui rîu. Acolo ucisse zimbrul şi se bucură foarte. Locul 'i plăcù atât de mult încât nu se mai putù întoarce a cassă. Se aşează acolo şi domnì cu ai sei peste ţară. Iar pe acel rîu 'l numì «Mulda», după numele cânelui seu iubit, care se înecasse în acel rîu. Cuvêntul «Mulda-apa» s'a mai ros în sute de ani şi a ajuns «Moldova:» de unde numele apei şi a ţerei întregi.

Dar Mulde înseamnă pe nemţeste «albie», şi Mulde curg azi încă multe din munţii Germaniei.

Veneai tu drept din Marmoros o! principe Dragoş, ori mai dinspre apus din teri mai depărtate, de-ai putut da lacrimei Carpaţilor un nume nemţesc? şi cum te mai chiamai tu însu-ţi oare?!

Berlin 4/16 Februar 1880.

Demetru Boţhean.

MANDADIS

à la memòri dóu Prince Lucian Bonaparte.

Cant! siegues counsecra
Au sublime Inchaiènt dóu scètre dis Espagno;
À-n éu qu'a prefera
Au chamatan di cour li cant de la campagno!...
Se d'asard ai d'alen,
E la Muso qu'adore un pauquet de fes m'amo,
Dóu Grand-Paire seren la voio emé la flamo
Ispiron lou Felen!

www.dacoromanica.ro

TRADUCTION

ENVOI

à la mémoire du Prince Lucien Bonaparte.

Chant! sois consacré
Au sublime Indifférent du Sceptre des Espagnes;
À celui-là qui a préféré
Au vacarme des cours les refrains de la campagne!...
Si parfois j'ai du souffle,
Et si la Muse que j'adore m'aime un peu, de temps-en-temps,
C'est que du Grand-Père serein la détermination et l'ardeur
Inspirent le Petit Fils!

Mars 20, 1880.

(1) Dins la Fourèst de la Santo-Baumo *)

There is balsam in the forest for my pain,»
Said the Lady Eleanora **)
J. Clarence Mangan.

À l'ouro de l'errour,
Quand se pounchon de lum li pounchoun di mountagno;
E sus fueio e sus flour,
En perlo de diamant s'escampiho l'eigagno,
Vous trève, o ro 'st rassa.
Ce draiòu delicious de la Fourèst oumbrouso,
Qu' Aquelo di Péu d'Or, la Divino Amourouso,
Trevavo au tèms passa. 1)

Dins la clarour de l'aire,
Sus lis aleto d'or de l'Imaginacioun,
Coume un aucèu voulaire,
A deja iéu m'enaure au cim dóu *Sant-Pieloun*... 2)
O, dedintre la *Baumo,*
Ounte, la Madaleno autan, fasié soun lié,
Au mitan d'un acamp d'angeloun menestrié,
Moun courage s'embaumo.

Salut, noblo Fourèst.
Fresco coume uno Font, verdalo, tranquilasso;
Que sembles facho esprès
Un paradis d'aucèu, embeimado, belasso!
Quand chourle toun alen,
E sus toun sen m'amate, o rode pèr ti draio;
Quand saboure countènt ti cansoun linde e gaio,
— Gounfle de sentimen.

D'un coustat o de l'autre,
O roure à milo fueio! o bèu fau à trounc lisc!
Entre-mitan de vautre,
Lièu per bono escascènço au sen de moun païs,
Au cor de ma patrio!
Erné vous à l'entour m'atrove entre mi gen,
Aubre grand e flouri! pople siau e risènt!
Sias, vous, de ma famiho!

Gracious, prim, loungaru,
Vous clinant vers la terro o vous dreissant dins l'aire,
Blanquinous, brancaru,
Teu d'esmeraudo o d'or, sias mi parènt, mi fraire,
Si fiéu de moun aujoù,
Qu'ant an vous redounè quasimen la vidasso,
Quand d'afrous esclapaire èron rau de menaço,
Pèr vous traire pèr soù.

Man e tèsto levado —
Vous souvèn? — coume un ro dins la mar s'enarquè
Au mié de l'assemblado
Aquéu; e tout en flamo, arderous, s'escridè:
— «Sauvas la Santo-Baumo!
«O verai patriouto! o pur republican!
«Per bèl amour dóu Bèu, senoun di Santo o Sant,
«Sauvas lou Bos qu'embaumo!

«Sauvas-lou, cièutadin!
«Qu'es l'amours dóu païs, lou soulas dóu terraire;
«Qu'es divin, O, divin!
«Que nous fai toujour gau sènso jamai mautraire:
«Sauvas la Grand Fourèst,
«Qu'es de roussignòn pleno, e de flour, e d'oumbrage,
«Qu'es un liò de dous raive, e d'amourous ramage;
«De Prouvènço l'afrèst!

«O, de causo sacrado,
«Is me dóu mounde entié, soun de tant bèus aubras,
«Que cargon milo annado
«Sus si front majestous, tan qu'un sant nivoulas...
«Sauvas-lèi, Pople sage!...
«Laissas canta li pin, laissas fueilla li fau,
«E pausas vòsti serro, emai vòsti destrau!...
«Foro, infame carnage!

«O Pople, m'es avis,
«Qu'un tau en glandimen d'un Bos tant fourtunable
«Es orre chapladis,
«Au davans de l'Azur es crime abouminable!...
«Un bèl aubre a si dre
«Coume un ome!... E subran: — «*Vivo la Santo-Baumo!*»
E «*Vivo longo-mai la Grand Fourèst qu'embaumo!*»
S'escridè tout l'endré.

O, digne d'un Pountife,
Elouquènci couralo! O valént parla d'or!
Mai de bado m'esquife
De tu, Sèuvo encantado, e de ti sants acord!...
Tout quinsoun, touto abiho,
Touto fueio que mòu, toutó flour que lusis,
À tis aire, à ti rai, m'atiro e me sourris...
O, sies de ma Famiho!

William-L. Bonaparte-Wyse.

Manor of St. John's par Waterford (Irlande).

TRADUCTION

Dans la forêt de la Sainte Baume

À l'heure de l'aurore,
Quand les pics des montagnes sont touchés de la lumière,
Et que, sur feuille et sur fleur,
La rosée s'éparpille en gouttes de diamant,
Je vous fréquente, O rochers fendus!
O sentiers délicieux de la Forêt sombre,
Que Celle-la des Cheveux d'Or, l'Amante Céleste,
Fréquentait jadis.

À travers l'air limpide,
Sur les petites ailes de l'Imagination,
Comme un oiseau qui vole,
Je me transporte déjà au sommet du *Sant-Pieloun*...
Ou, dedans la *Baumo* (grotte),
Où la Madeleine autrefois fit son lit,
Au milieu d'une réunion d'anges ménestréls,
— Mon coeur, se pénètre de parfums.

Salut, noble Forêt!
Fraîche comme une fontaine, verte, profondément tranquille,
Toi qui sembles faite exprès
Pour être un paradis aux oiseaux, enbaumée, bien belle!
Quand je hume ton haleine,
Et me niche sur ton sein, ou que je m'égare par tes chemins;
Quand je savoure content tes chansons claires et enjouées,
(Le Coeur) comblé de douces sensations.

---

(1) Provençal, Sous-dialecte d'Avignon et des bords du Rhône, orthographe des félibres d'Avignon.

*) «À la Révolution, dit Mistral, il s'en fallut de bien peu que le Bois de la Sainte Baume, gloire de la Provence, ne fût vendu comme propriété nationale et coupé brutalement pour faire des bûches. C'est Lucien Bonaparte, — aîné de l'empereur Napoléon I-er, — qui le sauva. Car, par bonne fortune, Lucien, à cette époque, étant à Saint-Maximin et y présidant la société populaire, fit, avec éloquence, valoir l'antiquité et la beauté de la forêt, et gagna son procès contre les fendeurs de bois.»

**) «Il y a du baume dans la Forêt pour adoucir-douleurs,» disait la Dame Eléanore.

1) Dans les environs de Saint-Maximin, se trouve la célèbre Forêt de la Sainte-Baume, où suivant la tradition, sainte Madeleine, après son arrivée en Camargue avec Saint Lazare, Sainte Marthe etc., vint se réfugier dans la grotte, devenue depuis se rendezvous d'inombrables pélerins.

2) On appelle ainsi un piton de rochers qui domine la chaîne des montagnes tout entière. C'est là que, d'après la légende, la sainte pénitente était chaque jour portée par les anges pour se livrer à la prière.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

D'un côté ou de l'autre,
O chênes à mille feuilles ! ô beaux hêtres aux troncs lisses !
Au milieu de vous-autres,
Je me trouve par bonne échéance au sein de ma patrie,
Au coeur de mon pays !
Avec vous à mon entour, je me sens en compagnie de mes gens,
Arbres grands et fleuris ! peuple tranquille et joyeux !
Vous êtes, vous, de ma famille !

Gracieux, sveltes, allongés,
Vous courbant vers la terre, ou vous dressant au ciel,
Blanchâtres, rameux,
Teints d'émeraude ou d'or, vous êtes mes parents, mes frères,
Les enfants de mon aïeul,
Qui jadis vous redonna (pour ainsi dire) la vie,
Quand d'afreux destructeurs étaient rauques de menaces
Pour vous jetter à terre.

Main et tête hautes —
Ne vous souvient-il pas ? — comme un rocher dans la mer, se dressa
Au milieu de l'assemblée
Celui-là ; et tout en feu, il s'écria passionément :
«— Sauvez la Sainte-Baume !
«Ce vrais patriotes ! ô purs républicains !
«Par bel amour du Beau, si non des Saintes ou des Saints,
«Sauvez le Bois embaumé !

«Sauvez-le, citoyens !
«Car c'est l'amour du pays, les délices du territoire,
«Car c'est divin, ah ! divin !
«Et il nous rejouit toujours, sans jamais faire du mal :
«Sauvez la Grande Forêt,
«Qui foisonne de rossignols, et de fleurs, et d'ombrages ;
«Qui est un lieu de doux rêves, et d'amoureux ramages ;
«Le faite de la Provence !

«Oui, des choses sacrées,
«À la vue du monde entier, sont de si magnifiques arbres,
«Qui portent mille ans
«Sur leurs fronts majestueux, comme une auréole sainte...
«Sauvez-les, Peuple sage !...
«Laissez chanter les pins, laissez feuiller les hêtres,
«Et deposez vos scies, aussi bien que vos haches ;
«Arrière, carnage infâme !

«O Peuple, c'est mon avis,
«Qu'un tel abattement d'un Bois si prospère
«Est un horrible massacre,
«À la face de l'Azur c'est un crime abominable !...
«Un bel arbre a ses droits
«Comme un homme !»... Et tout-à-coup:—«*Vive la Sainte-Baume!*»
Et «*Vive eternellement la Grande Fôrêt Embeumée !*»
S'écria tout la ville.

O, digne d'un Pontife,
Éloquence du coeur ! O vaillant parler d'or !
Mais vainement je m'enfuie
De toi, Forêt enchantée, et de tes saints accords !...
Tout pinson, toute abeille,
Toute feuille qui s'agite, toute fleur qui reluit,
À tes airs, à tes rayons, m'attire et me sourrit...
Oui, tu es de ma Famille !

Basele succesului întreprinderilor

In orî-ce întreprinderî, ca sĕ obţinem resultate prospere şi durabile, treî factorî sunt indispensabilî:

CREDIT, FINANCE, COMPTABILITATE.

Primul este basa celuî d'al duoilea, iar comptabilitatea este bussola gestiuneî şi indexul stărilor financelor.

Ast-fel, precum fără credit nu putem avea finance prospere, tot assemenea fără uă comptabilitate regulată, nu putem avea uă bună gestiune financiară.

În orî-ce întreprindere dar, **Creditul, Financele şi Comptabilitatea,** sunt pivoţi care garantésă reuşita şi assigură succesele dorite.

Elie Bosianu

LOU REIRE E LOU FELÈN [1])

Fablo.

Un Reire aviè 'nó mouestro en or,
D'aquelei que sounon l'éis ouro :
Un jour, à soun Felèn, qu'anavo em'éu d'acord
Dignè : Tela darai ! L'enfant respoundé ; Quouro ?
— Quand li aura plus d'òli au calèn,
Que pourrái plus juta d'amouro !
— Qu'es euo ? — Quand la mouert m'aura coupa l'alèn.
— Ni a'nearo pèr long téms ? dis alor lou Felèn,
D'enfant ansin ni a detour agi,
Car lei gent ai gaire de couer :
Quand espèron voueste eiretagi
Selanguisson que signês mouert.

Marsilio.

Marius Bourrally

TRADUCTION

L'AÏEUL ET LE PETIT FILS.

Fable.

Un Aïeul avait une montre en or, — de celles qui sonnent les heures ; — un jour, à son Petit fils, qui allait d'accord avec lui, — il dit : Je te la donnerai ! L'enfant lui repondit ; Quand ? — Quand il n'y aura plus d'huile à la lampe, — que je ne pourrais plus manger ! — Qu'est-ce a dire ? — Quand la mort m'aura coupé la respiration. — Y en a-t-il encore pour long-temps ? lui dit alors le Petit fils.

De pareils enfants il y en a de tous les âges ; car les gents n'ont pas beaucoup de cœur ; quand ils attendent votre heritage ils languissent de vous voir mourir.

Marseille.

Vroiţî se faceţî fericirea unuî poporŭ ? Insuflaţi'î maî întaî frica luî Dumneḑeŭ şi ruşine de ómenî : creşterea trebue se mérga înnaintea învĕţăturei. — Faceţi'î cunoscute limba şi istoria neamuluî luî, ca se pótă şti cine aŭ fost, cine este şi cine trebue se fie. — Infiinţaţi'î scolî de agricultură, de arte şi messeriî, de comerciŭ, şi veţî face de sigur cetă-

1) Provençal (sous-dialecte d'Aix et des Marsàlle) Orthographe des félibres d'Avignon.

www.dacoromanica.ro

ţenĭ adevĕraţĭ bunĭ carĭ în adevĕr îsĭ voru iubi ţĕrra. Francia datoresce eliberarea territoriuluĭ eĭ numaĭ industrieĭ, artelorŭ, comerciuluĭ seŭ.

Botoşanĭ,
14 Ianuarie 1880.

Teodor Stoica

Bucurescĭ, 27 Decembre 1879.

D-luĭ V. A. Urechiă, pentru Albumulŭ Macedo-Român.

A scrie ceva într'unŭ Albumŭ este maĭ totŭ d'a una uă cestiune de vanitate şi pentru proprietarul Albumuluĭ şi pentru celŭ care lasă într'însul urmele spirituluĭ sĕŭ. Nu e tocmaĭ aşa cu Albumulŭ *Macedo Român;* elŭ este uă operă de bine-facere, de justiţie şi de interesŭ naţional. Celŭ care va scrie într'însulŭ că va lua unŭ numĕrŭ maĭ mare de esemplare acela va avea maĭ multŭ spiritŭ.

Daca cifra cererilorŭ se va urca la celŭ puţinŭ uă sută de miĭ esemplare, Albumulŭ *Macedo-Român* va deveni unŭ monumentŭ de mândrie naţională, va fi uă nouă probă că poporul românŭ are nu numaĭ inimă dar şi spiritŭ, că este unŭ poporŭ inteliginte.

Să mi se reserve şi mie uă sută esemplare cariĭ se vorŭ împărţi şcolarilorŭ noştri sătenĭ ca să se bucure şi eĭ aflându că sêrmaniĭ lorŭ fraţĭ din Epirŭ, Thesalia şi Macedonia aŭ uă mamă bună în România.

D. Bolintineanu

LE SENTIMENT RELIGIEUX.

Le sentiment religieux est universel et permanent dans l'humanité, dont il forme un des caractères spécifiques. Mais il est inégalement développé chez les individus et dans les races humaines, parceque l'objet auquel il s'attache est vague et n'offre pas à l'esprit une idée qui puisse être facilement analysée. Il est dans les mêmes conditions que le sentiment du beau et même que le sentiment du bien, lesquels, quoique universels et permanents dans le genre humain, varient singulièrement avec les temps et les lieux.

Les religions se distinguent par les définitions qu'elles donnent de l'objet, naturellement indécis, du sentiment religieux. Elles la définissent presque toujours en l'assimilant à quelque objet connu. Plus la nature de ce dernier est élevée dans l'ordre des idées, plus la religion acquiert d'élévation, de dignité et d'empire sur les esprits. Les races inférieures de l'humanité assimilent et vont jusqu'à identifier Dieu avec des objets matériels, qui deviennent ainsi des fétiches. À un degré plus haut, les hommes qui font profession d'éclairer les autres sur ce problême donnent à Dieu des formes diverses, mais imaginaires, d'animaux, de plantes ou d'êtres inanimés en mouvement, tels que le soleil, la lune et les étoiles. C'est ce qui fut fait en Egypte.

Les anciens Grecs n'élevèrent pas la religion fort au dessus de ce qu'elle avait été sur les bords du Nil. Il y eut peu de métaphysique dans leurs doctrines polythéistes; ils ne purent jamais faire pénétrer dans leurs sanctuaires la notion de l'unité du princip absolu des choses.

Les Brâhmanes et les Perses dégagèrent ce principe de la multiplicité des anciens dieux, que leurs ancêtres leur avaient léguée.

Le christianisme adopta cette unité et, la propageant dans la partie occidentale de l'ancien monde, en expulsa les dieux.

Toutefois ce serait une erreur de croire que le christianisme soit lui même la théorie finale où l'humanité doive s'arrêter enfin. Pris dans sa généralité le Dieu des chrétiens présente à l'esprit une forme personnelle, qui le fait ressembler à un homme agrandi, à un prince absolu régnant sans partage sur un univers d'origine miraculeuse. Tel ne saurait être, du moins d'après la science moderne, le principe absolu des choses, La puissance, l'intelligence, la vie sont des formes secondaires qui ne sauraient être transportées en lui, parcequ'elles sont en contradiction avec la notion même de l'absolu. Il faut ajouter que les églises chrétiennes, créées pour la plupart chez des peuples qui sortaient de la barbarie, ont fait déchoir la primitive notion chrétienne de Dieu, telle qu'elle est indiquée par quelques formules d'un Evangile.

Quoi qu'il en soit, autant les premiers hommes ont eu de facilité à créer des fétiches, autant il est difficile, chez les peuples civilisés, de faire un pas de plus dans la voie de la métaphysique religieuse.

Il en résulte que les religions sont des phénomènes à longue période, comme les révolutions de certains astres ou certains mouvements dans la mécanique céleste. Les églises, les cultes spéciaux, les hérésies sont des phases diverses, plus ou moins durables, dans chaque religion. Ces phases sont destinées à paraître et à disparaître tour à tour, sur le fond commun dont elles se détachent successivement.

L'homme qui se rend compte de leur nature et de la marche des choses, voit avec un extrême intérêt ces changements réguliers s'accomplir. Leur régularité même l'empêche de s'en émouvoir. Il se persuade au contraire que les chutes successives des églises et des réligions marquent autant de progrès accomplis par les hommes dans la poursuite de la vérité.

Emile Burnouf

Paris, 4 Juin 1880.

HIVER

Quand les bois dépouillés pénétrés par la bise
Gémissent en heurtant leurs branchages pelés,
Au souffle de l'hiver quand la bruyère grise
Se penche en frissonnant sur les gazons brûlés;

www.dacoromanica.ro

Quand le haut peuplier diamanté de givre,
Chancelle sous le vent, s'agite avec effort,
Et bat l'air de ses bras, ainsi qu'un fantôme ivre
Qui titube en sortant de souper chez la mort;

Quand le lièvre en forêt a trouvé sa retraite,
Sous la racine sèche, et les chardons velus:
Quand par les froids sillons la perdrix inquiète
Rappelle ses petits qui ne répondront plus;

Quand les oiseaux frileux et tapis sous les lierres
Ont du printemps dernier oublié les chansons;
Lorsque le ciel est gris; lorsque sur les rivières
Le vieux Janvier étend ses nappes de glaçons;

Quand les moutons au fond des chaudes bergeries
Près des rateliers pleins se tassent en bêlant;
Quand le triste héron s'en va par les prairies
Solitaire et le bec dans son long jabot blanc;

Près du foyer joyeux quand, la jambe allongée,
Nous fumons en songeant au pays du soleil,
Dans des rêves chéris quand notre âme plongée
Revoit le fleuve pur et l'horizon vermeil;

Il faut penser à ceux qu'aucun feu ne convie,
Qui cherchent, au hazard, des chemins inconnus,
Que la misère étreint et qui vont dans la vie
Front penché, cœur en deuil, ventre vide et pieds nus.

Maxime Du Camp

La Roumanie a droit à l'éstime de l'Europe: elle est, entre deux despotismes, comme une forme de la liberté qui doit nous être chère: elle est en outre un prolongement de l'Europe latine et son boulevard du côté de l'Orient.

A. Boucher de Carel

Iubescŭ şi admirŭ geniul si talentul, nu mĕ închinŭ decâtŭ virtuţiĭ.

Presed. Comit. Essecutivŭ allŭ Societăţiĭ de Cultură Macedo-română.

G. Chiţiu

DESPRE SINUCIDERE

Omule, care intr'un moment te-aĭ hotărît se te omori, te intrebu: de unde aĭ tu acéstă indrăsneală, acest drept? Lucru de care voeşci sĕ dispui in modul acest selbaticŭ, viéţa, nu este proprietatea ta cum tu pretinḑi; este proprietatea tuturor. I-iŭ: Este proprietatea lui Dumneḑeu, ori-cum ai considera tu pe acest Dumneḑeu, sub forma lui ideală şi metaphisică planănd d'asupra Universuluĭ ca fiinţa eternă, atot-puternică, invisibilă şi indivisibilă; séu in formă materială, representată prin natură, acea forţa inteligenta a căruia mecanism harmonios te umple de admiraţie; şi întrucàtu vieţa ta aparţine acelui Dumneḑeu, spirit séu natură, nu poţi dispune de ea, câci dispui de lucrul altuia. In tot casul trebue se 'i cei consimţimentul şi nu poţi. II-lé: Este proprietatea indivisa a celor cu cari aĭ legături de sînge şi care pe lăngă amorea naturală care 'ţi pórtă vĕdŭ în tine unica măngăere a lorŭ; alţiĭ speranţile lorŭ; alţiĭ sprijinul; alţiĭ fericirea, ilusia şi viitorul lorŭ. Răpindu'ţĭ viéţa prin un act sălbaticŭ, exproprieḑi o lume intrégă de tot ce făcea fericirea eĭ. Cine 'ţĭ dă acest drept, nenorocitule? Aşi inţelege se te nenorocesci singur dacă aĭ fi fiinţă isolată pe păment, dar celelalte fiinţi, celelalte existenţi, carĭ prin natură şi sórtă sunt legate de tine, şi impărtăşescŭ cu tine, fărĕ se se plăngă, tóte suferinţele şi tóte bucuriile care le simţi tu în cursul vieţei, pentru ce se le nenoroceşcĭ? Ai tu judecată? Judecĭ tu, ce faci? Mĕsori tu intinderea crimeĭ tale? Nu! Şi pentru ce nu? Pentru că filosofezi! Nenorocit şi ridicol filosof! Ai citit pe doi—trei nebuni in viéţa ta, aĭ dat peste valea plăngerilorŭ, peste suferinţele lumeĭ; te aĭ deprins se judeci cu eĭ că viéţa este un lanţŭ de chinuri, că totul 'i vanitate pe acest păment şi nimicŭ de cât vanitate; şi fiind că ai sufletul micŭ aĭ ḑisŭ: «Mórtea in aseminea inprejurări!» Şi ce mórte? mórtea prin sinucidere, este singurul leacŭ la aceste rele? Ticălosŭ leacŭ! Ca smintit la minte, te inţelegŭ, căci nebuniĭ se inţelegu şi nebunia este contagióşă, — aĭ citit nebuni, — dar ca om cu mintea intrégă resonănd in materie, pentru respectul ce 'mĭ datorescŭ ca om nu te înţelegŭ. III-lé: Maĭ grav de càt tóte: eşti cetăţeanŭ, faci parte din societate; eşti un membru folositor, fie prin braţele tale, om de rĕnd muncitor, fie prin sciinţa, prin meşteşugul, prin talentul, prin geniul teŭ chiar; activitatea, aptitudinele, forţele şi facultăţile tale contribuescŭ la acel totŭ, care face fericirea generală a societăţei in care trăeşci, constituescŭ patrimoniul comun, nu numai a lumei care are aceéşi naşcere, aceéşi origină, aceléşi tradiţiĭ, aceéşi istorie şi moravuri, dar şi a lumeĭ intregi, abstracţiune făcută de naţionalitate. Eĭ bine, te intrebu, facu apel la judecata ta; eşi din frigurile nebunieĭ, spune-mi dar, spune-mi fără se deschiḑi cărţile in care aĭ citit: cu ce drept, ce privilegiu aĭ tu ca se priveḑi o intrégă lume de tóte bunurile şi avantagele, care le póte căpăta de la tine, când tu viind în lume eşti marcat prin măna aceleĭ fiinţĭ care se numeşce Dumneḑeu, eşti chiar trămis póte a contribui la binele generalŭ? Veḑi. că aici maĭ cu sémă respunsul este greu, şi pentru ce este greu? Pentru că tot ce e in natură are o destinaţie. Acéstă sórtă fatală o impărtăşeşce intréga lume animală. Natura nu se desminte nici se falsifică

www.dacoromanica.ro

nici o dată ea însăşi. Legele eĭ sunt fatale, immuabile şi eternele. Plantele nascŭ când trebue se nască şi pierŭ iarăşi când trebue se piară. La naşcere şi mórte ele nu au nici un rolŭ, o forţă streină decide de ele. Aseminea pentru tot ce are viéţă şi resuflă pe pământ, maşine nimicŭ decât maşine conduse de un singur maşinist, natura, acea regină la pólele căria se inchină cu respect tótă suflarea omenéscă, oameni şi impăraţi. Natura, acea divinitate care cu un despotismŭ inexorabil ţine în mână nivelul legalităţei şi 'lŭ trece fără deosebire peste capul tuturor când este de plătit eĭ tributul care se numeşce mórtea. Dar acest tribut natura 'lŭ voeşce se fie onest, leal, plătit la timpŭ şi nu prin anticipaţie, ea nu iubeşce esconturile în materie de viéţă. Natura este o creditoare dulce şi generósă, nu priimeşce plata decât la scadenţă. Viaţa este o trată, ea primeşce falimentele forţate dar nu bancrutele fraudulóse şi cine se sinucide comite o bancrută fraudulósă.

In fine, fiind că eşti sub judecata mea, nenorocitule, şi aĭ avut dobitocia se te consulţi cu mine inainte de a te ucide, conchid cu următórele reflexiĭ cari au se 'ţi servéscă şi ţie şi celorŭ cari se ucid la aseminea întreprinderi: Se lasŭ la o parte doliul, care prin lipsa ta aĭ se 'lŭ laşi fie in sînul familiei tale, fie în sînul societăţeĭ care te stimédă pentru bunele tale merite şi calităţi; te intrebŭ: tabloul negru şi lugubru care are se infăţoşede corpul tĕu destrus şi slutit prin tine insuţi 'lŭ conteḑi tu pentru nimica in balanţa resoluţiunei tale pentru a te séu a nu te sinucide? Creḑi tu că după ce aĭ deprins o lume intrégă, până la o vârstă óre-care a te iubi şi a te stima; fie pentru ori ce calităţi justificate séu nejustificate, este frumos lucru se termini viéţa ta cu o representaţie ca acésta, se oferi acest desgust lumei de a te vedea intins pe rogojină séŭ pe matasă, acésta nu importă, slutŭ şi hidosŭ, mort cum nu maĭ móre nimene. Nu 'ţĭ pui tu in minte că, când omul móre de mórte naturală toţi 'lŭ jălescŭ, toţi 'lŭ plăngŭ, cortejulŭ lui funebru este pomposŭ, toţi 'lŭ intovărăşescŭ cu mândrie la locaşul eternŭ; dar când dispare prin sinucidere toţi 'lŭ reprobeaḑă, toţi 'lŭ blasfemă, fugŭ de el ca de o oroare; insăşi familia lui cu lacrimi in ochi ascunde acéstă ruşine, care este o pată eternelă pentru ea; şi ministriĭ religiunei se refusă aĭ da un morméent creştinescŭ. Haide, iubite, numaĭ filosofa, oameniĭ citiţi de tine şi cari ţ'aŭ stricat mintea aŭ dispărut de mult. Fiĭ bun de lasă ficţiunile, desleagăţĭ ochiĭ şi intră in plină realitate şi veḑi: viéţa este un mare darŭ Dumneḑeescŭ, viéţa este ceea ce voesce omul sĕ o facă. Eşti inţeleptŭ, conduci bine viéţa ta in lumea acésta, adică o porţi pe calea bineluĭ, şi a virtuţilor, inţelegi datoriile tale de implinit către tine insuţi, către semeniĭ teĭ, eşti şi veĭ fi tot-dea-una fericit; nu veĭ inţelege destinatele tale pe pământ, veĭ umbla pe drumuri séŭ cărăriĭ cotigite şi necorecte, veĭ fi nenorocit, dar şi in casul acesta de pe urmă, Domnule filosofŭ, improvisat, nu eşti in drept se'ţĭ ieĭ adieo de la noĭ fără timp, căci trebue se trăeşti ca se te veḑi resplătitŭ după fapte'ţi. Veĭ muri, te veĭ duce când va porunci Dumneḑeŭ, séŭ mediciĭ, — se mĕ erte D-niĭ mediciĭ de marele puteri şi daruri ce le recunoscŭ.

Dacă nici aceste consideraţiĭ nu te oprescŭ dela fapt, nebunule, apoi te intrebŭ ce negustorie faci tu? Eşti sigurŭ tu că schimbând lumea acésta pentru altă lume ideală şi necunoscută pentru ţine aĭ se fiĭ maĭ fericitŭ? Din douĕ lucruri una, ori eşti un bun creştin ori un atheu. De esti un bun creştin, atunci cunósce dragul meŭ că Iadul şi Raiul nu sunt in Cerŭ, cum spun săntele scripte pentru minţele grosolane, ci pe păméntŭ; plată şi resplată se priimesce aici; opinia publica liquidéză bilanţul fie căruia. De eşti un atheŭ, atunci eşti fiinţa cea maĭ neghibace şi mai nesocotită pe lume, căci te priveḑi voluntar de tot ce face fericirea omului, relaţiile cu familia, relaţiile cu amiciĭ, relaţiile cu societatea, contactul cu lumea, contactul cu frumuseţele naturei pe care toţi le descriem in visurile şi poesiile nóstre dar pe care nime nu le putem reproduce!

Dacă nu ar fi decât acest singur motivŭ, eu cred că e de ajuns ca se te ataşezi cu inimă şi suflet la acel lucru pe care noi 'lŭ numim viéţă. Trăiéscă viéţa! Trăiéscă viéţa!

Iubite amice, fiĭ cu minte, mintea ta va profita altora şi vom putea ast-fel inchide acea condică, care se numesce condica sinucişilor, ruşinea omenireĭ! Când veĭ lua streangul séŭ arma omorătóre in mână, gândeşte-te la mine şi veĭ fi scăpat.

Lascar Costin

À UNE FIANCÉE

Elle était blonde comme vous,
Celle dont les yeux fins et doux
Me laissèrent l'âme blessée;
Pourtant je ne suis pas jaloux
De vos bonheurs de fiancée.

Honte à ceux qu'aigrit la douleur!
Je n'ai rien d'elle qu'une fleur;
Mais, quand un couple d'amants passe,
Je dis au bon Dieu: Rendez leur
En félicité ma disgrâce.

Bien qu'il soit de vous séparé,
Votre ami se sent désiré;
Il est triste comme vous l'êtes,
Moi, j'ignore s'ils ont pleuré,
Les charmants yeux de violletes.

Qu'on vous aime comme j'aimais;
C'est le vœu que je me permets,
Le secret que je vous confie.
Je suis malheureux pour jamais;
Soyez heureuse pour la vie!

François Coppée

---

www.dacoromanica.ro

ANECDOTĂ

La 1857 pe când se ferbeà unirea în Iaşi, boerii moldoveni liberali, ca răposatul Costache Hurmuzachi, Kogălniceanu şi alţii au găsit cu cale să cheme la adunare şi câţi-va ţărani fruntaşi, câte unul de fie-care judeţ, spre a luà şi ei parte la façerea acestui măreţ şi nobil act naţional. Cum au ajuns ţăranii în Iaşi, boerii au pus mână de la mână, de i-au ferchezuit frumos şi i-au îmbrăcat la fel cu cheburi albe şi cuşme nouĕ, de se mirau ţăranii ce berechet i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe sama unuia dintre boeri, să li ţie cuvênt, ca să-i facă a înţelege scopul chemărei lor lâ Iaşi.

Oameni buni, ştiţi pentru ce sunteţi chemaţi aici între noi, zise boeriul cu blândeţă.—Vom şti cucoane, dacă ni-ţi spune, răspunse cu sieala un ţăran mai bĕtrân, scărpinându-se în cap.

— Apoi iaca ce, oameni buni: de sute de ani doĕ ţări surori, crestine şi megieşe, Moldova noastră şi Valahiea sau Ţara Muntenească, de care poate-ţi fi auzit vorbinduse, se sfăşie şi se mănâncă între dênsele spre cumplita urgie şi peire a neamului românesc! Ţări surori şi creştine, am zis oameni buni; căci precum ne închinăm noi Moldovenii, aşà se închină şi fraţii noştrii din Valahiea. — Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea şi toate obiceiurile câte le avem noi, le au întocmai şi fraţii noştrii Munteni. Ţări megieşe, am zis, oameni buni; căci numai părîuaşul Milcov, ce trece pe la Focşani, le desparte. «Să-l săcăm dar dintr'o sorbire» şi să facem sfânta unire, adecă înfrăţirea dorită de strĕmoşii noştrii, pe care ei n'au putut s'o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca oameni buni, ce treabă creştinească şi frumoasă avem de făcut. Numai D-zeu să ni ajute! Înţeles'aţi, vĕ rog, oameni buni, pentru ce v'am chemat? Şi dacă aveţi ceva de zis, nu vĕ sfiiţi; spuneţi verde, moldovineşte, ca la nişte fraţi ce vĕ suntem; că deaceea ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alţii şi D-zeu să ne lumineze pre toţi, cum a şti el mai bine!

— Inţelegem, cucoane; aşà a fi, respunseră câţi-va ţărani mai ruşinoşi; că dè, dacă nu-ţi şti dumnevoastră ce-i pe lume, noi ţărănimea, de la coarnele plugului, avem să ştim ce-i bine şi ce-i rĕu?

— Ba eŭ drept să vĕ spun, cucoane, n'am înţeles, cică zise cu îndrăsneală unul dintre ţărani, anume **Ioan Roată.** Ş'apoi chiar dacă ne-am pricepe şi noi la câte ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceea, cucoane: «Ţăranul când merge, tropăeşte şi când vorbeşte, hodorogeşte»; să erte cinstită faţa dumnevoastră. Eu socot că treaba asta se puteà face şi fără de noi; că de, noi ştim a învârti sapa, coasa şi secerea; dar dumnevoastră învârtiţi condeiul şi când vreţi, ştiţi a face din alb, negru şi din negru alb... D-zeu v'a dăruit cu minte, ca să ne povăţuiţi şi pre noi prostimea...

— Ba nu, oameni buni; s'a trecut vremea aceea, pe când numai boerii făceau totul în ţara aceasta, ş'o storceau după plac. Astăzi toţi, de la Vlădică pĕnĕ la opincă, trebue să luăm parte la nevoile şi fericirea ţărei. Muncă şi căştig; datorii şi drepturi pentru toţi deopotrivă. Li spuse boeriul apoi despre originea Românilor; cum şi de cine au fost ei aduşi pe aceste locuri; despre suferinţele lor şi cum au ajuns a fi desbinaţi şi împrăştieţi prin alte ţări. Li dă el pilde câte şi mai multe: cu smocul de nuele, cu taurii învrăjbiţi şi însfîrşit se sileşte bietul creştin din rĕsputeri a-i face să înţeleagă, care sunt roadele bine-făcĕtoare ale unirei; aducêndu-li aminte, că tot «pentru unirea tuturor» se roagă şi sfânta biserică în toate zilele, mai bine de 1850 de ani. Ei oameni buni, cred că acum aţi priceput.

— Priceput, cucoane, cât se poate de bine, rĕspunseră mai toţi. D-zeu să vĕ ajute la cele bune.

— Ba eu tot nu, cucoane, rĕspunse moşul Ion Roată.

— D-zeu să mĕ erte, moş Ioane, dar dumneta, cum vĕd, eşti cam greu de cap; ia haidem în grădină să vĕ fac a înţelege şi mai bine. Moş Ioane, vezi colo în ogradă la mine bolovanul cel mare? — Ĕl vedem, cucoane. — Ia fă bine, şi adă-l ici lângă mine, zise boeriul, care şedeà acum pe un jîlţ în mijlocul ţăranilor.

S'avem ertare cucoane, n'am putè; că doar acolo-i greutate, nu şagă.

Ia cearcă şi vezi.

Moş Roată se duce şi vre să rădice bolovanul, dar nu poate.

Ia du-te şi dumneta moş Vasile, şi dumneta bade Ilie şi dumneta bade Pandelachi. Insfîrşit se duc ei vr'o 3—4 ţărani, urnesc bolovanul din loc, ĕl rădică pe umere şi-l aduc lângă boeriu.

Ei oameni buni, vedeţi?... S'a dus moş Ion şi n'a putut face treaba singur; dar când v'aţĭ maĭ dus câţi-va într'ajutor, treaba s'a făcut cu mare uşurinţă; greutatea n'a mai fost aceeaşi. Povestea cântecului:

. . . . . .
«Unde-i unul nu-i putere
La nevoi şi la durere;
Unde-'s mulţi puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte.
. . . . . .

Aşà şi cu unirea oameni buni; credeţi dumnevoastră, că de-a ajutà D-zeu a se unì Moldova cu Valahiea, avem să fim numai atâţia?

Fraţii noştri din Transilvania, Bucovina, Basarabia şi cei de peste Dunărea, din Macedonia şi de prin alte părţi ale lumei, numai să ne vadă că trăim bine, şi ei se vor bucura şi ne vor iubi, de n'or mai îndrăsnì duşmanii vecii vecilor a se legà de Români. D'apoi fraţii noştri în de sânge: Franţujii, Italienii, Spaniolii şi Portogezii ce aşteaptă? La ori ce întâmplare, Doamne fereşte, stau gata să-şi verse sângele pentru noi...

Unirea face putĕrea oameni buni.

Ei acum cred c'aţĭ înţeles şi rĕsînţeles.

— Ba eu unul, să ertaţi dumnevoastră, cucoane, încă tot n'am înţeles, rĕspunse Moş Roată.

— Cum se face asta, Moş Ioane?

— Mai bine ce v'am tălmăcit, şi un copil puteà să înţeleagă.

— Mai aşà, cucoane, rĕspunseră ceialalţi.

— Moş Ioane, zise acum boerul cam tulburat de multă obosală; ia spune D-ta în legea D-tale, cum ai înţeles, cum n'ai înţeles, de când se face atâta vorbă; să auzim şi noi.

— Dĕ cucoane, să nu vĕ fie cu supĕrare; dar de la vorbă şi pênĕ la faptă este mare deosebire... Dumnevoastră *ca fie-care boeriu*, numai ni-aţi poruncit să aducem bolovanul, dar n'aţi pus umĕrul împreună cu noi la adus, cum ni spuneaţi dinioarea, că de acum toţi au să iee parte la sarcini; de la Vlădică,

www.dacoromanica.ro

pênă la opincă. Bine-ar fi, dac'ar fi aşà, cucoane; căci la rĕsboiu înapoi şi la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală... Ear de la bolovanul D-voastră... am înţeles aşà: că pênĕ acum noi ţăranii am dus fie-care câte-o peatră mai mare sau mai mică pe umere; însĕ acum suntem chemaţi a purtà împreună, tot noi *opinca*, o stâncă pe umerele nóstre... Să dea Domnul, cucoane, să fie alt-fel, că mie nu mi-a părè rĕu... La aceste vorbe, ţăranii ceialalţi au început a strânge din umere, a se uità lung unul la altul şi a zice: Ia poate că şi Roată al nostru să aibă dreptate... Ear boeriul luându-i înainte cu glume, a înghiţit găluşca şi a tăcut molcum.

Iaşi, 4 Maiu 1880.

DESPRE ÓMENIĬ MARĬ

Democraţia, ca şi aristocraţia, are prejudecăţile sale: aşa dênsa nu privesce cu ochi buni nici o superioritate; tinde a nivela totul. Dar precum în natură, nu sunt numai şessuri şi câmpii, ci se mai află şi déluri şi munţi, aşa în societate sunt, şi vor fi cât lumea şi pământul, ómeni carii vor streluci prin virtute séu prin geniu. A voi să reducem totul la o egalitate himerică, ar fi a necunóşte natura omenéscă, a se revolta în contra armoniei providenţiale.

Un strelucit filosof American (Emerson) a publicat o seriă de studii assupra câtor-va ómeni mari (Platon, Shakespeare, Göthe, Napoleon, etc.) sub titlul de *Representanţii omenirei* şi a precedat opera sa de o dissertaţie assupra *utilităţii ómenilor mari*. Să nu fim mai catolici decât Papa, nicĭ mai egalitari decât cugetătorii Republicei stelate; ci să recunóscem, cu dênşii, şi să rugăm cerul a ne trimite din când în când câte un specimen de assemenea ómeni mari. Óre Statele-Unite ale Americei ar fi ajuns la ţinta dorită, fără geniul unui Washington?

Ómenii mari, adică, ómenii geniali, ridicŭ naţia care'i produce, şi resfrâng assupra'i rădele gloriei lor. Ast-fel, după atâţia secoli, ómenii mari ce a produs Grecia şi Roma antică, poeţi, filosofi, artişti, resboinici, oratori, fac admiraţia posterităţii şi, ca nisce fare luminóse, conduc omenirea în căile civilisaţiei; tot ast-fel ómenii de ştiinţă moderni, prin invenţiile lor admirabile, de care cei vechi nu aveau ideă, au lărgit aceste căi strelucite; graţie lor, ne putem strămuta cu iuţéla locomobilei, putem schimba cugetările nóstre cu repeţiciunea electricităţii. Cine scie ce minuni nuoi ne reservă un viitor apropiat? Ei bine! aceia cărora omenirea datoréză aceste binefaceri, sunt ómenii mari.

E mai lesne a arĕta aceşti ómeni, decât a'i defini. Voiu ţice numai, cu Emerson «Omul mare este acela «care locuesce o sferă înaltă a cugetării, la care alţi «ómeni nu pot ajunge cu cele mai neobosite strĕ«dănii; omul mare n'are decât a deschide ochii, spre «a pătrunde misterele naturei, pe care cei lalţi mu«ritori nu le întrevĕd.» Omul mare nu scie singur de ce este şi pentru ce este ast-fel. Filosoful Socrat ţicea că are un geniu familiar care 'lŭ visitéză; legendele antice spun că legiuitorul Numa se consulta cu Nimfa Egeria; poeţii adessea invócă Musa pe care n'au vĕdut'o nici o dată, dar care de sigur există: căci, de n'ar exista, nu 'i-ar inspira. Precum o femee căria natura n'a dat frumuseţea, n'ar putea deveni frumósă, ori ce ar face; assemenea un om, care n'a priimit darul de sus, pe care Demonul nu 'l-a visitat, nu póte deveni om mare, ori cât s'ar umfla, ca brósca din fabulă.

Un căpitan mare preţuesce în împregiurări grele, cât o armată întrégă; un politic mare, cât mai mulţi generali împreună. Italia datoresce póte reconstituirea sa, mai mult geniului unui Cavour, decât armelor sale. Vai naţiilor lipsite de ómeni mari în împregiurări gingaşe! Ele pot vărsa torente de sânge, fără folos; învingătóre chiar pe câmpul luptei, pot fi sacrificate pe tapetul verde al unui Congres! Din contra, ómenii mari pot vindeca rănile causate prin fatalitatea evenementelor: ast-fel geniul unui Thiers sciù să ridice în scurt timp naţia francesă, după cea mai teribilă lovitură ce a priimit vre o dată.

Nemuritorul nostru Bălcescu a scris că România a produs tot-d'a-una bărbaţi la înălţimea evenementelor. Lăssând de o parte ridicole prejudecăţi, să'i dorim din tot sufletul. Ómenii mari într'o naţie sunt adeveraţii representanţi ai geniului ei; departe de a'ĭ invidia, să'ĭ binecuvîntăm; să ne glorificăm în ei şi prin ei.

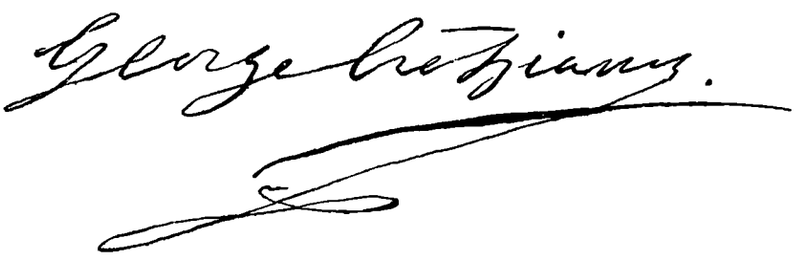

GENIUL BINELUĬ ŞI GENIUL RĔULUĬ

Un popor, prin forţia materialĕ, prin resbele, póte sĕ'şĭ întinză dominaţiunea sea şi sĕ esercite uă mare influinţă momentană, dér nu va stabili nimic durabile. Singurile naţiunĭ, care aŭ lâsat suveniriĭ marĭ, le datoresc monumentelor lor, literatureĭ lor, sciinţelor, belelor-arte. A venit un moment unde tóte popórele cu spirit de concistă aŭ fost învinse la rêndul lor. Resbelul, care le mărise pentru câţĭ-va secolĭ, câţĭ-va anĭ adese-orĭ, le aŭ lăsat pênă în fine desorganisate, trunchiate şi chiar ruinate. Pe când naţiu-

www.dacoromanica.ro

Moşiĭ.

www.dacoromanica.ro

Fata la isvor.

www.dacoromanica.ro

nile, care aŭ urmărit adevĕrata glorie, aceea a şciinţelor şa belelor-arte, sunt nemuritóre.

Fără de a vorbi decât de cele d'ântîiŭ 3 quarte ale secoluluĭ al XIX; ce mare fapt politic, ce resbel a lăsat efecte care sĕ pótă trăi, cel puţin cât aŭ trăit autoriĭ lor, dacă nu maĭ mult?

Napoleon I s'a putut măguli un moment că a restabilit Imperiul luĭ Carol Magnus şi că a fundat în Europa uă ordine permanentă. Dér, din nenorocire, el a trăit destul pentru a vedea dĕrâmându-se încetul cu încetul edificiul pe care credea că 'l clădise pentru secolĭ întregĭ, graţie unor victoriĭ estraordinare, unor triumfurĭ prodigióse.

Wellington, învingĕtor al luĭ Napoleon, a avut acea'şĭ sórta; el nu a putut sĕ se bucure pênă în fine de resultatele uneĭ victoriĭ atât de scump dobêndite. Nu mult timp nainte d'a înceta din viaţă, marele duce, ast-fel numit de compatrioţiĭ seĭ, a vĕḑut pe concetăţeniĭ luĭ insultându'l şi sfărămându-ĭ palatul cu pietre. Poporul Engles merse şi maĭ departe. Puçin timp dupĕ adoptarea biluluĭ Reformeĭ, Ducele de Wellington fu incongiurat pe uliţele Londreĭ de o mulţime întărâtată de lunga sa resistenţă, insultat şi chiar lovit. — Acea ḑiĭ era tocmaĭ cea maĭ mare a sa ḑi de glorie, a 17-a aniversare a victorieĭ de la Waterloo, 11 Iunie 1832! — ...

Napoleon III reuşi cât-va timp, graçie mareluĭ prestigiŭ al numeluĭ sĕŭ, a da Francieĭ uă putere pe care o admirà Europa întrégă; dér, din nenorocire, acea putere era efemeră, pentru că ea nu era basată pe voinţa naţiuneĭ ci pe voinţa unuĭ singur om. Şi din ḑiua când monarchul avu slăbiciunea d'a asculta consiliile curtesanilor seĭ carĭ 'l împingeaŭ spre resbel şi conchiste; din acea ḑi imperiul se dĕrâmă, târând cu dênsul în prăpastie ţéra întrégă, pe care o lăsă în starea deplorabilă în care am vĕḑut'o toţĭ, cu durere, dupĕ ultimul seŭ resbel cu Germania.

Dupĕ nisce asemenea exemple, pe care le am putea lesne înmulţi, unde este astă-ḑiĭ omul de resbel, unde este marele om politic cârui-a succesul, basat pe forçiă, cârui-a triumfurile cele maĭ constante, cele maĭ neasceptate, cele maĭ complecte, în aparinţă, sĕ pótă asigura resultate durabile?

Epoca nóstră a produs marĭ geniurĭ militare. Imensele perfecţiunĭ ce se aduc aḑiĭ arteĭ de a distruge, nouile mijlóce atât de puternice pe carĭ sciinţa modernă le a inventat, atât pentru atac cât şi pentru apărare, fac arta militară mult maĭ dificilă şi exige unuĭ mare general al epoceĭ nóstre mult maĭ multe cunoscinţe. — Celebra marşă a luĭ Sherman prin pustiile suduluĭ Americeĭ spre Sharleston; atacurile cavalerieĭ luĭ Sheridan în văile de la Shenandoa; în Europa, campania luĭ Moltke în Boemia, şi savantele séle manopere în resbelul cu Francia, sunt triumfurĭ militare fără exemplu póte în istorie.

Pentru ce dér tendinţele necontestabile ale contimporanilor noştri d'a uita assemenea fapte?

Pentru ce nu se maĭ vorbeşce aḑiĭ nicĭ de Austerlitz, nicĭ de Waterloo, nicĭ de Richmond, nicĭ de Sadova, nicĭ de Sedan?

Pentru că progresul prin forçiă este uă ilusiune; pentru că mărirea prin conchiste este efemeră.

Pentru că resbelele nu pun atât patria în pericol cât libertatea.

Resbelul este maĭ tot-d'auna uă dictatură.

Gloria orbesce patriotismul.

Resbelul cu spirit de conchistă este retogradarea civilisaţiuneĭ şi ruinarea popórelor.

Ceea ce naţiunile moderne cer, nu este perfecţionarea armelor de resbel, nu este progresul arteĭ d'a distruge. Popórele n'aŭ aspiraţiunĭ profunde şi durabile de cât pentru sciinţele care tind la desvoltarea relaţiunilor lor internaţionale, comerciale, industriale.

Resbelul nu are reson de a fi de cât numaĭ atunci când el are drept scop apărarea drepturilor naţionale, şa libertăţilor ameninţate.

Iată un tabloŭ maĭ elocinte de cât tot ce ar putea ḑice şi scrie cineva contra pretinselor progrese ale forçeĭ.

Datoria publică a celor şeapte marĭ puterĭ ale Europeĭ se sue aprópe la 80 miliarde.

Maĭ tótă acéstă datorie este ocasionată numaĭ prin cheltuelĭ de resbele.

Actualmente Europa întreţine 9,000,000 de soldaţĭ — cu 21,000 — tunurĭ
• 1,400,000 — caĭ de resbel
2,538 — bastimente — din care 259 cuirasate şi cu un personal de 310,000 ómenĭ şi 16,000 tunurĭ.

Costul întreţinereĭ acestor armate este de 11 miliarde de fr. pe an.

Ce nu s'ar face déca uă assemenea sumă — 13 miliarde — ar fi întrebuinţată, pe tot anul, pentru instrucţiune, pentru lucrărĭ de utilitate publică, pentru progresul comerciuluĭ şi al industrieĭ.

Alăturea cu deplorabilele şi ruinătórele efecte ale resbeluluĭ — cu spirit de conchistă — pe care 'l am numit *geniul rĕuluĭ*, sĕ dămŭ un exemplu despre nepreţuitele resultate ale geniuluĭ productor, *geniul bineluĭ*.

Să luăm *maşina cu abur*.

Maşina cu abur a fost inventată de Papin, frances de origină, la 1690, şi pe la finele secoluluĭ al XVIII, perfecţionată de Vatt, celebru constructor Scoţes, cam ast-fel cum o cunóscem aḑiĭ, pentru că ea a maĭ priimit de atuncĭ numeróse alte modificaţiunĭ.

Cel d'ântêiŭ mare efect al acesteĭ inveţiunĭ a fost d'a facilita navigaţiunea.

La 1807 Fulton, inginer american, aplică, cu un succes real, maşina cu abur la navigaţiune. Din acea ḑi marina a eşit din starea eĭ primitivă. Distanţele carĭ speriaŭ pe străbunĭ noştri şi 'ĭ instreinaŭ de cele alte popóre rĕspândite pe suprafaçia globuluĭ s'aŭ apropiat, graçie luminelor moderne. Ţĕrile, Continentele, se unesc într'un comun travaliŭ de interes general. Popórele civilisate străbat oceanele şi merg, prin sciinţa şi activitatea lor, sĕ desvolte resursele Continentelor pênă aci neproductive.

Un alt geniŭ, Stephenson, aplică maşina cu abur la căile ferate, Cea d'ântêiŭ cale ferată care a funcţionat a fost între Liverpool şi Manchester la 1830.

Ast-fel dér, dupĕ ce, maşina cu abur a apropiat Continentele, astă-ḑiĭ, prin căile ferate, ea apropie, într'un mod nu maĭ puçin admirabile, tóte statele fiecăruĭ Continent.

Gracie acesteĭ simple inveţiunĭ, familia umană a suprimat distanţele, a învins timpul. Schimburile producţiunilor, ale artelor, ale sciinţeĭ, ale descoperirilor

www.dacoromanica.ro

de tot felul se fac adĭ cu cea maĭ mare înlesnire. Spiritul omuluĭ îmbrăcişiadă globul întreg. Societatea modernă a devenit o singură associaţiune a tutulor animilor, a tutulor inteligenţelor, a tutulor voinţelor dirigeate spre uă ţintă unică şi supremă: *Civilisaţiunea.*

Dér resultatele bine-făcătóre ale acesteĭ invenţiunĭ nu desvoltă numaĭ resursele intelectuale şi morale ale Statelor moderne; ea desvoltă assemenea, într'un mod estraordinar, maĭ cu seamă resursele lor materiale.

Să dămŭ în acéstă privinţă, óre-care cifre, culese în statistica generală a statelor civilisate.

Marina

Numaĭ în cele 7 State marĭ ale Europeĭ există 6,285 vapóre de comerciŭ, a căror construcţiune a costat 999,726,870 franci. Venitul acesteĭ marine este de 149,000,000 francĭ.

Adăogând la aceste sume capitalurile de construcţiune şi veniturile marineĭ de comerciŭ a Statelor-Unite, şi a celor-alte micĭ State ale Europeĭ, ajungem la uă cifră aprópe de 2,000,000,000 capital de construcţiune, şi 200,000,000 venit al marineĭ de comerciŭ universale.

Aceste miliarde, au profitat şi profită publiculuĭ muncitor, comerciuluĭ, industrieĭ.

Nu vorbesc de marina de resbel; ea distruge iar nu produce.

Căile ferate

In 33 de State ale lumeĭ civilisate, întinderea liniilor ferate este de 195,451 kilometri. Capitalul de construcţiune este de 70,837,331,211 fr.

Acéstă colosală sumă s'a răspândit în public, în profitul tutulor, şi a dat uă impulsiune enormă industrieĭ universale. Venitul acestor liniĭ ferate este de 8,000,000,000 fr. împărţite în acţiunĭ.

* * *

Ast-fel dér, pe când armatele moderne costă Europeĭ uă datorie de 80 miliarde, cum am arĕtat mai sus, şi 13 miliarde de întreţinere, pe fie-care an, uă singură invenţiune — maşina cu abur — produce, aplicată la marină şi la căile ferate, uă sumă maĭ tot atât de mare.

Un singur geniu productor repară risipa tutulor geniurilor distrugătóre adunate.

Dér maşina cu abur nu se întrebuinţéză numai la vapóre şi drumurĭ de fer; ea este întrebuinţată în tóte ramurile industrieĭ universale, şi ca sĕ'şĭ pótă cine-va închipuí ce resultate dă puterea aburuluĭ numaĭ într'un singur Stat, sĕ luăm Anglia de exemplu.

«Forcia produsă prin maşina cu abur într'un singur Stat — Marea Britanie — equivaléză cu travaliul manual a 400 milióne de ómenĭ.» 1)

Ast-fel dér Anglia, uă ţéră de 30 milióne de locuitori, datoréză uneĭ simple descoperirĭ industriale uă putere maĭ mare de cât aceea a imensuluĭ imperiu al Chineĭ.

Dér nu e tot. Maşina cu abur este cunoscută în tóte ţĕrile civilisate şi chiar în coloniile lor cele maĭ depărtate; Statele-Unite ale Americeĭ aplică acéstă putere la tóte usurile vieţeĭ. Putem dér susţine, fără temere d'a fi desminţiţĭ, că puterea de acţiune a omenireĭ s'a îndecit de la începutul secoluluĭ nostru, şi că Globul întreg — care numeră uă populaţiune de 1 miliard, aprópe, de fiinţe omeneşcĭ — produce adĭ uă cantitate de forciă activă de ţece orĭ maĭ mare de cât în secolul trecut.

* * *

Sarcina însemnată epoceĭ nóstre, în desvoltarea progresuluĭ omenesc, nu este de natură a fi îndeplinită prin resbele; ci este de a facilita, pe cât se póte maĭ mult, relaţiunile între ómenĭ, între State, între Continente, pentru a servi şi a ajuta cu putere constituţiunea unităţeĭ umane a globuluĭ.

Istoricul care peste 20 de anĭ va încerca sĕ resume opera secoluluĭ al XIX, nu va găsí acéstă operă personificată nicĭ în numele luĭ Napoleon, nicĭ în al luĭ Welington, nicĭ în al luĭ Blucher, nicĭ în al luĭ Sherman, nicĭ în al luĭ Grant séu Moltke: el o va personifica mult maĭ bine într'un Morse, inventorul telegrafuluĭ electric; într'un Cirus Field, care fu promotorul cabluluĭ translantic; într'un Watt, care a perfecţionat maşina cu abur; într'un Fulton, care a aplicat la marină admirabila invenţiune a luĭ Watt; într'un Ferdinand de Lesseps care presidă la deschiderea Istmului de Suez; în aceia carĭ aŭ întrebuinţat puterea aeruluĭ comprimat şi care, gracie concursuluĭ acestuĭ element, străpunseră muntele Cenis; în fine, în acele geniurĭ, mult maĭ curagióse încă, cari voescŭ a da aripĭ umanităţeĭ creând navigaţiunea aeriană.

Canalul de Suez deschis, muntele Cenis străpuns, globul încins prin nenumerate fire electrice, canalurĭ misterióse şi sigure ale cugetăreĭ, aburul transportând prin mijlocul pustiilor antice populaţiunile moderne, active şi laborióse, iată în adevĕr conchiste reale, conchiste care vor dură mult timp încă dupe ce ossemintele resbelnicilor, şi ale victimelor lor, vor albí câmpiile pustiite de *geniul Rĕuluĭ.*

Spiritul modern al Europeĭ este împărţit adĭ în douĕ curente: Resbel şi Industriă; vechia barbarie, şi civilisaţiunea încă in leagăn. Europa esită, nesciind încă cuĭ datorésă maĭ multă onóre, resbelnicilor care o înspăimêntă, puterеĭ care o retrogradésă, séu sciinţeĭ care o împinge spre nuoĭ progrese. Sĕ sperăm că decisiunea finală va fi pacea, progresul, şi că sciinţa modernă nu va fi pus în zadar prodigiósele séle resurse la dispositia contimpuranilor noştri. Sĕ sperăm că în curênd politica va merge alăturea cu sciinţa, şi că nu vom maĭ avea nenorocirea de a vedea reproducându-se scenele sîngeróse, care se întind de cât-va timp peste Europa întrégă, cu cortegiul lor fatale de destrucţiunĭ, de ruine şi de doliŭ. Sĕ sperăm în fine că *civilisaţiunea* va învinge *barbaria.*

Emanuel Crețulescu

1) Quarterley Review, 1869.

www.dacoromanica.ro

Se il nome di *Roma,* che fu per tanti secoli la méta di così sante e sublimi aspirazioni degli Italiani, ci ha fatto battere e sussultare così forte i cuori di desiderio e di speranza; perché il nome ele sorti dei figli della *Romania,* — tanto di quella *Trajana,* come di quella *Aureliana* — dovrebbero lasciar muti e indifferenti gli Italiani?

Potenza,
26 Marzo 1880. Enrico Croce

Paris, le 20 Mars 1880.

A Monsieur le Président du „Comitetul Societatei Macedo-Romana"

Monsieur,

J'ai reçu l'appel que vous avez adressé aux amis des Roumains. Je m'empresse d'y répondre. Je sympathise de tout mon cœur à l'œuvre patriotique et civilisatrice que poursuit la *Societatea de Cultură Macedo-Română.*

Une nation latine qui professe le christianisme grec et qui, à ce titre, forme comme le trait d'union entre deux grandes civilisations, aux quelles nous devons notre civilisation française: tel est ce curieux, ce noble peuple roumain, placé à l'avant garde des peuples néo-latins, dans les Carpathes et sur les bords du Danube et de la mer Noire. Quelle énergie n'a-t-il pas déployée pour consèrver sa langue, sa nationalité! Aujourd'hui, il forme le totalité ou la majeure partie des habitants de la Transylvanie, de la Bukovine, du Banat, provinces de l'empire Austro-Hongrois, de la Moldavie, de la Valachie, récemment affranchies de la domination turque, de la Bessarabie, possession de l'Empire Russe. Il y a des Roumains en très grand nombre dans la Bulgarie, dans le Macédoine et dans la Thessalie. L'on compterait facilement, dans l'Orient del'Europe, près de sept millions de Roumains.

Voilà ce que je suis tenu de ne pas oublier, en ma qualité de directeur dela *Revue de Géographie.* Aussi mes collaborateurs et moi avons-nous fait, dès le début, une large place, dans notre recueil, à une nationalité si remarquable sous tous les rapports.

Insérées dans votre précieux album, ces lignes apprendront à vos compatriotes qu'ils ont en nous des amis dévoués, heureux de transmettre à nos lecteurs toutes les communications géographiques qu'ils voudront bien nous adresser. Faire connaître de plus en plus aux occidentaux la Roumanie et les Roumains ce sera certainement leur en inspirer l'amour.

Agréez, Monsieur le Présideut, l'hommage de tout mon dévouement pour votre cause et de ma haute considération pour votre personne.

Ludovic Drapeyron

Directeur de la *Revue de Géographie.*

LA MAISON DU PENDU

— Nouvelle —

I

Le Baron Henri de Ruchnerdt descendait d'une vieille famille prussienne, établie depuis plus d'un siècle en Suède, où elle possédait de vastes propriétés. Son aïeul avait occupé un des plus hauts grades dans l'armée; son père, ancien ministre, jouissait d'une grande influence auprès du roi.

En 1876, Henri avait vingt deux ans et était attaché au ministère des affaires étrangères. C'était un beau garçon, de taille moyenne, mince sans être maigre, bien pris, la main fine, le pied petit; il avait les yeux bleus, d'un bleu foncé, un peu glau que, ettrès profonds. Quand ses lêvres s'entrouvraient pour sourire, on apercevait sous l'ombre de sa fine moustache blonde, deux admirables rangées de perles d'une blancheur éclatante. Il riait souvent, mais sans coquetterie. Causeur plein de verve, d'esprit et d'entrain, danseur infatigable, chasseur intrépide, patineur audacieux, Henri joignait à toutes ces qualités une bonne humeur toujours prête et un cœur toujours ouvert.

Depuis une année, il avait été fiancé à sa cousine Nadige, une de ces fleurs pâles qui poussent dans ces pays voisins du pôle, adorables créations de la nature, vaporeuses comme un rêve dans leur blancheur de neige et sous leurs longs cheveux cendrés. Ils avaient été élevés ensemble; leur amour était né de l'habitude de s'aimer, comme meurt souvent celui des autres. C'étaient bien véritablement deux âmes sœurs, qui attendaient, avec la chaste tranquillité des natures septentrionales, le moment où elles allaient se confondre dans un baiser.

Au mois de Décembre, Henri était allé passer quinze jours dans une des propriétés de son père, avec plusieurs amis. On devait chasser l'ours. Au retour, on devait célébrer la mariage. Cinq jours après son arrivée, Henri reçut une letre qui le rappelait en toute hâte à Stockholm. Nadège était malade. Il partit aussitôt. Il trouva sa fiancée au lit, pâle, les yeux agrandis par la fièvre. Elle sourit doucement en le voyant.

— J'avais peur que tu ne tardasses, dit-elle.

Puis elle ajouta, et sa voix semblait un murmure:

— Tu vois, mon pauvre ami, notre beau rêve s'est évanoui.

Henri ne put retenir un sanglot.

— Ne pleure pas, reprit la jeune fille. Nous nous reverrons un jour et notre bonneur sera éternel.

Dans la nuit elle mourut, ou plutôt elle s'éteignit; comme une lampe où l'huile vient à manquer, lentement, doucement, sans secousse, le sourire sur les lêvres, et l'espérance dans les yeux. Versu ne heure du matin, elle serra la main de Henri, qui se tenait debout près d'elle, épiant sur son front les progrès du mal; il se pencha.

— Au revoir! murmura Nadège, et, comme un enfant fatigué qui s'endort, elle laissa tomber sa tête sur l'oreiller. Elle était morte. Henri, sentant ses mains se glacer dans les siennes, comprit tout-à-coup l'offreuse vérité; comprimant les sanglots qui l'étouffaient, il se pencha sur elle et la baisa au front. C'était le premier baiser qu'il lui donnait.

Cette douleur, tombant si brusquement dans sa vie, naguère si calme, si heureuse, si riante, changea tout-

www.dacoromanica.ro

à-coup le caractère du jeune homme. Il devint triste, taciturne; il renonça à toutes ses habitudes d'autrefois, au monde, à la chasse. Il s'enfermait de longues heures dans sa chambre; il ne sortait presque plus, si ce n'est pour aller au cimetière. Quelque fois il partait, dès le matin, seul, et se perdait dans la campagne, cherchant les endroits les plus solitaires. Une sombre mélancolie l'envahissait.

Son père s'inquiétait; il craignait que sa santé ne s'altérât, et résolut de l'éloigner de la Suède. Il sollicita et obtint pour lui le poste de secrétaire à la légation de Suède à Bucarest.

Henri accepta et partit. Son père l'accompagna à Paris; puis, voyant que le voyage changeait un peu le cours de ses idées, il le persuada d'aller à Rome. Ils y allèrent ensemble et, pendant trois mois, ils visitèrent Milan, Florence, Venise, Naples et la Ville Eternelle. Le jeune baron sembleit renaître à la vie. La vue de toutes ces merveilles, le ciel pur de l'Italie, la nouveauté du spectacle qui se déroulait sous ses yeux, tous ces enchantements avaient dissipé les nuages noirs qui assombrissaient ses pensées. Il était redevenu causeur comme autrefois, et s'il n'avait plus sa gaieté des jours passés, du moins avait il recouvré sa bonne humeur. Un jour, à Venise, il vit passer une jeune fille blonde et pâle; il s'arrêta et dit à son père:

— Regarde! On dirait Nadège!

— C'était la première fois qu'il prononçait le nom de sa fiancée. Ce jour-là, il fut triste et refusa de sortir. Il resta avec son père, et, jusqu'au soir, il lui parla du passé, de ses espérances brisées, de son bonheur évanoui. Il lui dit tout ce qu'il avait souffert. «Dans le premier moment, j'ai cru que j'en mourrais, disait-il. Et, chose curieuse, jamais je n'avais sondé la profondeur de mon amour pour elle. J'étais tellement habitué à l'aimer. Quand elle n'a plus été là, j'ai senti un tel vide, dans mon coeur, que j'ai compris qu'elle l'occupait seule tout entier.» Il reprit l'un après l'autre tous ses souvenirs, remuant avec une sorte de volupté amère ces cendres encore chaudes. Il pleura beaucoup. Les larmes le soulagèrent.

II

Un mois après, il arrivait à Bucarest et descendait à l'Hotel Hugues. Dès qu'il eut pris possession de son poste, il chercha une maison, car il avait la vie d'hotel en horreur. On lui en indiqua plusieurs, il les visita; aucune ne lui plut: elles étaient trop petites ou trop grandes, malpropres, basses de plafond; il voulait de l'air, un jardin, de larges fenètres. En passant par la strada Romana, il aperçut, à demi cachée dans les feuilles, une maison blanche dont l'apparence le séduisit. «Si elle pouvait être à louer,» pensa-t-il. A tout hasard, il envoya son guide s'informer. Celui-ci revint au bout de quelques minutes et lui annonça que la maison était libre. Le jeune homme s'empressa d'aller la visiter. Le jardin était plein de fleurs; la façade de la maison disparaissait sous la verdure. Il entra, le vestibule était vaste, lumineux, pavé de marbre blanc et noir; les chambres étaient spacieuses, élégamment meublées; à gauche, il y avait un cabinet de travail, dont la demiobscurité plut extrèmement à Henri. Les meubles de vieux chène sculpté, les grandes bibliothéques sombres, le bureaux aux pieds lourds et contournés, la glace de Venise que supportait un bahut de grand style, tout ce luxe sévère qui dispose si bien l'esprit aux méditations, lui parut tout-à-fait de son goût. Il demanda le prix, disposé à payer ce qu'on voudrait, desireux d'en finir tout de suite. Mais la servante qui lui avait montré la maison, ne connaissait pas les conditions du propriétaire. Elle savait seulement qu'on ne voulait la donner que meublée. — Mais c'est meublée que je la veux, s'écria Henri. Son guide prit l'adresse de la personne qui louait et promit de venir le soir même apporter la réponse. Il vint, en effet, le soir vers huit heures. On demandait six cents ducats par an.

— Bien, dit le baron, j'accepte.

— Seulement, Monsieur, objecta le guide, je me permettrai de vous faire observer que...

Il s'arrêta.

— Quoi? demanda Henri.

— Carlou, êtes-vous superstitieux?

— Non, heureusement.

— Enfin, même quand on n'est pas superstitieux, c'est égal... Ce n'est pas amusant...

— Quoi? répéta le jeune homme que ce préambule impatientait.

— Voilà. On dit que cette maison porte malheur. Celui qui l'a bâtie s'est pendu dans le bureau, après avoir perdu sept mille ducats au jeu.

— Je ne joue pas, fit Henri.

— Son neveu qui habita la maison ensuite, a été trouvé un matin, pendu à la même place que son oncle; on n'a jamais su qui avait pu le pousser à cet acte de désespoir.

— L'ennui de la vie, répondit Henri. Mais qu'est ce que j'ai à faire moi avec tous ces pendus. Ils ont choisi là une vilaine mort... Tu viendras me prendre demain matin et tu me conduiras chez le proprietaire. Je tiens à terminer le plus tôt possible. En attendant prends ces cinq louis.

Le guide sortit, et, en s'en allant, il se disait à part lui: «C'est égal, ils sont curieux ces étrangers. Je ne louerais pas moi une maison où quelqu'un s'est pendu, quand même on me la donnerait pour rien.»

Huit jours après, Henri de Ruchnerdt invitait quelques uns jeunes gens dont il avait fait la connaissance à venir planter la crémaillère dans son nouveau domicile de la strada Romana. Le diner fut très gai. Un des convives, qui était juge d'instruction, lors du suicide de l'ancien propriétaire, raconta, avec un grand luxe de détails, comment celui-ci s'était pendu à l'angle de la bibliothéque. On se leva de table pour aller examiner les lieux.

— Vous voyez, disait le magistrat, c'est là qu'il a passé la corde, derriere cette fleur et il est monté sur cet escabeau, puis il l'a repoussé avec le pied gauche, et.....

— Sais-tu que tu n'es pas drôle avec tes histoire, s'écria un jeune député, qui tenait un verre de cauhepagne à la main. Je propose que nous retournions à table. Au diable les pendu! Tu vas donner le cauchemard au baron.»

Henri sourit.

— Eh! mesieurs, fit-il gaiement, jen ai vu bien d'autres. Pensez donc que dans le château de mon père, où j'allais passer une partie de l'hiver, à l'époque de la chasse, ou prétend qu'il y a une foule de revenants qui se promènent la nuit au clair de lune. Les villageois font des signes de croix quand

www.dacoromanica.ro

ils passent le soir devant la porte. Le fait est que dans la salle des armures, il y a des échos mystérieux qui produisent sur ceux qui y entrent pour la première fois une très singulière impression. Eh bien! je n'y ai jamais fait que de doux et beaux rêves.

Une ombre passa sur son front. Il venait de se rappeler que c'était là qu'il avait reçu la lettre qui lui annoncait que Nadège était malade.

On était revenu à table, et le récit du baron avait mis les convives en verve d'histoires. Chacun raconta la sienne; et, quand on se sépara, vers deux heures du matin, personne ne songeait plus aux deux pendus du cabinet de travail.

III

Henri avait rencontré, en venant de Pesth à Baziash, une jeune dame roumaine, qui revenait à Bucarest. Ils étaient seuls dans le wagon. Ils causèrent. Ils se retrouvèrent sur le bateau et une sorte d'intimité se forma entre eux, cette intimité du voyage qui est si charmante, qui se brise tout-à-coup au débarcadère et laisse de si doux souvenirs. Elle se nommait Anna Cordulénu. Elle était veuve depuis deux ans. C'était une magnifique créature, blonde, d'un de ces blonds particuliers à l'Orient; ce n'est pas le blond doré du midi, ni le blond ceedré du Nord, c'est une couleur qui ressemble à celees des feuilles colories par l'automne. Elle était blanche, avec de grands yeux noirs, doux et veloutés. Elle avait vingt trois ans, et elle était dans tout l'éclat de sa beauté, une beauté luxuriante, un épanouissement de printemps qui annonse un été splendide. Elle avait fait une profonde impression sur Henri, qui s'était bien promis de la retrouver à Bucarest.

Il la revit pour la première fois à la Chaussée. Elle se promenait en calèche découverte avec une vieille dame. Elle répondit en souriant à son salut. Quelques jours après, au bal de la légation d'Angleterre, Henri l'aperçut au milieu d'un groupe de jeunes femmes. Elle causait, debout, jouant avec un éventail de nacre; la lumière ruisselait avec des frisonnements sur ses épaules nues et mettait un reflex d'or dans ses cheveux. Elle était si belle, qu'il s'arrêta pour l'admirer. Elle le vit, quitta le groupe de ses amies et s'approcha de lui.

— J'avais espéré vous voir chez moi, dit-elle, et il faut le hasard d'un bal pour que je vous rencontre.

Il s'excusa et promit d'aller le lendemain lui faire une visite. Il valsa deux fois avec elle, et partit ébloui, disons le mot, amoureux fou. Comme tous les hommes du Nord, Henri ne savait pas aimer à demi. Quand son coeur s'était éveillé, il avait aimé Nadège, et nul autre sentiment ne l'avait détourné, ne fut-ce qu'une minute, de cette passion chaste, profonde, entière. Depuis que Nadège était morte, son coeur était resté comme engourdi par la douleur; il l'avait dit à son père à Venise: «Je crois qu'on n'aime qu'une fois. Ce n'est pas ma vie, ma jeunesse, mon bonheur, que Nadège a emporté avec elle, c'est mon coeur.» Et voilà que son coeur se réveillait de son engourdissement et se mettait à battre. Il s'était donc trompé. Il se consultait; il se demandait s'il n'était pas le jouet de ses sens. Cette femme, il la connaissait à peine. Il ne l'avait vue, pour ainsi dire, qu'en passant. Il n'était attaché à elle par aucune de ces liens puissants qui crée l'habitude. Il s'effrayait de cet amour naissant, dont il ne pouvait se rendre compte. Si ce n'était qu'un caprice? Toute la nuit il tourna et retourna ces questions dans son esprit. Il faisait déjà jour, quand, brisé de fatigue, il se jeta tout habillé sur son lit et s'endormit.

Le tantôt, il alla faire sa visite à M-me Corduleanu. Il retourna souvent chez elle. Ils s'aimèrent, ils se le dirent et on commença à parler de leur prochain mariage. Est-il besoin de raconter ces amours qui ressemblent à tous les autres: l'amour de deux coeurs qui se comprenaient, calme, paisible, plein de tendresse contenue, de respect et des délicatesse, d'estime et d'adoration réciproques.

Les jours passaient, en resserrant les liens qui les unissaient l'un à l'autre. Ils n'avaient pas fixé la date de leur mariage. Ils évitaient même d'en parler. Ils étaient si heureux ainsi. Qu'ils auraient voulu prolonger indéfiniment ce temps plein de charme. Qui ne voudrait que le printemps durât toujours, avec ses senteurs enivrantes, ses matins humides de rosée, ses soirs si tièdes, son beau soleil, ses douces brises et son ciel pur?

IV

Ils étaient heureux; — c'est résumer en un mot leur existence pendant toute une année. Vint l'automne de 1879. Un soir du mois de Septembre ils se rencontrèrent à la Chaussée. Ils se promenèrent longtemps sous les arbres, devant le buffet, avec des amis. La nuit vint. Ils se trouvèrent seuls.

— Allons faire un tour dans les bosquets, dit Henri.

— Allons, répondit-elle en lui prenant le bras.

Ils traversèrent la Chaussée, et se perdirent dans l'ombre des allées, marchant lentement, causant de mille choses. Elle était toute joyeuse ce soir-là. Ils marchèrent longtemps ainsi. L'ombre s'était épaissie autour d'eux; le ciel s'était rempli d'étoiles; de temps à autre, à travers les arbres, ils apercevaient le grand flamboiement de la ville, ou à gauche, dans le fond, une grande lueur pâle dans le ciel. Le silence était profond; ils parlaient bas. Puis, saisie par cette mystérieuse harmonie qui s'échappe de la nuit, ils se turent, écoutant leur pensée qui se répondait. Ils s'arrêtèrent dans un endroit où les arbres, en demi cercle, forment comme un berceau naturel. Ils s'assirent sur un banc et reprirent leur causerie. Il lui tenait la main. Tout-à-coup la lune se leva, et un long rayon bleu, perçant les branches, tomba sur eux et les enveloppa. Henri la regarda, elle rayonnait sous ce nimbe.

— Comme vous êtes belle! s'écria le jeune homme avec un enthousiasme naïf. Il lui prit la main et la baisa longuement Elle frisonna.

— J'ai froid, dit-elle.

En disant ces mots, elle se leva, et, reprenant son bras, elle se mit à marcher rapidement, comme si elle voulait se réchauffer. Le jeune homme sentait son bras trembler sur le sien. Il la regarda; elle était très pâle.

— Nous sommes restés trop longtemps sous ces arbres, dit-il; la fraîcheur de la nuit vous aura saisie. Rentrez-vite.

— Oui, dit-elle, je ne me sens pas bien.

Ses dents claquaient. Ils réjoignirent leurs voitures. Henri l'aida à monter, et lui fit mille recommandations. En revenant, il se sentit pris d'une indicible tristesse; il avait le coeur serré. Il rentra chez lui sans avoir pu

www.dacoromanica.ro

dissiper cette terreur secrète qui le dominait. Il aurait voulu aller chez elle, la voir, savoir connuent elle se trouvait. Il dormit mal. Dès qu'il fit jour, il se leva, inquiet. Vers dix heures, il envoya chez M-me Corduleanu. La domestique revint et lui dit qu'elle dormait. Cette réponse le soulagea. A deux heures, comme il se disposait à se rendre chez elle, on lui apporta une lettre. Anna le priait de ne pas venir. Elle n'était pas très bien. Mais elle espérait que ce ne serait rien; un simple refroidissement. Henri attendit le lendemain avec impatience.

Le lendemain, il reçut une nouvelle lettre. Anna le demandait. «Vous m'excuserez de vous recevoir au lit, disait-elle; mais je ne suis pas bien du tout. Venez, j'ai besoin de vous voir.» Il courut chez elle. Elle était couchée; le médecin était près d'elle. Quand elle le vit, elle sourit. «Ce ne sera rien, fit-elle comme si elle avait lu dans ses yeux l'inquiétude de son coeur. N'est-ce pas, docteur?»

— Le médecin affirma que se ne serait rien, en effet, si elle ne faisait pas d'imprudence. Puis il salua et partit. Henri la regardait et trouvait dans ses traits un changement extraordinaire. Ses yeux brillaient d'un éclat fébrile, une rougeur inaccoutumée marbrait ses joues; elle avait les lèvres sèches et comme brulées par une fièvre intérieure. Elle le retint longtemps près d'elle, causant avec volubilité. Elle lui fit promettre de revenir le soir. Il revint et la trouva très lasse.

— Il ne faut pas vous fatiguer, lui dit-il, ne parlez pas. Je reste là, près de vous.

— Lisez-moi quelque chose, fit-elle. Je n'ai pas sommeil.

— Que voulez-vous que je vous lise.

— La nuit de Mai de Musset. Le volume est là, sur la table.

Il prit le volume et lut. Elle écoutait, les yeux à demi-fermés; et, tout doucement, elle s'endormit Henri continua encore un instant de lire, baissant de plus en plus la voix, et quand il fut bien sûr qu'elle dormait, il posa le livre sur la table et la regarda. Ses yeux étaient cerclés de noir; aux deux coins de narines, légèrement dilatées, on pouvait distinguer un pli qui trahissait la souffrance. Elle respirait difficilement. Elle était très pâle; mais, par moments, la marbrure rouge apparaissait aux pommettes. Il demeura ainsi près d'elle très tard. Le médecine vint.

— Ne la réveillez pas, dit-il, le sommeil lui fait du bien.

— Croyez-vous, docteur, qu'il y ait du danger, dit Henri.

— Oui et non. La fièvre persiste, et c'est fâcheux. Attendons à demain. Si la fièvre est tombée, il n'y aura plus aucun danger.

V

Le lendemain la fièvre avait redoublé. Anna était secouée par des frissons qui, d'heure en heure, devenaient plus fréquents. Tout son corps tremblait, ses dents claquaient. Un horrible pressentiment saisit Henri. Il se rappela la fin rapide de Nadège.

— Est-ce que je vais la perdre aussi celle-là? pensa-t-il avec épouvante.

Trois jours et trois nuits, il resta au chevet de la malade dont l'état empirait et qui s'affaiblissait de plus en plus.

Le troisième jour, vers dix heures, elle eut une crise terrible. Elle délirait. Ce beau corps luttait désespérément contre la mort. Elle appela à grands cris Henri qui était près d'elle, et, sans le voir, elle se mit à lui parler avec une effusion de passion etrange. Tout ce qu'il y avait d'amour en elle s'épancha dans ce long monologue sans suite, qu'il écoutait avec désespoir et ravissement. Epuissée, elle se tut un moment et demeura comme assoupie, respirant fortement, reprise par le frisson. Quand elle rouvrit les yeux, elle le vit près d'elle; elle lui tendit la main et lui dit avec un sourire triste: «Cher ami, que vous êtes bon de rester ainsi près de moi.» Elle semblait avoir oublié son expansion folle de tout-à-l'heure. Elle paraissait accablée. Le médecin vint alors.

— Je me sens mieux, lui dit-elle.

— «Oui, mon enfant, dit le docteur en lui caresant la main avec bonté, oui, vous êtes beaucoup mieux.»

Et se retournant vers Henri, il lui fit un signe. Le jeune homme comprit. Quand le docteur sortit, il l'accompagna. Dès qu'ils furent seuls:

— Eh bien! demanda Henri avec anxiété.

— Du courage, mon ami, dit le médecin. Il n'y a plus rien à faire. Elle est perdue.

— Perdue! s'ecria Henri.

Il s'appuya au mur pour ne pas tomber. Il était comme un homme qui a reçu un coup violent sur la tête. Un nuage lui passa devant les yeux, le sang lui bourdonnait dans les oreilles. Il étouffait. «Perdue!» répéta-t-il après un moment. Puis, comme s'il se parlait à lui-même, il ajouta avec angoisse: «Je porte donc malheur à tous ceux qui m'aiment!»

Il ne rentra pas tout de suite dans la chambre, il avait peur qu' Anna ne remarquât son trouble. Il descendit avec le docteur et l'accompagna jusqu'au bout de la rue. Le grand air le remit un peu. Quand il revint, Anna le regarda longuement, puis elle lui demanda, avec cette curiosité inquiéte du malade qui sent qu'on ne lui dit pas la vérité tout entière.

— Eh bien! que dit le docteur?

— Il dit que vous êtes mieux qu'hier, mais que jusqu'à demain il y a encore un peu de danger. Il faut éviter toute émotion.

— Quelle autre émotion puis-je avoir que le plaisir de vous voir auprès de moi. Vous m'aimez bien?

— De toute mon âme, dit Henri, qui sentait les mots s'étrangler dans sa gorge.

Anna le fit essoir auprès d'elle, et, les mains dans les siennes, les yeux sur les siens, d'une voix douce, caressante comme un souffle, elle se mit à lui parler d'avenir. De temps en temps, les frissons la secouaient. Elle s'arrêtait un moment et puis reprenait. Elle serait bientôt rétablie. Ils se marieraient avant le grând jeune de Noël et partiraient immédiatement pour l'Italie. «Il fait chaud là-bas,» disait-elle en frissonnant. Sa voix devenait de plus en plus faible. Henri la regardait avec terreur. Par instants sa figure se contractait, une flamme pâle s'allumait dans ses yeux, et le cercle noir qui les cernait s'aggrandissait de plus en plus.

Elle s'assoupit. Il était près de cinq heures. Vers six heures, elle eût de nouveaux frissons. Tout son corps tremblait. Elle se réveilla, regarda autour d'elle avec effroi; la demi-obscurité de la chambre l'effrayait sans doute. Elle cria à deux reprises: Henri! Henri! Il était debout près du lit. Elle ne le voyait pas. Il lui prit les mains. Elle les lui serra convulsivement. «Oh! vous êtes là? fit-elle avec égarement. J'ai peur.

www.dacoromanica.ro

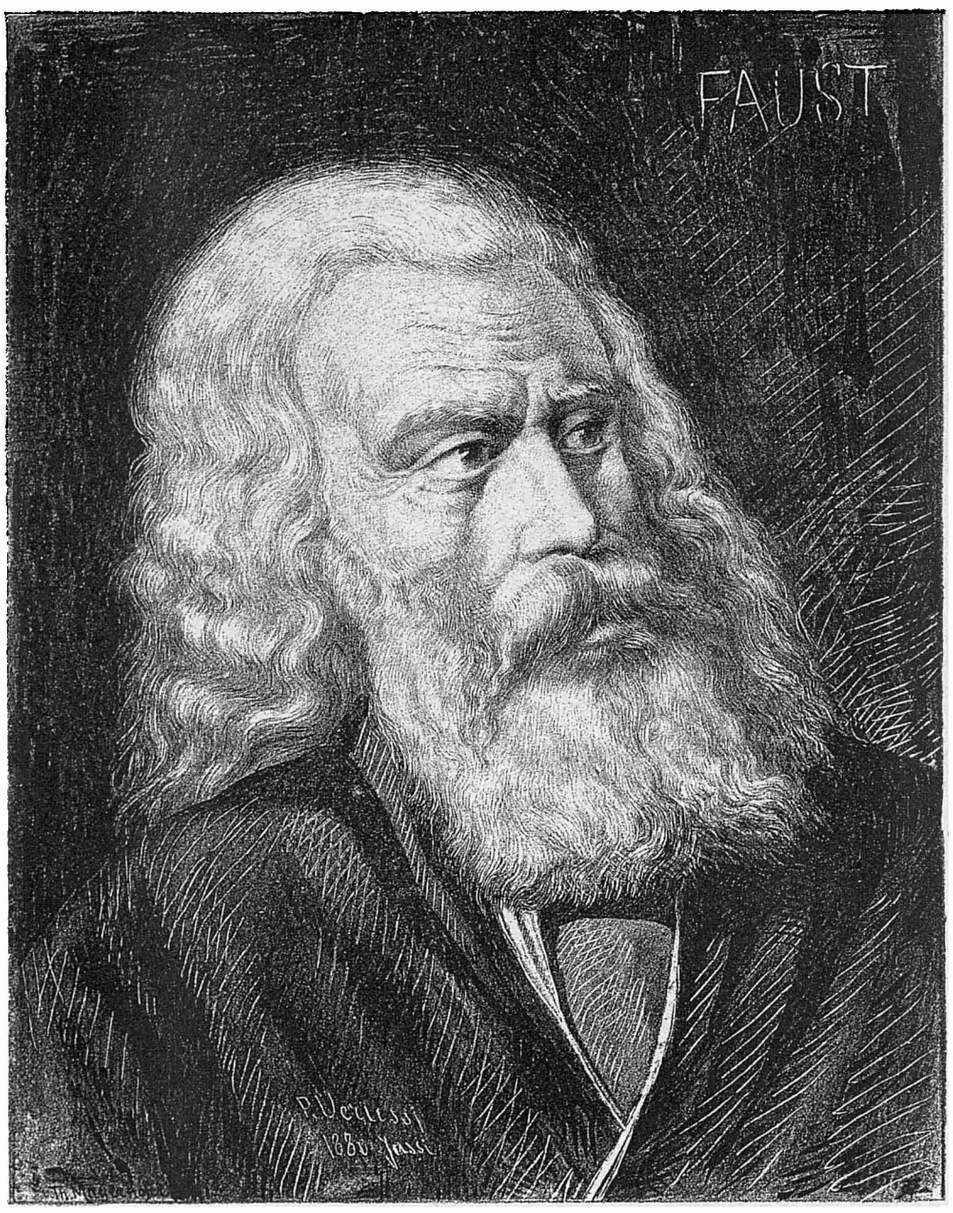

www.dacoromanica.ro

Mama mare!

de C. D. Stancescu.

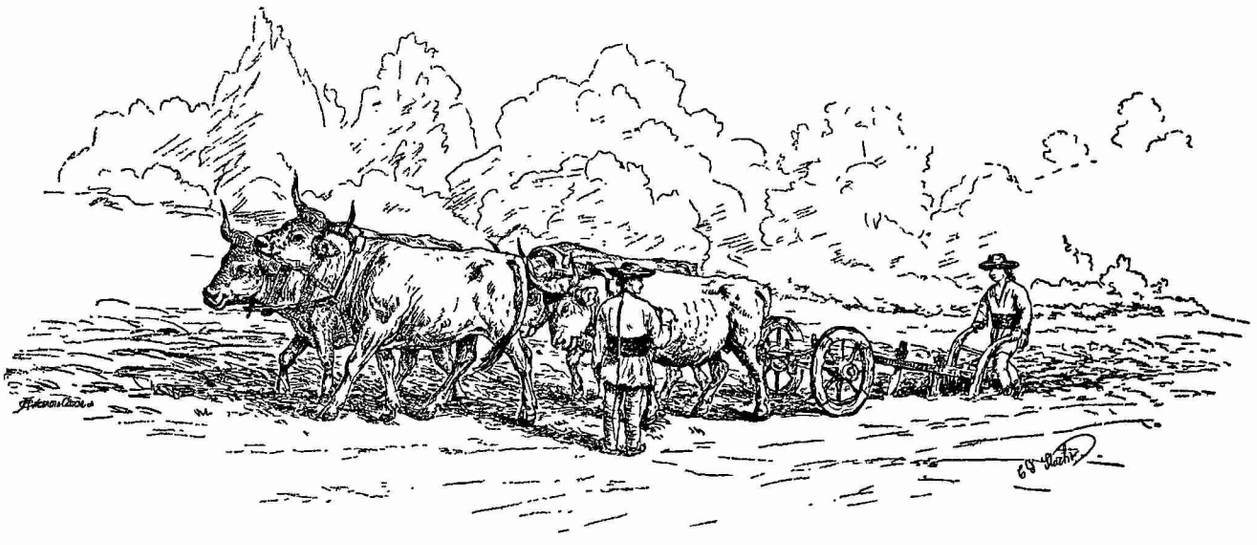

www.dacoromanica.ro

Ne me quittez pas.» Elle se tut et ferma les yeux. Il crut qu'elle allait dormir. Tout-à-coup elle poussa un grand cri: «Oh! dit-elle, est-ce que je vais mourir. Je ne vous vois plus. Il fait noir. Faits apporter de la lumière.» Il appela. On alluma deux lampes et deux candélabres. Ce ruissellement de lumière parut la soulager. Le Médecin arriva.

— C'est la crise, dit-il. A moins d'un miracle, elle ne vivra pas deux heures.

La tante d'Anna était venue avec deux autres de ses parents. Ils étaient là tous les cinq, brisés d'émotions devant cette splendide créture, si pleine de vie et de santé hier, et qui, à cette heure, n'avait même plus la force de lutter contre la mort qui venait à grands pas.

Vers sept heures et demie, Anna rendit le dernier soupir. Sa fin fut navrante. Tous pleuraient à son chevet. Seul, Henri, dont elle n'avait pas quitté les mains, ne versait pas de larmes. Blême, les yeux ardents, la figure horriblement contractée, la poitrine soulevée par des sanglots qu'il étouffait, il regardait se briser ce dernier morceau de son coeur.

Quand tout fut fini il tomba à genoux comme foudroyé, et resta longtemps les lèvres collés sur cette main glacée qui s'était crispée sur la sienne.

Le médecin que cette douleur morne effrayait, l'emmena avec lui.

VI

Dehors la rue était noire. Il tombait une petite pluie fine, pénétrante. Il marchèrent, sans parler, pendant près d'un quart d'heure. Arrivés à la porte du docteur, celui-ci pria Henri d'entrer un instant chez lui.

— Merii, répondit le jeune homme, j'ai besoin d'aller jusque chez moi. Vous voyes, maintenant je suis calme.

— Il est trop calme, pensait le docteur en rentrant.

Au lieu de se diriger vers la strada Romana, Henri revint sur ses pas et entra dans le jardin de Cismegiu. Le jardin était sombre et triste. Henri erra quelque temps d'allées en allées, cherchant à renouer le fil de ses idées en désordre. Il arriva au bord du lac. L'eau était noire et se perdait dans l'obscurité. Il s'arrêta; on eut dit que cette eau muette l'attirait. Au bout d'un instant, il reprit sa marche, fit le tour du lac et sortit par la porte qui donne dans la Strada Stirbei-Voda; il s'en alla par la strada Renascerei; puis il tourna à droite, enfila la strada Calvina et arriva dans la Calea Victoriei. Quand il se retrouva dans la lumière, au milieu du bruit, des passants, des voitures, il sembla se réveiller d'un rêve. Il pressa le pas et arriva bientôt à la strada Romana. La pluie tombait plus fort. Il était transpercé, mais il ne s'en apercevait pas.

— Monsieur n'a donc pas trouvé de voiture, lui dit son domestique, quand il le vit entrer pâle, défait, plein de boue et ruisselant d'eau.

— Non! répondit-il d'un ton bref et il ouvrit la porte de son bureau, qu'il referma derrière lui.

Il se jeta sur un canapé et deux heures entières sanglota, murmurant des mots confus. Les bougies qu'il avait allumées en entrent, consumées jusqu'aux bobèches, brûlaient avec une flamme haute et vacillante, qui jetait des lueurs étranges sur les murs. Il se releva, et regarda devant lui. Dans la demi obscurité de cette pièce sévère, il lui semblait voir deux ombres se dresser, deux ombres pâles et blondes qui se tenaient par la main et lui souriaient. Tout-à-coup, derrière ces blancs fantômes, il aperçut deux spectres horribles qui s'agitaient au bout d'une corde, avec d'affreux grimacements. Puis tout sebrouilla dans une lueur rouge qui passa sur cette vision comme un éclair. Une des bougies s'éteignit. Henri regardait toujours, les yeux attachés fixement vers ce coin où il croyait entendre un chuchottement de voix. Les deux fantomes blancs repassèrent devant lui, donnant la main aux spectres, et tous les quatre se mirent à danser une ronde vertigineuse. Henri se leva. «Attendez-moi, je viens! dit-il. Nadège! Anna! oh! chères bien-aimées, ne partez pas sans moi!» Et il tendait les bras vers elles. La flamme de la dernière bougie palissait et rougissait tour à tour, prête d'expirer. La bouche éclata. Henri tressaillit. A ce moment, la pendule sonna minuit. Au dehors la pluie tombait à torrents, et le vent gémissait lugubrement dans les arbres à demi depouillés.

Le lendemain matin, quand le domestique ouvrit la porte du cabinet de travail, il aperçut son maître pendu à la bibliothèque, à l'endroit précis où s'étaient pendus l'ancien propriétaire et son neveu.

Bucarest
14/28 février 1880.

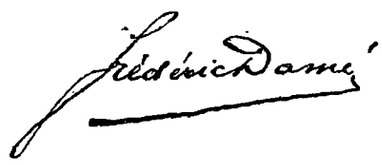

Eminentul autoru alŭ spiritului legilorŭ Montesquieu ţicea ca: nicĭ odata nu a avut o mai mare idea de patria lui decât atuncĭ cand a veţut ideile, obiceiurile, şi instituţiunele ei adoptate şi intr'o alta ţerra.

Fie 'mĭ permis şi mie de a exprima astaţĭ acelaşĭ sentimentŭ. Gasind pe malurile Dunarei o noua patrie, «Romania» o Frantia a Orientului, in ideile, tradiţiunele şi aspiraţiunele de civilisaţiune ale surorei celei marĭ, am devenit cu inima şi in faptŭ cetaţeanŭ Romanŭ cu o indoita iubire pentru patria de origina.

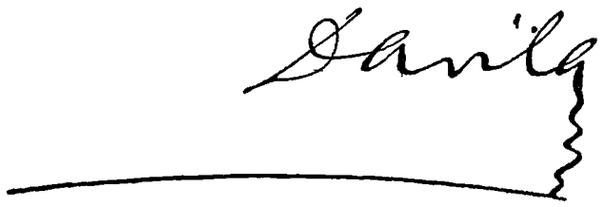

O *fabula* e 'n lume multu dulce, 'ncantatore,
La care toti asculta cu-acelasi doru si focu:
Plapând'a fiintia 'n léganu abia gungunitore,
Mosnégulu ce se misca d'abia din locu in locu,
Chiar frundiele din codru si florile 'n campia,
Si paserile 'n crânguri si riulu murmurandu
Asculta en placere si-adûnca doiosîa,
Si in etemu cu tote aru stá totu ascultandu!
Si fabul'a acest'a d'asia mare dulcetia
O sciti voi cum se chiama? — i dîcemu toti *vietia!*

www.dacoromanica.ro

Unu poporu singuru prin datini, limba,
Simte, traesce si infloresce,
Si candu prin ele nu mai simtiesce
Incetu cu 'ncetulu pere, se schimba!

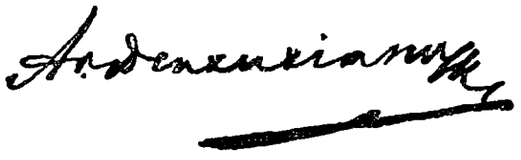

Macedo-Românii din Croatia si Slavonia

(Dupa fantani oficiali contemporane)

Vorbimu aici de o colonia macedo-romana care a jocatu unu rolu forte caracteristicu in afacerile interne ale Austriei si Ungariei, vorbimu de unu poporu care sub nume de *Romani* (Valachi) in secululu alu XVII-lea au datu probe de o virilitate admirabila. Dér' acésta colonia astadi a peritu dupa ce a sustinutu o lupta de libertate aprope o suta de ani. Noi vomu impartasi aici cateva date istorice din viatia acestoru Romani cari pe la anulu 1659 pareau a egala in energia pe fratii loru din Ungaria si Transilvania.

Pe la finitulu seculului alu XVI-lea si inceputulu seculului alu XVII-lea, armele si tirania musulmaniloru inspaimentase tote poporele din peninsula balcanica. O multime de crestini din Macedonia, Tesalia, Epiru si Albania parasira vechile loru asiediemente cautandu-si sigurantia personei si averei in tierile de miedia-nopte.

Atunci o grupa insemnata sub nume de *Romani* (Valachi) trecu in Croatia si Slavonia si se stabili in diferite parti ale acestui regatu. In scurtu timpu tinuturile de langa fluviulu Ilova capetara numirea de *Valachia major* si *Valachia minor*. 1)

Prima aparitiune a Romaniloru acestora in afacerile Croatiei si Slavoniei o aflamu pe la anulu 1604.

Pe timpulu acesta Prelatii si Magnatii Ungariei se plansera la camera tierei ca soldatii mercenari si Capitanii frontiereloru le ocupa posesiunile, agrii, fenatiele si padurile fara de a recunosce drepturile ce le competu ca domni de pamentu.

Articululu de lege 14 din anulu 1604 care face mentiune de acesta plangere adauge apoi:

«Dupa cum se spune totu acesta se intêmpla si in Slavnoia si Croatia cu *Romanii* cari de curendu au venitu acolo *din tinutulu turcescu* si s'au asiediatu pe mosiele Episcopiei din Agramu si ale unoru domni si nobili, anume a contelui Zrini, Deroffy, a familiei Pogan si ale altora. Se hotarescé asia dera ca dela toti acestia se se pretindia dismele si se dee domniloru pamentesci teragiulu, sau nonele.» 2)

Din textulu acestei legi este evidentu ca Magnatii Ungariei voira a supune pe Romanii emigrati in Croatia si Slavonia la servitii feudale, sau ca se folosimu cu terminulu technicu alu jurisprudentiei ungurești a-i face «iobagi.»

Acésta grava cestiune fu genesa multoru dificultati si turburari continue, cari ocupara legislativa Ungariei in totu decursulu seculului alu XVII lea.

Romanii din Turcia candu emigrara in Croatia si Slavonia se pusera sub jurisdictiunea nemidilocita a Capitaniloru de frontiera austriaci. Ca atari ei remasera omeni liberi, ba inca obtinura dela imperatii Austriei mai multe imunitati si privilegii, precum vedemu ca esoperase si Romanii Pindului dela Sultanii turcesci. 1)

La anulu 1618 Camera Ungariei hotari de nou ca Romanii din Croatia si Slavonia se fia predati jurisdictiunei domniloru pamentesci. 2)

Spre scopulu acesta se institui o comisiune care se duca la indeplinire scoterea loru de sub auctoritatea capitaniloru de frontiera.

Dér' legea remase neesecutata. Romanii urmara si de aci incolo a se bucura de libertatile si imunitatile acordate de curtea din Viena, recunoscandu de legale numai jurisdictiunea Capitaniloru austriaci.

Din acesta causa Camera Ungariei pentru a potea opera mai cu sucesu supunerea loru la regimulu feudalu vine la anulu 1635 si le caseza tote privilegiele.

Articululu 40 din anulu acesta dispune urmatorele:

«Fiendu ca Maiestatea Sa Cesaro-regesca Sacratisima a binevoitu a decide ca intentiunea Maiestatii Sale nu a fostu nici odata că numitii *Romani* ar fi fostu indiestrati cu privilegii in prejudiciulu drepturiloru altora, ba inca a binevoitu a decreta că prin o comisiune se se aduca satisfactiune Domniloru pamentesci dupa justa pretensiune a fia caruia, de aceea privilegiele aceloru *Romani*, ori cum, ori candu si sub ori ce forma se voru fi datu, se caseza si se nimicescu.» 3)

Acésta anulare insa nu avu nici unu efectu de dreptu. Curtea din Viena confirma de nou privilegiele si imunitatile romaniloru din Croatia.

Atunci Camera Ungariei veni cu alta lege si la anulu 1659 le declara a doua ora de anulate.

Iata cum suna articululu 90 din a. 1659:

«In catu se atinge de privilegiele si statutele *Romaniloru* cari mai inainte s'au casatu, ér acum de curendu au fostu confirmate de Cancelaria Germana in prejudiciulu Regatului si a Santei corone se reinoiesce art. 40 din a. 1635.» 4)

Nici acesta casare nu se potu esecuta, din care causa Camera Ungariei la anulu 1681 prin Articululu 64 hotari pentru a treia ora:

«Statutele şi privilegiele *Romaniloru* date in prejudiciulu Regatului si a Santei corone precum au fostu mai inainte casate prin articulii de lege 90 din 1659 si 40 din 1635, asia si acumu se caséza si declara de mortificate atatu cele date mai inainte catu si cele urmate dupa aceea.» 5)

---

1) *De Valachis sive Rascianis Graeci ritus non uniti in Regno Sclavoniae et Croatiae.* Unu anonimu in Biblioteca museului nationalu din Pesta.

Totu in secululu alu XVI-le au emigratu din Turcia si Romanii cari se aflau in Carniolia, dupa cum ne spune Valvasor (Ehre des Herzogthums Krain, Nürnberg 1689)

2) § 1. Idem fieri dicitur etiam in Sclavonia et Croatia *per Valachos*, qui nuper *ex ditione Turcica* eo se contulerunt, in Episcopatus Zagrabiensis et nonnullorum Dominorum et nobilium bonis; ut pote Dominorum, Comitis a Zrinio, Deroffy, Familiae Pogan ac aliorum. § 2. Statuitur itaque; ut ab his omnibus Decimae exigantur, et Dominis terestribus terragium, sive nonnae praestetur. Art. 14, 1604.

1) *Densusianu N. Les Roumains du Sud* Macedoine, Thessalie, Epire, Albanie, Bucarest 1878, pag. 26.

2) Statutum est; ut iidem *Valachi* . . . . . statim absoluta praesenti Diaeta, eiusdem Regnicolis plenaria jurisdictione restituantur. (Art. 32, 1618.)

3) Posteaquam Sacritissima Sua Caesarea et Regia Majestas, benigne se se resolvere dignata est nunquan eandem illius intentionis fuisse, ut praescripti *Valachi* in praejudicium juris alieni, privilegiis aliquibus donati fuissent. Quinimo, ut medio, Commisionis, Dominis Terrestribus, pro cujuscunque ju ta praetentione satisfactum fieret, benignissime intendisse; Eadem proinde eorumdem *Valachorum* Privilegia, qualitercunque et quondocunque, sub quacunque verborum forma, emanata, cassantur et annihilantur. Art. 40, 1635.

4) De privilegiis et statutis *Valachorum* antea cassatis, jam vero recenter ex Cancellaria Germanica, in praejudicium Regni, te sacrae coronae confirmatis, renovatur Art 40. Anni 1635.

5) Statuta et Privilegia *Valachorum*, in praejudicium Regni et Sacrae Coronae, prouti antea per articulos 90. anni 1659 et 40. 1635, ca sata ex titi ent; ita et nunc, tum per prius, forte etiam expost extradata, cassantur, et mortificata esse pronunciantur. Art. 64, 1681.

www.dacoromanica.ro

Nobilii si Magnatii unguri in conformitate cu decisiunile camerei incepu a considera pe Romanii din Croatia si Slavonia ca adeveratii loru iobagi si a-i supune la servitii si disme feudale.

Romanii insa zelosi de libertatile si privilegiele loru se pusera pe terenulu renitentiei.

In facia acestei stari de lucruri Camera Ungariei la a. 1659 hotari urmatorele:

«La intemplare insa deca cu midiloce blande nu ar sucede a aduce la vechia (?) ascultare pe *Romanii* cari acum de curendu au fostu scosi de sub jurisdictiunea domniloru pamentesci sau pe aceia cari se voru subtrage ei de sine, atunci Domnii pamentesci vor ave facultate a se folosi asupra loru de dreptulu ce-lu au, si in consecintia pe astufeliu de Romani ca rebeli *se-i scota de pe mosiele loru* sau in altu modu se aplice pedepse asupra averei si personei loru. 1)

Totu la anulu 1659 Magnatii Unguri se plangu la camera ca Romanii din comuna Oszek incepu a le ocupa muntii domniloru pamentesci si mai cu séma tinutulu desiertu Czunowicz, că densii comitu omoruri si devastari asupra domniloru pamentesci, si asiediati fiendu chiar in *inima* Regatului turbura tranquilitatea publica. 2)

Basata pe aceste motive Camera Ungariei decise ca pe Romanii din Oszek se-i transfereze la partile mai departate ale frontiereloru turcesci.

Dér' curendu dupa aceea aflamu pe romanii din Oszek ca se revolta de nou in contra presiunei ce o esercia capitularii din Agramu asupra loru.

Articulu 46 din 1662 contine urmatorele:

«Fiendu insa ca anumiti *Romani* din satulu Oszek cutează a irumpe in domeniele Capitulului din Agram ce se tinu de castelul Toplieza si in modu ostilu invadéza casele si coloniele ce se afla acolo, si de ora ce capitulariloru ca persone bisericesci nu le convene se alunge cu armele pe astu-feliu de invasori violenti, de aceea se concede numitului Capitulu ajutoriulu Domnului Conte a Banului pentru a respinge invasiunile acestoru romani.» 3)

De si Camera Ungariei decretase transferarea Romaniloru din Oszek inca la a. 1659 indata ce facuse prima revolta asupra nobililoru, totusi legea nu se putu pune in esecutiune.

La anulu 1681 Camera Ungariei hotaresce de nou:

«De si *Romanii* din Oszek in conformitate cu articululu 92 din 1659 ar fi trebuitu pentru diferite violentie se fia pedepsiti ba chiaru si transferati la locurile mai apropiate de confiniele turcesci si cari au lipsa de aperare, totusi acesti Romani n'au fostu translocati si din di in di comitu daune mai simtitore si mai grave asupra Regnicolariloru, astu-feliu cu voturi comune se decide ca in conformitate cu articululu mentionatu ei se fia transferati la locurile cele mai necesari pentru aperarea frontiereloru si anume in locurile unde in timpulŭ din urma au fostu puse mai multe sate. 1)

In modulu acesta decurse lupta de esistentia si drepturi intre Romanii din Croatia si Slavonia si Magnatii Ungariei. Resoluti a-si apera libertatile loru ei se opusera cu energia aprope unu seculu legislativei unguresci care voia a-i supune autoritatii si arbitriului domniloru feudali.

Dér' pucini la numeru ei sucumbara, fura redicati din locuintiele loru, transferati in alte parti si asia se termina viatia acestei colonie macedo-romane.

Dupa catu putemu afla din legile Ungariei, Romanii acestia erau asiediati in urmatorele tinuturi:

In posesiunile Episcopiei din Agram si ale unoru domni pamentesci anume a contelui Zrini, Deroffy, a familiei Pogan si ale altora. (Art. 14 din 1604);

In posesiunile Caprocense — bona Caprocensia. — (Art. 51 din 1638);

In Somberg. (Art. 52 din 1647);

In cinci sate pendente dela castelulu Luidbregh ale contelui George Erdödy; in optu sate pendente dela castelulu Raszinya a contesei Ana Elisabeta Moscon; in doue sate ale altoru domni. (Art. 91 din 1659);

In comuna Oszek pendenta dela castelulu Toplicza. (Art. 92 din 1659 şi 46 din 1662); 2)

In tinutulu Czunowicz. (Art. 92 din 1659);

In fine pe tiermurii fluviului Ilova unde era Valachia major si Valachia minor dupa cum ne spune autorulu anonimu alu unui manuscrisu latinu ce se afla in biblioteca museului nationalu din Pesta. 3)

In catu privesce nationalitatea acestoru coloni, anonimulu din Pesta e de parere ca ei nu au fostu Romani ci Serbi de religiunea ortodoxa neunita (Rasciani graeci ritus non uniti).

Regretamu multu că densulu nu aduce nici o proba pentru sustinerea afirmatiunei sale.

Numirea de «Valachi» la tota intemplarea a trebuitu se aiba o basa mai reala, si nu a potutu fi numai unu simplu jocu de cuvinte.

Retacirea anonimului din Pesta credemu ca a urmatu din causa ca densulu nu scia ca in Macedonia, Tesalia, Epiru si Albania a esistatu in toti timpii unu elementu puternicu romanescu.

Studiandu legile Ungariei cari se raporta la coloniele aceste vedemu că peste totu loculu se face deosebire intre trei rase de colonisti: Valachi, Slavi si Praedanci. 4)

Pentru ce acesta distinctiune?

De ce nu s'a datu Valachiloru numele de Serbi sau Rasciani fiendu ca in secululu alu XVII-lea atatu Romanii (Valachi) catu si Serbii (Rascii, Rasciani) erau popore forte bine cunoscute guvernului din Viena si Magnatiloru din Ungaria,

Apoi numirea de *Valachu* nu a fostu nici o data sinonima cu atatu mai pucinu in secululu alu XVII-lea. Din contra scimu ca denominatiunea acesta s'a datu esclusivu numai poporeloru de ginte latine.

---

1) § 2. Casu vero, quo tales *Valachi*, jam recenter a jurisdictione Dominorum Terrestrium ovulsi, vel sponte recedentes, ad pristinam Dominorum Terrestrium obedicutiam, placidis mediis reduci non possent, vel redire nollent, extunc Domini ipsorum Terrestres, jure suo in eosdem utendi, et consequenter hujusmodi *Valachos*, veluti *rebelles, ex bonis suis ejiciendi*, vel aliter eosdem in rebus et personis ipsorum puniendi, habeant facultatem. Art 91, 1659.

2) In mediis Regni visceribus commorantes, publicam tranquilitatem illius Regni turbarent. Art 92, 1659.

3) Quoniam vero certi *Valachi* in Pago Ó-szék commorantes, in Territoria Venerabilis Capituli Zagrabiensis ad Castellum ipsorum Toplicza spectantia, violneter irrumpere, Domosque et Colonias ipsius Capituli ibidem locatas, hostiliter in vadere praesumerent; ipsis vero Capitularibus, velut Ecclesiasticis personis, violentos hujusmodi Invasores, armis repellere non adeo conveniret; id circo, eidem capitulo pro repellendis *illorum Valachorum* invasionibus, assistentia Domini Comitis Bani admissa est. Art 46, 1662.

1) § 1. Iidem tamen *Valachi* adhuc translocati non exstitissent, imo in dies pejora et graviora damna Regnicolaris (quibus multo viciniores quam confiniariis essent) inferre, et caetera mala facinora perpetrare non desisterent.

§ 2. Ut itaque juxta articulum praecitatum (qui hoc loci renovatur) ad loca pro defensione confiniorum magis necessaria (in quibus his recenter evolutis temporibus plurimi Pagi locati sunt) transferantur, et translocantur; communibus votis, annuente quoque Sua Majestate, conclusum est. Art. 65, 1681.

2) Dr. Fr. Miklosich in brosiura sa intitulata: *Über die wanderungen der Rumunen in den Dalmatinischen Alpen und den Karpaten* (Wien, 1879) nu vorbesce nimicu despre Romanii din interiorulu Croatiei ci numai despre Valachii din Insula Veglia, de pe tiermurile orientalu alu Marei Adriatice si cei din Istria.

3) Vedi nota 4, colóna II acésta pagina.

4) Anume Art. 66 din 1655 si 55 din 1662.

www.dacoromanica.ro

Totu de opinia acesta este si invetiatulu Miklosich care vorbindu despre romanii din insula Veglia, despre cei din tiermurii orientali ai Adriaticei si din Istria, inchiae ast-feliu: «Din cele memorate pana aici resulta ca Romanii plecandu dintrunu punctu alu peninsulei Hemice au patrunsu in teritoriulu serbescu si de acolo spre nordu in tinuturile locuite de Croati. 1)»

Causa pentru care astadi nu se mai gasescu romani in locurile acele se vede chiaru din legile Ungariei: ei au fostu transferati si imprasciati de alungulu confinieloru, si in modulu acesta desnationalisarea loru nu s'a mai potutu impedeca.

Ce e mai multu, in tinuturile asia numitei Valachia mare si Valachia mica din Croatia si Slavonia, aflamu nume de sate curatu macedo-romane cum este: Siracii, Doliani, Monastir, Darvar astadi Daruvar, ce areta in modu destulu de evidentu ca ele au fostu intemeiate in timpii vechi de coloniele venite din Sirac, Doliani, Monastir si tribulu Darvariloru.

Nic. Densusiani.

HARPA MINUNÓSĂ

Legendă populară din Feroe.

Doĭ călarĭ cu negre plete
Intr'uă casă aŭ intrat,
Şi din două june fete,
Fete marĭ de măritat,
Amêndoĭ cer pe cea mică,
Căcĭ e mûndră, frumuşică,
Scie ţese, tórce in;
Dér' cea mare—n'ar maĭ cresce! —
Numaĭ porciĭ îĭ păḑesce,
Şi de ciudă peptu'ĭ plin.
Cea maĭ mică aur tórce,
Tóte mințele de 'ntórce;
Dér' zăplanеĭ îĭ daĭ lână,
Şi tot nu 'ĭ-e la 'ndemână!
Ḑis'a ast-fel fata mare:
«Soro dragă, haĭ la mare.
— Ce sĕ facem? fă surată:
N'avem lână nespălată.
— Tot îţĭ semĕn ţie, eŭ:
Tot spălându-mĕ la faţă,
Ne-om intrece in albeaţă.
— N'a vrut ast-fel Dumneḑeŭ:
De te-aĭ spăla cât ţi-o place,
Dĕŭ, maĭ albă nu te'ĭ face;
Şi de-aĭ fi tótă de nea
Mirele 'mĭ tot n'aĭ avea!»

*

Lângă marea ce turbeaḑiă
Fata mică se aşieḑiă
Pe uă pétră, suriḑiênd.
Sor' sa 'n apă o 'mbrâncesce.
Săracuţa se bocesce,
Şi gemênd,
Biata copilă,
Se tot rógă: «Fie'ţĭ milă!»
— Ba din apă nu te-oiŭ scóte
Déca mirele 'ţĭ nu 'mĭ daĭ
— Avuţie, gătelĭ, tóte
Ţi le daŭ, tot ce sperаĭ;
Dér' logodnicu 'mĭ cu late
Plete 'n spate
Nu 'l pot da, căcĭ îl iubesc.»
Aşia ḑice şi se-afundă:
In jur spumele rotescŭ.
Corpu 'ĭ alb, purtat de undă,
Rĕtăci pe 'ntinsa mare
Şi pe ţĕrm fu aruncat.
Doĭ pescarĭ ḑin depărtare
L'aŭ ḑărit, şi-aŭ alergat.
Din cadavrul bieteĭ fete
Două braţe scot din spete
Şi uă harpă intocmescŭ.
Din cosiţia 'ĭ aurie,
Ce părea mĕtĕsărie,
Córde facŭ, ce se jelescŭ.

«La vecinĭ este serbare,
Se serbeaḑiă nuntă mare:
Aĭ şi noĭ, cŏcĭ toţĭ privescŭ.»
Lângă pórtă eĭ se-aşieḑiă
Şi din harpă intoneaḑiă
Cânturĭ dulcĭ, care uĭmescŭ,
Cânturĭ triste ce 'ngroḑescŭ.
Córda 'ntâĭ ḑice sonoră:
«Logodita — mi-este soră!»
Córd'a doua sună tare:
«Sora mé fŏră cruţare,
Fŏră milă, m'a ucis!»
Córd'a treia, triumfală,
Spune: «Mirele din sală
I-e-al meŭ mire, al meŭ vis!»
Logodnica 'ngălbenesce;
Ca jeratic se roşesce:
«Harpa 'ĭ de nesuferit!»
Ochiĭ eĭ înnot în sânge:
«Cântul harpeĭ ce se plânge
Rĕŭ mĕ 'nécă,-al meŭ iubit!»
Córd'a patra, maĭ trufaşiă,
Tună: »Tacĭ! escĭ ucigaşiă!»
Şi se sparge cu turbare;
Ér' in peptu'ĭ fata mare
Simte inima'ĭ cu fiere
Că se sparge de durere.

Paris 1880.

1) Über die Wanderungen der Rumunen in den Dalmatinischen Alpen und den Karpaten, pag. 6.

ROMANŢIĂ

In ḑioriĭ ḑileĭ, pe bolta-albastră
Când pălea luna, eŭ am pornit.
Tu, mi-aĭ ḑis: «Vino! de la feréstră:
Şi am venit.

*

Maĭ spre amédă, figura 'ţĭ sântă
Rîurea 'n aur; stam transportat;
Păreaĭ ferice, şi mi-aĭ ḑis: «Cântă!»
Şi te-am cântat.

*

Când veni nóptea, necunoscute
M'ardeaŭ dorinţie: ânsĕ-al tĕŭ glas,
— Rĕutăcióso! — mi-a ḑis: «Fugĭ! dute!»...
Dér' am rĕmas.

Paris 1880.

IMMORTALITATE

— Sonneţ. —

Totul se transformă, nimic nu dispare.
Când a Morţiĭ mână rece va usca
Corpu'mĭ şi va stinge sérbăda 'mĭ suflare,
Tu ce-atât iubit'am, ah! nu mĕ uita!

Sémănă 'n ţĕrâna, ce-o sĕ ne separe,
Florĭ mirosítóre ca şi faţa ta;
Le voiŭ da din trupu 'mĭ sânge drept mâncare,
Şi mûndre vor cresce, se vor inalţa.

Din tulpina verde Sórele 'mĭ va trece
Căldicel prin viņe, şi 'n inima 'mĭ rece
Voiŭ simţi Amorul tresărind mereŭ;

Er séra, când totul tace,-a mea iubită,
In profumul floreĭ cu carnea 'mĭ nutrită
Vino sĕ sorbĭ bórea sufletuluĭ meŭ.

Paris 1880.

T. George Djuvara.

Domniei Salle Domnului V. A. Urechiă, Membru Academiei romane etc. etc.

Domnulu meu şi scumpe amice,

Epistola Domniei-talle 'mi a sosit tărdiu fiind că nu mai mult în Deva ci în Sibiiu locuim.

Mi faceţi onóre a'mi cere verse sau prosă pentru albumulu *Macedo-Roman*

În multe esperienţa m'a învĕţat a'mi schimbà idéile şi theoriile primei juneţe. Ceea ce amu cugetat despre scólă în trecut, a remas unu principiu neclintit; fiind, se vede, unu adevĕr nestrămutabil. Scóla este şi remâne unica pétră pe care se póte ardicà unu edificiu social, moral, solid, durabil.

Numai scóle, bune scóle romane, pot creà, assicurà unu viitor connaţionalilor noştri trans-danubiani. Ce nu aşu face, să'mi steà în putere, pentru înfiinţarea unor assemenea scóle! Şi totuşi nici acelle linii, ce doriţi să scriu în favórea lor, nu vĕ pociu da.

De şépte anni péna'mi, neatinsă, stă ruginită. Cum să cuteḑu a o reluà tocmai astăḑi când cu pene de aur ar fi a se scrie paginele albumului *Macedo-Roman?*

www.dacoromanica.ro

Verse nu amu scris nici odată. A versifica nu e permis decât *«poesiă»* şi poesia e dreptulu geniului. Temeritatea lui Prometheu n'a fost nici forţa, nici deboleţa mea.

Şi pentru ce să mĕ întind a *răpi* foculu sacru când sciu că cerulu îlu accordă benevolmente aleşilor sei? N'amu vĕdut óre cu ce prisos l'a donat poetului nostru *Alessandri! Cântul gintei latine* e proba eternă. Fôră lúngă căutare s'ar află încŏ multe alte mărturii: *Sburătoriulu* lui *Heliade, Mihnea* şi *baba* lui *Bolintinénu; Mihnea* şi *baba* care, aşedată, astfel precum este, cu penel şi culori pe pănză, ar egalà în întindere şi putere de imaginaţiune «Creaţiunea» lui Michel-Angelo.

M'aşu îndepărtà de subject când aşu voì a notà capd'operele adevĕrat poetice a poesiei romane. Scopulu meu este d'a amintì numai pentru ce rima şi cadenţa mi a inspirat tot d'auna o religiósă terróre.

Dar pentru ce hesitu înaintea câtor-va linii de prosă, mĕ veţi întrebà, eu, care amu publicat volume la 16—18 anni? Amu două respunsuri: juneţa e naivă, neesperienţa încredĕtóre; apoi attunci eram liberă d'a vieţuì pentru o ideiă, pentru unu ideal. Astădi alte datorii mi iau unu timp consacrat odinióră causei femeei.

Sciţi că amu fost tot d'auna contra emancipărei politice a femeei, convinsă fiind că studiile, meditaţiunele, lucrările şi luptele ce au a umplea viéţa conducĕtorilor affacerilor publice ar detrage pre femeiă dela datoriile salle. Amu cerut ânsĕ pentru femeiă *dreptulu la lucru.* Péna, penelulu, activitatea în ramura educatiunei şi instructiunei nu mi s'au părut incompatibile cu missiunea sa, cu rolulu seu în famillià şi societate.

Şi astădi încŏ amu convicţiunea că în instructiunea publică şi privată, în litteratură, în arte, în industrie talentele femeei pot fi folositóre, că, prin unu travalliu potrivit aptitudinilor salle, ea are atât drept cât şi datorie d'aşi creà o essistenţă démnă. Greu e ânsĕ, greu pînŏ la impossibitate ca aceaşi femeiă să pótă îndeplinì datoriile impuse de o occupaţiune intellectuală absorbĕtóre în acellaşi timp când au a o occupà miile de datorii de socie şi de mumă, de mumă-educatrice.

Amu lassat deci péna acellor femei care nu au încŏ copii de crescut, sau care au terminat dejà a lor educaţiune.

Chiar acum, Domnulu meu, pecând trag aceste rânduri, o guriţă rosă de fetiţă reîncepe cu întrebarile salle infinite, cu reflexiunele salle de o profunditate uimitóre. Cum să mai cuget la alt decât d'a follietà érŏşi vechiele cărţi, d'a cercetà încŏ multe alte nouĕ spre a aflà respunsuri pentru mica curiósă de cinci anni? Unde să mai pociu scrì pentru alţi când nu'mi ajunge timp d'a cugetà pentru densa?

Oh! biata nóstră sciinţă, biata nóstră philosophie cum o restórnă o întrebare copilărescă!

Credeam a fi în curat cu physiologia cugetării. Adoptassămu assupra originei ideilor o theorie, materialistă în adevĕr, dar ce'mi părea unica raţională. Desceptarea unei idei n'o credeam possibilă, prin alt proces decât prin o impressiune esterióră. Ganglionele crierilor erau pentru mine atâtea oglinzi proprie a reflettà si ce reflettă numai imagine priimite. Capitalulu nostru intellectual 'mi părea unu thesaur mort, îngropat pe cât nu vine o impressiune esterióră să'lu pue în mişcare. Vedu ânsĕ ivindu-se în unu mic cap de copil atâtea idei ce n'au avut de motor nici o imagine, nici o impressiune esterióră încŏt sum gata a trece, cu spiritualiştii, la partisanii ideilor-înnăscute.

Alte nedumeriri. In marea şi nedeslegata questiune a capitalului moral ce adducem sosind pe lume, când audiam moralişti şi pedagogi discutĕnd, fôră resultat, dacă omulu se nasce bun sau reu, puneam şi eu, în silenciu, cuvĕntulu meu dicĕnd: noulu-născutu este legendarulu *prim-creat* în momentulu plăsmuirei sallé: consciinţă fôră consciinţă, inimă fôră simţire, sufflet încŏ nebulos. Copilulu, sosind pe lume, erà priivit de mine cà o protoplasmă ce adastă mâna educatorilor — ómeni şi objecte — pentru a'i formà o inima, a'i inspirà simtiri, a'i constituì o individualitate.

Observaţiuni nouĕ 'mi schimbă şi acéstă ideiă. Dacă 'mi e permis a revenì la *Genesă* attunci voi dice: nu în pămentulu paradisului, ci în inima fiă-cărui omu e sădit pomulu binelui şi al reului. Ori ce copil adduce în sine, viind pe lume, germinele tutulor qualităţilor şi a tutulor deffectelor. Gradulu de desvoltare a unora şi a altora numai nu este egal. Etŏ ceia ce şi face atât de difficilă missiunea mumei, căci sicur numai gingaşei mâne de mumă a putut şi natura şi societatea încredinţa junele straturi de plivit, preciósele flori de cultivat.

Îngrijirea unui copil, îngrijirea sa physică, morală şi intellectuală, tóte egalmente importante prin influenţa lor reciprocă, umple deplin essistenţa unei femei pe cât timp ea este educatrice. Nici timpulu, nici péna mumei-educatrice nu pot fi date publicului.

Ceia ce aşu putea face acum în folosul unei ideide bine-general, unui scop nobil şi generos ca acel ce urmăriţi, este ca se rogu pe D-ţeu sà vĕ ajute a'lu vedea ajuns. Póte ânsĕ că acésta e superfluu. Sciu cà Domnia-ta nu esci din scóla fatalistilor. Domnia-ta ceia ce voesci, voesci cu zelu, cu energiă, cu tăria convicţiunei şi cine scie a *voì* scie şi a *reuşì!* Cine îşi ajută, îi ajută şi D-ţeu.

Sicur deci că D-ţeu vĕ va trimite, prin aleşii sei, tot acel ajutor moral şi material ce trebuie pentru realisarea mareţului scop: întemeiarea şi susţinerea scólei şi a bisericei în Macedonia.

Priimiţi, Domnulu meu, odată cu assicurarea înaltei melle consideraţiuni o amicală stringere de mână.

Sibiiu 22 Ianuarie 1880.

Constantia de Dunca Schiau

www.dacoromanica.ro

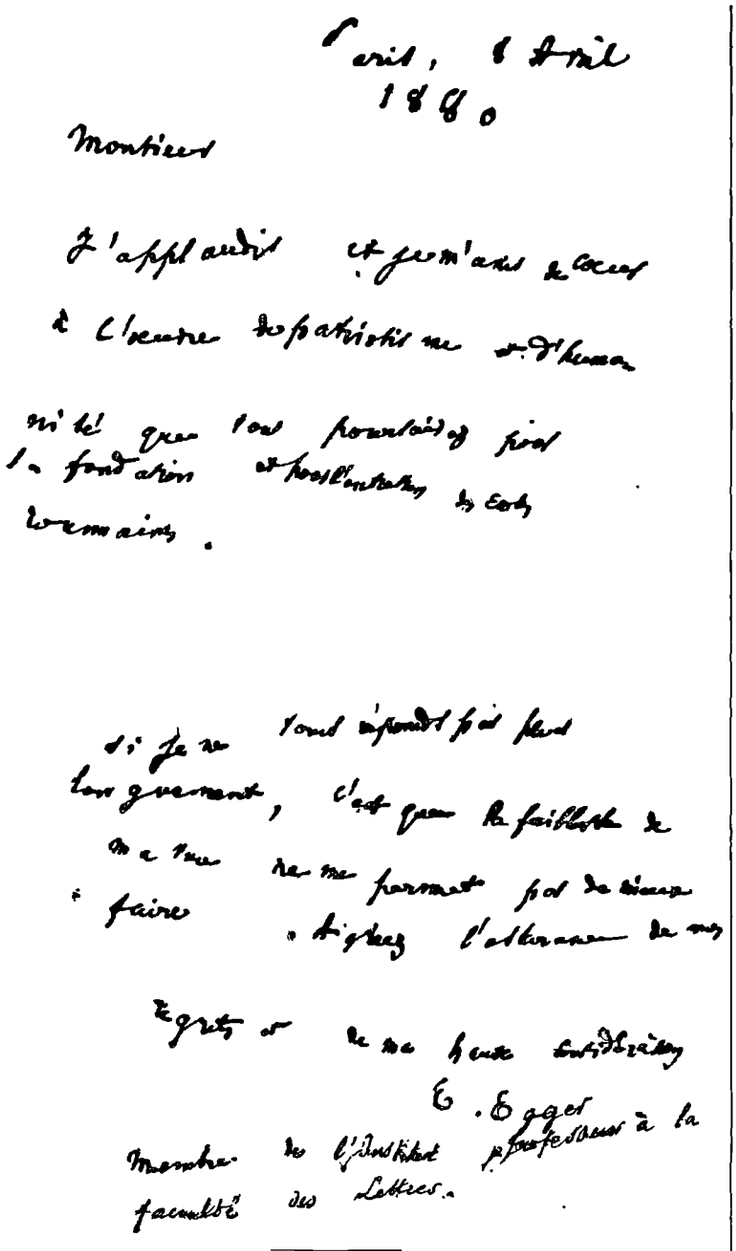

FLÓREA

(dupe Millevoye)

Flóre murindă şi solitară,
Ce fuşi al văei drag ornâment,
Vênturi de tómnă te scuturară
Şi aḑi uitată zaci pe pământ!

Aceea-şi cósă vai! ne dobóră;
Noi ne supunem l'acelaşi Deu;
Tu perḑi o fóiă, şi din noi sbóră
Câte-o plăcere pe drumul seu!

Pe tótă ḑiua timpul ne fură
Câte-o speranţă, câte un dor
Şi ori ce clipă ce tainic cură
Amar ne smulge un vis uşor!

Omul perḑêndu-şi scumpa himeră
Plângênd se 'ntrébă adese ori:
«Care din două-'i mai efemeră:
«A vieţei mele?... A unei flori?...»

REÎNTÓRCEREA

Marea schintee sub stele
Undele-ĭ sglobiĭ se joc;
Auriĭ şi tainici vele
Tremurânde cad din ele
Peste luciul de foc.

Nóptea cu a sea Regină
Cu-ochii umeḑi, visători,
De la pol la pol înclină,
Lăsând bolta cea divină
Să se 'mbrace 'n dalbe zori!...

Iată ḑiua se iveşte
C'un profum suav, ceresc.
Eu pe barca-mi ce 'ncreţeşte
Unda mărei ce plesneşte,
Către Ţéra mea plutesc!..

Te grăbeşte, lopătare,
Iată... România mea
Ah! în lina nopţei zare
Tot frumósă ea 'mĭ apare
Tot splendidă ca o stea!...

Bucurescĭ, 1876 Septembriŭ.

Dimitrie Bolintineanu

AU POPLE DE ROUMANÌA [1])

Salut, pople valhent, nosta prima avant-garda,
De l'asempre latin subre-aimat caga-nis;
Lou sourel amourous de longa t'arregarda
Que dins la negra nioch sen encara endourmits!

Lion de tus, Grec e Turc, e German a mai Slave;
Sies dau viel sang rouman, desoundres pas toun noum,
Mordes quau te pounis; sies pichotet mais brave
E se sap qn'una fura a sauvat un Lioùn!

Montpellier. A. Espagne

TRADUCTION

AU PEUPLE DE ROUMANIE

Salut, peuple vaillant, notre première avant-garde, — De l'assemblée latine, toi le dernier-né chéri; — Le soleil amoureux te regarde — Pendant que dans la noire nuit nous sommes encore endormis!

Loin de toi Grec et Turc, et Germain et Slave; — Tu es du vieux sang romain, tu ne deshonores pas ton nom, — Tu mords qui te frappe, tu es petit mais brave. — Et l'on sait qu'une souris a sauvé un Lion, 2)

ŢERANUL ROMÂN

Ţéranul român supórtă cea mai mare parte a sărcinilor publice, dintre toţi cetăţeni el contribue în modul cel mai larg la satisfacerea tutulor nevoilor statuluĭ şi cu munca sa şi cu sângele seŭ. De şi societatea i dă îngrijirea administrativă şi civilisătóre cea maĭ imperfectă, ţéranul mănţine singur progresul numeric al naţiuneĭ române. In tóte oraşele Românieĭ decesele covêrşesc naşcerile, ţéranul acopere acest deficit şi maĭ lasă un excedent al nascerilor d'asupra deceselor.

Populaţiunea rurală, de şi cam slăbită prin felurite suferinţe morale şi physice, maĭ are multă viéţa, şi dacă vom îmbunătăţi puţin traiul ieĭ prin poveţe hygienice, prin impunerea de óre care regule de salubritate, prin exemplul ce i vor da preoţiĭ şi învăţătoriĭ maĭ instruiţi de cât ceĭ actualĭ, putem ascepta de la dînsa conservarea şi mărirea némuluĭ românesc.

1) Languedocien, sous-dialecte de Montpellier et de ses environs, orthographe montpelliéraine.
2) Allusion a la fable de Lafontaine: *Le Lion et le rat*, Livre II, fable XI.

www.dacoromanica.ro

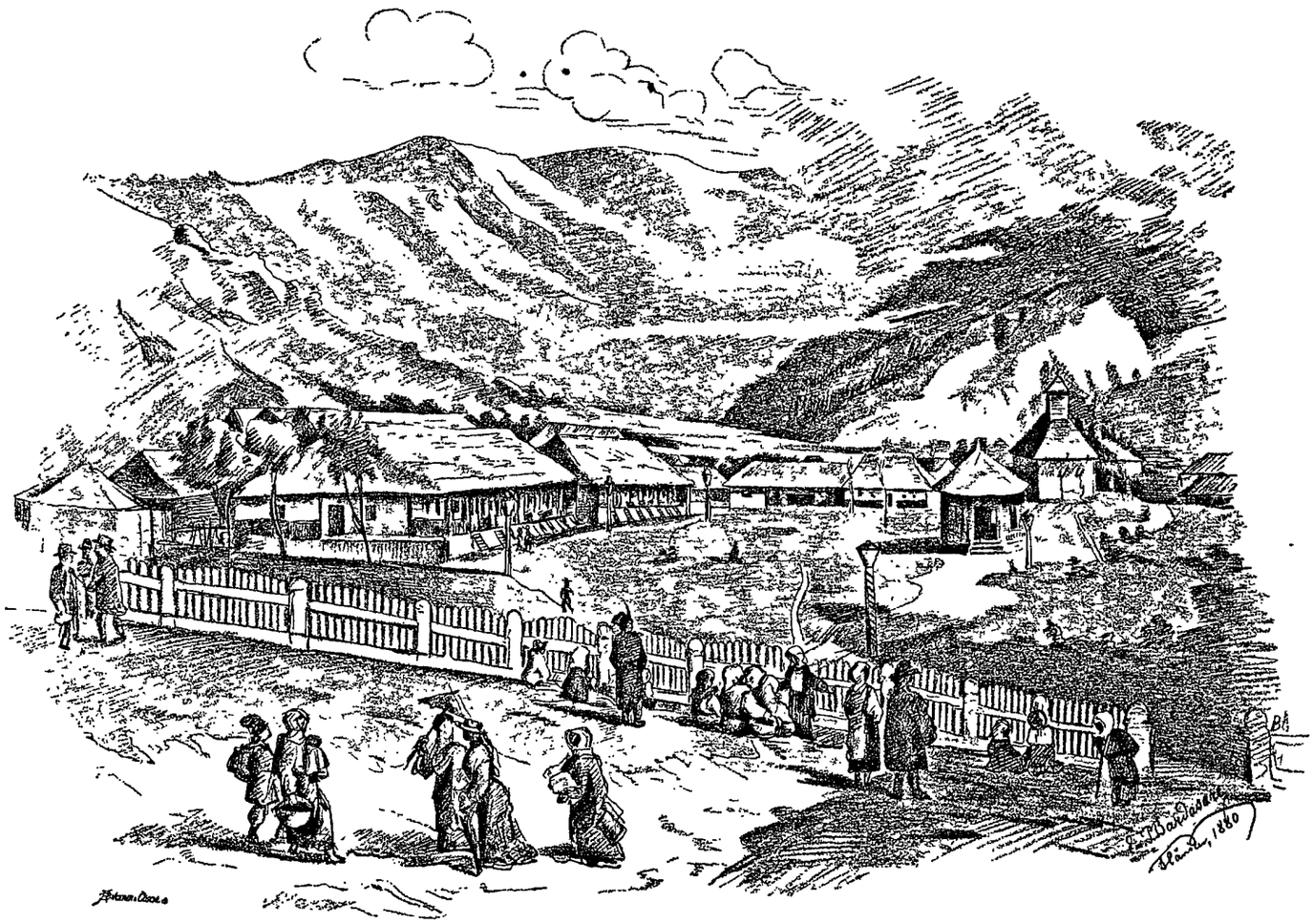

Băile minerale dela Slănicŭ (Judeţulŭ Bacău).

www.dacoromanica.ro

Curtea boerésc㠠la moşia Buciumenĭ.

www.dacoromanica.ro

Populaţiunea şubredă a oraşelor nóstre nu se póte cu succes împrospĕta şi regenera numaĭ prin emigraţiunea de la ţĕră, căcĭ ţĕranul, deprins cu munca în aerul liber, nu se acomodéză lesne viéţeĭ din oraş, ci prefăcut în orăşan el devine maĭ bolnăvicios decât locuitorul vechiŭ al urbelor.

Remediul principal în contra mortalităţiĭ celeĭ marĭ din oraşele nóstre constă, pe lîngă îmbunătăţirea salubrităţiĭ oraşelor, într'o educaţiune morală şi physică maĭ corectă a copiilor de ambe sexe din tóte clasele societăţiĭ.

Dacă voim să dăm statuluĭ cetăţenĭ sănătoşĭ, trebue să îngrijim de mume sănĕtóse la minte şi la corp. In scólele de fete să nu negligem pe lîngă crescerea morală şi exerciţiul corporal. Să luăm pe Eleniĭ drept exemplu. Plutarc şi Xenophonte narésă, că Lycurg ordonase ca fetele şi femeile să participe la exerciţiiĭ gymnastice de o potrivă cu băeţiĭ şi cu bărbaţiĭ.

Tóte formele exerciţiuluĭ corporal pot servi pentru acest scop: gymnastica liberă, gymnastica la aparat, musica vocală, declamaţiunea şi cetirea cu vocea ridicată, patinagiul, înotarea, apoĭ pentru sexul bărbătesc în parte călăria şi exerciţiul militar.

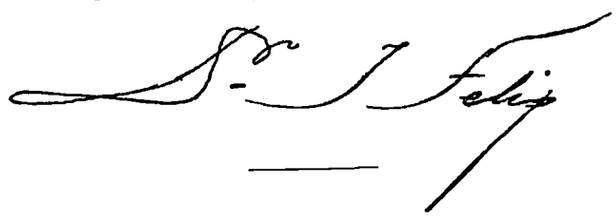

Iassi in 14 Aprilie 1880.

Domniei-sale D-lui Vasile Al. Urechia, membru Academiei Romane etc. etc.

Iubite amice,

La epistola D-vóstre din 4 a curentei, amu onóre a respunde cŏ ocupatiunile mele nepermitandu-mi a elaborà unu articlu de fondu pentru salba-latina (Albumulu macedo-romanu), vinu a ve transmite alăturatele rŏnduri atingĕtóre de relatiunile ce amu avutu de mai multu timpu cu romanii din Macedonia, cari au fostu din cele mai cordiali.

In adeveru, inca studiindu la Viena, dela anulu 1835—43, amu cunoscutu pe onorab. familiĭ Sina, Dumba si alte familii macedo-romane, din parte'a carora avuiu cea mai buna primire, si pe cari totu deauna le amu veçutu simpatisindu cu romanii din Imperiulu Austriei si din Principatele Moldova si Valachia. Dupe intórcerea mea in Patria amu cunoscutŭ pe D nii Hagiadi din Craiova, pe fratii Germani si pe fratii Goga, si intre altii pe reverendulu Archimandrit Averchie, Directoru scólei macedo-romane din Bucuresci, care iniciindu-me in trebuintile si lipsurile de cari sufere poporulu macedo-romanu, amu aparatu causa scólei macedo-romane din Bucuresci in sesiunea legislativa din anul 1868.

Din relatiunile ce amu avutu cu parintele Averchie ca cu alti onor. Macedo-romani, m'amu convinsu cŏ acestia erau totu deauna inspirati pentru binele Romanıloru, si cŏ li saltà ànima de bucuria condu erà vorba despre veri-o imbunatatire sau institutiune utile Patriei nóstre, sau despre prosperitatea poporului Romanu. Mai tardiu avuiu fericirea de a intretiné relatiuni amicali cu fratii Caracionni, cu Doctorulu Iconomu, etc; toti barbati vrednici si de o conduita buna.

Afara de Macedo-romanii traitori intre noi, Macedoromania possede unu numeru insemnatu de barbati eminenti cari lupta cu curagiu si devotamentu in Patria loru pentru cultura limbei romane si pentru romanismu, intru cari citamu aici in deosebi pe meritosul Apostolu Margaritu.

Unu poporu laboriosu, economu si iubitoru de Patria lui, precum este poporulu Macedo-romanu, ce se recomanda prin nisce cetaţeni atatu de vrednici, contine elementulu unui viitoru frumosu si este destinatu pentru a figurà intre popórele civilisate.

Acestu poporu, care este fratele nostru, merita să-i venimu in ajutoru prin tóte medi-locele de cari dispunemu spre a-şi putea desvolta limba si Nationalitatea.

Primiti, ve rogu iubite amice, asecurarea distinsei consideratiuni ce ve pastrezu.

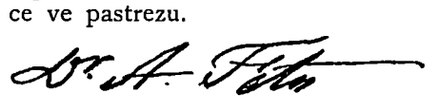

Congres pedagogic panromân!

— Sciţi voi, cine pórtă in realitate politica cea mare á popórelor?

— Suverańii.

— Nu. —

— Oratorii camerelor legiuitóre.

— Nici aceştia.

— Cine dară?

— — Inveţătorii.

Ei fac cu naţiunile, aceea ce voiesc.

Puternicii dictézŭ sórta popórelor pentru çile şi ani; — — inveţătorii o hotăresc pentru secule şi milenii.

Voiţi să imbunătăţiţi sórta unui popor? — Spre acest scop inzădar ii veţi reformà numai celelalte legi. — Trebue, să-i indreptaţi legea *instrucţiunii;* şi mainainte de tóta şcolile *normale*. Trebue, să-i ridicaţi o nóuă generaţiune de inveţători, aleşi, calificaţi.

Acestia nu vor da némului legi strălucite in codice; — ei ii vor da legi bune — in inimă.

Fără unitate ânsă, ori ce speranţă e ilusorie.

Pentru constituirea unităţii la toţi românii, trebue, ca *inveţătorii* lor să se concerteze intre sine — prin representanţii lor, intr'un

CONGRES PEDAGOGIC PANROMÂN

Acest congres trebue să se întrunéscă pe teritoriu românesc liber, şi să formuleze punctele esenţiale din aspiraţiunile mari ale tuturor românilor; — pre aceste — apostolii naţiuni să le propage — prin graiu viu — la toţi colegii lor din diferitele provincii, pentru ca, apoi, să se planteze, tot prin graiu viu, in inimile tuturor *copiilor* români, spre a produce ródele lor....

O REFORMĂ PEDAGOGICĂ

Iată mijlocul, prin care, cred, că aţi puté scăpa de lăcustele numite postulanţi, proletari ai condeiului, — cel puţin in generaţiunile viitóre:

Antăi recunósceţi, că românilor nu de la natură le lipsesce plecarea pentru ocupaţiunile positive şi pro-

www.dacoromanica.ro

ducătóre, precum: *meserii,* comerciu, etc., — ci numai intru cât apucă a contractá, — prin şcólile nereale, gustul de condeieriu, şi patima lustrului, ce acopere deşertul şi miseria internă.

Dacă aţi recuńoscut acésta, faceţi ca de urgenţă, să se incépă a se introduce, începênd cu clasa I. primară, ca obiect obligatoriu, — cunóscerea ocupaţiunilor positive, precum: meserii, etc., şi eserciţii practice in diferitele ramuri ale lor; — pentru ca, inainte de a se contagiá de patima de condeieriu, — toţi tinerii să priméscă cunóscerea, *şi stima,* pentru cariera de meseriaş, — şi candidaţii de proletari ai condeiului să plece, la timp, pe o cale aptă de a-i face folositori şi fericiţi.

I. F. Florantin.

CHANSON BESSARABIENNE

Buciumele păstoreştĭ
Din cămpiĭ Moldoveneştĭ.

Toi qui dans le malheur,
De sa voix carressante
Allèges ma douleur,
Ma belle et tendre amante,
Vois le Pruth dont le nom
Tout coeur roumain irrite;
Sur ses bords tout au long,
Sur sa rive maudite,
Vois la verte forêt
Etendre son ombrage.
Ah! c'est là qu'il faudrait
Rêver sous le feuillage!
C'est la qu'il faut aller,
O ma douce compagne,
Songeurs, tous deux errer
Dans la verte campagne;
Oubliant tout souci,
Là haut, sur la colline,
Afin de voir Jassi,
Dresser notre chaumine,
Et contempler souvent
Le sol de la patrie,
Et respirer au vent
Qui vient de Moldavie.
Là, nous pourrons tous deux
Caresser un doux rêve,
Voir les Roumains heureux!
Au travail faisant trêve
Lorsque viendra le soir,
Là nous pourrons attendre,
Avant qu'il fasse noir,
Le doux moment d'entendre
Nos vieux airs enchanteurs,
D'ouïr la mélodie
Des flûtes des parteurs
Aux champs de Moldavie,
Et doucement bercés,
Nous endormir, amie,
En repetant charmés
Les airs de la patrie.

E RÂNDUL NOSTRU

Bucureşti trebue să fie pentru Europa orientală, şi mai ales pentru Macedonia, cât şi pentru Albania, sora noastră prin Thracĭ, cea ce Parisul este pentru Europa întreagă, inima lumiĭ.

Scriţĭ, autorĭ; cântaţĭ, poeţĭ; făceţĭ să vibrese, musicanţĭ, coardele înstrumentelor voastre; imprumutaţi-ne a voastră voce, actriţe; apucaţi-vĕ penelul, pictorĭ, dalta, sculptorĭ; şi voi, cugetaţĭ séŭ visaţĭ, ô philosophi! Frumosul este viaţa, litterile sunt nemurirea naţiunilor. Civilisaţiunea, care vine din Francia, şi-i venea din Italia; din bĕtrâna Romă, a noastră patrie, ô fraţĭ Macedonenĭ, civilisaţiunea a dat Germanieĭ primul eĭ secol litterar cu Gœthe şi Schiller. La lucru românĭ: acum e rândul nostru.

G. Floroscu.

Naţiunile cari au isbutit să trăéscă...

Naţiunile cari au isbutit să trăéscă pînă în secolul XIX, ca naţiunea Română, sînt destinate a nu perí nicĭodată. În vechime, când o singură clasă şi un numĕr mărginit de indivicĭ aveau privilegiul de a constituí naţiunea, căderea acelei clase, coruperea si slăbirea acelor indivicĭ, compromitea sórta naţiunii întregĭ. Astăcĭ din contra, când societatea este a tutulora, şi fie-care individ se împărtăşeşte de lucrarea comună, s'au îmmulţit într'un chip estraordinar şi iniţiativele menite a mărí progresul şi corectivele apte a vindeca bólele sociale din carĭ s'ar naşte peirea. Şi chiar chiar décă mijlócele acestea n'ar fi de ajuns pentru a împedicá mórtea unei naţiunĭ, timpul modern are un leac âncă mai puternic, şi anume solidaritatea popóreloru, care aduc din afară impulsiunile şi rectificările ce nu mai pot să pornéscă din sînul însuşĭ al naţiunii ameninţate. Ast-fel o naţiune cultă din secolul XIX se manţine prin legăturile ce o unesc cu omenimea întrégă, şi n'ar puté să péră decât cu omenirea însăşĭ.

G. D. Teodor

A-n-uno jouvo Escoulano latino d'en Macedòni [1]

Dintre Santo Ano d'At, vièio glèiso qu'aman,
Ounte la grand d'ou Crist bresso, assolo, acourajo,
S'amiro un maubre pur, qu'un Fidias rouman
Tremudè, 'm'un cisèu d'or, en divino pajo.

Sur la Biblo duberto Ano pauso uno man;
Marìo, afeciounado, en un saume s'assajo.
A legi qu'un sauvaire es proumés is uman:
Demando ounte dèu naisse; e ie sourris la majo.

1) Provençal, sous dialecte d'Aix et de Marseille. Orthographe des félibres d'Avignon.

www.dacoromanica.ro

Aièr, devans la Vierge, istère pensatiéu :
Aquéu front clin e siau me semblavo lou tiéu,
O Levantesco en flour e digno dóu Carraro !

Sout l'iue meirau de Roumo, au libre d'aveni,
Te vesiéu destriha lou noum d'un que, tout-aro,
Nous rendrié l'Aleissandre e li tèms avani !

A. de Gagnaud

Pourchiero, de-vers Four-cauquié.

TRADUCTION

A une jeune Ecolière latine de la Macédoine

Dans Sainte Anne d'Apt, vieille église que nous aimons, — où l'aïeule du Christ berce, console, encourage, — on admire un marbre pur, qu'un Phidias romain — transforma, avec un ciseau d'or, en un page divine.

Sur la Bible ouverte Anne pose une main; — Marie, avec ardeur, s'essaie à (lire) un psaume. — Elle y voit qu'un sauveur est promis aux humains: — elle demande en quel lieu il doit naître; et la vieille mère de lui sourire.

Hier, devant la Vierge, je demeurai pensif: — ce front incliné et suave me sembla le tien, — ô Lévantine en fleur et digne du Carrare !

Sous l'œil maternel de Rome, au livre de l'avenir, — je te voyais démêler le nom d'un (homme) qui, bientôt, — nous rendrait un Alexandre et les temps évanouis.

L. de Berluc-Perussis

Aix en Provence.

Mes sympathies pour les Roumains sont de vieille date.

Elles ne se sont jamais démenties.

C'est donc avec empressement que je m'associerai de tous mes efforts à l'oeuvre éminemment louable entreprise par la *Societatea Macedo-romana.*

Il ne dépendra pas de moi que *l'Album macedo-roumain* qu'elle se propose du publier ait un succés egal à celui de *l'Album Paris-Murcie.*

La grandeur la plus durable, le passé l'attesta, n'est pas celle que les Etats conquièrent par la guerre et la spoliation; c'est celle qu'ils acquièrent par la liberté et par l'instruction, cette rédemption des peuples.

Roumains vous n'avez donc qu'à persister dans l'accomplissement de votre noble tâche !

Eva Girardin

LA CULIDO DE FIGO [1])

Emé ma douço e gènto amigo
Erian soulet dins lou vergié ;
Me diguè : «Manjariéu de figo,
Flour pendoulanto au grand figuié . . . »

Si bèus iue me fasien contigo;
Sa bouco roso me risié ;
Sa lengueto me fasié ligo,
E d'amour moun cor boulissié.

Lest escalere sus li branco ;
Lou vas que tenien si man blanco
Fugué bèn lèu clafi de frut ;

Piei aguère, en sautant de l'aubre,
Per pago, se voules lou saubre,
Un poutounet fa senso brut.

Clar Gleizes.

TRADUCTION

LA CUEILLETE DE FIGUES.

Avec ma douce et gentille amie — nous étions seuls dans le verger; — Elle me dit: «Je mangerais des figues, fleurs pendantes du grand figuier . . . »

Ses beaux yeux me chatouillaient; — sa bouche rose me riait; — sa petite langue me faisait envie, — et d'amour mon coeur bouillonnait.

Lestement je montai sur les branches; — Le panier que tenaient ses mains blanches — fut bientôt rempli de fruit;

Puis j'eus, en sautant de l'arbre, — pour récompense, si vous voulez le savoir, — un petit baiser fait sans bruit.

Clar Gleizes.

MACEDA

Poemà dramaticà

Dedicată Apostolu-lui Màrgăritŭ.

Este pe lume uà ţarà, soarele o scaldà 'n lumină;
Rîurĭ şi màrile 'i-spalà vesela-ĭ façà seninà;
Văile 'şĭ-pleacà sub dealurĭ fragedŭ, umbrosu-le sînŭ;
Piscurĭ cu frunte ascuţità tainicŭ de mânà se ţînŭ;
Dar, ca titanĭ, se înalţà Pindul maĭ susŭ decât toate;
Pindul, bètrânŭ ca şi lumea, care pe umeri-ĭ poate
Norul s'opreascà, sè spargà, focul s'aprindà în norŭ.
Altu'e Olimpul sub care miĭ pîrîiaşe în corŭ
Cântà divina-ĭ màrire : vecĭnica lorŭ murmurare
Neobositŭ o şoptesce stâncilor pênè la mare. . .
Ţarà ferice ! din ale ceruluĭ gene azurĭĭ
Mana 'ĭ-rodesce pe coaste viţa şi pomĭ auriĭ.

Cine se bucurà acolo unde natura zîmbesce;
Cine, 'ntr'aceastà mànoasà ţarà, ferice domnesce ?

Este uà reginà, pe fruntea càreĭ odatà a lucitŭ
Mândra coroanà a lumiĭ dintre apusŭ-rèsăritŭ.
Este Maceda . . . Pe frunte, vaĭ, acum poartà sdrobità
Vechia-ĭ coroanà şi pasu-ĭ calcà uà ruinà 'negritâ —
Astfel e scrisul Màririĭ : jocul restrişteĭ a fi ! —
Tristà Maceda, pe gânduĭ, pasul p'uà peatrà 'şĭ-oprĭ.
Pèru-ĭ, în unde pe umeriĭ, fâlfâie sub adiarea
Vêntuluĭ, earà pe stânga-ĭ reazimà capul, durerea
Care o trudesce; privirea apoĭ 'şĭ-întoarce 'mprejurŭ,
Dar împrejuru-ĭ e negru chiar şi cerescul azurŭ ! . .
Cum pe morminte se lasà noaptea frumoasà şi mutà,
Astfel pe trista ruinà cade Maceda tàcutà. . .

Fiu-ĭ aproape de dînsa, rumenŭ ca noaptea în ţiorĭ,
Vidor, c'uà mânà pe ranà, stà ofilitŭ de plânsorĭ.
Multŭ încercatŭ-a el mameĭ, càreĭ lumina perise,
Noaptea-ĭ sè 'mprastie, darà feru ucigaşŭ êl loví :
Chinu 'ndoitŭ ce 'ĭ-cuprinse graiu-le 'n peptŭ împetrí . . .

---

1) Provençal (Avignon et les bords du Rhone). Orthographe des félibres d'Avignon.

www.dacoromanica.ro

Lungŭ eĭ tăcurà dar Vidor rupse tăcerea şi ḑise :

— «Mamà, tăcuta-ţĭ mâchnire inima crudŭ êmĭ sdrobesce;
Sângele 'n ranà se 'nchiagà, viaţa-mĭ în vine amorţesce,
Mamà, când lacrima cade caldà pe chipu-ţĭ frumosŭ.
Vidor al tèu când vèḑutŭ-a cerul asuprà-ţĭ norosŭ,
Ear pe calâŭ cà surîde... flacăra 'n peptu-ĭ s'aprinse,
Focul iubirĭĭ, curajul, sufletu-ĭ tênèrŭ încinse. . .
«Pearà 'ntunerecul, ḑisŭ-am, care pe mama făcú
«Nobila eĭ strălucire, ce ca şi-uà clipà trecú,
«Pentru vecià sè uite. . . »

Maceda

Oh, ce torture cumplite
Têmplele, fruntea-mĭ despicà ! . . .

Vidor

Facla vederi-ţĭ cernite
S'o reaprindŭ încercatŭ-am, dar inamicul, satanŭ,
Sboarà din noaptea-ĭ adâncà, unde domnesce tiranŭ,
Şi cu a sele aripe negre şi crunte opresce
Mâna ce ţie aurora, care pe noapte gonesce
Din omeneasca-ne fire, mâna ce ţie aducea,
Mamà, cerească luminà. . .

Maceda

Oh, dacà Cerul făcea ! . .

Vidor

Cruntŭ inamicul luminеĭ, crudele-ĭ ghiare ascute
Sè mè sfâşie: al meu nume codrĭĭ şi vàile mute,
Omul, sè nu maĭ audà. . .
Odinioarà 'n necazŭ
Joue, trufaşŭ, pironitŭ-a pe Prometeu în Caucazŭ.
Vulturu-ĭ agerŭ şi iute, repede ca uà sàgeatà,
Peptul sè rupà sburatŭ-a celuĭ ce focul ràpí. . .
Astfel — ursità strâinà ! — Rèul, ce 'n vecĭ nu înceatà
Rele sè facà, m'ajunge, feru-ĭ în coaste-mĭ loví.
Lutul se cletinà, cade; eatè-'l acu lângà tine,
Visele mele de aurŭ sboarà, se spulberà, cadŭ. . .
Nesocotitul, o nu ! .

Maceda

Sciù mamà, ce-e scrisŭ pentru mine !

Vidor

Nu. Aurora-ţĭ eşi-va din al cruḑimeĭ rèsadŭ !..
Chiar dacà soarta cumplità ne ar prigoní cu urgià,
Când ar ascunde ea înseşĭ raḑele ceruluĭ, fià !
Aĭ tu uà sorà aproape, doè şi multe tu aĭ. . .

Maceda

Câte orĭ pàsu-mĭ strigatŭ-a, cine auḑitu-m'a, vaĭ !
Doè în lanţul robieĭ gemŭ ca şi mine, se vaità:
Limba-le dulce s'o smulgà cearcà de barbarĭ uà haità,
Alta iubire 'mĭ-trămite. . .

Vidor

Mamà, iubirea e totŭ:
Nasce iubirea pe toate, sè te asigurŭ eu potŭ. . .

Maceda

Oarbà, de totŭ ce viaţà are şi lume se chiamà
Se îndoiesce fiinţa-mĭ, însàşĭ de mine. . .

Vidor

Oh, mamà. . .

Maceda

Chiar şi de Domnul luminеĭ, dacà în ceruĭ e viŭ ! . .

Vidor

Mama mea. . .

Maceda

Fiule, sciu eu multe. . .

Vidor

Şi eu sciŭ. . .

Vorba-le nu ispràviserà când uà luminà uşoarà
Susŭ p'a lorŭ capete fâlfâie, cade şi josŭ se oprí;
Ear din lumina seninuluĭ ângeru uà carte scoboarà,
Şi, p'al surorḑilor nume, ochi'aţintândŭ el grăí :
«Sorà-tea cea dunàreanà lumina prin mine 'ţĭ-trămise :
«Pearà d'acuma durerea, ce te trudesce amărîtu;
«Pearà 'ndoeala în care te afundà uà noapte de vise
«Negre, şi starea-ţĭ de jale, chinul şi crudul urîtŭ.
«Sora-ţĭ trăesce. Pământul şi cerul cu bolta seninà,
«Dacà mormîntu-ţĭ sè sape ele vrodatà ar gândi;
«Dacà şi Domnul lutoasa fiinţà afla-va de vinà,
«Soarta-ţĭ, cu a Soreĭ de lapte, una, Macedo, va fi !»

Angerul sboarà. In juru-le firele raḑelor plouà:
Tristà Macedo, luminele-ţĭ ele svênta-vor de rouà.
. . . . . .

Vidor

Mamà iubità, privesce, lampa vieţi'a lucitŭ...
Veḑĭ cà dreptate avutŭ-am: «Are lumina sè vià
De la Surora-ţĭ, d'acolo. . . »

Maceda

Ha, ha, ha ! Ceruluĭ, ţie
Eu sè mè 'ncredŭ ? Niciodatà ! Vêntuluĭ voĭ aţĭ vorbitŭ. . .

Tace Maceda. Din ochi-ĭ lacrime curgŭ p'a eĭ façà;
Genele-ĭ sunt în nestêmpèrŭ; . . apoĭ, spre fiu-şĭ càtândŭ,
Dibue 'n umbrà, êl aflà, pèrul cu dragŭ êi rèsfaçà
Şi p'al sèu Vidor întreabà, numele-ĭ dulce chiàmândŭ:

— «Sufletu-mĭ, Vidor, te uità: nu sciŭ noptoasa-mĭ vedere
Cine mi-o turburà, spune'mĭ. . . »

Vidor

Nimenea, este uà pàrere. . .

Maceda

Tremurŭ, copile, mi-e fricà, genele simţŭ cà mè dorŭ. . .

Vidor

Nu e nimica. . .

Maceda

Oh, Vidor, noaptea-mĭ cu ḑiua se 'ngânà. . .
Ce e : vederea, lumina ? . .

Vidor

Da. Este a ceruluĭ mânà,
Este iubirea Surorеĭ, este nestinsul eĭ dorŭ !

Maceda

Doamne, întreagà fâptura numele tèŭ sè adoare. . .
Fiià a Romeĭ străbune, soru-mea, ḑile cu soare
Vecĭnicŭ pe ceru-ţĭ luceascà... Fiule, Vidor, şi tu
Laurĭ purta-veĭ. . .

Vidor

O, mamà, totul iubirea făcú !

Ingratul nu mĕ maĭ turbură, ingratitudinea tot mĕ revoltă.

Neconsecinţele ómenilor nu vatămă de cât pe dinşiĭ, neconsecinţa instituţiunilor póte fi vătămătóre naţiunilor.

www.dacoromanica.ro

O constituţiune eminamente liberală, ca a nóstră, care pune in principiŭ suveranitatea poporuluĭ, cu un codice de procedura criminală, împrumutat de airea, în care dreptul canonic şi feudalitatea aŭ lăsat atâtea urme, este ca o femee frumósa care ar eşi în lume admirabil de bine gătită la cap dar tîrînd dupe dînsa o rochie vechie, pătată şi croită pe alt corp.

Petru Grădişteanu

VINO DRAGĂ!

Pintre flori, în grădiniţă
Hotărissem se trăiescu,
Ca se-'mi uit de suferinţă
Şi de-amaru-'mi sufletesc...
Dér zădarnică 'ncercare,
Căci mulţimea florilor
Şi chiar érba din cărare,
Nu-'mi vorbesc de cât d'amor!

Trandafirĭ şi lamâiţe,
Micşiunea şi liliac,
Oleandri, verbiniţe,
Crini şi florile de mac,
După dulci visuri de nópte
Se deştéptă de cu zori
La al fluturilor sópte
Cu-a iubirei dulci fiori!

Dér' tu viţă ce-i cu tine?
Lacrimi văd in ochi tei!
A primăverei ţile line
Cu dulci farmecile ei
Nu-'ţi mai plac?! Ai vr'o durere?
Te róde póte un dor ascuns?
Şi nu afli mângăiere
De cât numa 'n gelnic plâns?

Mie creḑi că-'mi foloseşte
Că nu plâng ci rabd şi tac?!
Gelea nu mĕ părăseşte
Doru-'mi n'are de loc leac!
Şi de şi ĕmi dau silinţă
Se uit chipu-i îngeresc,
Drăgălaşa ei fiinţă
Ce de mult încă iubesc!

In spre séră când apune
Mândrul sóre 'ncetişor,
Sturzul blând cântând vai spune
Lumi 'ntregi ascunsu-mi dor!
O! atunci incep a plânge
Şi eu şi pe-ascuns suspin:
Vino dragă! vin' de stinge
Cu 'n sărut cumplitu'mi chin!

Leonida Grigoriţa

DEŞARTĂ OMENIRE!...

Il n'ya de réel que la mort.

Deşartă omenire!.. copil, bătrân sau june,
In capul tĕu lupt vecĭnic tot fantasii nebune;
Tu fugĭ numaĭ spre visurĭ a vieţeĭ anĭ în şir
Şi'n urma lor nu afli decât un suvenir!..
Copil, zilele 'ţĭ sboară ca fluturul pe floare,
Om, eştĭ orbit de aur, d'amor sau de splendoare,
Bătrân chiar, priveştĭ dulce cu ochii plinĭ de ciaţă
Trecutul ce'ţĭ aprinde vr'un vis iubit din viaţă,
Şi ast-fel beat de visurĭ te crezĭ în paradis,
Pân'ce mormêntul stânge întregul vieţeĭ vis!..

Petru V. Grigoriu

A. S. R.
ELISAVETA DÓMNA

Când de graţiĭ suverane inima Ta este plină,
Zimbetul, raḑa plăcereĭ ca un nimb misterios
Umbrind darul caritățeĭ, bunătatea cea divină
Faţa Ta o'mpodobeşte cu un aer luminos.

Eştĭ idee? Ba! Femeea cu privirea lung sĕninā,
Cu viaţa ce-o dă mama, cu amor curat duĭos,
Cu cuvênt de mângâere, cu suspinurĭ ce alină,
Şi cu lacrimĭ ce sunt balsam pentru bolnavĭĭ de jos.

Pe cap portĭ corónă mândră, ér sub manta cea regală,
Cresc virtuţi ca toporaşiĭ ce's florĭ d'albe la privală
Şi în jurul Teŭ revarsă, un profum din cer adus.

Suflet plin de poezie! lira Ta e-armoniósă,
Dar când ţara fu rănită, lângă plaga sângerósă
Crucea roşă aĭ purtat-o, râdicând răniţiĭ sus. [1])

Iaşi 25 Noem. 1878.

Trecerea armateĭ române în Dobrogea

marţi 1 Noem. 878.

In cósta Brăileĭ, pe malul cel stâng
Al Dunăreĭ, de armaşi se strâng.
Sunt batalióne de vitezi soldaţĭ,
Cu răniĭ largi pe trupurĭ, pe pept decoraţĭ.

Arme, baĭonete, săbiĭ, gurĭ de foc,
Căĭ ce tot renchăză şi nu staŭ pe loc,
Vulturĭ de pe stéguri ce s'avênt la sbor,
Se stropesc cu-aghézmă, pentru drumul lor.

Ura! Domnitorul,
Strigă tot poporul.
Ura! la armată
Resună de-o dată.
Ura! şi bun drum,
Fraţilor de-acum.

În pragul Brăileĭ trupele mereŭ
Se'mbarcă, şi apa în torentul seŭ
Brazdată de vase, saltă spumegând,
Ear soldaţiĭ veselĭ se tot duc cântând.

Pe cristalul luciu şi larg şi profund
Al Dunăreĭ, şede cu turnul rotund
Un castel, ci parcă veghéză cu dor:
E Stefan cel Mare! al ţereĭ vapor.

În ḑi de mărire,
Umbra 'nstrelucire
Din secuIĭ resare.
România-ĭ mare!
Carol e 'n castel,
Şi ţéra-ĭ cu el.

1) La ocasiunea înfiinţăreĭ decoraţiuneĭ „Crucea Elisaveta".

www.dacoromanica.ro

În faţa Brăileĭ spre malul cel drept
Pânzele se umflă de vênt din dărĕpt,
Şi la Ghecet sbóră, la pământ bogat,
La Dobrogea, care Eŭropa ne-a dat.

Tĕnĕra armată ce 'n lupte-a învins
Şi cu laurĭ fruntea de-un an g'a încins,
Mândră, măreţ trece salutând cu-amor:
Pe biruitorul Plevneĭ turcilor.

Ura! Domnitorul,
Ura! şi vaporul
Tună,... ér din unde
Eco 'n munţi respunde:
Ura!* la soldaţĭ,
Ura! ascultaţĭ.

Fâlfâe în aer al armateĭ stég,
Eară România cu-al păceĭ toég
În mână maĭ duce, un brilant ales,
E-a timpuluĭ faclă: cultul de progres!

Dunărea, Balcanĭĭ resun de strigărĭ,
Fanfarele 'n nourĭ înalţe cântărĭ,
Că 'n Dobrogea eată, piciorul au pus:
Carol şi armata! Vulturiĭ... staŭ sus.

Ura! Domnitorul
Strigă tot poporul.
Ura! la armată
Resună de-odată
— Şi bine-aţĭ venit!
— Bine v'am găsit!

Iaşi 19 Noem. 1878.

Romanul stă bine înfipt în ambele Dacii!

Ungurĭĭ asigură că Românĭĭ sînt veneticĭ în Dacia luĭ Traian, trecuţĭ acolo de peste Dunăre; Grecĭĭ pretind, din contra, că Românĭĭ sînt străinĭ în Dacia luĭ Aurelian, veniţĭ acolo din regiunea Carpaţilor. Ungurii ne împing spre sud; Grecĭĭ ne trimit la nord. Lăsându-ĭ să discute controversa genĕtică, Românul stâ bine înfipt în ambele Dacie.

PREZENTUL ŞI VIITORUL

Am spus, o spun şi'oi spune celor ce vor s'asculte
Ca România trece a crizei neagră punte,
Epocă de 'ngiosire, de ireligiuni,
De nedreptăţi, de sbucium şi de corupţiuni.

O sguduire înse v'a face-a sa domnie;
Măreaţă 'n resbunare, sublimă în mănie,
O pildă va da celor ce o neşocotesc,
De 'n nalta ei chemare, de dreptul ei firesc.

Regină preste gintea de pe-a Dunarei Vale,
De mana Providenţii e trasa a sa cale;
Ea — ca o stea polară în largul ei curent,
Va revarsa lumina pe 'ntregul orient.

Atunci pe calea păcei, a muncii şi prin arte,
Paşi-va cu tărie, în cult şi libertate,
Industria, comerţul, ţinênd avintul lor,
Va fi ca nici o dată-ferice-al ei popor.

Iassy,
1880 Ianuarie 6.

Am sălutat cu o vie plăcere vestea asupra intreprinderei celeĭ frumóse şi i urez successul cel mai strălucit. Am sălutat-o cu mulţumire nu numai pentru c'are să aibă parte de cultura o ramură a unei naţiuni, care mi inspiră simpatia cea mai mare, ci c'am tras şi trag nădejde că, punĕndu-se în lucrare intreprinderea această, intr'acelaş timp şi ştiinţa limbeĭ romăne poate să afle un sprijin puternic.

Dacă ne intrebăm, ce ştim noi asupra dialectului macedo-român — recunoscut ca cutare prin toţi — trebue să mărturisim, că cunoştinţele noastre nu prea sînt intinse in privinţa acéstă. Puţine s'au scris până 'n zioa de astăzi şi cele ce s'au scris, nu sînt tot deauna demne de incredere. Dacă vrem, să cunoaştem mai bine dialectul acesta, ar trebui, că tocmai acuma, pe cănd spiritul poporului se mai află intr'o stare fragedă şi naivă, să se adune toate producţiunile musei poporane romăne dincolo de Dunăre: fie basme, fie balade, fie cănteci, fie ghicitori, fie descănteci, fie bocete, toate trebuesc culese cu pietatea cea mai mare, până cănd mai este vreme şi nu se pierd comoarele aceste cele mai scumpe ale fie-cărui popor.

Ce bine ar fi, dacă rezămăndu-se pe graiul viu al poporului, pe producţiunile geniului poporan, pe colecţiunile cuvintelor culese prin popor, s'ar face o gramatică autentică şi un dicţionar cu căt se mai poate de complect de limba macedo-română? Ce spor ar aduce o asemenea lucrare studiului istoric limbeĭ romăne şi dincoace de Dunăre şi ce lumină s'ar revărsa poate şi asupra cător-va pagine din istoria Românilor, cari au dat prilej la nişte certe destul de inviersunate!

Şi cine este mai potrivit să aducă la căpătîiŭ o asemenea lucrare, de căt invăţătorii de pe la sate? Aflăndu-se in relaţiuni zilnice cu poporul, petrecănd cu pruncii, cari şi aduc in şcoală limba lor strămoşască aşa cum o aŭ invăţat la sînul mamei lor, nu le trebue alt ceva, de căt să fie cu urechile deschise şi cu condeiul in măna lor. Asemenea colecţiuni ar ajunge mai pe urmă in mănele sau unui bărbat competent sau in mănele mai multor bărbaţi invăţaţi, cari alăturănd una lăngă altă, ar putea să facă o lucrare, prin care mai bine, de căt prin descrieri multe, s'ar arăta intr'un mod vădit şi bătător la ochi, individualitatea intreagă a poporului macedo-român, şi ce e şi mai ímportant, s'ar pune un temeiu solid pentru o desvoltare firească a dialectului acesta.

Lucru principal ar fi, să se deştepte in invăţătorii, cărora le este menit să respăndească cultura peste Dunăre, un interes viu pentru asemenea lucruri, să fie indemnaţi nu numai moral ci şi material şi o dată lucru fiind gata, se vor afla de sigur bărbaţi cu punga deschisă, pentru ca o asemenea lucrare, fie ori căt de voluminoasă, să poată să iasă la lumină. —

Dacă rîndurile aceste vor fi invrednicite să afle loc intre emanaţiunile atător bărbaţi insemnaţi şi invăţaţi, me rog să fiu iertat, c'am cutezat să me 'nfăţişez ina-

www.dacoromanica.ro

Cerna-Voda. (Strada mare). Schiţă după natură de **Ph. Muntureanu.**

www.dacoromanica.ro

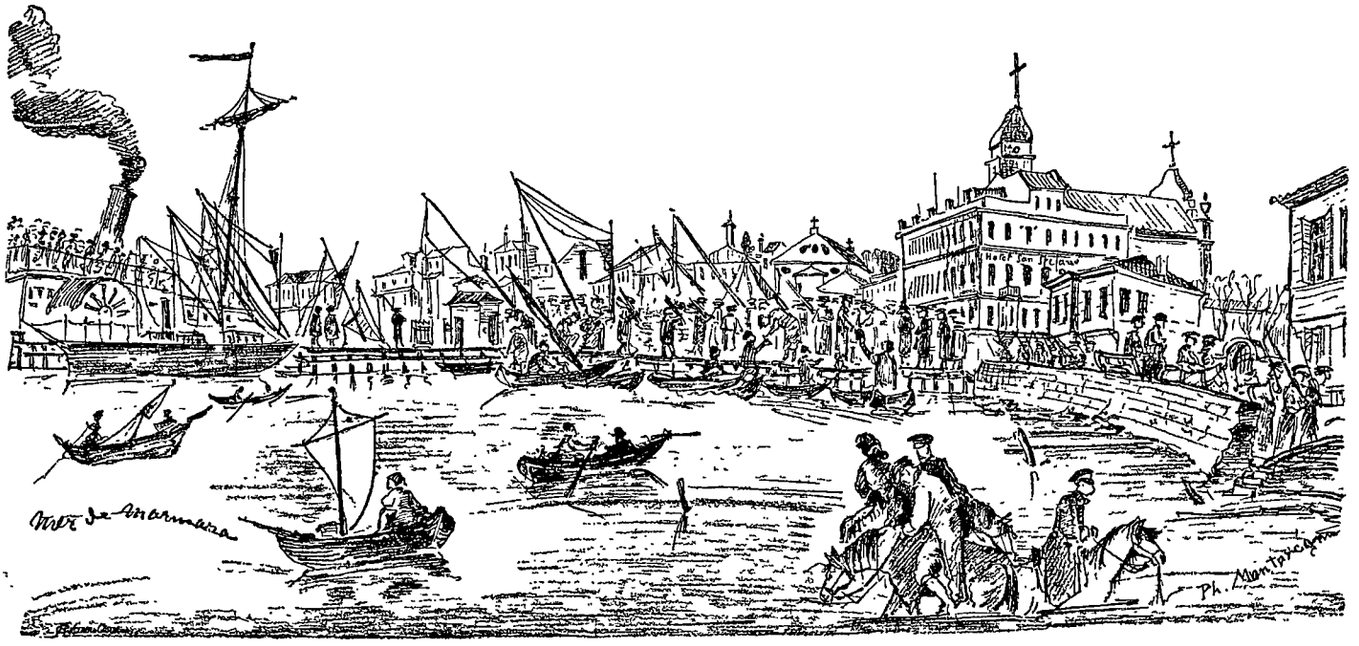

San-Stefanó. Quartier géneral de l'armée Russe. Vue du côté de la mer de Marmara.

(Croquis d'après nature par **Ph. Muntureanu**).

www.dacoromanica.ro

intea publicului român, vorbindu-i in limba lui strămoşească: in privirea simţimintelor m'am simţit intr'adevĕr in călătoriile mele printre Români ca şi printre nişte fraţi, in privinţa cunoştinţii limbei insă n'am ajuns încă-şi poate nu voiu ajunge nici o dată-intr'acolo, să nu stric auzul Românilor născuţi printr'o ţesetură străină a propositiunilor şi prin greşeli in contra geniului limbei lor.

Viena 6 Aprilie, 1880.

UĂ VISIUNE

Intr'uă mare cetate era unŭ palatŭ şi 'n palatŭ uă sală impodobită cu tabeluri frumóse şi măreţe.

Chipuri de ângeri din cerŭ, de ângeri dupe pământŭ, flori, paseri cari staŭ sĕ cânte, rîuleţe cari păreau că murmură furişându-se printre ierburi şi pomişori. Peste tóte, unde de lumină veniau de sus̆ŭ: din tóte eşia uă veseliă dulce şi viă ca diminéţă rĕcorósă a unei çile de Maiŭ; tóte erau mângăiate de surîsurile ce sburau dupe buzele femeilorŭ din tabele.

Si lumea intra multă si sgomotósă în acea sală, uitându-se, admirându-şi simţindu-şi inima că se 'móiă de fericire.

Prin mulţimea fiilorŭ aceleĭ marĭ cetăţĭ si a străinilorŭ ce erau acolo, se afla perdutŭ unŭ copilŭ alŭ Românieĭ. Se uita şi elŭ; admira şi elŭ maiestria tabelurilorŭ, poesia artistilorŭ si dulcéţa imaginaţiuniĭ lorŭ. Privirile lui rătăceau cu uă nemărginită plăcere prin acele frumuseţi, cându, de uă dată, ele se pironiră asupra unui micŭ tabelŭ [1]) asupra căruia raḑele sórelui căḑeau sglobiĭ si licăritóre. — Lumea trecea 'nainte.

Si Românulŭ se oprise si se uita îndelungŭ, mereu si fără saţiu la miculŭ tabelŭ.

Raḑele ascultaseră rugăciunea inimiĭ luĭ si se dedeseră la uă parte inconjurându marginele daurite ale tabeluluĭ cu uă aureolă si maĭ strĕlucitóre. Uă femeiă, — elŭ çicea că e uă zînă — imbrăcată cu uă haină lungă si ca faţa ceruluĭ de véră, stă gânditóre si surîçêndă în miḑlocul florilorŭ. La stânga, pe feréstra deschisă, luĭ îĭ părea că aude intrâudŭ unŭ vêntişorŭ care venia sburdalnicŭ sĕ necăjéscă viorelele şi garofiţele vióie; la drépta vedea — nebunulŭ! — unŭ privighiătorŭ cântându si legănându-se pe uă ramură de trandafirŭ.

Şi Românulŭ se uită indelungŭ, mereu si fără saţiu.

Tabelulŭ se mărise in ochiĭ luĭ si dintre florile din stânga vedea că apare uă fétă frumosă ca çiua. Privirile eĭ eraŭ dulcĭ derŭ pline de tristeţe. Douĕ lacrimĭ maĭ limpeçĭ ca diamantulŭ tremurau pe faţa eĭ. Zîna cu haina lungă şi ca faţa ceruluĭ de véră se 'ntórse blândă si falnică.

— *E Românía!* sopti Romanulŭ tresaltând de bucuriă.

Zîna surîse cu uă iubire atâtŭ de mare încâtŭ féta se apropiă de ea ca de uă mamă.

Vêntişorulŭ nu maĭ necăjia florile; privighiătorulŭ tăcuse.

Zîna sterse cu două sărutărĭ lacrimile feteĭ, rupse uă flóre culórea speranţeĭ şi i-o prinse 'n plete, scóse dintr'uă cutiă minunată cerceĭ, colanŭ, brăţărĭ, paftale, impodobi pe fétă veselă si fericită ş'apoi, atrăgêndo la sênŭ, îĭ arĕtă uă vorbă ce licăria scrisă susŭ, la drepta: *lumină*. Féta se intórse uitându-se.

— *E Macedonia!* şopti Românulŭ c'uă mândră fericire si ochiĭ lui citiră pe cerceiĭ fetei vorbele sânte *credinţă* si *frăţiă;* pe colanŭ: *românismŭ;* pe brăţărĭ: *limbă* şi *istoriă;* pe paftale: *unire* şi *putere*.

Zîna imbrăţişase féta — uă altă zînă, dicea Românulŭ, — si privirile lorŭ infrăţite se ridicaseră în susŭ unde strălucia cuventulŭ *lumină!* Eraŭ fericite.....

Vêntişorul necâjia ierăşi viorelele si privighitorulŭ reîncepuse cântulŭ.

Si Românulŭ se uită indelung, mereu si fără saţiu.

. . . . . .

Lumea trecea 'nainte, multă si sgomotósă.

Paris.

George I. Ionescu (Gion).

Pastorii români din Tessalia

Imi pare reu că n'amu terminatu studiul meu despre Tessalia, publicatu in 1852 la Conştantinopoli; *La Tessalie telle qu'elle est, et tel e q elle peut être.* Am lâssatu intregu capitulul relativu la *pastorii români*, ce vinu din muntii Ipirului sı ai Macedoniei de'si ierneaza numeroasele l r turme in frumoasele si intinsele campii ale Tessaliei. Ce bine ar fi fostu se fi facutŭ atunci si pentru Tessalia cea ce am facutu in studiul meu despre Dobrodgia: *Excursion agricole dans la plaine de la Dodrodjea,* pe care l'am terminatu cu capitulul *Mocanii,* pastorii români ce se pogoara cu turmele lor de oi din muntii Transilvaniei, trecu Dunarea si le ierneaza in intinsele campii ale Dobrogii.

Românulu este acelasiu pretutindene, este cutrieratoriu al tierei, este pastoriu, este plugariu, este, in fine, agricultoriu. Dara, cea ce n'am facut la finele studiului meu despre Tessalia, indeplinescu acum, ca se facu placere stimatului meu amicu D. Vasile, Al. Urechia, dându-i pentru Albumul seu macedonu aceasta scurta relatiune inedita despre pastorii români din Tessalia pe carii toate cele lalte popoare convieţuitoare 'i numescu *ciobani.*

Eramu in Tessalja pe la finele anului 1852, pogorâsâmu Olimpul pe la satul Purlea si stâtusemu la poalele lui in satul Miciuni din valea Alasonei. Aici era caldu si frumosu si earba verde ca in luna lui Mai, pe cându in dealu, la munte, pe Olimpu era omâtu si frigu mare. Trecuiu in valea Domenicului pe la dealu, pe la Monastirea Alasona, aceeasi temperatura ca primavara. Me suiiu in dealu, descalicaiu in satu la Domenico, totu caldura si frumosu, pe când de acolea se vedea Olimpul cu crestetul in intunerecul nourilor si cu poalele albe acoperite cu omâtu.

1) *A. S. R. principesa Elisabeta, Domna Românilorŭ,* de d. N. Grigorescu (No. 1698 Salonulŭ 1880).

www.dacoromanica.ro

Un omu intra in cassa, omu naltu si frumosu, cu sarica alba imbracata, cu camesia peste itiari, camesia nu fustanela greceasca, cu caciula in mâna, caciula nu fesu turcescu, il poftiu se seada; caci pe acolo ori cine intra in casa, mai anteiu seade, se pune sau jos pe rogogina sau pe divanu, dupe cum se crede elu că este demnu se seada: si apoi dupe ce seade, saluta. Omulu se puse josu, ilu poftiiu pe divan, unde si veni se se aseadia cu respectu adeca cu picioarele induoite la genunchiu sub densul.

Dupe ce luà café, il intrebaiu: ce poftesci, Domnule? Respunse in grecesce că vine se cumpere de la mine pasiune pentru oi. Cum pasiune? Pasiune earna. Da, Domnule. Earna, earna, da, la noi in munti; dar aici in campie este vara, aici ne pogorâmu din munti si iernâmu oile noastre. Făcurâmu tocmeala cate 40 parale (23 bani) de iernatu capul de oae, cu mare cu micu, si-i dedeiu trei *tescherele,* adeca trei tidule in care spuneamu că i-am datu voia se vina cu oile se erneze si in valea Domenicului la apusu de Olimpu si in valea Caterinei despre Vardar la poalele Olimpului despre resaritu si in valea Tempeii despre miadi-di intre Olimpu si Chisavu de o parte si golful Salonicu de alta.

Dupe câte-va dile parasiiu Domenicu, trecuiu la Mologustea, me opriiu la Vlahoiani si acolea mi se spusa ca aici sedu *Vlahii* cu familiele loru, Vlahii ce vinu cu oile, si acolea vediui alaturea cu casele locuite de greci, o multime de case de piatra incuete.

Nu venise inca Vlahii. Me suiiu in dealu la Lefterohori, si pe drumu mergêndu deduiu de o monastire incunjurata cu chilii, cu doue rênduri, de pietră zidite de puteau incapea si 500 de calugari. Monastirea era pustia si poarta incuiata. Ce o fi aceasta? Mi se respunse: aici aducu Vlahii femeele si copii lor de sedu in totu timpulu câtu 'si ierneaza oile.

Cându me pogoriamu de la Lefterohori (satu unde se face celu mai bunu tiutiun disu armirotico) vediuiu in valea Alasonei si a Domenicului o multime de turme de oi! erau peste 150 de mii de capete. Ciobanii venissera la iernaticu, *hibernaculum.*

Primirea cea buna ce facusemu fruntasiului acestor turme, pretiul cela potrivit ce'i ficsasemu, sporisa, intreisa si impatrisa numerul oilor. Asia'i Românulu ori unde'l găsesci. E simtitoriu la cea mai mica politetia (omenia). Pentru că l'am poftitu pe divanu, in locu se'lu lassu se seada josu pe rogogina, unde se pusese nepoftitu, me resplatise si pentru ca'i lasasamu mai josu ceva din pretiul obicinuitu, aducêndu-mi turme multe si, prin urmare, unu venitu cu multu mai mare de câtu ce fusese vre o data, de câtu ce era când se plătea 50 parale de capu.

Turmele veneau cu miile, câte o mie de capete in fie care turma, precedata si urmata de cai incarcati cu bagage si de o multime de oameni, femei si copii. Dedeiu pinteni calului, si esiiu inaintea unui grupu numerosu poruncindu oameniloru din suita mea se se duca la Vlahoiani, se intinda corturile si se faca de mancare, se conacimu acolo. Aveam 40 de oameni cu mine, arnâuti dati de paza....

Am remasu uimitu vedindu-i pe toti curat si bine imbracati, albi si rumeni la facia, nalti, frumosi, bine facuti si.... cu voia buna. Dar femeile? Câtu de bine le sedea cu itiari si cu opinci, cu camesi albe cusute cu altitie, cu cositiele impletite cu panglici rosie si albastri si acoperite cu stergare albe de inu si de matasa. Incaltiamintea la toti era opinca! Opinca, asta incaltiaminte de predilectiune a Romanului m'a facut se'i salutu, luându-mi fesul din capu! Nu se fé fesul din capu. Dar ce se faci? Mi-am uitatu, mi-am uitatu de mórea turco-grecésca. Mi am adusu aminte ca si eu sunt din teara unde se poarta opinca, si am salutat opinca!

— Ce cautati pe aici, oameni buni?

— Venimu, mi se respunsa de unul, in grecesce, se iernàmu aici cu turmele aceste.

— Dar, ce sunteti voi?

— *Himu rumâni,* mi se respunse de unul care se apropià de mine cu capul golu. Si eu eram cu capul descoperit.

— Esti românu? Ilu intrebaiu pe romanesce.

— Da! Mine hiu românu, Vlah, cristianos.

— Dar oile ale cui sunt? Nostre, noi him pastori.

Românii, ca pastori, turmele lor le crescu in munti vara, si in campii iarna. Românii au satele cu casele lor in muntii in cari locuescu, in muntii Ipirului si ai Macedoniei. Cei mai cuprinsi se pogoara de ierneaza si ii odata cu turmele lor in campia. Cei mai multi remânu acasa in munti si trimitu numai oile lor de ierneaza incredintându-le la cei ce vinu cu dînsele si cu ale loru.

Cu toate ca vorbescu si grecesce, cu toate ca se ducu la biserica unde se citesce numai grecesce, ei au totusi o limba propria a lor, pe care intre dênsii o vorbescu; si in familia numai limba lor vorbescu. Ei cu grecii nu se amestica, nici se insoara, nici se marita cu dênsii. Ei au datini si obiceiuri deosebite de a le grecilor. Ei au povestile lor pe cari si le spunu unii altora, la siediatorile de iarna. Povestile lor seamana cu ale noastre. Ei, in fine, constitue in Oriente, pîna in dioa de astadi, o poporîme deosebita. Limba lor arata gintea din care facu parte, gintea romana. O multime de cuvinte unele curate altele stricate, arata originea loru romana. Ei pare că sunt in peninsula balcanica poporu de bastina.

Si cea ce e mai vrednicu de insemnatu este că mai toti traescu, ca si stremosii ce i au adusu in aceste locuri, traescu cu agricultura si mai alesu cu pastoria.

Pâstorii români urmeaza si astadi povaţuirea celui mai mare agricultoru romanu, invatiatura ce au dat Romanilor, Caton, censorul. Caton, intrebatu odata care este mijlocul de a se inavuti cu agricultura? Respunsu: *bene pascere.* Dar care este celu mai bun mijlocu de inavutire? Respunsă totu: *bene pascere.* Si intr'adever au avut cuvîntu se dica aceasta. Si dreptu dovada este starea de sanatate si de prosperitate de care se bucura si astadi pastorul românu ce vine din munti, unde locuescu ca se'si ierneze oile in frumoasele si fertilele campii a le Tessaliei.

Bucuresci, 11 Ianuarie 1880.

T. Tonescu

www.dacoromanica.ro

Credința este balsamul care alină tóte suferințele; necredința este veninul care ucide tóte speranțele.

Galați, 3 Ianuariŭ 1880.

Iosif Gheorghe Dunarea-de-Jos

Din povestele Unchiasului sfatos

Numai cu vitele se scóte sărăcia din casă

A fost odată ca nici odată etc.

A fost odată un țĕran, și 'l chema Négoe. Acest țĕran era om voinic și harnic. Nu'ĭ pĕsa lui de nu sciu cine ar fi fost. Veḑi că își căta de munculița lui, își plătea dajdia, se avea bine cu toți din sat, și cum făcea el, ce dregea el, se chivernisea, omul, ca să'i ajungă agoniséla muncii sale.

Îi veni vremea de însurătóre, și ca tot creștinul, își făcu și el rêndul. Ce să veḑi D-ta? odată cu nevasta se strecură în casa luĭ și sărăcia. Ea găsise un tron vechiu urgisit într'un colț din bordeiul Néguluĭ, la care nimeni nu lua aminte, și acolo pe dênsul sărăcia își facu culcușul. Sta grecesce pe tron cât e ḑiulica și nópticica de mare, și din loc să se misce ba. Pasă-mi-te tronul era gol; nu mai punea ómenii într'ênsul nimic, atât de vechiu și de odorogit ce era.

Bietul Négoe vĕḑu că începe a da îndărăt; lucrurile nu'i mai mergea strună ca mai 'nainte. Se luă de gânduri, fiind că el se scia că muncesce și mai și de cât mai 'nainte, și de la o vreme doĕ în teiu nu mai putea lega. Se spetise, bietul om, muncind, și să salte și el ce-va; te-așĭ! câtuși, de cât! ferit'a sântul!

Ba pînă într'atîta ajunsese, în cât să'l împingă păcatele să se gândéscă ca să'și facă séma singur. Veḑi că Dracul n'are de lucru; el nu face biserici, ori puțuri pe la respântii.

Se sbătea bietul om cu mintea și cu trupul, și par'că era un făcut, mergea din pagubă în pagubă de ajunsese în sapă de lemn.

Tot satul îl luase la ochi, îl vedea lucrând când la alde neica Burcilă, când la aleșii ori fruntașii satului, când ba taica popa. Tot-d'auna găsea el de lucru; la toțĭ muncea, și la toți sporea lucrul lui. Când însă muncea și pentru dênsul, munca nu'i da în spor. De venea apa mare arăturile lui le îneca. Daca vr'un prăpăd de la niscai lighiomi, ori de la ciori cădea preste sĕmănăturile megiașilor, ale lui eraŭ stinse cu desăvêrșire; de bătea piatra holdele, apoi pe ale lui le amesteca cu pământul, de nu se mai alegea nici praful de dênsele, ba une-ori porumbul 'i se tăciuna, ba lŏcuste, ba potop, ba tóte relele numai pe capul lui cădea.

Sătenii, megiașii lui puseseră mâna cu toții de mai multe ori să'i dea câte vr'un ajutor, să'i facă câte vr'o clacă, dar tóte în deșert, că nu'i eșa în de bine nimic; în cele din urmă și vecinii și tot satul îl părăsiră. Toți cu totul ḑiceau că așa i-a fost osânda și credeaŭ că trebue să fi căḑut asupra capului lui vr'un blastem de la Dumneḑeu.

Ajunsese omul să'și urască ḑilele. Și așa cu sufletul amărît, șeḑênd într'o duminecă cu luléoa în gură și gândindu-se cum să'și curme viața, soția lui îi spuse că peste puțin are să fie tată.

El, ridicându'și ochii, la soția lui, i se păru că vede o sluțenie de ființă stând crecesce și ghemuită pe tronul cel vechiŭ și neîntrebuințat. Se frecă la ochĭ, se mai uită odată, și ce să vaḑă? O sfrijită de lighióe, mai urîtă de cât ciuma, cu barba adusă de parcă sta să o apuce de nas, cu ochii numai scovîrliile, pĕrul îi sta pe cap par'c'ar fi fost pus cu furca, mâinele ei reschitóre góle, cocoșată și cucuiată, de sémăn pe lume nu mai avea.

Când vĕḑu el o așa nonotenie spurcată stând ca o cobe rea în casa lui și pe tronul lui, un sérpe rece îi trecu prin sân. El însă își ținu firea, și merse drept la ea, întrebând'o:

— Cine estĭ tu, și ce cauți aici?

— Eu sunt Sărăcia, respunse ea, și am venit nepoftită.

— Eși afară din casa mea!

— O! O! stăi că prea te pripești, voinicule, îi respunse sărăcia rânjind la dênsul cu batjocură; ca să scoți sărăcia din casă, trebue să ai ce pune în locul ei.

Și rânjind îi arătă niște colți, de care s'ar fi speriat și dracul.

Bietul om tăcu și înghiți gălușca. Cugetul că are să fie tată, vorba că trebue să aibă ce pune în locul sărăciei îi mută gândul. El voia acum să gonéscă sărăcia din casa lui, căci nu putea mistui înfruntarea ce i-o făcuse ea, și apoi nu se îndura să'și lase odrasla pe mâinile cele blestemate ale sărăciei.

Din noŭ se puse pe muncă, — muncă jidovéscă, — se svărcolea omul și în drépta și în stânga noptea o făcea ḑi, da și din mâini și din picióre cum se ḑice, și folos nici cât negru sub unghie. Nevoile îl năpădea din tóte părțile, și el nu mai scia ce să facă. De câte ori intra în casă de a atea ori și sfrijita de sărăcie îi rênjea în bătaie-de joc

Într'una din ḑile étă că și nevestei îi abatu să facă, și născu un dolofan de copil sănătos și vîrtos ca și tat'sĕu.

Acum ce să facă el? Parale n'avea; de móră nici cât să orbesci un șórece; ce-va țóle ori vr'un dichis în casă, tufă! Nimic, dară nimic n'avea de ce se prinde ochiul la el; cum s'o scótă la căpătêiu? Ar fi voit și el, de, să'și botese copilul cu vr'un naș mai de dómne ajută, să facă și el vr'o cumetrie. Dară cu ce? Sta bietul om cu mâinile încrucișate; se uita în cer și în pământ, și nu scia la cine să casce gura. Și de felul lui fiind om cinstit, nu voia să amăgéscă pe nimeni cu minciuna. El scia una și bună: Când o ḑice dà, să fie dà; când o ḑice nu, apoi nu.

El cunoscea de mult un cioban chiabur. Dar nu era în sat. Când, étă că se pomenesce că'l chiamă cineva să'l cinstéscă. Acolo ce să'i vaḑă ochii? Prietenul lui, ciobanul, urca oile la munte. Părerea lui de bine, nu se póte spune. Îl rugă să se cumetréscă, și ciobanul priimi cu bucurie să'i boteze pruncul. Partea luĭ să trăiască bine. Se puseră tóte la cale cum e bine.

La botez, ciobanul dărui finului sĕu o óie fătătóre. Atîta îi trebui. Când fu să plece, mocanul ḑise:

— Cumetre, tot n'ai tu unde ține oița; las'o în turmă la mine, și mi ți-oi îngriji-o ca și p'ale mele.

— Bine, cumetre, respunse Négoe, să fie precum ḑici tu.

El era bun bucuros că îi ia beléoa din bătătură,

www.dacoromanica.ro

de óre-ce n'aveaŭ eĭ ce să mănênce, dar âncă-mi-te să mai dé şi oii.

Mocanul se duse cu oile. Omul se puse iară pe muncă, dară munca lui abia îĭ aducea cu ce bruma şĕ'şi ţie ţilele. Cum am ţice muncea în sec.

După cât-va timp se pomenesce cu un argat de la stîna mocanului.

— Neică, ţise argatul, m'a trimis stăpânu-meu cu lâna asta la D-ta.

— E, şi ce să fac eu cu dênsa?

— Apoi să veţi D-ta, stăpânu-meu a pus de şi-a tuns oile şi a tuns şi óia finului sĕŭ. Acésta este lâna ei şi a trimis'o cui se cuvine.

— Fórte mulţămim de bunătate. Să spui cumătrului multă sănătate, şi să auţim de bine.

Şi luând lâna din mâna argatului, intră în casă, merse drept către sărăcie şi cu graiu ţanţoş, îi ţise:

— Dă-te; sărăcie la o parte, că am să puiu lâna asta acolo.

Sărăcia nu se îndura, neiculiţă, să iasă din culcuşul ce'şi făcuse acolo. Rînji ea şi de astă dată; dară îi dete rînjitul prin piele, căcĭ voĭnicul unde mi-aduse odată lâna şi buf! o lovi după céfă de era să'şi muşce limba şi o rĕsturnă jos de pe tron. Sărăcia remase locului acolo unde căţuse, ghemuită ca vai de ea.

Óia finului fătase un miel; acesta după ce se mai mări, ciobanii de la stână îl miţui şi pe dênsul ca pe cei-lalţi miei, şi trimise şi miţele astea acasă.

Ţĕranul, şi mai cu curagiu, intră în casă, şi merse érăşi drept la sărăcie:

— Dă-te rânjito mai la o parte că am să puiŭ miţele astea acolo.

Şi fiind-că sărăcia tot cam întârţia, o lovi odată cu miţele de îi merse fulgiĭ, şi o dete peste cap, mai către uşe.

Pe tómnă se pomenesce cu alt argat că'i aduce un burduşel de brânză.

— Baciul de la stână, ţise el, a adunat laptele de la óia finului şi l'a făcut brânză, şi acum l'am adus acasă.

— Spune cumătrului, respunse Négoe, că finul D-sale îi sărută mâinile, şi să ne vedem sănătoşi.

Apoi se întórse repede în casă şi îndreptându-se către sărăcie, îi ţise:

— Dă-te la o parte, sărăcie, că am să puiu burduful ăsta de brânză în locul tĕu.

— Da unde să mĕ mai dau? îl întrebă sărăcia.

— Eşi afară, daca n'ai loc, şi te du în oţelul puşciĭ vr'unui vênător că acolo ţi-este locul.

— Ba aia-i vorbă. Mai puneţi pofta în cuiŭ.

Şi lovind'o cu burduful în cap, o făcu mototol după uşe.

Bietul Négoe fu nevoit să mai petrécă o earnă cu sărăcia în vatră.

In vara următóre, mielul de la óia finului se făcu mare. Acum îi aduse doĕ lâne.

Ţĕranul intră cu amêndouĕ în mână, şi bufnind şi rebufnind pe sărăcie, o pofti să iasă afară cu nepusă 'n masă. Sărăcia dacă vĕţu zorul, dete dosul pe uşe afară, şi să te ţiĭ pîrleo, îi sfîrîa călcâele fugind, pînă ce se duse să'şi clocéscă oĕle în oţelele puşcilor vênătorilor.

Şi d'atunci a rĕmas de vênătoriĭ, sunt săraci, fiind că'şi perd vremea printre colţi de piatră, printre mărăcini, umblând tótă ţioa pînă să împuşce şi ei câte vr'o babuşcă de nu sciu care păsăruică.

Négoe începu a bate în pinteni de bucurie că se cortorosise de sărăcie. Acum pe ce punea mâna, punea şi Dumneţeu mila. Tote îi mergea în de bine. Incepu şi el a lega gură pânzei. Munca lui se vedea cum merge înainte şi avea parte de ea. Ce să mai spunem multe, în scurtă vreme ajunse fruntaş al satului, după hărnicia lui, cu vitişóre, cu pluguleţ şi cu tóte dichisurile unui cu parte lăsată de la Dumneţeu.

Veţi că numai cu vitele se scote sărăcia afară din casă.

P. Papiresco
colegiator typograf.

SOUNET

L'aureto primavenco, amb soun halen courous,
Revisco ulant la terro encaro encouquelido,
Vestis las pradariers d'herbo fresco e poulido
E mirgacho lous camps de milo e milo flous.

L'espigno prumieiro oucho emblanquis lous boissous,
Dins lou bos verdoulent la vìòuleto espelìdo
Embaumo lou drachau de sa douco sentido;
Lou terraire pertout es rizent e jouious.

L'ausel penso qu'à fa lusi soun bel plumage,
Lou troupel à miech col trevo lou pasturage,
Countent de fourvià lion lou fourrage d'ìver,

Entremens qu'en lou ciel, à la capo argentado,
L'alo dal ventoulet enlaìro ma pensado,
Mesclant à ço que veì sa pensado d'Esper! 1)

C. Lafforgue.

TRADUCTION

SONNET

La brise printanière, avec son haleine aimable, — revirifiant la terre encore engourdie, — Revêt les prairies d'herbe fraîch eet jolie — et diapre les champs de mille et mille fleurs.

Les premières épines blanchissent les buissons; — dans le bois verdoyant, la violette éclose — embaume le sentier de son odeur suave; — le terroir est partout riant et joyeux.

L'oiscau ne pense qu'à faire luire son beau plumage, — le troupeau à mi-cou parcourt le paturage, — Content de laisser de côté les fourrages de l'hiver.

Pendant que dans le ciel, au manteau argenté, — l'aïle du vent emporte ma pensée, — qui mêle à tout ce qu'elle voit sa pensée d'espoir!

A LA MATO ESCABARTADA 2)

Dins lou tems ufanous que la cieutat Roumana
As quatre vents dau ciel espouscava sa grana,
Un menut granilhoun reboundel e lusent
Bounbiguet dor allaí, d'ounte l'aubo nous ven.

1) Languedocien (Quarante et ses environs) orthographe Litteroise.
2) Languedocien, sous-dialecte de Montpellier et de ses environs; orthographe Montpelliéraine.

www.dacoromanica.ro

Lou sòu era acoutrat, la semença era sana,
Lou nourrigat, Tabé, cresquet à l'iol vesent,
Talament que ben lau atapet costa e plane,
E desempioi, maugrat la malicia de tems !

Maugrat que siegue estada e dalhada e chaupida,
Maugrat lo malo erboulho, es encaro espoumpida,
E lon mendre levant nous gandis soun pèrfum.

Fraires, per alenà 'quela paura mesquina,
Per faire coungrelhà sa bèla flou Latina,
A l'obra, zou, de vanc, à l'aissada, au seuclun ! . . . .

Lansargues, lou 7 de mars 1880.

Félibre Majourau.

TRADUCTION

A LA TOUFFE EGARÉE

Dans le temps de splendeur où la cité Romaine
Secouait sa semence aux quatre points cardinaux,
Un tout petit grain rondelet et luisant
Rebondit vers la contrée, d'où nous vient l'aurore.

Le sol était préparé, la semence etait saine,
Aussi, le Nourisson se dévelopa à vue d'œil
A tel point que bientôt il couvrit plaine et coteau,
E depuis, malgré les intempéries, les vents, les orages,

Malgré qu'elle ait été et fauchée et pietinée,
Malgré les herbes parasites, elle est encore pleine de vigueur,
Et le moindre souffle du levant nous apporte son parfum.

Frères, pour aider la pauvre infortunée,
Pour faire produire sa belle fleur latine,
A l'œuvre, du courage, allons, à la serfouette, au sarclage. . .

Le Poète Euripide en Macédoine

Je tiens à venger les femmes de Macédoine d'une injuste accusation portée contre elles sur la foi de légendes erronées.

Le crime qu'on leur impute remonte, il est vrai, à deux-mille deux-cent quatre vingt sept ans, mais s'il avait été réellement commis, la prescriction ne saurait être acquise pour un semblable forfait.

Aussi, l'on comprendra que la voix d'un critique littéraire s'élève, en cette occasion, pour proclamer, hautement, l'innocence des femmes d'un pays auquel il vient apporter son tribut de sympathie.

Donc, les Macédoniennes qui vivaient au temps du roi Archélaos, sont accusées d'avoir déchiré, de leurs propres mains, le poète tragique Euripide qui avait quitté Atthènes vèrs l'an 410 ou 409 avant l'ére chrétienne, pour venir en Macédoine, sur l'appel d'Archélaos.

C'est une calomnie que l'histoire, cette grande médisante, a le tort de répéter de génération en génération.

Non ! gracieuses Macédoniennes, non ! vous aïeules n'ont point été assez barbares, pour agir comme les Bacchantes qui mirent jadis en pièces, le vertueux Orphée.

Euripide a été la proie d'animaux féroces et non la victime de furies voulant châtier l'auteur tragique de ses manquements de courtoisie envers le sexe féminin.

N'avait-il pas gagné l'indulgence pour ces peccadilles philosophiques, celui qui a chanté *Alceste* l'épouse fidèle et heroïque demandant à mourir pour son époux ?

Comment des femmes auraient-elles pu torturer, mettre à mort celui qui a dessiné les touchantes figures d'Iphigénie, d'Electra, de Polyxénie, d'Andromaque et de Macarie.

Non ! encore une fois, non ! Votre patrie, Macédoniennes, n'est pas celle où l'on massacre les poètes, mais celle où l'on honore le génie, celle où des législateurs de l'art comme Aristote enseignent le beau à des princes comme Alexandre.

C'est pour quoi je te salue, antique Macédonie !

Je te salue et je t'envoie la très-humble offrande de ma très humble plume.

Ettoi, Roumanie, jeune et hospitalière nation qui a les vertus de la jeunesse, la générosité, la bravoure, le culte des idées libérales, humanitaires, progressives, je te salue aussi !

Fais le bien ; tends la main à des frères frappés par l'infortune : cela te portera bonheur et les temps sont proches où, par ton intelligence, ta fermeté, ton activité, ton dévouement et ton courage, tu auras définitivement conquis en Europe la place et l'influence que tu mérites, et que t'assurent ceux qui te voient grandir avec joie !

Henri de Lapommeraye

---

www.dacoromanica.ro

Chambre des députés. Paris le 20 février 1880.

C'est pour l'étranger qui visite la Roumanie un vif plaisir de retrouver dans le type et dans la langue des habitants un souvenir si vivace des Roumains et de rencontrer en même temps dans les mœurs et dans les lois du pays les bienfaits, les institutions, les idées de la civilisation la plus avancée.

Le peuple Roumain, qui a si visiblement dans les veines du sang de la plus grande nation de l'histoire, a aussi tout ce qu'il faut pour faire glorieusement et utilement refleurir sur les bords du Danube un rejeton puissant de la race Latine. Que de progrès il a accomplit depuis vingt années, conquérant successivement son unité, sa constitution, enfin son indépendance, et au milieu de ces difficiles étapes, ne cessant de perfectioner son état social!

Puissent ces succès continuer! Puisse une ère de prospérité, qui fécondera tant d'admirables ressources, succéder, à l'ère des luttes et des épreuves! Nulle nation ne le désire plus ardemment que la Frances car elle sait qu'en adressant à la Roumanie ses souhaits de bienvenue parmi les Etats autonomes, elle fait des vœux pour une sœur et pour une amie.

Louis Legrand

A M. Djuvara,

Mon cher ami, quand un pays comme la Roumanie entre dans la vie Européenne, nous nous serrons pour lui faire place. C'est un ami qui vient au milieu de nous et qui, des le moment où il arrive, a droit de cité parmi les gens intelligents. Donc tous souhaits d'avenir!

2 février 1880.

Jules Simon

Monsieur le Président,

J'ai toujours retenu cette maxime que javais souvent lue dans mon enfance sur la couverture de mes cahiers d'écolier: Versez l'instruction sur la tête du peuple, vous lui devez ce baptême. C'est cette maxime que vous mettez en pratique; vous méritez d'être soutenu par tous ceux qui aiment le progrès et qui comprennent les devoirs du patriotisme.

25 mars 1880.

E. Levasseur

O Mort, divine Mort, où tout rentre et s'efface,
Accueille tes enfants dans ton sein étoilé,
Affranchis nous du temps, du nombre et de l'espace,
Et rends nous le repos que la vie a troublé.

Louise de Vilmorin

Paris, le 20 février 1880.

Monsieur,

Certes, mes sympathies pour les souffrances des Roumains ne sont pas moindres qu'elles ne furent pour les Espagnols, lors des désastres qui les ont frappés. Mais, si vous vous référez à l'Album de Paris-Murcie dont vous me parlez, vous y verrez qu'à mon grand regret je ne pus dans ma réponse qu'exprimer l'impuissance où des souffrances dures et sans relâche me réduisaient. A plus forte raison suis-je obligé de vous tenir le même langage; car mon état, loin de s'amender, a empiré. Vous contenterez-vous de ma bonne volonté et, comme a fait Paris-Murcie, d'une lettre tout intime et personnelle?

Agréez, Monsieur, l'assurance de ma haute considération.

E. Littré

SERGENTUL FLORIA RĂNIT

Episod din campania Bulgarieĭ 1877—1878.

Intr'o ḑi de diminiaţă,
La foc am plecat
Si prin ploe, deasă ciaţă,
Ne-am apropiat
De o tabie turcească,
Ce cu glonţiĭ lovia
Trupa nóstra voinicească,
Si o tot golia.

Din batalionul mare,
In care eram,
Mórtea fără de cruţare,
Sĕcerasă cam
Aprópe de jumătate
Până vaĭ! se fim,
Sub tabie, s'avem parte,
In turcĭ se răsbim.

N'am se uit nu! nici odată:
Eram ca turbaţiĭ
Ear turcimea spăimantată
Cădea p'aĭ meĭ fraţiĭ...
Luptă crăncenă se 'ncinse
Dar Stan cel sumeţŭ
Steagul nostru, sus infipse
Fălfăind măreţu!

Miĭ de glónţe, bómbe, spade,
Turcĭ, românĭ, sdrobesc;
Şeful nostru mort jos cade;
Căpitanĭ răcnesc:
«Ura! daţĭ fără cruţare,
Se nu ne lăsăm,
Mórtea astuĭ viteaz mare,
Se o răsbunăm!»

www.dacoromanica.ro

Curcaniï la pândă!

de D. WILLIAM.

www.dacoromanica.ro

Nouri-Osmanié

Croquis sur nature par **Muntureanu.**

www.dacoromanica.ro

Ca şi fiarăle turbate,
In duşmanĭ am dat;
Trupa lor pe jumătate,
Mórtea au gustat,
Eu Floria cu a mea mănă,
Opt turcĭ am lovit;
Dar o sabie păgănă,
Braţul mi-au sdrobit.

Turcĭĭ câţĭ maĭ erau incă,
La pământ căḑiau
Şi 'n durerea lor adancă,
Mílí ni ceriau.
Armele lor inchinarĭ,
Cu steagul sfarmat;
Trimbiţe atunci sunarĭ,
Focul de-a 'ncetat.

Trĭĭ din capitanĭ căzura,
Şi cincĭ sute doĭ
Din viteji, mórtea vezură,
Mórte de eroĭ.
Maĭ târziu se ingropară
Toţĭ intr'un mormânt
Şi p'o cruce se săpară
Acest sfânt cuvânt:

«Locul de sub sănta cruce
«De sânge stropit
«E drumul, ce ţara duce
«La viac fericit
«Fraţĭ aduciţi-v'aminte
«Că noĭ am murit
«Pentru a ţereĭ drepturĭ sfinte
«Carol, Domn iubit»

Nu ştiu când mă radicara.
Când m'am deşteptat
Cu «virtutea militară»
Am fost decorat.
Dómna ţereĭ langă mine,
Braţul mi-au legat
Şi durerĭ, chin şi suspine,
Pe loc am uitat.

Se trăeştĭ, Dómna Slavită
Atuncĭ am strigat,
Aḑĭ o ţară fericită;
Tronuluĭ am dat.
Domnul nostru ne 'nvaţase,
Cum se ne luptăm,
Ca viteaz ne aratase,
Mórtea se 'nfruntăm.

Va strabate al Seu nume,
Viacurĭ, neuitat;
Şi istoria va spune
Fala ce-au lasat
Cu viteaza luĭ armată
Duşmanĭĭ sfarmând,
Românieĭ drept răsplata
Neaternare dând

Pe pământul ţereĭ mele,
Fericit eu pot se mor:
C'a scapat de chinurĭ grele;
Un mic, dar viteaz popor.

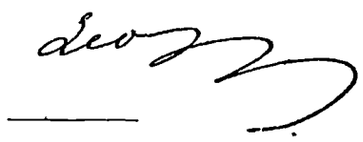

DE SECOLI OMUL SUFFERE!...

De secoli omul suffere.

El suffere de resbel: de resbellul internu de indivíd la indivíd, de famillie la famillie, de classă la classă, quare a addus ruinarea si asservirea; de resbellul externu de trib la trib, de popor la popor, de stirpe la stirpe, alle quărui urmări au fost: în societăţile antice sclavagiul, la naţiunile moderne desmembrarea si uneori desfiinţarea statelor.

El suffere de morburi quare facu din viaţa sa un suppliciu.

Suffere de lipsă quare'l expune să péră de fóme, sau să sĕ tĕrrască, să mendice, să minţă, să înşélle, să uccidă qua să trăiască.

*

De unde vin aqueste relle quare turmentă omenirea?

De êntrebăm pe philosophi, ne spun quŏ elle sûnt ună lege a naturei la quare omul cată să sĕ suppună fatalmente.

De ne adressăm la preoţi, ne rĕspund quŏ elle vin dela Dumneḑeŭ pentru pedépsa quellor rĕi şi încercarea quellor buni.

De cercetăm, ânsĕ, cu luare aminte faptele, elle ne arrétă quŏ *sorgintea sufferinţelor nóstre sĕ află în călcarea legilor creaţiunei;* quŏ *causa rĕului este ignoranţa despre Dumneḑeŭ şi despre queea que el voiesce.*

*

Philosophii au cunoscut multe lucruri afarŏ de Dumneḑeŭ. Dintre ei, quei que nu 'l au priceput 'l au tăgăduit; quei que nu 'l au tăgăduit nu 'l au înţelles de quât incomplectu.

Preoţii, apprópe cà şi sĕlbatecii, nu 'l au cunoscut de quât dupŏ manifestaţiunile exterióre.

Dupŏ quei d'antêiu, Dumneḑeŭ è numai spirit, sau numai materie, sau nici una nici alta. Universul è uă faptă a Hasardului, sau uă illusiune.

Dupŏ quei d'al doilea Dumneḑeŭ există, ânsĕ este representat quând cà un rege absolut, crud, capriţios, fantascu, încongiurat de temniţe şi de sbiri; pedepsind pe necredincioşi din vindictă şi pe fideli din fantasie, quând cà uă fiinţă nepricepută, mysteriósă, alle quăria arcane nu sĕ pot pătrunde şi a quăria voinţă nu sĕ póte sci.

*

Aqueste idei erronate alle preceptorilor omenirei despre Creator şi despre destinata creaturilor, au rătăcit pe ómeni şi iau condus pe nefericita calle de sfăşieri, de lupte şi de miserie în quare sĕ află astăḑi, calle din quare nu vor eşi dequât cunoscênd queea que Dumneḑeŭ vrea, qua să scie queea que ei trebue să facă.

Ansĕ, cum să cunóscă voinţa lui Dumneḑeŭ?

— Citind în marea carte a Naturei în quare aquéstă voinţă este scrisă în littere indelebile.

Autorul lumei exprimânduşi cugetarea în operile salle, a făcuto intelligibilă tutulor ómenilor fărŏ deosĕbire de barbar sau de civilisat, de opulent sau de indigent, de mare sau de micu, numai să studieḑe legile creaţiei prin quare aquéstă cugetare să revelă.

Acţia şi reacţia, causa şi effectul, dreptul şi datoria, ordinea şi libertatea, sûnt unele din aqueste legi alle universului dela alle quăror prescripţiuni omul daquă nu s'ar fi depărtat, societăţile n'ar fi queea que să află astăḑi: nisce formidabile lucrătoriuri în quare să făurescu catene ómenilor şi instrumentele de distrucţiune alle statĕlor.

Să vedem învăţămintele que ne dau aqueste legi.

*

Daquă observăm faptele que se petrecu în lume, vedem quŏ *ori que* **acţiă** *are* **reacţia** *sa*, ori que faptă rĕsfapta sa: bună daquă acţia, daquă fapta a fost bună; rea daquă fapta, daquă acţia a fost rea. Şi în aquésta, fatalitatea sau voinţa arbitrară a lui Dumneḑeŭ nu sûnt amestecate întru nimicu. Dumneḑeu a permis omului tóte, dar 'l a însciinţat quŏ nu tóte îi sûnt de folos; el 'i a dat liberul arbitru pentru à usà, şi raţiunea spre à 'l consilia d'à nu abusà. Mâncarea è indispensabilă existenţei, dar mâncarea peste mĕsură adduce indigestiune. Indigestiunea este reacţia, este rĕsplata excesului în mâncare; è pedépsa intemperanţei, abusului, necumpătării. Indigestiunea este un rĕu; dar aquest rĕu, ca tóte quellelalte, nu vine dela Dumneḑeŭ, nu è consequinţa vreunei legi fatale a creaţiunei; rĕul vine dela noi ênşine prin neascultare, prin imprudenţă, prin dispreţul către consiliurile raţiunei, minţii, judecăţii sănătóse de quare omul nu è lipsit dar de quare el să lipsesce prin educaţiune, prin deprinderi, prin învĕţătura ce a priimit dela aqueia quari attribue tot que advine lui Dumneḑeŭ sau Fatalităţii, Provedinţei divine sau Destinu-

www.dacoromanica.ro

lui orbu. Autorul rĕului este Omul. *Rĕul è consequinţa contravenţiunei la* **legea equilibrului.** Voim să evităm rĕul? — Să evităm abusul; să observăm în tóte cumpĕna; să ne conformăm legilor stabilite de natură; în alţi termeni, să ne conformăm voinţei lui Dumneţeŭ tradusă într'aqueste legi pe care nu le putem călca fără à fi pedepsiţi.

*

În universu nimic nu è arbitrar sau întêmplător: *ori que* **effectu** *are uă* **causă,** şi tótă causa produce un effectu. Revoluţiunile sociali, resbellele de conquistă, sûnt effectele funeste alle unor cause nefericite: *injustiţia şi lăcomia.*

Omul culege queea que sémână; şi indivídii, classele, popórele quare au sĕmânat vênt, n'au putut să adune dequât tempestă.

S'a ţis: Pînŏ quând commoţiuni sociali, pînŏ quând resbelle, pînŏ quând miserie?

— Pînŏ quând causele quare le-au produs vor existà.

Pînŏ quând, ânsĕ, causele nu vor înceta, pinŏ quând forţa va prima dreptul, pînŏ quând viţiul va fi onorat şi virtutea persecutată, effectele nu sĕ vor exstinge, în pisma legilor repressive, temniţelor şi carneficilor; prin mĕsuri violente elle sĕ vor puté amânà dar nu sĕ vor desfiinţa, pînŏ quând legea causelor şi effectelor va guvernà mundul, pînŏ quând rĕul nu sĕ va stărpi dela originĕ în autori mai nainte dequât în unelte, în cause mai nainte decât în effecte. Armarea sclavului în contra societăţii este uă crimă, dar răpirea libertăţii lui nu este şi ea uă crimă şi âncŏ uă crimă mamă?

*

Queea que lipsesce stabilităţii societăţilor este armonia. Şi *prima condiţiune a armoniei este* **ordinea;** *a dóa condiţiŏ è* **libertatea.**

Quând guvernaţii şi guvernanţii vor sci quŏ ordinea quea mai perfectă să conciliaţă cu libertatea quea mai absolută, quei d'antêiu nu vor mai avé uă repulsiune pentru ordine, şi quei d'al doilea nu sĕ vor mai teme de libertate.

Ordinea è indispensabilă libertăţii; libertatea è necessară ordinei. Una pe alta nu se exclud ci se ajută; una fără alta nu pot să existe.

Ordinea şi libertatea sûnt quelle dóĕ mari legi pe quare se repausă mundul.

Libertatea fără ordine è anarchie; ordinea fără libertate è despotismu.

Şi anarchia a addus tot d'auna ucciderea libertăţilor; despotismul căderea monarchiilor.

*

Dupŏ legile conservatrice alle creaţiunei, *quei tari au* **datorii** *către quei debili; quei debili au* **drepturi** *assupra quellor tari.*

Copii se nutrescu de părinţii lor; şi aquéstă regulă a naturei pe quare o vedem la ómeni se observă şi la animale şi la fiinţele neanimate.

Quând, dar, quel puternicu îşi arógă drepturi assupra quellui nevoiaş calcă legea protectóre a universului quare a făcut din debilitate un drept şi din forţă o datorie; şi la aquéstă călcare s'a rĕspuns tot d'auna: de indivídi prin crime, de popóre prin revoluţiuni.

Dar dreptul ar fi nedrept quând n'ar avé şi datorii. Şi justiţia supremă a voit qua tot dreptul să fiă suppus la datorii; tótă datoria să aibă drepturi.

Dreptul fără datorie è despotismu; datoria fără drepturi è sclavagiu.

Aqueia quari pentru dênşii 'şi au făcut partea exclusivu de drepturi şi au lássat altora numai datorii, au violat uă lege a naturei, şi aquéstă violare a avut urmări funeste pentru societate.

*

Uă altă lege importantă a naturei è **solidaritatea.**

Ómenii facu parte dintr'un tot que se numesce Umanitate, dintr'un intregu que se ţice corpul social. Ca atom al aquestui tot, cà parte al aquestui întregu, individul nu póte să nu suffere quând întregul din quare face parte suffere.

«Daquă noi, oriquare ne ar fi posiţiunea, sufferim, ţice un distinsu cugetător, quând semenii nostri suffĕr, quând societatea suffere; daquă nu ne este dat a fi fericiţi unii fără alţii, este pentru quŏ toţi, membri ai aquelleéşi famillii que să numesce societate, sûntem legaţi într'un singur mănunchi printr'uă lege divină: *solidaritatea.*

Societatea è solidară de faptele individului, şi quând observăm quŏ nu è nici uă crimă individuală, nici uă durere privată de quare societatea să nu fie complice, vedem quŏ solidaritatea este justă. Actele individului depêndă în mare parte de circumstanţele vieţei pe quare societatea 'l a constrînsu s'o accepte. Ignoranţa, împilarea şi miseria sûnt causele mai generali alle crimelor. Quine a ţinut pe om în ignoranţă? cui să datoresce miseria de quare el suffere? Societatea quare n'a instruit pe om, quare n'a îngrijit de bunul lui traiu, è marea culpabilă, şi cu dreptu împărtăşesce responsabilitatea. Daţi ómenilor pâinea intellectuală, procuraţi-le pâinea materială, uşuraţile sarcinile, assiguraţile minimum existenţei, şi crimele individuale, şi revoluţiunile sociali nu sĕ vor mai produce.

Societatea are uă datorie sacră; datoria de a lumina pe ómeni şi de à le assigura existenţa; societatea, ânsĕ, adesea uită aquéstă datorie; solidaritatea 'i o amintesce şi o îndémnă să o împlinéscă. Solidaritatea, dar, è santă.

Aqueia quari ţicu: individul face, individul are să dea samă de faptele salle; el se pedepsesce, societatea nu è responsabilă, nu è solidară, nu suffere; sĕ înşéllă. Este adevĕrat quŏ solidaritatea nu exclude responsabilitatea individuală: aquella quare turbură societatea prin crime se pedepsesce; dar responsabilitatea individuală nu înlătură responsabilitatea collectivă, nu scutesce solidaritatea. Individul se pedepsesce, dar şi societatea suffere.

Christ — Omul collectivu — a ţis: «Queea que faceţi unuia dintre voi mie faceţi» adicŏ societăţii întregi faceţi. Un om ommóră pe alt om; societatea suffere de dóĕ ori: suffere în ommorîtor, quŏci el este unul din membri corpului social, şi quând un membru suffere tot corpul suffere; ea suffere în ommorît, quŏci que se face unui individ, omului collectiv se face, societăţii se face.

Omul flind solidar, interessul lui personal nu è d'a lucra în detrimentul interessului publicu. Nu i se quere să sacrifice binele seŭ binelui commun, dar să nu sacrifice binele commun binelui seŭ. Interessul privat este reŭ înţelles quând nu se caută în interessul general, quând se caută afară din interessul general.

www.dacoromanica.ro

Interessele ómenilor fiind identice, omul nu póte să obţină salvarea sa singură; el trebue să caute à salva societatea pentru à se salva pe sine. Callea fericirei generali este singura calle a mântuirei.

*

Aquestea şi altele sûnt legile naturei.

Cum s'au conformat ómenii prescripţiunei lor?

Faptele omului n'au fost dequât diametralmente oppuse aquestor ordonante alle Cerului, aquestor prescripţiuni divine al quăror scop è fericirea fiinţelor.

Quâte-va exemple de rebelliunea inconscientă în quare creatura s'a pus cu Creatorul.

Dumneḑeŭ guvernă prin attracţiŏ. — Ómenii conducĕnd societăţile prin violinţă, s'au depărtat de modul de guvernare stabilit de Legiuitorul suprem.

Provedinţa divină a făcut din forţă uă datorie. — Omul a contravenit scopului ei conservator, transformând puterea în drept.

Sufferinţele sûnt effectul reŭ al unei cause relle; elle se pot înlătura înlăturându-se causele quare le-a produs. — Omul le-a legitimat allegând quŏ elle sûnt urmarea legilor fatale alle naturei, sau voinţa arbitrară a Creatorului.

Fondamentul ordinei este libertatea; scutul libertăţii este ordinea. — Guvernanţii au făcut din distrugerea libertăţii basa ordinei; guvernaţii n'au vĕḑut conservarea libertăţii dequât în nimicirea ordinei.

Prin legea solidarităţii, fericirea individului este legată de fericirea societăţii. — Omul a căutat fericirea individuală în nenorocirea generală.

Tot astfel şi quellelalte legi alle universului au fost sau uitate, sau greşit interpretate, sau inversu applicate.

De aci stricarea machinei sociali şi explosiunile adducĕtóre de nefericiri quari au sfărâmat de atătea ori existenţa statelor.

*

Inchieiem:

Un tragicu anticu, Eschyl, a scris uă trilogie: *Prometheu răpind focul cerescu*; *Prometheu încatenat*; *Prometheu liberat.*

Prometheu è Umanitatea.

Încatenat de quei doi inamici ai omenirei: de *Falsa Credinţă* şi de *Falsa Sciinţă;* de falsa credinţă quare propagă un Dumneḑeŭ injust, pedepsitor al quellui innocent qua să încerce fidelitatea lui, şi al quellui drept qua să pună la probă pacienţa lui, şi de falsa sciinţă, de sciinţa aşa ḑisă *înaltă* a fatalismului quare rîdică omului ori que speranţă de ameliorare a stării salle abjecte şi'l condamnă la immobilismul oriental, de materialismul *transcendental*, daquă putem să ne exprimăm ast-fel, atât de lăudat, quare stinge în om ori que simţimênte nobile de devotament şi de abnegaţiŏ, de just şi de injust, de onest şi de malonestu, de adoraţiunea de Dumneḑeu, de amórea de patrie şi'l cobóră în starea brutei; pironit de aqueste sciinţe alle quărora învĕţături răspândite de pe amvon şi de pe cathedră au resculat pe om în contra omului, au făcut tyrani şi sclavi, spoliatori si spoliaţi, martyri şi rebelli, carnefici şi victime, omul va fi liberat în ḑioa în quare va uita tot que a învĕţat dela depositarii lor, dela propagatorii credinţelor mincinóse şi sciinţelor neexacte şi să va conforma legilor creaţiunei falsificate şi ascunse de aquesti apostoli pe quare principele Jerôm Napoleon îi numesce «sectarii theocraţiei quare învĕţă uă religiŏ netolerantă şi asservitóre, şi sectarii discordiei quare urmărescu organisarea societăţii fără Dumneḑeu şi fără legile moralităţii» el va rupe catenele în ora în quare se va decide să împlinească *voinţa lui Dumneḑeu* — manifestată printr'aqueste legi — quare, de va fi practicată, va da societăţilor pacea şi omenilor fericirea mult dorite, îndelungu asteptate.

N. D. Locusteanu.

LA CHAUMIÈRE

Il est près d'un rocher une étroite chaumière,
L'accacia fait trembler son ombre aux alentours;
Jadis ce fut un nid d'amour et de lumière,
Un berceau contenant d'heureux et tendres jours!

Ainsi qu'un cerceuil vide elle entrouvre sa porte
Que le vent fait crier tristement sur ses gonds
Et paraît regarder de son regard de morte
Par le sentier qui mène au loin dans les vallons!

Le lierre grimpe encore aux appuis des fenêtres
Et flotte sur les murs à la vigne enlacé,
Ainsi deux beaux amants qui confondraient leurs êtres
Jouiraient du présent oublieux du passé!

Un bout de rideau blanc qu'un léger souffle agite
Vaguement d'une vitre ébauche le contour;...
Ce souffle paraît être une âme qui palpite
Et ce rideau léger un fantôme d'amour!

Dors en paix pour toujours, chaumière désolée,
Nid charmant d'un bonheur éteint à peine éclos!.
Aujourd'hui tout est mort et la joie envolée
Ne reviendra jamais visiter cet enclos!

Bucarest, 1880.

Alex. Macedonski

Charmes (Vosges)
le 28 Janvier 1880.

Mon cher ami,

Le retard que j'ai mis à répondre à votre appel du 25 Fevrier, n'est imputable qu'au long circuit qu'il a eu à parcourir pour m'arriver.

Je vous envoie donc, des Vosges, mon humble griffre à mes risques et périls, sachaut de reste que la verroterie, si finement tailtée qu'elle soit, ne peut figurer dans une rivière de brillants, de rubis et d'émeraudes qu'à la condition d'y faire tache. Je ne vous remercie pas moins de la bonne fortune que m'offre votre vieille amitié de payer à la Roumanie, en telle compagnie d'élite, mon faible tribut d'admi-

www.dacoromanica.ro

ration et de piété filiale puis qu'elle m'a étreint comme sien sur son sein maternel.

O! Roumanie, tu es bien la terre des miracles! Cinq lustres ont suffi à ta régénération. Tu l'as commencée en devançant l'Amérique dans l'abolition de l'esclavage. Tu l'as poursuivie en t'appropriant toutes les conquêtes qu'un siècle de luttes a implantées en Europe. Tu as fait de ton sol une patrie à 600,000 familles de propriétaires. Tu les as mises ces familles sous l'égide de la liberté, de la justice, du droit et de l'instruction. D'une patrie vassale tu as créé une patrie unie et indépendante avec le courage et la vaillance de tes vieux héros. Tu es, pour l'Orient l'initiatrice à la civilisation. Tes voisins, échappés d'hier au despotisme du conquérant, n'ont qu'à t'imiter pour devenir ce que tu es déjà, libres, dignes, éclairés et prospères. Ne serait-ce pas de toi que le prophète aurait dit : «Quœ est ista quœ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.» Marche, marche, avec ta foi en tes destinées. C'est la vertu des forts. Et s'il est vrai qu'elle transporte les montagnes, elles les abaissera un jour devant toi.

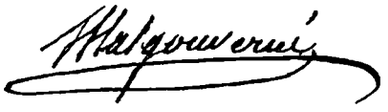

MACEDONIA-ROMÂNĂ

AMINTIRI ŞI REFLECSIUNI

Când cugetămŭ la întocmirile diplomaţiei din 1878, referitóre la ţĕrile din peninsula Hemului, intocmiri umilitóre, inice şi *vitrige*, pentru Românii din *Tesalia, Epirŭ, Macedonia* şi *Mesia* inferióră, çisă astă-çi —impropriu— *Bulgaria*; cand ne reamintim, că între puternicii factori, în sînul Areopagului Europeanŭ, era representată *Mama nóstră Roma* si *sora Francie,* cu inima strînsă de durere îngânămŭ vechiulŭ reţrenŭ a'lŭ străbunului *Virgiliu:*

«*Est mihi domi* (Pater, est.) *injusta Noverca!*

Majestuosulŭ sóre, pornit de la apusŭ, spre a lumina oriintele scăldatŭ în sânge şi învĕlitŭ în norii de ghiaţă, nu avù uă singură raçă de lumină şi căldură pentru *fiica Urbei eterne?!*

Se vede că sórtea sinistră totŭ îşi mai urmăresce victima, îşi desfăşură urgiile turpitudinei, serbând traficulŭ de ţĕri şi popóre!!

Civilisaţia Europei din secolulŭ luminelorŭ îşi înclină cumpĕna numai spre usurpatori!

Este voinţa ei suverană, ca moştenirea Orientelui sĕ trécă din mâna usurpatóre totŭ numai în mâni sacrilege de usurpatori; voinţa ei, ca acea bogată moştenire se devină patrimoníulŭ têrgoveţilorŭ de ţĕrĭ!!

Ironie, insultă, profanaţiune!!

Çice-amŭ şi noi, de astă dată, cu acelŭ amărîtŭ Macedoneanŭ Filipŭ, rege îngenunchiatŭ la Kynoskephala în an. 167 an de Chr. «*Nondum omnium dierum solem occidisse*», déca cumpĕtulŭ servilorŭ de ieri ne-arŭ lăsa se întrevedemŭ uă licărire de speranţă în dreptatea şi omenia lorŭ; din fatalitate nu suntŭ presemne pentru unŭ viitorŭ fericitŭ, în vecinătate cu acestu soiu de poporŭ creştinŭ, care respunde cu trufiă Sclavului emancipatŭ, la binefacerile primite!

Vechia pornire de supremaţie, vechile uri, nesaţiulŭ de altă-dată îşi iau avêntu!

Ce va urma, este uşorŭ de prevĕçutŭ.

Selbătăcia deslănţuită va face ca prada, abia scăpată din ghiarele Padişahilorŭ, sĕ fie vênată de paserile cu douĕ capete, mai răpitóre, mai asfixatore de câtŭ atmosfera semilunei.

Este tristŭ şi plinŭ de pericole spectacolulŭ care se desfăşóră cu inteţire în peninsula Balcanilorŭ!

Escesele în ultragiu şi spoliaţiuni nu vorŭ cimenta unitatea unui statŭ hybridŭ, nu vorŭ legitima răpirea în mâna servilorŭ de ieri, transformaţi în spoliatori şi asupritori.

Arbitrariulŭ, calcululŭ diplomaţiei, a pututŭ comite nelegiuirea sfinţită prin tratatulŭ de la Berlin, nu va fi în stare înse, a face se dispară legitimulŭ moştenitoriu.

Nu totŭ-de-una în viéţa practică a popórelorŭ se adeveresce maxima Cuceritoriloru:

«*Cuius Regio eius dominium!*»

Sila, volnicia nu conferă drepturi pentru vecie şi, istoria ne spune, că sângele vĕrsat, nu este uă sĕmînţă roditóre pentru cuceritori şi usurpatori, numéscă-se ei *Regi, republice* sau *popóre!*

Pe ce se întemeia drepturile némului Bulgarŭ şi Grecŭ la supremaţia şi esclusiva dominaţiune în *Mesia, Macedonia, Tesalia, Epirŭ, Tracia, Albania* (Iliria)?

Care le este dreptulŭ istoricŭ, dreptulŭ *aviticŭ,* dreptulŭ *virtuale, titlurile etnografice, condiţiunile culturate, puterea de assimilare?*

Istoria trecutului, consultată ne póte lumina!

Nu ne îndoimŭ că, şi de astă-dată, aceste douĕ popóre (Bulgarŭ şi Grecŭ) egalŭ pătimaşe, însufleţite de acelaşŭ spiritŭ alŭ esclusivismului şi alŭ netoleranţei, se vorŭ uni contra elementului românu din peninsulă, vorŭ pune în mişcare cerulŭ şi pămêntulŭ întru realisarea proiectelorŭ criminale cari tindŭ la desfiinţarea, şi a gintei române, şi a vitézului popor albanesu; déră totŭ asemenea şuntemŭ tari în convicţiunea nóstră că, încordările lorŭ se vorŭ sfărîma şi în acestŭ secolŭ, de resistenţa vigurosului elementŭ alŭ *Romei neperitóre,* puternicŭ prin consciinţa *Românismului* plinŭ de *mărire* şi de *farmecŭ!!*

In cestiunea Orientelui, çicea la 1855 eruditulŭ El. Régnault, suntŭ douĕ probleme: una *musulmană,* alta *creştină,* care este a *naţionalităţilorŭ.*

Panelenismulŭi, ca şi *Panslavismulŭi,* ca şi *Pangermanismulŭi,* este unŭ apelŭ la naţionalitate, la unitate naţională, de ce se nu fie cu acelaşŭ dreptŭ şi *Panlatinismulŭi* sau *Paromânismulŭi,* suferitŭ ca principiŭ, ca apelŭ la unitatea gintei latine în Orientulŭ latinŭ?!

Crede-va seriosŭ Europa, crede-vorŭ seriosŭ, fie *Grecii,* fie *Bulgarii,* că póte avea viéţă unŭ statŭ unitŭ Bulgarŭ şi Bizantinŭ, ridicatŭ pe mormêntulŭ naţionalităţei române?... Amăgire!

Numai unŭ imperiu alŭ Românilorŭ Asanidi póte ţine cumpĕna dreptăţei între elementele punerea în luptă; póte garanta trancuilitatea, pacea, prosperitatea peninsulei.

S'aŭ uitatŭ neajunsurile şi calamităţile Chinezatelorŭ Bulgare, sfărâmate de Basiliu Bulgaroctonulu în a. 1016?!

Ce viéţă avut-'aŭ împetecitulŭ imperiu alŭ Romeilorŭ?

Cum s'a sfîrşitŭ domnia lui Alexiu Angelŭ, Laskaris, Teodor şi Emanuel Comnenu şi atâţi alţĭ cesari ai Bizanţului?

www.dacoromanica.ro

Care fù, în definitivŭ, sórta Epirului şi a Epigonilorŭ dinastiei Cómnene, desfiinţate prin românulŭ *Bataţe!?*

In ce folosita-'u Despoţilorŭ din *Epirŭ* cutropirea *Tesaliei, Dalmaţiei, Macedoniei*, a unei părţi din *Tracia* şi *Bulgaria—impropriu dişă?*

Grecii vorŭ face bine sĕ'şi reamintéscă că, cu tótă perfidia şi ingratitudinea lorŭ *bizantină* faţă cu Românii, ei au trăitŭ şi în ultimele lorŭ çile numai prin graţia şi generositatea Asaniçilorŭ.

Unŭ viitorŭ statŭ Bulgarŭ, lângă unŭ viitorŭ imperiŭ Bizantinŭ, ridicatŭ pe ruinele Românilorŭ, arŭ repune Orientulŭ în epocele de sânge cari aŭ provocatŭ intervenirea Latinilor lui Balduinŭ! Ele n'arŭ representa în sînulŭ Europei nici măcarŭ interesulŭ omului bolnavŭ de ieri saŭ şi, luândŭ ca termenŭ de comparaţiune alŭ bifurcatului, împeticitului, poliglotului şi lângeçêndului imperiu Austro-Ungarŭ, çare trăesce, ca altă-dată Bizanţulŭ şi ca mai eri alaltăeri bolnavulŭ de la Stambulŭ numai prin meritulŭ alianţelorŭ sdrobitóre şi umilitóre!!

Este în adevĕrŭ surprinçĕtóriă şi greŭ de înţelesŭ uşurinţa mĕsurilorŭ inaugurate în acestŭ nefericitŭ Orientŭ.

Timpulŭ celŭ mai apropiatŭ va face, póte pré târçiŭ, sĕ se recunóscă câtŭ de vătĕmĕtóre intereselorŭ civilisaţiunei şi ale omenirei, este soluţiunea se s'a datŭ marei probleme, la Berlinŭ!!

Uitatu-s'au tradiţiuni şi sombrele profeţii primite ca avertismentŭ de la Marele Cesare Frideric al Prusiei, de la *Prometeulŭ* exilatŭ la Santa-Elena?. Uitatu-s'au totŭ trecutulŭ duplicităţilorŭ bizantine; uitatu-s'au, că de multŭ *Atica lui Alcibiade, Troia lui Hectora, Maratona lui Miltiade, Termopilea lui Leonida* nu mai trăesce în viéţa fiilorŭ din moderna Elada, căci altu-cum rĕsfăţirea, destrămarea musulmană, sfidulŭ bavarului Otone n'arŭ fi pututŭ unŭ singurŭ momentŭ să se resfaţe pe pământulŭ clasicităţei Olimpice!!

Nu, nici la 1824 şi nici la 1830—32, n'au fostŭ Grecii, eşiţi din diluviulŭ Bizanţului cari aŭ reînviatŭ pentru unŭ momentŭ, la *Misolonghi*, splendórea de altădată, cântată de lordulŭ *Byron!!*

Braţele de oţelŭ, virtuţile clasice, spiritulŭ vitejiei de la *Misolonghi*, trăescŭ în frumósa peninsulă şi astăçi, nu însĕ în rôndurile fiilorŭ liberei Grecie, ci în ale popórelorŭ desmoştenite, sacrificate viitorului imperiŭ Grecescŭ, Serbo-Muntenegrénŭ şi siminţiei bulgare; în ale popórelorŭ din al cărorŭ sînŭ au eşitŭ *marele Capo d'Istria, marele Coletti!!* etc.

Nemurirea remâne conservata umbrelorŭ cari aŭ făcutŭ sĕ resune, se resimţă lumea, de virtutea lorŭ.

Mărirea, fie bine încredinţată Europa secolului al XIX, nu va fi partea de moştenire nici a imperiului bizantinŭ în perspectiva, şi nici a proiectatului statŭ bulgarŭ!

Europa a luatŭ în puternica-i mână realisarea unor proiecte mari, uriaşe; complinirea lorŭ, în formă visată de *Potemkin* şi consiliată de *Fadejew*, va umplea resăritulŭ şi apusulŭ de teróre şi durerósa indignaţiune, va fi semnulŭ decadenţei omenesci!!

Nu se pote admite că pripirea cu care s'a lucratu la masa verde din Berlinu, a făcutu să se inlăture consideraţiunii etnografice, culturale, dispositiuni psichice, drepturile neprescriptibile ale gintei române şi albanese din ţerile peninsulei!

Nu se pote crede, că informatiunile sciinţei şi esperienţei cnmpănea numai in partea unui Imperiu Bulgaru şi Bizantino-Grecu!

Villehardouin, Benjamin Tudella, Willkensohn, Gutry si *Gray Pouqueville, Th. Boue, M. Leake, El. Régnault, Gebhardy, Pagius, Hahn, Fallmereyer, Lejan, Hoffmann, Thunmann, Dr. Roza, M. Picot, Hellfert, Kanitz, Kandler, A. Covaci, C. de Franceschi, Fr. Vanicek, V. L. Christnianu,* [nu amintimu pe *Bolintineanu, I. Maiorescu, Hurmuzachi, N. Bălăşescu, V. A. Urechiă, Mărgăritu, N. Densiuşanu* si *Damé* spre a nu da locu la bănueli], ne punu in positiune prin erudite scrieri, se cunóscemu *trecutulu, presenţulu, etnografia* ţeriloru in cestiune; se cunóscemu puterea de viaţă, gradulu de cultură. dispositiunile psihice, aptitudinile şi ale *Românilorŭ*, şi ale *Albanesilorŭ* şi ale *Greciloru* şi ale *Bulgariloru* din *Macedonia, Tesalia, Epiru, Tracia, Albania, Istria!*

Bibliografia diplomatiei care hotărăsce de sórta popóreloru, nu se va fi mărginitu numai in scrierile unui *L. Baude, Ierecek, Schaffarik, Drinov*, etc., scrieri neapăratu erudite, pline de meritu, dérŭ....., dérŭ... intocmite *ad usum Delphini!*.... Pentru că: *Mundus vult decipi ergo decipiatur..!!*

Bizantinulu: *Chalcocondillas* çice in a sà Cartographie:

«Valohorum gens *bello prætantisima*..... exten-
«ditur horum Regio..... usque ad pontum Euxinum
«..... Pindum quoque..... Blacci incolunt».....

Va se dică: pretutindeni Blassi, Daci adeca *Romani!* Numericŭ, puterea Romanilorŭ in *Macedonia, Tesalia, Epiru, Tracia, Albania,* şi insulile *Arhipelage* se urca dupa cele mai moderne statistice la 2,700,000.

In Bulgaria propriu disa, dar necorectu — numerulŭ Romanilorŭ este de 450,000!

Sunt mai superiori *Grecii* séu *Bulgarii* in aceste regiuni?! Nici decum!

Ceia ce ne spune Chalcocondylas despre virtutea militara a romanilorŭ — belo præstantissima — se confirma cu entusiasmŭ, intre alţii, şi de învĕţatulŭ Rabin din *Tudela* când çice la 1638 că: «*Nici uă «putere n'a pututŭ infrêna şi supune pe Românii din «peninsula Hemului şi din munţii Pindului.*» *Keine «macht ist in Stande sie zu bändigen.*»

In istoria universală a lui *Gutri* si *Gray*, cetimŭ, că «*pe timpurile lui Aurelianu, colonilele Romei din «ambele Mesii si Iliria erau immulţite cu 30 de oŗi, «astfelŭ că nu mai era locŭ in aceste regiuni pentru «uă populaţiune din Dacia Traiană, impoporata si «acésta forte multu!*

Numai aceste circumstanţe ne potu esplica puterea de espansiune a poporului romanu din Dacia Traiana, Iliria, Mesia, Macedonia, muntele Pindu şi Hemu despre care ne vorbesce Mikloschits, Ienicek, Vanicek şi alţii!

Trei state române au essistatu in Dacia Aureliană, çice *Gebhardy*, in susŭ citata istorie universală:

I Statu: era imperiulŭ Romano-Comanu alu Asanidiloru, çisu şi Bulgaro-Romanu.

II Statu românu era celu din munţii Constanţei şi Albaniei.

III Statu românu din munţii Tesaliei numitu *Valahia mare* şi *Megalo Vlahia.*

Acestu din urmă a colonisatu in suta X munţii Dalmaţiei şi şesurile *Serviei* cu populaţiune româna după care se numea cea dintâiu *Morlachia* şi cea din urmă *Stara-Vlahia.*

Intemeitorii puternicului imperiu Cumano-Bulgaro-Romanu din 1186 au fostu românii Asaniçi, românii

www.dacoromanica.ro

fraţiloru Ioaniţiu — după credinţa inveţatului germanu *Höffler* — Acelu imperiu — dice autorulu importantului tratatu: «*Abhandlungen aus dem Gebiete der Slavischen Geschichte 1879*» — fost'au in realitate *Cumano-Romanŭ elu s'a disu şi Bulgaru, fiindu-că fraţii români supusese dominatiunei române şi pe Bulgari cucerind Bulgaria.*» *Est ist ein vorzugsweise Walachisches Reich, dass auch bulgarisch genant weil es den Wlachischen Brüdern gelung, sich auch zur Herren von Bulgarien zu erschwingen.*

Multe erori, grave rĕtăciri, s'au respînditu in lumea sciinţeloru, prin scrierile unoru autorităţi slave — cum este *Schaffarick, Iericek, Drinow,* etc. — asupra etnografiei din ţĕrrile Orientului europeanŭ, in generalu, şi a Romaniloru in parte, dĕr elle, analisate şi supuse unui severŭ criteriu nu voru putea resiste, pe terenulu *Archiologicu, filologicu* şi *Etnograficu,* adevĕrului realu, care se impune si infirmă tote conclusiunile slaviste, tote deductiunile silite.

Nume proprii, nume topice, archaisme limbistice infăţişate cu măestrie ca proprietăţi slave, cum sunt de essemplu: *Bessi-(Vessi), Besianii, Desaratii, Mesaretii, Gegii, Scutii, Cutii, Severani (Siaveranii)* departe de a forma unu capitalu slavu, vĕdescu perfecta identitate en tote particularităţile atribuite numai populatiunei române din Mesia, Tracia, Tesalia, Epiru şi Macedonia!

Acelaşu casŭ este şi cu numele române: *Teres, Tertere, Batate* (Vatate), *Cutenu, Caloianu, Calimanu, Boris, Borila!*

Veri-ce s'arŭ dice, nu se va putea contesta cu succesu, că numele *Peck,* — desemnândŭ unu ţinutu românescŭ in Serbia, se reduce la vechiulŭ nume *Peuca* cunoscutu pe timpulu Romaniloru; că *Bucovina, Bcuca* (cătunu în România lângă Ruşii de Vede), *Buceg* (munte), turcesculu *Budjak,* îşi au desinenţa şi rădĕcina in românesculu *Buca* şi *Celticula Peuca!*

In vanŭ se va susţine, pentru scopuri panslaviste, că unu pretinsu Despotu bulgaru *Dobrotici* alŭ regiunei Pontice, reşedinte la Varna, cucerindu pe *Severani* (Severineni) Severei *slavi* (confundati cu *Sabiri* = *Sjaberi* finici) din unele părţi arŭ fi datu numele sĕu acelei regiuni, numind'o *Dobrudza.* — Acesta neaperatu spre a se întemeia credinţa despre vechea domnie bulgară asupra *Dobrogiei,* si in acelaşi timpu despre origina slaviană a *Severinului nostru.*

Iericek, Schaffarich, Drinov parŭ a uita că: *gurele Dunărei, buccele Dunărei* (Bocca de Cataro), *Ostia Istri,* se numiau pe timpurile Romaniloru, *Peuce,* la geografi grecĭ *Delta,* care respundea la configuratiunea obiectului avêndŭ forma literei (Δ) *delta.*

Desininţa si forma este represintată în alfabetulu cirilicu prin litera *Dobro* [Д], identică cu grecesca delta (Δ).

Aceste puţine essemple de şi pote străine subiectului nostru, se serve a ne convinge că n'avemŭ cuvêntu se desperămu, se ne descuragiamu in faţa pretenţiuniloru slaviste şi, cu atâtu mai puţinu să renunţămu la uă avere drépta a nóstră, dându creḍamêntu necondiţionatu in tote, sapienţiloru slavi cari ne-au probatu că sciu sĕ facă din sciinţă unu capitalu politicu şi naţionalŭ, spunêndu lumei, că veri pe unde se aude unu nume dignitarŭ, câte unu terminu vechiu juridicu cu unu sunetu slavu la aparinţa, precum de essemplu: *Banu, Panu* (Banulu Craiovei, Banulu Severinului, proveninţa latina de la *Banus sacer, Banum, banarc, banuntius*), *Cneaz* (Chinesu, Chunes, lat. Comesŭ), *Gospod* (Despot); *Globa* (lat. globa, globulis = præstatio), *Chrisov* [Chriso-bula]—, a fostu, este şi urméza se fie unu pămêntu slavŭ!...

Autonomia Macedoniei române este mai veche de câtu fiinţa şi limba poporului bulgaro-slavu in Europa; ea s'a mănţinutu sub tótă domnia musulmană infruntându până şi ferocitatea lui Ali-paşa. — Nu astaḍi va putea fi ea sacrificata nĕsaţiului grecescu si bulgărescu!.....

Despre cultura şi aptitudinea poporului românu din ţĕrile Padişachilorŭ de ieri, ne spunu nenumĕratelc colonii de pe termuri Adriaticei şi Mediteranei: Neapole, Geneva, Sardinia, Cadice, Sicilia, Veneţia, Triestu, Ancona, Ragusa, Marsilia, Viena adăpostescu in folosulŭ artelorŭ, comerciului şi industriei, pe laboriosii si inteligeutii fii ai Macedoniei romane.

In Transilvania, Banatulu Temisianu, Sirmiu, Ungaria, românii se fălescu cu familiele: *Mocioni* (mecenate românu), *Siaguna, Roza, Deak* (inţeleptulu Ungariei), *Maleniţa, Mangiarli, Capra, baron Duca, Calai, Agora, Nicolici de Rudna. Neoplu, Manasi, Modosu, Dadani* (mari proprietari), *Ioanovici de Duleu, Georgevici de Apadia* (tot proprietari), *Dumba, Popp* (directorul bancei din Viena), *Diaconovici* (de la *Djacova* in Banatu si Albania), *Haris, Zonea, Schacabeut* (fostu episcopu), *Grabowschi, Dona, Blana, Dr. Cociu* (Pesta), *Cöengu, Sora* (general), *Doda* (general), *Musteţa* (baron), *Dr. Coda* (Timişóra), *Tolea, Spaici, Angelcu, Advoc. Marcuşu, Dima, Paciura, Staia* (Lugoşiu) etc.

Vomu încheia amintirile nóstre prin o respectuósa şi caldurósa salutare la adresa martiriloru fraţi de la *Pindu, Hemu,* de la *Bora*—Pöeoniei, de la vechiulŭ *Strijmone* si *Nessus!*

Europa, in felulŭ vitrigei din cartea lui Virgiliu, amăgindu-se pe sine, v'a desmoştenitu, *fraţi pre iubiţi,* dĕr Ea nu vĕ póte condamna la resemnatiune, sinonimă cu sinuciderea!!

Popórele betranei Europe, au uă sacră datorie către cei ce voescu sĕ trăiască!...

Causa vóstră este causa intregei latinităţi.

Cu totu ce este mare, sacru şi dreptu, Ea va triumfa curêndŭ sau mai târḍiu, pentru bunulŭ nume alŭ Vécului lumineloru! Mórtea vóstră arŭ fi ruşinea omenirei, ruşinea civilisaţiunei!

Bucuresci, 1880 Maiu.

V. Manu

ROMÂNUL MACEDONÉN

Sunt Român; Macedonia
E al ţerii mele nume,
In acésta-mĭ e domnia
De când m'am trezit în lume.

Dar' Elinul crud spre mine
Tinde veninósa-ĭ ghĭară
Vrênd ca sângele din vine
Să mi-l sórbă ca şi-o féră.

www.dacoromanica.ro

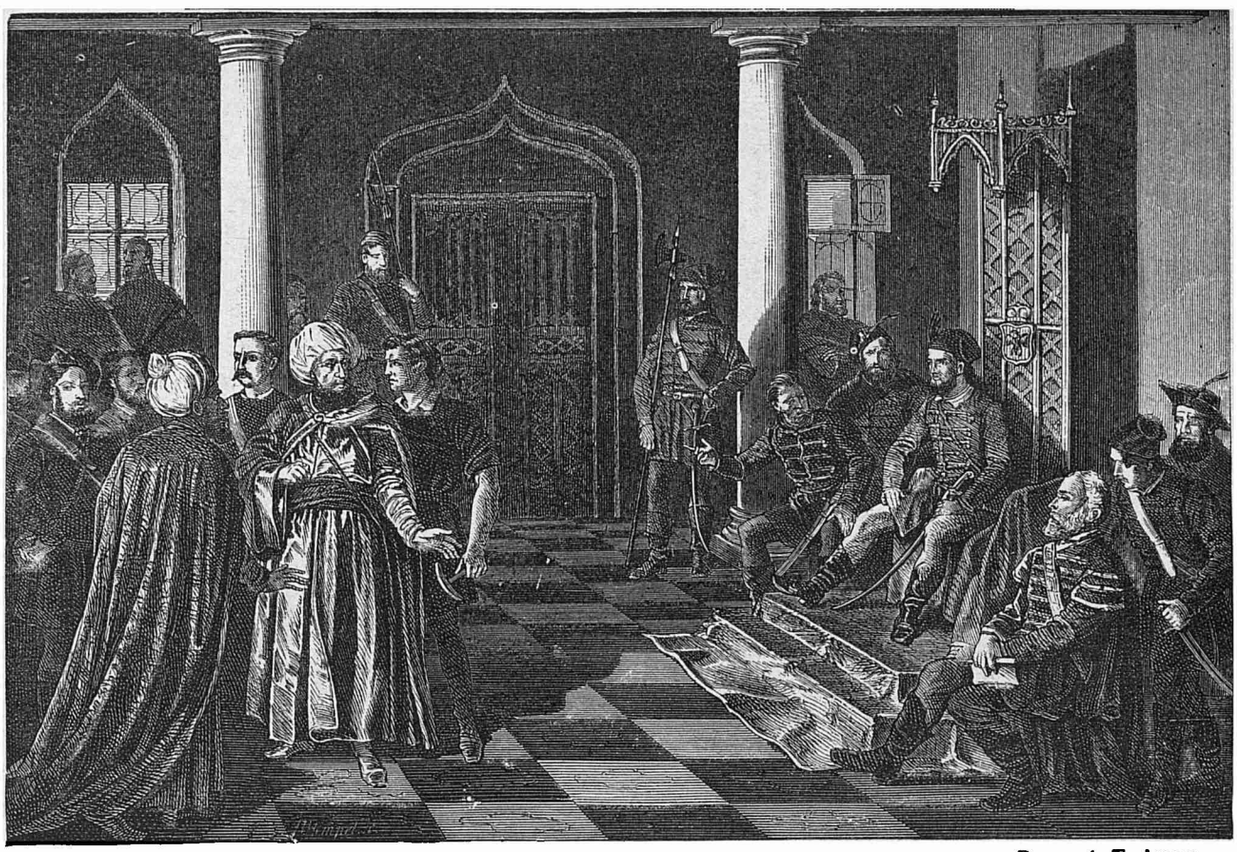

Desemn de **T. Aman.**

Ambasada neamică la Ţepeşĭ-Vodă.

www.dacoromanica.ro

Jeune berger des Carpathes

de D. William.

Gloria si amintire eterna
Filiorŭ judetiului Niamtiu caduti vitezesce in resboiulu pentru
independintia a Patriei Romane in lupta dela 6/18 Septembre 1877
in Bulgaria.
Officerii Major Nicolae Joan.Capitan Gregore.Nastase Joan.Sublocoten
George Valentineanu-Sublocot Alexandru Danescu Sublocot George Nicolescu. Sergentii Dochitia Costache.Chiriac Joan.Login Petre. Caporalii
Dinconu Dumitru.George Nicolae.Jordache Vasile Ungureanu Alexandru-
Costea George. Soldatii Sirbu Joan.Stolerulu Costache.- Anica George.-
Betana George-Sararulu Costache. Tiuru Alecu. Filohie Joan. Angelina
Todor. Coca Nicolae.-Prinu Joan.David George. Angelina Vasile-
Tarita Vasile-Dumitru a Todirescl.-Chitia Pavel. Dochitia Joan. Jonuacu
Joan.-Beitu Joan.-Sandu Joan Barnat George-Archip George Oslacul
Todor. Jordache alu Christinei-Manole George.-Crusitulu Joan.- Naforeanu
Joan Peresilaceulu Joan-Timaru Todor. Romila George Joan George.-
Chiritia Vasile.-Clobanu George II. Mihaiu alu Dragului.-Tatarulu
Todor.
Professorele V. A. Urechiu incredintie za ocorilorŭ Santului Stefan celu
Mare din Petra acesta pidsa marmora,Commemorativa la anulu dela
Christu MDCCCLXXIX-in aliu 13-a anu alu domniei Alteiei Sele regale
Carol I fiind Presedinte Ministeriului Joan Bratianu Ministru
de interne Mihail Kogalniceanu Prefectu Major Boyan
si Primariu Urbei Teodor Doraescu.

Marmora commemorativă

a fiilor județului Neamțu, căduți în resboiulŭ independinței, încastrată în Octobre 1879, în muriĭ Sf. Ion din Pétra.

www.dacoromanica.ro

Şi pe-a mele triste óse
Patrie luĭ să-şĭ creezè,
Peste patria mĭ frumósă
El apoĭ să domineze.

Dar' de géba se muncesce,
Căcĭ pe 'ntinderea ceréscă
Pên' ce stéua-mĭ maĭ lucesce
El n'o să mĕ nimicéscă!

Şi pe cât în astă lume
Voĭŭ maĭ avea fraţĭ de-un sânge
Şi de-acela-şĭ dulce nume
Stéua nu mi se va stânge!

S. Fl. Marian.

Extraits des vieux comptes de Compiègne du moyen âge.[1)]

1467 11 février. Aumône faite par le chapitre de N. D. de Rouen, d'une obole d'or à deux chevaliers grecs, Dimitrius Commocy et Dorosionus Cantacosino.
(Arch. de la Seine Inférieure. G. 2137. reg. Suiv. Beaurepaire).

1582. Secours accordé par le chapitre de N. D. de Rouen sur la requête présentée par «votre petit et affligé serviteur Stamati, pauvre gentilhomme du pays de Macedoine que les Turcs avaient enlevé pour servir de *Genissaire.*»
(Id. G. 2278).

1584. 23 juillet. Don d'un écu sol, par le chapitre de N. D. de Rouen à Thomas Diogène, gentilhomme du pays de Macedoine, de la ville de Philippe, chrétien de religion, ayant été longtemps captif du Turc, dont etaient encore détenus huit de ses serviteurs. (Id. G. 2175).

1585. 20 déc. Réception à un Canonicat de François de Circassy, clerc du diocèse de Nericence, au royaume de Chypre. (Id. G. 2175).

Aumônes par le chapitre de Rouen (1585) à Cosmin Reilly, grec, pour retirer quatre de ses parents captifs des Turcs. — Au R. P. Lorenzo Paleologo, abbé de Ste Venerande pour racheter douze religieux de son ordre captifs des Turcs. (Id. G. 2279).

1604—1605. Aumône de 6 livres, par le chapitre de N. D. de Rouen, à «Monsieur l'Archevêque Macédone, autrement Justinien en Gréce, nommé Nectar (Nestor). (Id. G. 2976).

1605—1617. Aumône par le chapitre de N. D. de Rouen, à Dom Arsène, abbé de S. Basile, procureur genéral du très Saint Sauveur, province de Thessallie. (Id. G. 2296).

1623. 20 mars. — Aumône de 30 sous, au P. Sabas, grec, religieux de l'ordre de St Basile, aumône renouvelée le 2 janvier 1624. (Id. G. 2186).

1624. Aumône par le chapitre de N. D. Rouen à Calba, moine grec, abbé du monastère de Ste Marie appelé Phoeniceotissa, rançonné par les Turcs et au grec Contarenus Paleologus. (Id. G. 2312).

1453—1454. Donné par la ville d'Abbeville un lyon d'or, au prix de 30 sous, à M. Manuel de Constantinople, qui vient grandement recommandé par trois cardinaux et par le Roi. Reg. des Argentins d'Abbeville, cité par Prarond, dans quelques faits de l'Historie d'Abbeville.

1462—1463. Autre aumône donnée par le corps échevinal d'Abbeville, à Michel Demetrian et un second venant de chez les Turcs.
Ibid. p. 88.

1455—1458. Par la ville de Compiègne «à Georges Theophil, de Constantinople, pour don à lui fait en faveur du contenu en la supplication par lui baillée aux dits gouverneurs et pour révérence de Dieu et de la foi. 27 sous par.» (Registres des Comptes. CC. 21).

1455—1458. Aussi par la ville de Compiègne, «à Ysaachius, et Alixis, son fils, cousin germain de l' Empereur de Constantinople, ainsi qu'il est apparu par bulles de N. S. Père le Pappe, et par mandement royal, lequel a esté prins par les ennemis de la foi et détenu prisonnier au dit lieu de Constantinople, dont il est élargy aux cautions de deux de ses filles, ainssi que portent les dictes bulles, en don pour sa redampcion... 22 sous Parisis.»
(Reg. des Comptes. CC. 22).

1458—61. «A trois comtes de la ville de Constantinople, l'un nommé Demetrius Paleologus, pris et mis à rençon, et eslargis aux cautions de leurs femmes et filles... en don 22 sous.»
(Reg, des Comptes. CC. 22).

Comte de Marcy.

1) Ces extraits témoignent de l'accueil que la France faisait au moyen âge, jusque dans les plus petites localités aux roumains et grecs qui fuyaient la domination etrangère.

Traianu invetiase pe Romani se 'nvinga! —
Ieata Romani'a mers'a 'n batalia
Pe barbari, ce 'n seculi s'au silitu s'o 'nfranga
Astadi 'i invinse cu-a ei vitejia!

Fii tu dar' faloasa Roma, adorata!
Nu numai a casa cu-a ta fata mare, —
Si cu Romania, fata 'ndepartata
Castigandu in lupta-a lumii admirare!

Si-i intinde man'a se-o ajuti la soarte
Căci a ta iubire, poate se-i ajute, —
Bratiu-i e 'nca fragedu, toate nu le poate
Spre o intarire pentru veacuri multe!

(Timisioara 1877.) **Dr. At. M. Marienescu.**

MACEDO-ROMANII DIN UNGARIA

I

Salutare voua fratilor Romani din Macedonia! Balcanii si Dunarea ne despartu de voi, si veacuri multe si triste ne a facutu zeuitati unii de altii!

Dar' provedintia lucra nencetatu, mam'a 'si reafla fiii, si fratii se mai intelnescu, cá cei mai putincioşi, se ajute pe cei mai cutropiti.

Căci frati suntemu de unu sange, de un cugetu si de o sîmtîre!

Acum, la aceasta intelnire, eu de aci dela riulu Timisiului, se vi povestescu despre soartea Romanilor din Ungaria si Ardealu, se vi povestecu cum frati romani din Macedonia, persecutati de paganismulu Turcilor au ajunsu pana la noi, caşi destinati de provedintia, cá se fia spre ajutoriulu si mentuirea noastra!

Căci mari necazuri, necazuri de seculi au arsu inima noastra. Si mare mengaiere ne au adusu fratii nostri din Macedonia! Ascultaţi! Auditi!

* * *

Traianu, imperatulu Romei ocupandu Daci'a a adusu colonii romane pe pamentulu ei. Organisarea militaria, politica si civila a avutu pe patricii si diregatorii de frunte a-i Romanilor, si 170 de ani traindu neconturbati, s'a fundatu boierimea adeca aristocratia romana.

Au inceputu invasiunile cele de multi seculi, dar' ele trecura peste capulu nostru, pentru ca ni-am pututu aperá celu putienu esistinti'a noastra casi poporu romanu.

Apesati in feliurite moduri, mai multu am dormitatu, si cand ne treziramu catra anul 1848, vediuramu cá patricii, boierii vechi, nu mai suntu cu noi.

Dar' pentru ce ne au lasatu, si unde suntu? de nu mai suntu cu noi, cá se serbeze cu poporulu la olalta epoc'a redesteptarii natiunale, — epoc'a domnirii prebunului nostru imperatu, Franciscu Iosifu I-iu. Ascultati, audîti!

In Ungari'a si Ardealu, iobagia, unu felu de robia, cá tieranulu se lucre se deie dijma (decima) statului, clerului catolicu, si domnilor de pamentu, se nu-i fia iertatu de a se indepart'a dela loculu seu etc, — a fostu introdusa inca de primii regi (crai) ai tierei. Toti tieranii, Magiarii, Romanii si altii aveau aceeasi soarte.

www.dacoromanica.ro

Erá odata Georgiu Lepeciu episcopu catolicu in Ardealu. Elu necajiea in feliurite moduri pe tieranii romani si magiari, incatu acestia nu mai putea nici voiea se sufere jafuiturile. Inse episcopulu stoarse dela regele Sigismundu o ordinatiune aspra, cá se poata pedepsì pe tieranii impotrivitori.

Treab'a se facù si mai rea si grea! Tieranii magiari si romani din comitate se resculara asupra impilatorilor si nobililor, intra carii se aflau si boieri romani din vechime, si din seculii din urma.

Nobilii, — boierii magiari si romani avendu totu acelasiu interesu fatia de tiereni, purtara lupte sangeroase cu tieranii, si vediendu-se in periclu, nobilii chiamara pe Secui, carii locuescu separati intr'unu teritoriu in Ardealu spre Brasiovu, si pe Sasii de curendu colonisati, intru ajutoriulu lor.

Acestia venira, si nobilii magiari si romani, carii fara de poporu formau atunci natiunea magiara, la 14 Sept. 1437, legara uniune cu Secuii si Sasii, in contra tuturor tiereniloru; atunci se primira Secuii si Sasii de alte doue natiuni, si in 2 febr. 1438, aceasta uniune a treor natiuni, o intarira in Turd'a.

Aceasta uniune devenì cu incetulu o conjuratiune in contra poporului romanu, alu romanismului; — astfeliu l'a subjugatu politicesce, si i-a facutu nedreptati peste 400 de ani. Asiea a fostu lumea, nu e vin'a noastra!

Dar' prin aceasta, paharulu amaraciunilor pentru Romani, incà nu s'a fostu implutu.

Inca innainte de uniune, clerulu catolicu, deosebi din Ardealu, lucrá cá Romanii de religiunea orientala se treaca la catolicismu, — si pentruca Romanii nu voieau, fùrà inchisi, torturati si taiati, mai alesu pe timpulu lui Lepesiu, cand misiunariulu Iacobu Marchiu, pela 1437, sprijinitu de puterea politica facea cele mai grozave tiranii in contra Romanilor.

Veni inse o epoca si mai infioratoare in Ardealu! Ardealulu ajunse sub domnitori magiari din patria. Pe atunci din Germania si Helvetîa strabatura sectele religioase a lui Luther si Calvinu. Sasii pela 1557, se facùra lutherani, Magiarii pela 1560, se facúra Calvini, si mai tardiu unii si Ariani.

Numai Romanii remasera credinciosi religiunii lor resaritene.

Domnitorii Ardealului mai toti erau Calvini. Acuma Sasii lutherani, si Magiarii calvini purtara lupte in contra catolicismuluĭ, — dar' cand mai gatara cu acesta, pela an. 1604, 'si intoarsera persecutiunile in contra Romanilor de religiunea resariteana, si se 'ncercá deosebi cá se-i faca calvini. Romanii nu voieau se se faca calvini, pentru ce fúra dé nou in feliurite moduri batjocoriti incependu dela preotu pana la episcopu, si in cele din urma se aduse decretu si pentru confiscarea bunurilor, ai acelor de religiunea resariteana.

Boierii romani din Ardealu. carii, si casi nobili magiari, aveau interese comune cu cele trei natiuni, — cá se-si scape avutîa trecura in partea mai mare la calvinismu. Aceste au adusu cu sîne si caderea mitropoliei resaritene romane!

In acestu modu, poporulu romanu si-a perdutu mai pe toti fruntasii sei, — si cu elu remase numai preotîmea, carea l'a invetiatu se sufere cu rabdare pentru biserica si romanismu, si carea l'a mengaiatu, ca are se vina odata oar'a scaparii.

Ieaca pentru ce ne-au lasatu boierii nostri, ieaca unde suntu. Colo in natiunea magiara! Dar' asiea a fostu lumea, nu e vin'a noastra.

II

Si poporulu romanu in Ardealu si in Ungaria esista si adi.

Tare in sufletulu seu, nsupririle l'au tienutu mai curatu, de catu pe nobilii cu soartea mai usioara. Prin focu se lamurește aurulu.

Dumnedieu adese 'si cearta pe fiii ce-i iubesce; dar' nu 'si lasa popoarele, cari 'si pazescu natiunea si religiunea. Vine, vine timpulu pentru usiurarea sortii lor, — Dumnedieu lucra nencetatu!

Spiritulu Franciei pentru libertate, a renviatu Europa intreaga. Elu a aruncatu ferele feudalismului, a iobagiei. Spiritulu libertatii — precumu s'a aretatu duhulu santu la botezulu mentuitoriului lumii — a sburatu peste Europa, si la 1848, a sositu si in Ungaria si Ardealu, ast-feliu si la Romani, oara scaparii de robia!

Poporulu romanu in oara scaparii sale se vediù seracu si necultu, si fara fruntasi, carii se-i conduca bine de a se folosî de darurile libertatii popoarelor.

Cei putieni nobili romani mai de frunte erau cá ametiti in epoca noua. Se leganau, oare ei mai multu suntu nobili magiari, — seau mai multu Romani?

Ieata cà in aceasta oara se areata pe terenul luptelor natiunale Siaguna si Mocioni, si apoi la fapte mari binefacatoare si Gojdu, — angeri aperatori si ajutatori ai romanismului!

Aceste familii suntu macedo-romane! Ele si cu alte familii au parasitu in seculu trecutu Macedonia, pentru cá se scape de jafuirile Turcilor, si au aflatu in alta patria, poporu iearasi romanu apesatu. Ací provedintia li-a datu rola, cà se se innaltie in fruntea celora, carii li cerea ajutoriulu, — si ei au intinsu mana de conducatori si ajutatori. Dumnedieu lucra nencetatu!

Fratîlor Romani din Macedonia! Nu e loculu aci cá se ve insiru toate faptele si luptele lor, pentruca acele se tienu de descrierea istoriei acestei epoce de reinviare! Mai multu voiescu cà se vi facu si voaa cunoscute persoanele lor, pentruca credu cà vor fi avendu rudenii si in patri'a vechia a lor, seau vor fi betrani, cari din traditiune 'si vor aduce aminte de ei, si acum se scia despre ei, ca au facutu fapte mari si demne de recunosciintî'a poporului mengaiatu. Mai ascultati, audîti!

Andreiu Siaguna mitropolitulu si *archiepiscopulu Romanilor din Ardealu si Ungaria.*

Parintii lui, Naum si Anastasia Siaguna erau negutiatori in Grabova din Macedonia, dar pentru persecutarile turcesci, cu fratele Avreta Siaguna si mai multe rudenii, trecura in Ungaria si pana in Polonia. Aci Naum si Avreta erau companioni in negutiatoria. Rudeniele erau familiele Grabovszky si Mutovszky (cafi in Polonia 'si formara ast nume) apoi familiele Muciu si Economu. Cei din Polonia se rentoarsera in Ungariá la Pesta si la Miskolcz.

Andreiu Siaguna s'a nascutu in 20 Dec. 1808, la Miskolcz, si s'a botezatu cu numele Anastasiu. Perdiendu de timpuriu pe tatalu seu, unchiulu Atanasiu Grabovszky l'a luatu la sine in Pest'a si aci l'a cressutu pentru studiele juridice, ce le-a absolvatu in 1829. Dupa aceea Anastasiu Siaguna s'a dusu la Manoiloviciu eppulu romanu din Versietiu, si aci a studiatu teología. Stratimiroviciu, mitropolitulu serbescu din Carlovitiu l'a denumitu de profesoru de teologia si secretariulu seu, ieara la 1 Nov. 1833, la facutu monachu cu numele Andreiu, in manastirea Stopova. In

www.dacoromanica.ro

Maiu 1845, s'a denumitu de archimandritu alu Covilului, in 27 Iuniu 1846, de vicariu generalu alu diecesei Ardealului, in Febr. 1848, de episcop si in 24 Dec. 1864, de mitropolitu si archiepiscopu alu Romanilor gr. or. din Ungaria si Transilvania, cu resiedintia în Sibii, si in 14 Iuniu 1873, a muritu.

Siagun'a a făcutu mai multe institute de invetiamentu si de cultura, a restauratu mitropolia vechia, si a lasatu o avere cam de 300,000 fl. pentru scopuri bisericesci, scolare si natiunale.

Emanuel Gojdu s'a nascutu in 9 Febr. 1802, in Oradia Mare comitatulu Biharia. Mama sa a fostu fata lui Demetriu Poynar de Biharia. A invetiatu studiele juridice, si a practisatu ca si advocatu in Pesta fiindu dintra advocații cei mai renumiți, si deosebi casi aperatoriu. In 1861, a fostu denumitu de comite supremu (prefectu) alu Carasiului, si membru alu casei magnaților (senatului); in 1866, a fostu ablegatu alu dietei ungariei (camerei) in 1867 decoratu cu ordulu leopoldinu, clusa de cavaleriu; in 1869, a fostu denumitu de septemviru (jude la judetiulu celu mai înnaltu) si in aceasta functiune a repausatu in $^{22}/_{3}$ Ian. 1870, in Pesta.

Emanuel Gojdu a fostu casetoritu in doue renduri, cu Anastasia nascuta Pometa, veduva Vulpe, si apoi cu Melania nascuta Dumcea, ambele din familii macedo-romane din Pesta. — Prin Anastasia Pomet'a a fostu înruditu cu familiele romane Mandrino, Stupa si Getieu.

Prin testamentulu seu din 4 Nev. 1868, mai toata averea sa a lasat'o de fondatiune, cá proprietate a Romanilor gr. orientali din Ungaria si Ardealu, — si dupa platirea pasivelor, veniturile dupa ast-feliu de planu se capitaliseaza, in catu fundatiunea lui in secululu viitoru poate ajunge la capitalu de 500,000 fl. Astadi 30—40 de teneri romani capeta stipendie ori ajutoare.

A treia familia, despre carea am se vi mai povestescu, e *Mocioni*, de origine din Moscopolis din Macedonia. Unu ramu s'a asiediatu in Pest'a, altulu in Tocay din comitatulu Zemplinu.

In data ce trecù revolutiunea din 1848, si a sosîtu libertatea popoarelor si in Ungaria, vediuramu pe membrii familiei din Pesta, cà chiamați in fruntea poporului romanu, au inceputu de a se luptá pentru imbunatatîrea sortei lui, de a lucrá si sacrificá unde si ce erá de lipsa.

In oara redestaptarii noastre vediúram pe venerabilulu betranu Ion Mocioni, capulu familiei, casetoritu cu Iulia Panaiotu din familia albaneza. Unu omu genialu, si incarcatu de sciintie, vorbindu vr'o 10, 11 limbi; unu omu avutu, proprietariu mare a bunului Foen din comitatulu Torontalului, carele de adence betranetie a muritu in 1854, in Pesta, si caruia, peste putienu timpu i-a urmatu si prebun'a sotia.

Din aceasta fericita casetoria s'a nascutu:

1. Ecaterina, maritata ieara Mocioni, cu Mihaiu, din ramulu din Miskolcz, si carea in etate de 71 de ani a repausatu la 7 Ianuariu 1878, in Pesta. Dela femeia aceasta religioasa pana la pietate, si natiunala pana la admirare, s'au nascutu Alecsandru si Eugeniu Mocioni. Amendoi doctori in drepturi, au fostu deputati in dietá Ungariei unde Alecsandru a escelatu intra orátorii cei mai buni ai dietei, si pe amendoi i-a vediutu natiunea in congresulu mitropolitanu si sinoadele diecesane lucrandu pentru biserica si scoala. Suntu inca necasetoriti. Scrietoriulu acestor sire, a avutu norocirea de a fi mai multi ani in aceasta familia, casi crescatoriulu lor pana studiá scoale inferioare.

2. Petru Mocioni, studiatu in sciintiele juridice, delocu la an. 1850, se aretà invapaiatu pentru caus'a romana, si adeseori a fostu aperatoriulu ei la curte si ministeriulu din Viena. O mana spurcata l'a rapitu curendu din bratiulu Romaniloru. — In 1 Oct. 1859, rentorcendu la postulu meu in sînulu familiei pela ameadi facui visita acestui barbatu romanu, povestindu-i despre caletoria mea la Bucuresci si Sibii, si aducendu-i salutare dela episcopulu Siaguna. Plecà apoi la preamblare si intorcenduse peste jumetate de oare, Pilaty portariulu casei l'a asasinatu.

3. Andreiu Mocioni, unu barbatu eruditu, pela 1850, erá in vigoarea vietîei, tare cu spiritulu, decisu cu vointi'a. Incungiuratu si sprijinitu de inteliginti'a romana din toate partîle devení prestetotu conducatoriulu Romanilor in causele natiunale si bisericesci, si aceasta conducere i-a fostu incredintiata si din partea fratîlor.

Castigandu si increderea imperatului, a fostu comisariu cesaro-regescu alu comitatului Carasiu sî Timisiu, si apoi presiedintele comisiunii de contributiune pentru Banatu si Voivodina. Pe cati Romani i-a fericitu prin oficie, — dar' pe cati mai cautà si nu-i afl'a!

A conlucratu puternicu in caus'a despartirii de serbi, in caus'a restaurarii mitropoliei gr. or. romane, — si in toate, in toate causele. — Casi ablegatu alu dietei Ungariei a incercatu cu corifeii magiari o impacatiune fratiesca, dar' nu i-a succesu.

E casetoritu cu Laura Csernovics, descendinta din familia a antaiului patriarchu serbescu. Dar' D-dieu nu l'a imbucuratu cu familia.

4. Antoniu Mocioni a servitu intr'unu regimentu de husari, si s'a casetoritu cu baronesa A. Brudener, veduv'a contes'a Staray. Are doi feciori, pe Zeno si Victor. Antoniu a fostu in mai multe renduri ablegatu alu dietei, — permanentu — dicendu asiea — in congresu si sinoade, cu interesulu si infocarea cea mai mare pentru innaintarea causelor romane. Adesé ori i s'a vediutu si feciorii in suita sa.

5. Georgiu Mocioni casetoritu cu baroneasa Ilca Somogi, are doue fete. Asemenea a fostu ablegatu la dieta.

6. Lucianu a muritu inca cá june, — o arma, ce erá incinsa pe lenga elu, caletorindu in caru, s'a slobozitu, si s'a vulneratu de moarte.

Aceste suntu ramurile cele maretie ale lui Ion Mocioni. Acestia suntu astadi barbatii cei mai de frunte a-i poporului romanu, carele privesce la ei cu atata fala si recunoscintia, si 'si baseaza si speranti'a pentru viitoriu in ei.

E lucru greu de a puté scrie din aceasta ocasiune faptele tuturoru si toate; ei in toate s'au intielesu la olalta, si toti in toate au luatu parte dupa lipsa si imprejurari.

Ei au inceputu mai antaiu de a da stipendie tenerilor romani, — pe unii a-i cresce, pe unii a-i ajutá, si numele acestora a trecutu peste o suta, si astadi, alti teneri suntu mengaiati de binefacerile lor.

Salutare dara voaa fratiloru din Macedonia! prin acestia frati ai vostri ati renviatu in noi iubirea fratiesca, si acea memoria dulce si santa, cà purcedemu dela aceeasi mama comuna, dela Rom'a, glori'a lumii!

www.dacoromanica.ro

Salutare! si deaca puteti, cautati acasa rudeniele acestor familii, cari ni-a facutu atàta bine, aflandu-ne saraci si parasiti, — cautati si ni dati de scire, deaca mai traiesce cineva din ramurile glorioase?

Timisioara, Ian. 1880.

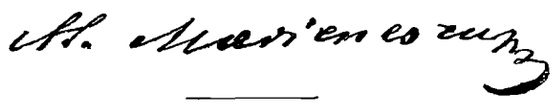

Paris, 19 Mars 1880.

A Monsieur T. Georges Djuvara

Monsieur,

Vous faites appel à notre sympathie en faveur des Roumains de la Macédoine. Rien de ce qui touche les Roumains ne peut nous être indifférent. Leur double nom de Roumains et de Valaques dit assez quels liens les rattachent aux fils des latins. Les sentiments que la Roumanie nous a si vivement exprimés, au temps de nos malheurs ont accru l'affection déjà ancienne que nous portons à nos frères d'Orient.

Je ne connais pas bien en détail les faits particuliers qui se rapportent à la situation actuelle de la fraction méridionale des Roumains; mais permettez-moi de vous exprimer, en termes généraux mon opinion sur ce qui les concernent au point de vue international. Dans la plus grande partie des régions qui s'étendent depuis le moyen Danube jusqu'à la mer noire à la mer Egée, les populations diverses sont tellement enchevêtrées qu'elles ne peuvent vivre que de transactions à moins de s'entre-exterminer. Le principal groupe des Roumains, Valachie et Moldavie, est un des corps de peuples qui, à travers bien des fortunes diverses, a eu le bonheur de rester compacte; mais une grande partie de vos frères sont demeurés en dehors de cette nationalité constituée; il n'est question ici que de ceux du Sud, ceux qui se trouvent jetés au delà des Balkans. Ils sont séparés de vous par plusieurs millions de Slaves, constitués maintenant, comme vous, en corps de nation, les Bulgares, organisés en état libre entre le Danube et les Balkans; il est donc impossible que les groupes roumains semés au Midi des montagnes puissent en aucun cas, se rejoindre avec la nation roumaine.

Quel est donc leur véritable intêret et que doivent leur conseiller leurs amis? Ils sont là entre les Bulgares et les Grecs, sans compter les éléments albanais et autres qui viennent encore augmenter la confusion des races.

Leur intérêt me parait évidemment de s'entendre avec les Grecs, qui représentent, en peut le dire, comme Vous, le génie de l'occident en Orient. C'est le seul moyen pour les deux races grecques et roumaines de faire équilibre aux Slaves méridionaux. Je n'emploie pas ce mot dans un sens de haine et de guerre; il serait déplorable de voir les chrétiens d'Orient, à peine affranchis, se jeter les uns sur les autres; mais il est naturel et nécessaire que les éléments divers se fassent contre-poids, et ce contre-poids ne peut résulter que de l'union des Grecs et des Roumains; leur discorde leur serait également funeste; leur union seule les mettra en mesure de transiger pacifiquement avec leurs voisins les Slaves. L'intérêt supérieur, aujourd'hui, est que ces jeunes peuples, jeunes ou rajeunis par la liberté, ne soit pas entraines par leur ardeur à se briser les uns contre les autres.

Je ne veux pas dire, bien entendu, que vos frères du Sud abandonnent leurs traditions et leur langue; mais il ne me parait pas possible qu'ils restent isolés entre les populations diverses qui les entourent, et le choix de l'alliance qui leur convient ne me parait pas douteux.

Veuillez croire, Monsieur, à mes sentiments les plus dévoués.

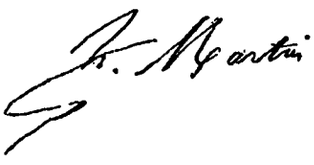

INTREBAREA ŞI RESPUNSUL

I.

Spuneţi'mi stelle, voi tremătóre,
Ce semenate staţi în Ether,
Când vine luna de ce voi óre
V'ascundeţi grabnicŭ, ca din mister?

Şi tu plăcută.... la cel ferice...
Splendidă Lună, de ce albesci
Când se revarsă dulci diori propice
Pe firmamentul ce părăsesci?

Sórele ride..., è ḑi frumósă....
Dar nori pe dată accoperŭ tot:
Şi cerŭ şi sóre şi ḑi duiósă....
In câ lumina pere de tot.

Vîntul turbéḑă, norii gonesce,
Cerul appare iar lucitor.
Phebul surride... dar lâncezesce
Şi se cobóră incetíşor.

Atunci iar luna mândră reese,
Sub verḑi dumbrave tot è amor;
Passerea cântă suav adese
Pânŏ iar plécă astrul de dor.

Spuneţi dar stelle... ce să credŭ óre?
Aste mystere nu vor sfirsi?

II.

In veci natura è schimbătóre. —
Aşà din Ceruri Domnul voi.

1873.

SPERANŢA

Şi rosele plăcute sunt fără profumare
Şi vêntul primăverii oprl aḑi sulflul seŭ.
Şi passerea ce cântă aḑi tace de 'ntristare
Căci dor adâncŭ mĕ arde, consumă peptul meŭ.

www.dacoromanica.ro

Ce dulce è iubirea când tinere fiinţe
O gust şi sorbŭ cu farmecŭ din cupa de nectar.
Atunci totul è bine când plini de viĭ dorinţe
Iubim in astă lume, uitând ori-ce amar.

Şi astrul atunci ride şi Cerul tot zimbesce;
Natura tótă linĕ, privind al nostru dor,
Ne ḑice: fiţi in pace, iubiţi, timpul grăbesce
Şi ḑi fără iubire è negură şi nor.

Ca frageda lăstară ce dulce se mlădie,
La zephiriĭ ce suflă când criniĭ înfloriscŭ,
Pe rose-esci legănată şi zephiri te adie. —
Dar légănul Speranţei mi'l lasă s'odihnescŭ.

Cum frunḑa tot se duce, gonită d'un vênt tare,
Nesciind pe ce câmpie in fine vă oprì,
Mĕ las dureriĭ melle, nu caut uşurare,
Astept ḑioa de mâine... ea... póte vă lucì.

1864.

G. G. Meitani

Sfântul Ioan Chrysostom, vorbind despre înviarea morţilor, ḑice întru un loc:

«Cel ce se îndoeşce şi nu crede în înviere întrébă: Óre vor înviá trupurile cu adevĕrat? Eŭ respund cu cuvintele Apostoluluĭ Pavel: «Ne priceputule, tu ce samenĭ nu înviază, de nu va muri, şi ceea ce samenĭ este numaĭ grăunţul golŭ, fie de grâŭ, fie de altŭ ceva» (1 Corint. 15, 36, 37), care este mort, uscat şi fără de suc. Dar după ce acela putreḑesce, ésă maĭ rodit, face bóbe şi se înarmézĕ cu ţepĭ. Decĭ acela (Dumneḑeŭ), carele pentru tine înviază iarăşĭ semênţa de grâŭ, nu va putea óre pentru sine să te învieze iarăşĭ pre tine? El, carele în tóte ḑilele scólă sórele din mormêntul nopţiĭ, şi aşa de deseorĭ readuce luna din peirea sa, şi rechiamă spre folosul nostru ano-timpurile cele dispărute, Acela, ḑiç, nu va putea óre să ne înnoéscă şi pe noĭ, pentru carĭ el înnoeşce tóte acestea? putéva el óre suferi, ca aceia, pre carĭ eĭ 'i-a înviat cu suflarea şi cu resuflarea sa să se stîngă în viacĭ? cum, omul, carele singur póte cunósce şi cinsti pre Dumneḑeŭ pre pământ, trebue óre să péră în viacĭ?

Dar tu te îndoeşcĭ, de este cu putinţă ca trupul teŭ să se restabiléscă după mórte, când el s'a prefăcut în cenuşă şi ósele tale în pulbere. O omule, spune mie, ce eraĭ tu înainte de a te fi zămislit în pântecele maiceĭ tale? Nimica, curat nimica. Dar Dumneḑeŭ, carele te-a făcut din nimica, nu va putea óre maĭ uşor să te restabiléscă pre tine din ceva? Crede numaĭ, a restabili ceva ce fiinţază este mai lesne decât a produce ce nu fiinţază. Acela, carele te-a plăsmuit în sinul maiceĭ tale, póte iarăşĭ să te plăsmuéscă din sinul pământuluĭ.» (Adoua voróvă de consolatione mortis. Opp. ed. Montf. T. VI. p. 304).

În alt locŭ, mângăind pe ceĭ întristaţi pentru mórtea celor de aprópe, Sf. Chrysostom ḑice:

«Când cineva voieşce a re'noi o casă povârnită şi vechie, înainte de tóte scóte pre locuitorĭ din ea, apoĭ o surpă şi zideşce în locul eĭ alta maĭ frumósă. Aceia, carĭ trebue să ésă dintr'ênsa, nu se întristézĕ, ci maĭ vêrtos se bucură, căcĭ nu se uită la sfărămarea caseĭ ce este înaintea lor, ci gândesc la zidirea cea nóuă, pre carea încă nu o véḑ. Aşa face şi Dumneḑeŭ; el desface trupul nostru, şi porunceşce sufletuluĭ ce lăcueşce într'ênsul să ésă afară, ca dintru-o casă, ca pre acésta să o zidéscă iarăşĭ maĭ măréţă, şi apoĭ iarăşĭ să-lŭ introducă în ea cu o maĭ mare slavă. De aceea noĭ să nu ne uităm la sfărămarea cea de acum, ci la slăvita restabilire în viitoriŭ.» (Din voróva in illud: de dormientibus. p. 363).

1880, Maiŭ 5, Roman.

Episcop Melchisedec

MEGALOBLAHIA

Séu România Mare, este numele sub care însusi autorii greci din Bisanţiu, de după Justinian, numesc în tóte scrierile lor, pământurile peninsulei Tracice dintre fluviul Mariţa până la Adriatica şi de la Balcani până la muntele Olympŭ. — Lucru dar este fórte evident că nu atâtŭ Dacia Trajană este România, ci peninsula Tracică este România Mare, *Megaloblahia*, după cum o numesc grecii din veacul de mijloc, *Rumelia*, dupre cum o numesc Turciĭ, prin diferenţiă de posesiunele loru Asiatice coprinse sub numirea generică de Anadolia, Numele acesta este justŭ şi etnograficeşte, căci peninsula Tracică a fostŭ una din locurile colonisate de Romani chiar înaintea lui Trajan, adică mai de înainte de câtŭ Dacia din stânga Dunărei. — Acolo erau negreşitŭ campate de mai de multŭ şi legiunele cu care Trajan a cuceritŭ Dacia nóstră, căci acolo se pastréḑă şi până acum numele de *porţile lui Trajan*, pentru locurile şi pasurile pe unde nemuritorulŭ nostru împăratŭ se îndruma spre părţile nóstre. — Apoi, când Aurelian găsi cu cale a deserta Dacia din stânga Dunărei, în faţia năvălirilor barbare, legiunele strămutate din ea fură aşezate în drépta Dunărei, sporind ast-fel latinitatea peninsulei Tracice, care luă numele de *Dacia Aureliană*. — Dar în curând stămutarea reşedinţei imperatorilor Romani de la Roma Veche la Constantinopoli pe Marea Neagră nu se putu face fără a aduce cu sine, în peninsula Tracică, noi colonii numeroase şi populaţiuni romane din cele mai fruntaşie, aşia câtŭ ea să devie o Megaloblahie necontestabilă chear pentru grecii, carĭ cu încetul luară supremaţia în politica religiósă şi de statŭ a imperiului. — La mórtea lui Constantin, peninsula Tracică din drépta Mariţei, era aşa de importantă că fu în stare a forma singură, împreună cu ambe Daciile, una din cele patru marĭ divisiuni imperiale ale moştenitorilor lui, cu numele de *Ilirica*, cu capitala în Salonic şi cu numele sfêntŭ la care şi Românii noştrii învăţară de atunci a închina averile lor bisericeşti, ca la o capitală a Românismului. — În veacul de mijloc însă numeroşi barbari aŭ năvălitŭ şi au parvenitŭ a se aşeḑa în drépta Dunărei şi mai ales seminţii slavice Serbi şi Bulgari şi Bosniaci. Dar pre toţi contactul Romanilor de acolo i'au creştinatŭ şi i'au civilisatŭ aşia, că s'au înfrăţitŭ cu ei în modŭ de a lupta împreună în contra grecilor din Bisanţiu, carĭ se încercau a li schimba

www.dacoromanica.ro

naţionalitatea cu concursul religiunei. — Astfel fu rescularea de sub Valerian în secolul al V dar mai cu seamă acea de sub fraţiĭ Petru şi Asan în secolul al XI, quându Romanii în unire cu Bulgariĭ parveniră, sub Ioniţiu Vodă, a fonda un imperiu recunoscutŭ de însuşi Papa Inocenţiu, şi care se întindea de la marea Egee şi până peste Carpaţi şi de la Adrianopol până la marea Adriatică, primitŭ la înrudire, atâtŭ cu imperatoriĭ din Constantinopole câtŭ şi cu regiĭ din Buda-Pesta. — Invasiunile Turco-Tatare din secolul XV puseră capĕtŭ acestui imperiu Românesc diu dreapta Dunărei, dar aceasta de sigur nu se făcu de câtŭ prin tradarea grecilor degeneraţi din Constantinopoli, cariĭ deschiseră porţile Turcilor numai pentru a nu lăsa pe Românul Constantin Dracocea, să regenereze imperiul prin alianţă cu alţi latini, cum erau Genoveziĭ din Galata şi Romaniĭ de la Pindŭ, precum deja Paleologii trimeseseră coróna imperială şi mitra patriarhala Românilor lui Alexandru Cel Bunŭ din stânga Dunărei, în Moldavia. Dar acestŭ Dracocea, care puse pe însuşi soldaţiĭ sei să'l omóre pe ḑidurile capitalei sale, numai ca să nu véḑă peirea imperiului, carele până la fine purta numele de imperiu Roman, nu putea fi de câtŭ sinonim cu Dragoşiĭ Moldavilor, cu Drac al Valahilor; nu putea fi de câtŭ din acelaşi sânge Daco-Roman care făcuse pe Decebal să se omóre singur pe ruinele Sarmesagetusei şi pe Bogdanul Saba să se arunce în Dunărea de câtŭ să véḑă legiunele retrâgându-se dinaintea barbarilor!

Dar nimeni din noĭ nu s'au ocupatŭ încă cu cercetarea acestor lucruri! — Terminaşem studiile şi nimic încă din tóte aceste nu se spunea în şcólele nóstre! Eram de douĕḑeci şi patru ani şi mi se părea că cunosc Românismul în tóte ale lui, când nemuritorul Bolintineanu aduse din Macedonia următoriul cântec Românesc:

Mi s'a aurît tru asta uaţie
Că ma zor dada nu se faţie,
Când mi ticnesce câtŭ vor ora,
Perili din capul mi se resóla.
Ma tu, ţe ai casa aparte,
Tu, chiara fata, gura de miere,
Striga şi gnia s'vin ti dormiere,
Ca escu dorit de sinele tale,...
Ma Dumnedieu să ni dea rabdare!

TRADUCERE

Mi s'a urîtŭ întru astă viaţiă,
Că mai de ḑor durere nu se póte.
Când mĕ ticnesce câte o oră
Periĭ din capŭ mi se rescólă.
Dar tu ce ai casa la o parte,
Tu, scumpa fata, cu gura de miere
Strige-mĕ să vin la tine să dorm
Căci sînt doritŭ de sinurile tale,...
Dar, Dumneḑeu să ne dea rabdare!

Acestŭ cântec mĕ făcu să vĕzŭ pe neasceptate o lume nouĕ, mĕ făcu să vĕz că în dreapta Dunărei este o lume întrégă de Români mai latini de câtŭ noi, de vreme ce ḑic *uaţie* în loc de *viaţiă*, dupre idioma cea mai veche a latinităţei, care scriea pe *v* numai prin *u*. — Mĕ făcu să vĕz apoi câtŭ de naivă, dar câtŭ de puternică, este amintirea acestor Români pentru Dacia lui Trajan, pe care o invócă ca pe *o fată cu gura de miere, ce are casa mai la o parte*, adică mai ferită de amestecul streinilor, de rĕul cărora Romanilor preste Dunărea *li se rescola pĕrul în vârful capului şi nu le mai ticnesce nici o oră*. — Vĕzĕnd însă că li este peste putinţă ca să treacă Dunărea la sinul nostru, ei se întorc către Dumnezeŭ şi se rógă ca *să li dea rebdare*. — Dar bine fac acei Români că nu se gândesc a trece la noi, căci viitorul lor este numai la marea Salonicului şi la Antibari pe marea Adriatică, în faţia Italiei, marele nostru leagăn comun şi mână în mână cu voiniciĭ Albanezi, descendenţiĭ vechilor Traci, cei de o rasă cu noi prin vechiĭ Daciĭ, precum dovedesc multe cuvinte şi forme ce avem comune cu ei. — Dar trebue şi noi să reîncepem pelerinagele românismului la Salonic, căci trecutul ne dovedesce, cum questiunea orientului nu se póte termina definitiv, fără un nou imperiu Român-Bulgar, fără o nouĕ Ilirie, fără o Megaloblahie.

LÂNGĂ LEAGĂN

Şi pe capul tĕu voiu pune o cunună de mirt albă,
Ear la gât îţi voiu lega eu o bogată mândră salbă;
Pe-al tĕu braţ rotund şi neted ca bobocul cel de crin
Înşira-voiu mărgean roşu şi braţare de rubin.

Rochie albă ca spuma şi ca norul de uşoară
Îţi voiu atĕrna pe umeri, — şi ca ângeriĭ ce sboară
Vei sbura şi tu în lume — ear în loc de maica ta
Fericirea şi iubirea sufletul te-or legână.

Iaşi, 28 Decembrie.

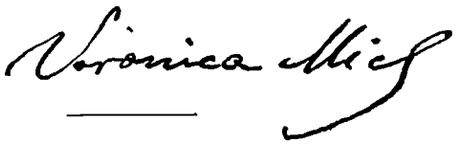

GEOGRAFIA

Studiulŭ Geografieĭ incepe dela puntulŭ ce-lŭ ocupă cineva pe pământŭ — care e topografia, şi fineşte cu studiulŭ generalŭ alŭ globuluĭ — care e Geografia propriŭ ḑisă.

Geografia trebue se ne arăte pe de o parte schimbările seaŭ influinţile ce producŭ asupra omuluĭ: situaţia, climatele configuraţia şi natura ţereĭ ce o locueşte, iar pe de alta, totŭ ea cată a ne spune modificările ce omulŭ a imprimatŭ asupra soluluĭ şi fosinţile ce a trasŭ din locuinţa sea terestră.

Privită astfeliŭ, Geografia vine se se aşeḑe intre sciinţile naturale şi sciinţile istorice, participând din unele, caşi din celelalte.

Ca tóte sciinţile inse, ea trebue a procede dela micŭ la mare, dela cunoscutŭ la necunoscutŭ, dela simplu la compusŭ.

Pentru copilulŭ incepĕtorŭ Geografia care-ĭ vorbesce maĭ de aprópe şi maĭ bine este: scóla unde invăţă, comuna unde trăeşte.

Să-ĭ descrimŭ dar cu fidelitate, să-ĭ zugrăvimŭ in liniĭ lămurite tóte părţile scóleĭ, ca şi tóte accidentele de terenŭ ale comuneĭ séle. — Să-i facemŭ planulŭ acestorŭ lucrurĭ.

Acésta inse nu e altceva de câtŭ a face *topografia* lorŭ.

www.dacoromanica.ro

Vasile Lupu

Marele restauratorŭ alŭ limbeĭ române în Moldova

1634—1654.

Neagoe Basarab

Domnŭ şi scriitorŭ românŭ

1513—1521.

www.dacoromanica.ro

Constantin Şerban V.V.
1654—1658.

Constantin Basarab Brancoveanu
Domnŭ Munteniei 1688.

www.dacoromanica.ro

De aceia s'a ḑisŭ că topografia trebue se fie alfabetulŭ Geografieĭ ; prefaţa sea.

A păşi prin urmare cu descrierea planuluĭ scóleĭ, spre a ajunge la descrierea continentelorŭ şi globuluĭ, este a procede prin *topografie* la *geografie*. Căcĭ, unŭ *planŭ topograficŭ* nu e de câtŭ o hartă geografică in scară mare, precum o *mapamondă* nu e de câtŭ cea maĭ redusă espresie geometrică a topografieĭ globuluĭ, a planuluĭ seŭ.

A procede prin topografie la Geografie, este a procede dela simplu la compusŭ, dela parte la intregŭ, de órece topografia nu e de câtŭ cunoscinţa uneĭ micĭ părticele din faţa Pământuluĭ, pe când Geografia este cunoscinţa globuluĭ intregŭ.

Numaĭ astfeliŭ urmând şi profesând studiulŭ Geograficŭ in scólele nóstre, vomŭ face diŭ o nomenclatură deşartă, ce nu vorbesce nimicŭ minţeĭ, ce nu provócă cu nimicŭ imaginaţia, vomŭ face ḑicŭ, unŭ studiŭ : atrăgĕtorŭ, utilŭ şi bogatŭ.

Galaţĭ
14 Ianuariŭ 1880.

Profesorŭ de Geografie şi Istorie
la Scola Comercială din Galaţĭ.

Hochgeehrter Herr!

Manigfache Geschäfte haben mich bis heute gehindert meinen leider unbedeutenden Beitrag einzusenden. Möge er nicht zu spät kommen.

Genehmigen Sie den Ausdruck meiner besonderen Hochachtung.

Wien, 17. Mai 1880.

In der Sammlung bulgarischer Volkslieder, welche die Brüder Miladin herausgegeben haben, stehen auf Seite 47 und 49 zwei Lieder von der sündhaften Mutter des heiligen Petrus, das erste von Strug, das zweite von Prilep. Dasselbe Thema behandelt eine Legende der istrischen Rumunen, die Herr Dr. Antonio Jve dem Herrn Pfarrer Anto Micetic verdankt und die in meiner Abhandlung »Ueber die Wanderungen der Rumunen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten« veröffentlicht ist. Gibt diese Legende nicht einen Fingerzeig demjenigen, der die ältere Heimat der istrischen Rumunen sucht?

Wien, Mai 1880.

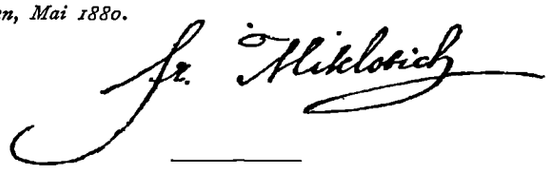

SONET

Se crăpa de ḑioă. Désă lumină
Apărea cu 'ncetul pe micul sat.
Mĕ urcam a lene pe o colină
De grijĭ şi necazurĭ eram lăsat.

Albele căsuţe par turmă plină
De-oiţe, pe câmpul verde-inţesat,
Vocea unuĭ clopot, resunând lină,
Domnia ca păstorul înduioşat.

In haine de tómnă de mult purtate,
Cu feţe de Sóre descolorate
Natura sĕ 'mbracă intristător.

Priveam cum tot trece plin de 'ntristare,
Déră umbra grijeĭ pere, dispare . . .
Fericit cel care crede 'n Amor!

MACEDO-ROMÂNIĬ

Cine suntŭ eĭ?

Cine sunt eĭ?! Străină întrebare... Duo milióne de fraţĭ batŭ la uşĭele nóstre. — *Cine suntŭ eĭ?* Curiósă întrebare! Eĭ sunt os din osul nostru; singe din sîngele nostru.

Trecuse duoĭ seculĭ şi jumĕtate de cândŭ Roma sempiternă, prefăcuse în coloniă latină ţérra luĭ Decebal.

Decebal era alŭ şéptelea rege alŭ unuĭ puternicŭ regatŭ, — carele isbutise a impune tributŭ chiarŭ Romeĭ, stăpânită de Domiţianŭ. — Ŭă fatalitate, pe care istoria nu a desluşit-o definitivamente pînă acum, a făcutŭ se trécă legiónele din Dacia peste Dunăre. Aŭ venitŭ, sub *Traianŭ Eleoveanulŭ* (105), şi s'aŭ întorsŭ sub *Aurelianŭ Lerulŭ* (270).

Aşa 'ĭ cunósce poporulŭ, remas dincóce de Dunăre, poporul pe care nicĭ o furtună nu'l maĭ putu desrădăcina.

Retrecêndŭ Dunărea, legiónele s'aŭ respênditŭ prin Mœsia, Tracia, pînă în nordulŭ Grecieĭ. — Tótă cea altă poporaţiune civilă a remasŭ dincóce de Dunăre.

In 292, unŭ simplu păstor de vite din Dacia-Riverană, omŭ frumosŭ, voinicŭ şi oşteanŭ norocosŭ, se urcă pe trouluĭ Cesarilorŭ şi păstréză, pe lôngă numele imperial de *Galerie*, pe acelŭ de *Armentarius*, adică *păstor*.

250 anĭ maĭ în urmă, (527—565), domnesce, pe acelaşĭ scaunŭ alŭ Cesarilorŭ din Constantinopolea, — legiuitorulŭ — împĕratŭ Iustinianŭ, — carele se mândresce cu fericita sa patriă *Dacia-Mediterană*. Aşa dar, cel maĭ patrundetor şi cel maĭ sistematec legiuitor al lumeĭ creştine, este un latin, este un Român Macedonean.

Pigmeilor, descoperiţi-vă! Este Temis care vĕ vorbesce prin gura unuĭ *Cuzo-Vlach*.

Dar dupô senin, norulŭ vine, dupô cumŭ şi bucuria dupô plânsŭ. — D'aseminea şi Românĭ, transplantaţĭ peste Dunăre, dupô ḑile de onóre, avură şi ḑile negre. — Eĭ suntŭ împresuraţĭ şi amenințaţĭ de barbarĭ. — Eĭ suntŭ nedreptăţiţĭ de rêiĭ împêraţĭ aĭ Orientuluĭ; eĭ trăesc, împărtăşindŭ, sub numele general de *Blahĭ*, maĭ aceeaşĭ sórtă pe ambele maluri ale Dunăreĭ.

«Inima mĭ e cu lacătă,
«Cand a'şĭ descuĭa o dată
«Ar cunósce lumé tótă :
«Cat amar şi căt venin
«Bea inima la streinĭ. [1])»

1) Poporar din *Basarabia*.

www.dacoromanica.ro

Impĕratulŭ Alexie Comneanulŭ îşĭ recrutéză oştirea sa printre Românii din Tracia şi Moesia. Pucinŭ în urmă, fratele luĭ, Emanuel Comneanulŭ, întărîtă pe Românii ceĭ din nordulŭ Dunăreĭ ca se năvăléscă asupra Magyarilorŭ. Şi astfelŭ, împĕraţiĭ Bizanţiuluĭ se serviră mereŭ cu vitejia Românilorŭ, spre a'şĭ împlini intrigele lorŭ ambiţióse. Dar eĭ nu răbdară în vecĭ aceste amăgirĭ. Sub Isaac Angelŭ, 1200, duoĭ fraţĭ Românĭ din muntele Emŭ, Petre şi Asan, întărîtaţĭ printr'uă palmă nedréptă ce dase Sevastocratorulŭ, luĭ Asan, resculară pe Bulgarĭ, pe Cumanĭ şi pe Românĭ. Sătuĭ de birurile grele ce le impusese imperatorulŭ ca se serbeze nunta cu fata luĭ Bela, craiulŭ Ungarieĭ, şi puinduse în capulŭ lorŭ, întemeiară în sînulŭ imperiuluĭ Oriental, unŭ imperiŭ Romanescu saŭ Vlaho-Bulgarŭ.

Sub Ioaniţiŭ-celŭ-Frumosŭ, alŭ treilea frate, puterea Românilorŭ, se urcă la culmea sa. De peste Dunăre, stăpânirea lorŭ se întindea prin Tracia, prin Mœsia, pînă în inima Greciei. Satul *Vlahori*, este şi astăzĭ la porţile Ateneĭ. Dar, aşeşĕmintele de căpetenie ale împĕrăţieĭ eraŭ în munţiĭ Emuluĭ saŭ Balcaniĭ Atuncĭ fu epoca de înflorire a cetăţiĭ Tîrnovuluĭ. In secululŭ XII şi XIII, epoca mărireĭ Românilorŭ, îĭ aflămŭ respĕndiţĭ şi stăpânĭ pe totŭ locululŭ ce se întinde în linie dréptă din munţiĭ Pinduluĭ pînă la Carpaţĭ. — Imperiulŭ byzantinŭ se cutremura de dînşiĭ şi Francesiĭ chiarŭ, pe câmpulŭ de bătaiă de la Adrianopolea, lăsară robitŭ, in mânĭ românescĭ, pe eroulŭ lorŭ imperial Baldovin de Flandra. Dar desbinările ce cu îuţeală intrase în familia Asanilorŭ slăbiră acestŭ Statŭ înălţatŭ ca prin farmecŭ.

Pe la finele secululuĭ XIII, (1290), pe cândŭ âncŏ posesiunile Românilorŭ se întindeaŭ pînă în vecinătatea Constantinopoleĭ, şi amenţaŭ cu grózŭ capitala Orientuluĭ, împĕratulŭ Andronicŭ Paleologul, cu uă măestrită iscusinţă, isbuti a strămuta în Anatolia uă mare parte din Românii Tracieĭ şi Mœsieĭ. Cruḑimile şi asuprirea ce încercară întracelŭ tĕrămŭ depărtatŭ, unite cu asprimea ierneĭ, secerâ ua mare parte din acea poporaţiune. Ceĭ ḑin Tesalia, pe la 1332, se încercară, de şi isolaţĭ, a se rovolta, dar furĕ învinşĭ. Ḑece anĭ maĭ în urmă, eĭ se supuseră de bună voiă luĭ Ion Cantacuzenulŭ şi nu multŭ apoiŭ suferiră cotropirea Catalanilorŭ înteţiţĭ de despoţiĭ Greciei. [1])

Cu tóte acestea, scrie D. Odobescu, cu tóte aceste restriştĭ ale sórteĭ, Românii, pînă în secululŭ alŭ XV-a, cu limba, cu obiceiurile, cu portulŭ lorŭ, âncŏ italice, staŭ respĕndiţĭ din fundulŭ Dacieĭ pînă la vîrfurile Pinduluĭ. Trebuia uă lovitură maĭ straşnică, maĭ hotărîtóre ca se rumpă unirea lorŭ. Aceea fu *intrarea Turcilorŭ* în Europa. D'înaintea armelorŭ asiatice, învingătóre la Adrianopolea, Românii, după ce facuse minunĭ de bravură, dar copleşiţĭ de numer, se risipiră cu totulŭ din Tracia şi din munţiĭ Balcanilorŭ; unii trăgêndu-se la Nordŭ ca se pue Dunărea între dînşiĭ şi înspăimêntătoriĭ duşmanĭ, érŏ alţiĭ cătândŭ uă scăpare în stâncele selbatice ale Macedonieĭ, ale Epiruluĭ, ale Thesalieĭ. De atuncĭ, putemŭ crede cu temeiŭ că relaţiunile aŭ încetatŭ cu totulŭ între acele duo grupe de Romanĭ depărtate. Şi Mircea-Bĕtrânulŭ e celŭ din urmă domnŭ alŭ ţĕreĭ, care pórtă titlulŭ de *Domnŭ alŭ amênduororŭ laturelorŭ Dunăreĭ pînă la Marea Négră şi alŭ cetăţiĭ Dristiorulŭ (Silistra)*, *stăpânitor*. [2])

Desăvîrşita supunere a Românilorŭ meridionalĭ saŭ Moesodacĭ, s'aŭ făcutŭ, sub Turcĭ, la anulŭ 1429, fiind sultan Amurat II, dupŏ luarea Saloniculuĭ. Este adevĕratŭ că Turciĭ aŭ fostŭ clementĭ în privirea lorŭ. Acésta póte că o datorescŭ ocrotireĭ sultanelorŭ Valideleloru, cărora eĭ plăteaŭ pe fiecare anŭ unŭ tributŭ de 400 leĭ remăindule dreptulŭ a se administra ca şi în vechime în tîrguleţele lor, cu sfaturile de bĕtrânĭ şi dupŏ obiceiele vechĭ, simple şi patriarchale. Nu sciŭ dacă nu se va proba într'o ḑi, că capitulaţiunile lor, aŭ servit de model capitulaţiunilor lui Mircea şi Bogdan-Voda!... Crudulu Aali-Paşa din Ianina, a stricatŭ în secululŭ din urmă aceste blânde aşeşĕminte. Şi póte aḑĭ când Turciĭ esistă numaĭ cu numele, Românii din Macedonia se bucurŭ de maĭ pucină libertate ca în trecutŭ.... Cu tóte acestea se vede că traiulŭ lorŭ s'a schimbatŭ din timpiĭ Aneĭ Comneneĭ, care ne'ĭ descrie ca pe nesce ómenĭ cămpanĭ, dedaţĭ cu îngrijirea turmelorŭ, 1170. Istoriciĭ contimpuranĭ, ce 'ĭ aŭ visitatŭ ne'ĭ descrie ca pe nesce vulturĭ sprintenĭ, cari se coborŭ din munţiĭ lorŭ ceĭ înalţĭ ca se predea pre grecĭ. In secululŭ XIV, Pachymer vede într'înşiĭ uă naţiŏ retăcitóre, care a dobânditŭ bogăţiĭ însemnate cu turmele de vite şi care prin viţa sa păstoréscă se dedă cu cele mai aspre ostenelĭ [1]).

Se ne fi uitatŭ eĭ óre?

Nicĭ-de-cumŭ. Noĭ Da; *eĭ nu!* Noĭ ḑicem: *ochiĭ carĭ nu se vĕḑ, se uităĭ* Eĭ nu cunosc acest proverb.

Ceva maĭ multŭ: In baladele nóstre poporarie, aŭ remasŭ urme netăgăduite despre neuitarea lorŭ pentru noĭ şi a nóstră pentru dînşiĭ; — urme despre nestrămutabila frăţie dintre noĭ, ceştĭ de dincóce de Dunăre cu ceĭ de dincolo de Dunăre. Spre a pune la probă acestŭ nobilŭ simţimêntŭ, n'avemŭ decŏtŭ a căuta se fimŭ martorĭ întâlnireĭ dintre duoĭ Românĭ de pe malurile Dunăreĭ, adică dintre unŭ Macedoneanŭ saŭ Cuzo-Vlachŭ cu unŭ Moldoveanŭ saŭ Munteanŭ şi celŭ întâiŭ dialogŭ ce vomŭ auḑi, va fi acesta

»Fă, căḑiţă, piatra 'n ḑece
La ist mal curînd de'ĭ trece,
Că suntem de soiu român
Nu suntem de neam păgân.
Despică Dunărea 'n duoă,
Se facemĭ dragoste nouă,
Cole'n umbra istor nucĭ
Pe braţe'mĭ se mi te culcĭ
Se facem dragoste dulcĭ.
Bădiţă, la chip frumos,
Fă'n pădurea cea din dos
Că'ĭ găsi unŭ paltinel
Se durezĭ luntre din el,
Şi'ĭ găsi duo nuele
Se durezĭ vîsle din ele.
Face-oĭ, puică cum mĕ'nveţĭ,
Face-oĭ luntre şi lopeţĭ
Se despic Dunărea 'n duoă
Cândŭ a egi lună nouă».
Eată sórele-a apus,
Craiŭ nouŭ se ivesce sus.
Măndrulŭ trage din lopată,
Trece Dunărea îndată,
Ese'n valea înfloritä,
Vede puica adormită.
S'o deştepte 'ĭ vine milă,
Că'ĭ gingaşă, că'ĭ copilă.
Se o lase 'ĭ vine dor
C'are faciea de bujor.
«Scólă, puică, se mĕ veḑĭ,
Se mĕ veḑĭ şi se nu creḑĭ.
— Aĭ venitŭ, ursitulŭ meŭ?
Norocite-ar Dumneḑeŭ!
Vină'n braţe, vinŭ, bădiţă,
Sĕ'ţi daŭ miere din guriţă,
Miere de flóre de tei
De'ĭ gusta-o se totŭ ceĭ». [1]).

Şi nimicŭ maĭ natural decŏtŭ acésta. Cândŭ Românulŭ a avutŭ accente duióse, revĕrserĭ ale inimeĭ, căldură sufletéscă şi inimă largă pentru fraţiĭ maĭ depărtaţĭ, multŭ

1) A vedea istoriciĭ Bizantinĭ, între cari pe *Lebeau* negreşit.
2) Hrisovulŭ din 6915 (1407) în documentele monastireĭ Tismana şi altele. Veḑĭ Odobescu şi Revista română, 1861, p. 52, 53 etc.

1) Al. Odobescu, resumându pe istoriciĭ ce aŭ scrisŭ despre Macedo-Românĭ şi maĭ cu seamă pe *Giustinian-Ana·Comneno, Cinnamus, Nicetas Agominatus Choniatus; G. Pachymer, Joffroi de Villchardoun, I. Cantacusenus; Leon Chalcocondilas; Ducas; Pouqueville; D'Ohsson; Benjamin de Tudella, Leake; S. Heuzey.* — (Veḑĭ Revista Româna, I. p. 50—58).
2) Poesiĭ poporare ale Românilorŭ, ed. Alecsandri, 1867, p. 51.

www.dacoromanica.ro

mai depărtaţi de elu, precumu suntu fraţii de pe malurile Secuanei, fraţii de pe ţermurile Tibrului, fraţii din dinjurulu Escurialului, — fraţi cari fiindu a totu-puternici une-ori, nu numai că ne-au uitatu, dar, de multe ori, ne-au şi sacrificatu pe altarulu intereseloru loru politice şi economice [1]), cumu nu ar avea elu simţiminte, celu puţinu totu atâtu de egale, pentru fraţii de peste pîrĕu?!

Şi apoiu chiaru daca noi am fi uitatu pe Macedoneni, pe Epiroţi, pe Thessalianï şi, în fine, pe toţi Românii ce se întindu trîmbă, din malurile Dunărei pînă la porţile Atheneï, ne-au uitatu ei. Simţimêntele românesci suntu în părţile acelea atât de desvoltate, cu deosebire la femei, că românca se nasce cu ideia naţională pe buze şi móre făcêndu homagiu românismului, patriei române, mumei române:

«Pe celu munte unde unu nor,
«Preste vîrfu'i se'nvĕrtesce,
«Iarŏ jos l'alu sĕu piciorŭ
«Printre neguri ierba cresce,
«Este-o plântă ce-o numescu
«A uitărei, şi d'o mâncă,
«Oile nu mai gândescu
«La mieluţi de'i mai au âncŏ.
«Ca se poţi a mĕ uita,
«Mămuliţă! sui pe culme,
«Ear eu ori-cîtu voiu mânca,
«Nu voiu se uitu alu tĕu nume». [2])

Astfelu cântau Româncele Macedonene, şi cântându, versulu este atâtu de mângâiosu, cuvintele atâtu de atrăgătore, în cîtu şi grecele molipsinduse se iau după române şi începu a cânta românesce. De şi pronunciă rĕu, dar cântă; pentru că „în Orient, dice Martelus, cându vrea sĕ se descopere veri uă impresiune de bucuriă sau întristare, ea cuprinde uă icónă, şi acésta icónă, fie sau în simplicitatea sau în eleganţa sa, este în totu-d'auna pasionată şi adevĕrată. [3]).

Uă grécă care servea în casă, (D. Martelus se poprise pe côteva ţile în Candia), îngâna, ducênduse şi întorcênduse într'unu ton funebru, acésta tristă plângere. Autorulu grecu înţelese şi nu o mai întrebă despre causa drumuluï românceï murinde, de la Bucureşti la Creta. Ansĕ se cam osteni de a găsi rithmulu versurilorŭ printre tóte schîmbările ce făcea tĕnĕra compatriótă a luï Fedru şi a Arianeï.

Da! Rithmuliu în limba românéscă, în poesia românéscă, în musica românéscă, nu'lu are, şi nu'lu va avea străinulu nici uădată. Şi lipsa acestuï rithm îlu va da de gol în totu d'auna.

Dar pre atâtu mai multu dă de gol şi desonoră pre românu uïtarea de fraţi.

Uitucï şi presumptioşi ce suntemu!

Dar póte-se uita aşa lesne uă poporaţiune de fraţi, uă poporaţiune de peste duoĕ milióne?

I'am audit chiemându-se unii pre alţii la o întâlnire pe malurile Dunărei. Ómenii cunoscatori, cred a vede în acésta atractiune simpatică, în *cantecul Românilor do la Dunărea*, vocea însesi a naturei, care se reflectă în aceste versuri. [4])

Impărţiţi, ca hainele luï Christos, între treï imperii mari, şi care caută cu ori-ce preciu să le stingă lumina ţileï, Românii nu se uită unii pre alţii şi respundu cu mândrie acelor ce le vorbesc despre şerbitutea ţĕrreï lor: *Nu'mi e fricŏ. Sunt Român.* Deviitor din poporul rege, ţeranul de la Dunăre, chiar şi când se afla sdrobit sub genuchiul triplelor invasiuni, crede şi strigă: *Românul nu pere.* Şi istoria este martură, scrie D-na Dora d'Istria, că daca a putut cineva să învingă pe descendinţii bătrîneï Lupóice, nici odată înse n'a parvenit a'i absorbi. *Nolumus magyarisari*, dicéu Românii din Transilvania în lupta de la 1848. In Romania Aureliană, în văile cele mai depărtate ale peninsuleï Orientale, pecurarii (păstorii) Români, nu se amestecă nici cu Bulgarii, nici cu Turcii, nici cu Grecii. Ear când unul din acesti invirtoşaţi prin suferinţe ciobani, întâlnescu un *Moldovean* sau un *Muntean*, îi dă fără a se stînjini acel frumos nume de *frate* care, a remas atât de latin, încât singură pronunciaţiunea este o protestaţiune în favórea naţionalităţii române. [1])

O altă protestaţiune în favórea naţionalitaţii române de peste Dunăre, dar o protestaţiune viue, energică, perpetuă, a fost, *femea română*, caré, pe când bărbatul ei vorbesce greceşte sau bulgăresce, ea, cu o persistentă seculară, neobosită, a refusat pînă astădi a vorbi ori-ce altă limbă de cât acé românéscă. Şi dacă acésta se întêmplă în bordee, apoi cu atâtu mai puternicu şi pe o scară mai întinsă s'a petrecut în palate. N'avem decât a întinde mâna spre a afla esemple.

Eminentul nostru Hasdau, s'a ocupat a afla mijlócele seculari şi provedenţiali prin care strebunii şi fraţii noştri au reuşit a conserva naţionalitatea lor, atât pe ţermii mărei Negre, precum şi la cele doue crescete opuse: la Balcani şi Carpaţi. Deşi împrăştiaţi în treï părţi, deşi gemând sub un triplu jugu de ferŭ, şi în situaţiuni diferite, Românii din Macedonia, ca şi ceï de peste Carpaţi, ca şi ceï de dincóce de Dunăre, a păstrat, egal şi cu aceia'şi persistenţă, cu acelaşi focŭ, obiceiurile, tradiţiunile, caracterul, fisionomia, într'un cuvênt: tóte elementele din complexul cărora se formézĕ un corpŭ compactŭ numit *naţionalitate?* Şi înainte de a veni la Transilvani şi Moldo-Valachi, ilustrul istoric deslégă într'un mod admirabil de esactŭ, chestiunea încât privesce pe acel popor român de la pólele Balcanilor, pe care Bulgarii îl strimtoresc pe de o parte, Albanezii îl strîng pe de alta, iar Grecii îl rod pînă la mĕduva óselor. După ce constată: 1° cum Românii de peste Dunăre au perdut de mai bine de cinci secoli, ori-ce umbră de independinţă naţională, de libertate socială, ori-ce suvenire de esistinţa politică, devenind sclavi fiscali ai Turculuï, şi sclavi ecclesiastici ai propagandeï grecesci; şi 2° lipsa la ei a aceluï refugiŭ, care a scăpat pre Bohemi de germanisare: literatura, scóle şi o cultură naţională; în fine, după ce precizéza ca causa stricărei limbeï lor natale, stă în asprimea climeï lor, şi 'n strimtorarea locurilor care 'i silescu a căuta o sórtă mai bună sub cerul ţĕrrilor mai depărtate, de unde se întorc în patrie, aducând aceïa'şi inimă românéscă dar cu o limbă mai coruptă, cu moravuri mai estetice, cu simţuri mai streine, — D. Hasdau se esprimă astfel: „Sclavia politică şi spirituală, ar fi trebuit „se concurgă într'un mod puternic a desnaţionalisa cu de„sevêrşire micul pumnu de Români de peste Dunăre, sepa„raţi prin munţi, prin fluvii şi ginţi barbare de către „fraţii lor de dincóce de Dunăre. Şi cu tóte aceste, ei nu „şi-au perdut naţionalitatea! Ingerul păzitor al româniş„muluï, trans-Danubian, a fost femeea. In călătoria sea la „Românii din Macedonia D. Bolintineanu, dice: Femeile sin„gure ţin la naţia lor. Dacă vre odată acest popor va „scăpa d'a fi cutropit, va avé o limbă cultivată, o litera„tură, o istorie, un nume, el va fi dator acésta numai fe„meilor române."

„Incă de pe la începutul secoluluï presinte, călătorul en„glesu Martin Leake, care cunoscuse de aprópe fraţii noştri

1) A vedea doina *din Trajan*, ţiariu politicu şi literariu, redactatu de uă sotietate de tineri în 1869, No. 49.

2) *Martelus*, Cântece poporarie ale Grecieï, Paris, 1851, tom. II, p. 40. D. D. Gusti a tradus acésta bucată, de nu ne înşelăm, în *Almanachul Buciumului Roman.*

3) Idem, nota la p. 40.

4) Craciunescu, *Le peuple Roumain*, Paris 1874, p. 95.

1) Dora d'Istria, în *Revue des deux Mondes* 1859. Vedi studiul: *La Nationalité Roumaine d'après les chants populaires.*

www.dacoromanica.ro

„de preste Dunăre, a făcut deja acéstă observaţiune: „Cele „mai multe femeĭ, nu înţelegŭ nicĭ o altă limbă fără de cé „românéscă, pe când toţĭ bărbaţiĭ vorbescu grecesce.“ [1])

Terminând, D. Hasdaŭ aduce aminte esemplul luĭ Coletti şi al surorel sale [2]). In adevĕr, Marele Ministru al Grecieĭ moderne, unul dintre ceĭ întêiŭ diplomaţĭ aĭ secoluluĭ nostru, era Român născut în Macedonia la Calarita, sat locuit numaĭ de Românĭ. Incă de copil, fiind în scólă la Ianina, estraordinarele sale talente aŭ atras asupră'ĭ băgarea de sémă a luĭ Ali Paşa de la Ianina. Satrapul Epiruluĭ, îl trămise cu cheltuiala sa la universităţile Europeĭ unde a studiat medicina. Intorcându-se l'a făcut medicul şi secretarul seŭ. Coletti, profită de acéstă ocasiune, spre a pune la serviciul paşiĭ pe ceĭ maĭ bravĭ căpitanĭ Macedo-Românĭ. Căḑînd Ali în 1820, Coletti şi toţĭ amiciĭ seĭ, se traseră în Moreea, unde aŭ lucrat cu cuvêntul şi cu fapta la liberarea Grecieĭ, al căreia regent, ministru şi ambasador fu. — Se afirmă că Coletti nu se sfia d'aşĭ da în facia lumeĭ, aerul unuĭ Elin. Se întâmplă însă, ca el să aibă o soră şi acé soră să domicilieze împreună cu fratele eĭ. Ea nu scia nicĭ o bóbă grecesce. De aceia se urma adessea, ca acea soră să intre în camera ministruluĭ, tocmaĭ atuncea când el vorbea cuiva despre Pericles, Epaminondas saŭ *marea idee a elenismuluĭ*. Atuncé sora, atuncé românca din Macedonia, fără de veste îl întrerumpea priu întrebarea acésta: *Ce frate, uitaşĭ că escĭ român?* Éccă causa pentru care Coletti a remas Român pînă la mórtea sea. O! femee, mare este puterea ta.....

Eŭ nu pot aseměna acéstă suveranitate frăţéscă şi naţionalistă a surorel şi a românceĭ asupra fratelui *răzneţiŭ*, decât cu caracterul acela în care Mickievicz, a simbolisat, admirabil de bine, misiunea poetuluĭ, în frumósa scenă a *banchetuluĭ* din Wallenrod. Póte că vĕ aduceţĭ aminte subiectul aceleĭ povestirĭ celebre? Wallenrod a fost smuls, de copil, din sînul patrieĭ şi crescut în miḑlocul inemicilor naţiunel sale. Acolo, ca şi Coletti al nostru, ajunse la cele maĭ înalte funcţiunĭ ale Statuluĭ. Póte că ş'ar fi uitat şi origina, de n'ar fi avut pe lângă dênsul un bătrân orbŭ, un serman *Waidelote*, pentru a-ĭ aminti pururea şi mereŭ nascerea sa şi aĭ însufleţi ura contra streinuluĭ. Acest bătrânŭ vine în toĭul banchetuluĭ, şi acolo, în facia învingătorilor şi într'o limbă de eĭ nepricepută, face, întocmaĭ ca sora luĭ Coletti, — în miḑlocul Grecilor, — se resune încă odată la urechile elevuluĭ seŭ, suvenirele copilărieĭ, jurămintele făcute, datoriile ce sunt de îndeplinit către patria natală. Wallerand remâne ceea ce a fost din naşterea sa.

Éccă rolul femeeĭ române la Macedoneni.

Un Roman din România liberă, mustra, înainte de 1860, pe un Macedonean, pentru perderea naţionalităţeĭ. „Greşala, „respunse acesta este a vóstră cari maĭ luminaţĭ decât noĭ, „ar fi trebuit să ne trămiteţĭ preoţĭ şi profesorĭ ca să ne „înveţe. Dacă voĭ nu aţĭ făcut acésta, Greciĭ aŭ profitat „ca să ne schimbe naţionalitatea [3]).“

Macedoneanul avé dreptate. Dacă noĭ cestĭ de dincóce ne am fi făcut datoria, atuncé ar fi venit la Bucurescĭ şi nu s'ar fi dus se serve Ateneĭ, şi Coletti, şi toţĭ ceĭ altĭ Românĭ cari aŭ ajutat puternic causa Grecieĭ, precum: Vlahopulo, fost ministru de resbelŭ; Colocotroni, cel întâiŭ luptător pentru libertatea elenică, şi pre care însuşĭ Greciĭ, ne maĭ putênd nega lumina pipăită a adevĕruluĭ, îl numesc Vlachos, adecă român. — Apoĭ Kairaskaki, Nechita Turcofagul, Colonelul Perevos, generalul Makriani, Rangu, Grizioti, Deliany, Tiopu, cincĭ fraţĭ Vlachu, Theodor şi Eutimie Vlachova, Delazero, Mardal, Karakaş, Karas, Lejeniot, Ciónga, Katiardori, Mezovoniti, Diamandis, Karatas, Christoda hagi Cristea, Psira, Necotu, treĭ fraţĭ Ceatia, Ceontacosta, Ianicosta, Lazeĭ, doĭ fraţĭ Basditeĭ, doĭ fraţĭ Ioni Grivenitul, Pita, Beida, preoţiĭ popa Dimas, popa Costa şi Diacu, capiĭ Tesalieĭ la 1821. Apoĭ Baron Sina unul din ceĭ întâĭ bancherĭ aĭ Europeĭ şi bine-făcătorĭ aĭ Grecieĭ şi câţĭ alţiĭ, aŭ fost Românĭ, sunt Românĭ şi din familiĭ Macedo-Române. Credemŭ pre Grecĭ pré lealĭ pentru ca să nege adevĕrul acesta [1]).

D'aseminé nu credem că vor tăgădui nicĭ următórele nume de Macedo-Românĭ, cunoscuţĭ în occident şi maĭ ales în Germania pentru învăţĕtura şi distinsa lor erudiţiune:

Theodor Cavraleotti, învĕţat protopop roman din Moscopoli în Macedonia, care a publicat la 1770 la Venezia Protopeiria, care cuprinde un registru de 1170 cuvinte în grecesce, românesce şi albanesce [2]). Tot pre atuncĭ să publicase în Moscopole maĭ multe cărţĭ Macedo-Române. [3])

Constantin Hagi Cehanri, din Moscopoli, român, cu întinse cunoscinţe, care comunică luĭ Thunmann, multe sciinţe despre originea, limba, întinderea, numerul populaţiunel şi alte împrejurărĭ ale Macedo-Românilor şi Albanilor. [4])

Daniel, autorul unuĭ dictionar greco-modern, mezo-român, bulgar şi albanezŭ, tipărit la Viena în 1802; [5]) Dionisie Mantuca din Castoria, Ioan Caiceŭ, Constantin Nectariŭ Tarpu; Ambrosie şi procopie Pamperi, bărbaţĭ cu cunoscinţe întinse elenică, latină şi italiană, — filosofĭ şi theologĭ; — Dimitrie Pamperi şi Constantin Zupan, amêndoĭ medicĭ şi filosofĭ; Dimitrie Nicolaŭ Darvari etc. [6])

Dr. G. C. Rosa, publică în 1807, o scriere intitulată: *Cercetărĭ despre Româniĭ de dincolo de Dunăre.* Şi din o recensiune a luĭ Kopitar [7]), scim că Rosa a maĭ scris încă o carte cu litere latine: *Despre scriere şi lectura românéscă.* Buda, 1809. Cercetările luĭ Rosa sunt tradûse nu numaĭ în grecesce, ci şi în românesce de Sergiŭ Hagiade, Crajova, 1867. [8])

Hagi Petru, mare Căpitan, renumit în resboiele cu Turciĭ, născut la Aspromontamo, în Tesalia. Turciĭ îl numesc *Vlah bei.* — Andruţul şi fiul seŭ Odisa, românĭ dela Vlacho-Livadea, capĭ de óste în resbelul cu Turciĭ. — Palusca Basdechi, Catarachia, Leascu, Koţaru, Jiaga, Bucuvala, Ioti, fură din ceĭ maĭ bunĭ Căpitanĭ. — Alecse Nuţu, născut la Zegor — Marcu Bociar, născut la Suli, din părinţi Romano-Albani, Giuvela, Dracu, Zerva, Fortumaru, Lambru, capiĭ Sulioţilor, Românĭ Albanezĭ dela Suli, Diacon, cu 80 ómenĭ s'a bătut contra 18,000 Turcĭ, român, născut la Platana. Spre resbunare Turciĭ l'aŭ tras în ţépă. — Darvari saŭ Dirvaru, născut în Clisura Macedonieĭ. [9])

In fine, Dionisie Piru, membru universităţeĭ d'Atena; [10]). Mihail, Botti, legist în Grecia, născut la Bitolia saŭ Monastir; — Nafa, om învĕţiat; — Postolova, capul Museuluĭ de antiquităţĭ din Athena, român, născut la Mezova. — Rigas, poet mare, născut în satul Velcstina, pentru care Turciĭ îl numeaŭ *Velcstenli.* El este acela carele, cel întêiŭ în epoca Modernă, a rechemat pe grecĭ la libertate, deşteptare si viaţa. Când Cleftii maĭ întêĭ, începând resbelul de partisanĭ, în contra Pasalilor şi Bogilor ce tiranisaŭ patria luĭ Leonida, şi când maĭ apoĭ întréga Grecie se

1) Veḑĭ *Buletinul instrucţiuneĭ publice,* Bucurescĭ, II-a fascicula *Ianuariŭ şi Fevruariŭ 1808.*
2) Noĭ l'am fost amintit încă din 1866 în Iuliŭ 1866.
3) I. Ionescu, în România Literară, Iassi, 1855. No. 45.

1) *Les Roumains de l'Ano Valachie,* par de Morangier. Vedi *Le Glaneur Moldo-Valaque,* Iassi, 1841. part. III.
2) Thunmann, p. 177.
3) Roza, *Cercetare despre Românii de dincolo de Dunăre,* în trad. rom. p. 59.
4) Thunmann, p. 179 nota K.
5) Sergiu Hagiade, în traducerea Cercetărilor luĭ Roza *despre Românĭ de dincolo de Dunăre,* p. 89 în nota. — Veḑĭ şi Leake *Rescharches,* p. 381 sequent.
6) C. Rozia: *Romanii de dincŏce de Dunăre.* Pesta, 1808 § 41.
7) Kopitar, *Kleinere Schriften,* Wien, 1857, 1,182. veḑI Cipar, Principia 89.
8) Papiŭ Ilarianu în Sincaĭ.
9) Bolintineanu Calatorii la Românii din Macedonia, p. 106.
10) A vede cartea lui: *Medecina practică,* tradusă de D. Corne, Iaşi 1849, *institutul Albinei.*

www.dacoromanica.ro

aruncă în lupta salvatóre ca un singur omŭ, batalionele sacre se însufleţéu la bătae, prin marselieza romanuluĭ martirŭ Rigas: *Δεῦτε παίδες των Ελλήνων* [1]). In adevĕr, Revoluţiunea francesă sguduise Europa pônă în cele maĭ adîncĭ a le sale temeliĭ. Efectele eĭ începuse a se simte între tóte popórele din Orient, între Grecĭ şi Românĭ maĭ cu seamă. Unĭĭ dintre eĭ se pun în comunicaţie cu Napoleon, atuncĭ Directore. Dar, ḑice un istoric, pré multe ţĕrĭ, pré multe stavile împedecă orĭ ce bun resultat. In espediţiunea Egipetuluĭ, biruitorul de la Marengo, vrînd a da de lucru Turcieĭ, trămite emisarĭ în Grecia şi România, ca se formeḑe partisanĭ, ideilor noue. Generosul Rigas, măgulindu-se cu făgăduinţele luĭ Bonaparte, se aprinde de focul sânt şi se face propoveduitorul libertăţeĭ. Poprit în întreprinderea sa, el se dă calâilor de la Belgrad, şi móre pentru o patrie care nu'ĭ a sa [2]). Dar nicĭ pentru Românĭ, nicĭ pentru Grecĭ, mórtea sa nu remâne neroditóre. Ea este menită se pregătéscă generaţiunile de la 1821 şi 1834. Aşa dar, morţeĭ luĭ Rigas de o parte, nesuferitelor apăsărĭ ale tiranilor de altă parte, se datoresce pătrunderea între Românĭ şi Grecĭ, a ideilor secoluluĭ XIX-lea. Veniră apoĭ scrierele Văcărescilor, ale luĭ S. Clein, Şincaĭ şi P. Major, Beldiman, Tĕutul şi altor bărbaţĭ patrioţĭ. Tóte aceste pregătesc pe 1821; România era aşa de cópтă pentru ideile regenerătóre, încât chiar Eterea grecéscă nu sbucnesce în pămênt elenic, ci în pămênt românesc, în Moldova. Din Moldova ospitalieră şi bine-cuvîntată s'a chemat la libertate nu numaĭ pre Grecĭ, dar pre tóte popórele creştine carĭ ğemĕŭ sub jugul Turcieĭ, în aparinţă, dar în realitate, sub pretestul apăsăreĭ turcescĭ, poporul cel maĭ tare, cel maĭ puţin omenos, de peste Dunăre, apăsa pre cel maĭ slab, pre cel maĭ sfios, pre cel maĭ lesne de esploatat. Probă suferinţele şi esploatarea Românilor Macedonenĭ, de către unele din popórele conlocuitóre. Probă încă şi maĭ puternică, că nemuritorul Tudor Vladimirescu, înţelegînd tóte cele ce se pregăteaŭ pentru spinarea Românilor, rădică în clasica Valachie stindardul naţional, vestind *orbi et urbi*, că timpul sosise ca ţĕrra se scuture jugul nu numaĭ al Turcilor ci şi al Fanarioţilor, nu numaĭ asupritórea stăpânire a musulmană ci şi acé înşelătóre creştină, care prin abus şi usurpare, îĭ rodéŭ, de un secol, firul vieţeĭ, şi se dobîndéscă guvern naţional, întemeiat pe o Constituţiune liberală. Dacă întreprinderea Ipsilanţilor are un sfîrşit aşa de trist, culpa nu este a Românilor carĭ aŭ făcut pentru causa eliberărceĭ Grecilor tóte sacrificiile putincióse în baniĭ şi ómenĭ şi érăşĭ dacă întreprinderea luĭ Tudor, a avut un sfîrşit şi maĭ tristŭ, pentru el personal n'avem, noĭ Româniĭ d'a mulţămi decât acelor din conlocuitoriĭ fraţilor noştri Macedo-românĭ, carĭ asasinând mişelesce pe eroul mişcăreĭ nóstre, l'aŭ aruncat în puţul de la Târgovişte. Dar acesta e un proces pe care viitorimea îl va judeca. Pentru moment, trebue se constatăm un singur lucru, că: cu tóte pedecile grecilor, resultatele mişcăreĭ luĭ Tudor, pentru noĭ aŭ fost marĭ, nemĕsurate. *Întêmplărelor de la 1821, suntem datorĭ cu orĭ ce propăşire am făcut de atuncĭ, căcĭ ele ne'aŭ desceptatŭ spiritul naţional ce era adormit cu totul.* [3])

Acest spirit desceptat dincóce de Dunăre, într'un secol ca al nostru nu póte remâne mort dincolo de acest fluviŭ. Nu Dunărea ci nicĭ murilĭ Chineĭ nu pot popri astăḑĭ desceptarea naţiunilor.

Descéptăte Române din somnul cel de mórte! Si e peste putinţă să nu lucre Românilĭ liberĭ la desceptarea a doue milióne din fraţilĭ lor. Da! Sunt cel puţin doue milióne de Românĭ peste Dunăre. Demitrie Bol ntineanu, evaluază numerul Macedo-Românilor, în Peninsula Balcanică la 1,200,000, astfel împarţiţĭ:

Macedonia	450,000
Tesalia	200,000
Epir şi Albania.	350,000
Tracia	200.000
Total . . .	1,200,000 [1])

Către acestia, după ultimile şi cele maĭ próspete noţiunĭ statistice, s'ar puté adăogi:

In Bulgaria, cuprinḑînd tótă ripa dreptă a Dunăreĭ	200,000
In Serbia	250,000
In Grecia, Negroponte şi alte insule . .	500,000
Total . . .	2,150,000 [2])

Da! desceptativă! desceptaţi-ĭ! Semne s'aŭ aretatŭ că Steaua Românuluĭ încă lucesce în cerŭ, că numele luĭ Provedinţa nu l'a stersŭ şi nu'l va sterge din cartea vieţeĭ.

Da! Să sperăm că este o Provedinţă şi pentru popórele împilate. Să s erăm că este o ḑi în care dreptatea divină, resbună numaĭ în câteva óre, nedreptăţĭ făcute secolĭ întregĭ. Atunce... o stea de speranţă se rădică pe orisonul politicŭ şi un glas tainicŭ..., duios..., dulce... resună la méză-zi şi méză-nópte, la urechia celuĭ asuprit şi'ĭ şoptesce:

«Serutărĭ provinţĭ frumóse!
«Se iubim şi se sperăm.
«Şi în nopţĭ întunecóse
«Ḑiorilĭ ḑilelĭ s'aşteptăm.
«Căcĭ a Romeĭ suvenire
«Ce adormind ni le-a lăsat
«Şi a luĭ Trajan mărire,
«Când pe Dacĭ a subjugat,
«Sunt motive ce înclină
«Simpatie şi amor;
«Sunt luceferĭ de lumină
«De sperare 'n viitor...»

G. Missail

À LA ROUMANÌO [3])

Quand lou chaple a pres fin, que lou loup e la rùssi
an rousiga lis os, lou soulèu flamejant,
esvalis gaiamen lou brumage destrùssi.
e lou prat bataié tourno lèu verdejant.

Après lou long trapé di Turc emai di Rùssi,
t'an visto ansin renaisse, o nacioun de Trajan,
coume l'astre lusènt que sort d'ou negre esclùssi,
emé lou nouvelun di chato de quinge an!

1) Emil Legránd: Chansons populaires grecques, Paris, 1873.
2) Cogălniceanu; *Cuvênt introductivŭ la cursul de istoria naţională*. Iaşĭ, 1843, p. XXXVII.
3) Idem, ibidem.

1) Bolintineanu, op. cit. p. 61.
2) Alexandre, Statistica, Graz. 1872, passim. — Densuseanu et Fred. Damé: Les Roumains du Sud Macedoine, Bucuresci, 1877, p. 28.
3) Provençal sous-dialecte (d'Avignon et des bords du Rhône), Orthographe des félibres d'Avignon

www.dacoromanica.ro

e li raço latino
à ta lengo argentino,
an couneigu l'ounour que dins toun sang i'avié;

e t'apelant germano,
la Prouvènço roumano
te mando, o Roumanìo, un rampau d'óulivié.

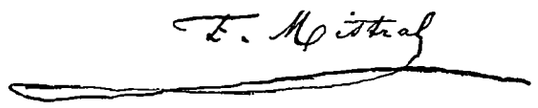

Maillane (Bouches-du-Rhône). *18 de Mars 1880.*

TRADUCTION

À LA ROUMANIE

Quand le carnage a pris fin, quand le loup et l'oiseau de proie — ont rongé les os, le soleil flamboyant — dissipe joyeusement les brumes délétères, — et le champ de bataille redevient bientôt vert.

Après le long piétinement des Turcs et des Russes, — on t'a vue ainsi renaître, o nation de Trajan, — comme l'astre qui sort radieux de la noire éclipse, — avec la jeune sève des filles de quinze ans!

Et les races latines, — à ta langue argentine, — ont reconnu l'honneur qu'il y a dans ton sang;

Et t'appelant «ma soeur», — la Provence romane — t'envoie, o Roumanie, un rameau d'olivier.

REUNIUNI!

«Vis unita valet.»

Isvorulu celu mai bogatu, celu mai puternicu alu inaltiarei in cultura si prin acésta alu fericirei popórelor e spiritulu dumnedieescu alu unirei poteriloru spre o conlucrare communa fratiésca, spiritulu de Reuniune, de Associatiuni. Tempulu ne admonéza sè ne organisamu, sè ne unimu fortiele si sè le punemu in servitiulu culturei nationale prin mediuloculu Reuniuniloru!

Prin concentrarea poteriloru respandite, fia ele càtu de mici, orce intreprindere prosperéza si iea aventu in proportiunea marimei nisuintieloru; poterile inse respandite si neorganisate, necultivate si neconduse pe cararea mantuitória a desvoltarei simtiului si ambitiunei nationale, remanu din dî ce merge totu mai multu espuse tristei descompuneri, gelnicei desnationalisari, pêna ce in fine decadu cu totulu si nimicescu tóte sperantiele la unu viitoriu mai stralucitu.

Unirea poteriloru prin Reuniuni de totu soiulu e atàtu de necessaria la consolidarea vietii nóstre nationali, pe càtu ne e de necessaria pànea de tóte dîlele la sustienerea vietii corporali.

Dusmanii natiunei nóstre de ici si de colo au cercatu si cérca si acuma tóte mediulócele si metechnele spre a ne divisá si a ne paralisá desvoltarea nationala, sciindu, cà discòrdi'a e de ajunsu spre a ne desnervá si a face din noi sclavi intereselor loru.

Singurulu mediulocu, uniculu antidotu, cu care ne potemu apará in contra metechneloru dusmaniloru nostri, suntu si remanu numai Reuniunile.

Se redicamu unu templu alu Concordiei intre noi, — «se ne iubimu unii pe alții, cá intr'unu gandu se marturisimu!» Se ne associamu in lucrarile si sacrificiele, ce trebuie sè le aducemu necontenitu si in mesura totu mai mare pentru crescerea nationale a tenerimei romane or-si-unde. Numai acésta ne va inaltiá, numai pe acést'a base se póta redicá monumentulu Eternitatii Natiunei Romane!

Starea cea parasita a fratiloru Romani Macedoneni si a tuturoru Romaniloru, cari locuiescu çá prin oase pe pamentulu peninsulei balcanice, cere cu tonu stentoricu infientiarea unei Reuniuni si acolo intre ei, care se fie estinsa prin tóte locurile locuite de Romani, cu scopu de a desteptá consciinti'a nationala in poporu si de a redicà cultur'a tenerimei prin scoli si institute de crescere nationala càtu dè solide. Acésta Reuniune apoi se fia ajutata si din partea noastra, a connationaliloru loru, cá cu atàta mai iute sè'si póta resolvá marea ei problema.

Frumosulu inceputu, ce s'a facutu, cu infientiarea societatiei de cultura Macedo-Romana din Bucuresci, avendu de scopu a ajutá pe Macedoneni prin redicarea de scoli, ilu salutamu cu tóta cordialitatea si ei uramu cele mai stralucite successe!!

Pasu Romane! Reunire
Se'ti fia devis'a ta,
Ea te duce la marire
Si in veci vei prosperá!!!

Brasiovu 20 Ianuariu 1880.

SPRACHE UND SPRACHEN

Was will die Sprache?

Sie will gar Vieles, und Vieles hat sie vollbracht.

Ja Alles was wir sind und was wir haben, nennt es wie Ihr wollt, Denken, Wissen, Schaffen, ohne die Sprache wäre es nicht.

Was wollte aber die Sprache vor Allem, als sie hervorbrach in Tönen, und die Worte auf Flügeln des Gesanges hinausflogen in die weite Welt?

Sie wollte die fremden Menschen rufen, wie der Vogel den Vogel ruft, sie wollte die dunkeln Nebel zerstreuen, welche den Nächsten vor den Blicken des Nächsten verhüllen, sie wollte die alten Freunde wieder versammeln aus Weit und Fern. Millionen wollte sie umschlingen, und das erste Wort war der erste Gruss, der erste Kuss der ganzen Welt.

Aber was die Sprache gewollt, das haben die Sprachen zerstört. Die Sprachen vereinigen die Menschen nicht, sie trennen sie mächtiger als Berge und Meere. Die Vögel im Walde verstehen noch immer ihren alten Ruf; — die Menschen verstehen sich nicht mehr. Wie ein Vogel im Käfig, so ist der Menschengeist in seiner eigener Sprache gefangen. Er strebt hinaus in die frische freie Luft, aber die eisernen Stäbe der Sprache treiben ihn zurück, bis er endlich den alten Traum der Menschheit vergisst, und die Menschen, die in anderen Käfigen leben, Schwätzer (Mlèccha), Stumme (Njemtz), wenn nicht Barbaren nennt.

Da gibt es nun sehr weise Leute, die sagen uns, es musste so sein, es konnte gar nicht anders sein. Es war keine Strafe, sagen sie, dass „die Sprachen verrückt wurden,

www.dacoromanica.ro

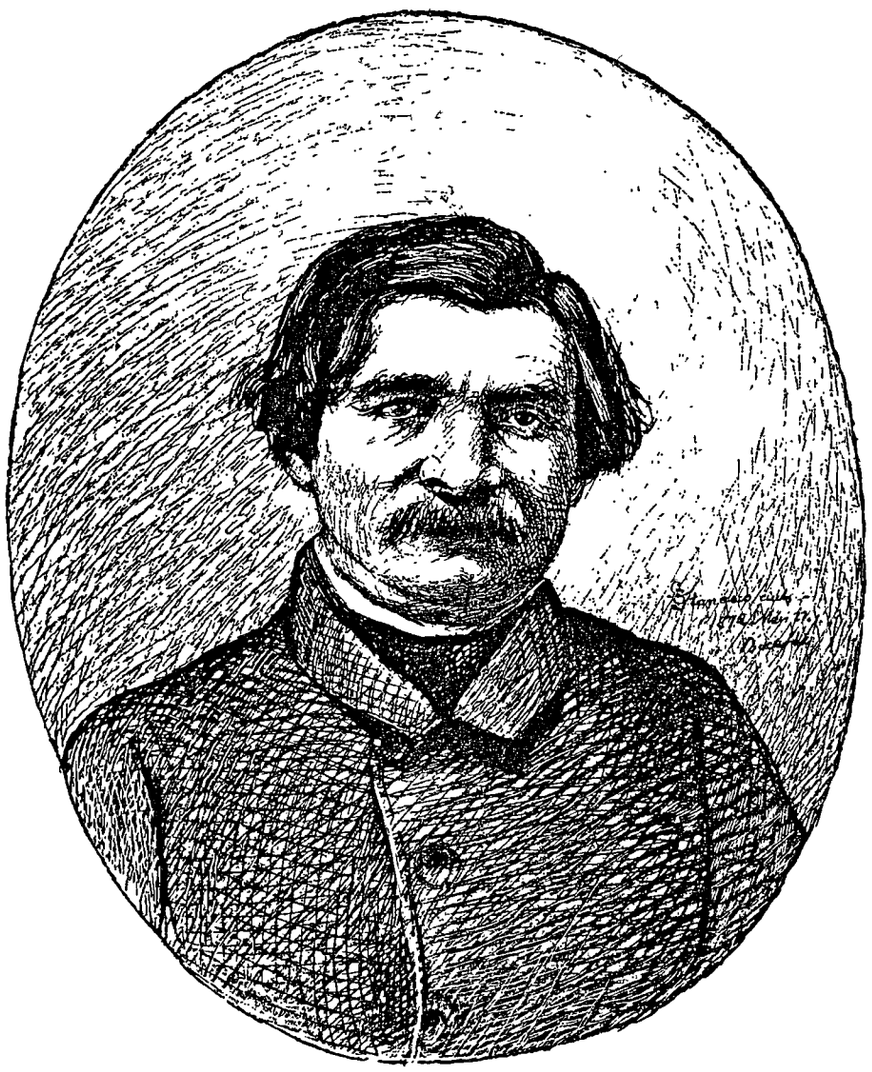

Eliad Rădulescu

Desemnat de Stancescu

Zincografiă din Stab. Socecŭ, Sander & Teclu. Bucurescĭ.

www.dacoromanica.ro

Primiĭ scolarĭ macedo-românĭ aduşĭ în Bucurescĭ (veḑĭ notele)

Zincografiă din Stab. Socecŭ, Sander & Teclu. Bucurescĭ.

www.dacoromanica.ro

so dass Keiner des Andern Sprache vernahm“: es war ein Segen, dass die Menschheit sich trennte, denn nur so konnte in vielen kleinen Kreisen der ganze Reichthum der Menschennatur verwirklicht werden.

Schön! schön! Es gibt eine Weisheit, die meint dass Alles was wirklich ist, vernünftig sei. Es gibt aber auch eine andere Weisheit, die dafür sorgt, dass etwas wenigstens von dem was vernünftig ist, wirklich werde.

Die etwa tausend Sprachen der Menschheit sind die reine Unvernunft, denn was sich selbst widerspricht, ist und bleibt, trotz aller Philosophie, unvernünftig, und dass eine Brücke ein Graben sei, das widerspricht sich selbst.

Nun ist aber das Reich der Unvernunft gar gross und mächtig, und lässt sich nicht auf ein Mal über den Haufen werfen. Auch sind seine Minister gar kluge Leute. Niemand spricht so vernünftig als diese Priester der heiligen Unvernunft. Wollen sie etwas recht Schlechtes vertheitigen, so ziehen sie in Mönchskutten einher. Wenn sie etwas recht Dummes zu sagen haben, legen sie den akademischen Talar an. Gilt es etwas wahrhaft Gemeinnütziges zu hintertreiben, so setzen sie die Phrygische Mütze auf, oder schmücken sich mit vaterländischen Farben und Fahnen.

So haben sie unter der Maske des Patriotismus die Völker beredet, das es nichts Unantastbareres, nichts Heiligeres gibt als ihre Muttersprache, und dass ein Volk aufhört ein Volk zu sein, wenn es seine Sprache aufgibt. Die Walliser sollten nur immer Wallisisch, die Wallonen Wallonisch sprechen und schreiben, somit begingen sie Hochverrath an sich und an ihren Vätern. Jetzt gibt es kaum eine Sprache, kaum ein Volk, klein oder gross, dass nicht zu dieser Lehre bekehrt wäre.

Japan allein macht eine Ausnahme und beschämt die ganze Welt. Als dieses Volk von gegen 35 Millionen, mit einer Civilisation und Literatur älter als die meisten Europa's, aus seinem Schlummer erwachte und eine Welt um sich sah, in der es Fremd und unverstanden dastand, fühlte es, dass es mit seiner Sprache, wie mit einer Kugel am Fusse, nie in den Wettlauf der Menschheit eintreten könne. Und die wahren Patrioten des Landes, denen das Wohl der Nachwelt mehr am Herzen lag als die Bequemlichkeit der Mitwelt, beschlossen, dass in allen Schulen des Landes Englisch gelehrt werde, damit das heranwachsende Geschlecht in geistigen Verkehr treten könne mit dem Volke von England und Amerika, ja mit den Pflanzstätten der ganzen Welt. Soll die Muttersprache deshalb ausgerottet werden? Nein, sie soll bleiben und wird bleiben für lange Zeiten, als die heimliche und vertrauliche Sprache des Hauses und des Herdes, der Liebe und des Leids, so wie die Schleswig-Holsteiner ihre „Modersprák so slicht und recht“ sich nicht wollen rauben lassen, trotzdem sie auf dem Schlachtfeld des Heistes die Sprache Luthers und Göthes ebenso kräftig zu schwingen wissen, wie Schwaben und Baiern.

Es gab eine Zeit als die Lateinische Sprache die *linqua franca* des Geistes war. Die Zeit ist vorüber, und an der Stelle der einen todten Sprache stehen jetzt in Europa vier lebende Sprachen, unter denen jedes Volk, das auf die Bühne der Welt treten will, seine Wahl hat: Englisch, Französisch, Deutsch und Italienisch. Jeder Gelehrte, jeder Philosoph, jeder Staatsmann der mitreden will, muss in einer dieser Sprachen frei sprechen und schreiben können, sie, wie jeder Gebildete alle vier Sprachen leicht verstehen muss.

Dass neben dieser Weltliteratur viel heimatliche Dichtung fortblühen wird, dass wir Rumänische Lieder, Serbische Balladen, Dänische Tragödien, Platt-deutsche Versellen und Russische Novellen von Jahr zu Jahr in reicher Fülle erhalten werden, wer zweifelt daran? Aber der Weltsprachen, die eine Vergangenheit und die eine Zukunft haben, sind jetzt nur vier in Europa. Ob es je nur eine Weltsprache geben wird, in der Völker, Kirchen und Akademien miteinander reden werden, wer weiss es? Die Sprachen von Babylon, von Jerusalem, von Athen und von Rom sind verklungen: — sind Englisch, Französisch, Deutsch und Italienisch so viel besser als sie? Doch lassen wir die Zukunft und die grossen Hoffnungen! Was wir thun können, was Jeder thun kann, ist auf dem weiten Felde der Unvernunft wenigstens *ein* Vorurtheil mit der Wurzel auszugäten. Ein solches Vorurtheil ist's, dass wahre Vaterlandsliebe unmöglich sei ohne eine vaterländische Sprache, und dass die erste Pflicht eines jeden Patrioten darin bestehe, die alte, schwere, verrostete Rüstung seiner Landessprache auf ewige Zeiten im Kriege wie im Frieden zu tragen.

Wer glauben kann, dass die Sprachen dazu da sind dass die Menschen sich nicht verstehen, der möge bei diesem Dogma bleiben. Die Zukunft wird zeigen dass kein Mensch und kein Volk seine Schuld an die Menschheit in Scheidemünze zahlen kann.

Oxford, 5 Mai 1880.

F. Max Müller

Paris, 21 Mars 1880,
44 rue de Moscou.

Monsieur le député,

Le temps me manque absolument pour écrire en ce moment un article digne de l'album Macédo-Roumain.

Mais je retrouve un article que j'avais écrit pour le Voltaire en faveur de cette institution du divorce que vos Codes ont eu la sagesse de conserver, que nous avons perdue dans un moment de réaction cléricale et dont je m'efforce d'obtenir le rétablissement.

Cet article, distancé par d'autres plus actuels, est resté dans mes cartons. S'il peut vous être agréable, je vous le livre, heureux de pouvoir cette fois encore contribuer à une œuvre utile.

Veuillez agréer, monsieur le député, l'assurance de ma haute considération.

LE DIVORCE

Il y a deux ans environ, en traversant la Suisse, je rencontrais un français très-grand partisan du Divorce, question dans laquelle il était du reste intéressé. Je lui soumis l'idée, mise en pratique depuis, de fonder un Comité de propagande et il me promit, pour le cas où je la réaliserais, son concours le plus empressé.

Naturellement je fis appel à lui lorsque, en juillet 1879, je constituai ce Comité. Quel ne fut pas mon étonnement quand j'appris par sa réponse qu'il lui était désormais interdit de prendre part à nos luttes parcequ'il avait cessé d'être français.

„Je ne m'attendais pas, m'écrit-il, aux progrès rapides que vous et vos amis avez su imprimer en France à l'idée du divorce; la patience m'a fait défaut; je ne voulais pas m'exposer, en ne légitimant pas une union déja ancienne et qui pourrait d'un instant à l'autre devenir féconde, à avoir des enfants adultérins; j'ai quitté, quelque douleurs que j'en

www.dacoromanica.ro

aie ressenti mon titre de citoyen Français, je l'ai échangé contre celui de Citoyen Suisse et, après avoir ainsi adopté une patrie nouvelle, j'ai pu divorcer.

Il y a un an environ, je recevais une lettre d'un Français résidant à Alexandrie d'Egypte.

Séparé de corps et de biens d'avec sa femme depuis plusieurs années, uni depuis plus de deux ans à une jeune femme qu'il aime et dont il trembla d'avoir des enfants auxquels il ne lui serait pas permis de donner son nom. Manquant, à tort je l'espère, de foi dans l'esprit rénovateur et réformiste de nos assemblées législatives; craignant dans tous les cas les lenteurs qui sont inséparables du système représentatif lorsque ce système admet l'existence de deux chambres, il veut lui aussi mettre un terme à ses souffrances en adoptant une nationalité nouvelle, la nationalité Grecque. Pour hâter sa naturalisation, pour en diminuer les délais, il me priait de demander à la chancellerie un avis favorable à son projet.

La chancellerie dut refuser cet avis, parceque dans sa demande, il avait indiqué franchement le but poursuivi par lui et qu'un ministre français, qu'il soit ou non partisan de la législation existante, ne peut pas concourir à l'acte d'un français qui ne cherche à changer de nationalité que pour éluder la loi.

Mais l'avis favorable de la chancellerie n'aurait eu pour résultat que de hâter les délais de la naturalisation. Son refus n'empêchera pas l'intéressé de devenir Grec dans un temps donné. Une seule chose pourrait l'en empêcher: le vote final de ma proposition de loi avant que son projet eut pu recevoir une exécution définitive. Plus récemment; avant mon départ de Paris, vers la fin de juillet, je recevais une lettre pressante de Californie. „Séparé de ma femme depuis plusieurs années, y disait son auteur, je vis à San Francisco avec une personne digne à tous égards de mon affection et à laquelle je voudrais donner mon nom. Jusqu'ici nous n'avons pas eu d'enfants: ils seraient dans une position d'infériorité dont la pensée seule nous fait horreur, et nous considérerions comme un crime de mettre au monde des innocents condamnés à la plus imméritée des souffrances par une loi barbare. Mais nous ne sommes point de ces égoïstes qui se suffisent à eux mêmes; et nous aspirons aux joies de la famille; nous voulons avoir quelqu'un à aimer en dehors de nous; nous voulons que notre travail ait un but; nous voulons, en un mot, pendant que nous sommes jeunes encore, remplir notre devoir en donnant à la société nos continuateurs. Malheureusement je suis Français; ma femme vit — je ne sais dans quel bouge — et la loi de mon pays n'admet pas le divorce.

„Vous, avez, Mr. le député présenté une proposition de loi tendant à modifier notre code sur ce point. Pensez-vous que vous ayez gain de cause? Et pensez-vous que ce soit bientôt? Si vous le pensez j'attendrai encore, devant beaucoup à mon pays; mais si vous ne le pensez pas, si vous croyez qu'il doive encore s'écouler des années avant le rétablissement du divorce dans ma patrie, dites-le moi de grace avec franchise, et je me ferai naturaliser américain. J'ai le temps de résidence voulue, la plupart des formalités sont faites; je n'attends que votre réponse pour me décider."

J'ai répondu d'attendre; mais pour peu que les chambres soient lentes à résoudre la question, je n'oserais pas affirmer que mes conseils seront suivis.

Enfin hier une quatrième lettre m'arrivait et renfermait ce qui suit:

„Puisque vous avez entrepris de mener à bonne fin la question du Divorce, ...

. . . . . .

je viens vous soumettre ma situation qui est probablement celle de beaucoup d'autres.

„Après six années de bagne conjugal, ma patience fut à bout et une séparation judiciaire de corps et de biens prononcée en ma faveur, vint mettre un terme à mes souffrances morales.

„Ne pouvant accepter la solitude que nos codes imposent aux époux séparés, je cherchai à défaut d'une nouvelle compagne légitimée, une femme de la main gauche qui pût me donner le bonheur que ma femme de par la loi m'avait refusé.

„J'eus le bonheur de rencontrer une jeune veuve avec la quelle je vis maritalement depuis quatre ans et qui me donne toutes les joies intimes qui ne sont pas incompatibles avec l'irrégularité de notre situation.

„Mais voilà que de cette union illégitime va naître un enfant: ma compagne est grosse de plusieurs mois.

„Ne voulant pas que le petit être qui va venir, et que j'adore déjà sans le connaître, soit batard, je suis résolu à tout pour lui donner mon nom et ma fortune après moi.

„Je crois me rappeler que, dans l'exposé des motifs de votre proposition de loi tendant au rétablissement du divorce, vous faites valoir, à l'appui de votre thèse, la tendance que pourraient avoir beaucoup de citoyens placés dans la même position que moi à se faire naturaliser belges ou suisses, pour pouvoir contracter mariage, et l'intérêt qu'a la France à ce que cette tendance soit combattue.

„Je vous serai infiniment reconnaissant, Monsieur, si vous vouliez me dire s'il m'est possible en me faisant naturaliser Belge d'obtenir la transformation de ma séparation de corps en divorce, de me remarier et de donner mon nom à l'enfant qui peut venir égayer mon existence. . . ."

Hélas pauvre père! Vous ne pourrez jamais, français ou belge, donner votre nom et votre fortune à l'enfant qui va naître. Les lois nouvelles ne peuvent détruire tous les maux causés par celles qui les ont précédées, et il en est de même d'un changement de nationalité.

Avec le divorce, vous vous fussiez remarié il y a quatre ans et votre enfant serait né légitime.

Mais quoi que vous puissiez faire à cette heure votre enfant naîtra adultérin, et je ne connais pas de législation qui permette la légitimation d'un enfant né adultérin, même après un divorce et un nouveau mariage.

Tout ce qu'il vous est possible de faire, en changeant de nationalité — ou mieux, en attendant que le divorce

www.dacoromanica.ro

soit rétabli en France et en en profitant aussitôt — c'est d'éviter que vis-à-vis d'autres enfants qui pourront vous naître plus tard, vous vous trouviez placé dans la même situation qu'aujourd'hui.

Ainsi voilà en fort peu de temps quatre lettres de français qui ont changé ou veulent changer de nationalité.

Et je ne reçois certainement pas les confidences de tous ceux qui sont dans le même cas.

Ces confidences doivent même être rares car si ceux qui veulent divorcer en France ont un intérêt puissant à m'encourager dans la campagne que je soutiens et à entrer en communication avec moi, ceux qui veulent abandonner la nationalité française pour aller chercher ailleurs une patrie plus libérale n'ont aucun besoin de m'écrire, de m'encourager, de me consulter.

Ce n'est donc que par exception que les faits de l'ordre de ceux qui précèdent arrivent à ma connaissance; aussi les quelques communications que j'ai reçues ainsi coup sur coup prouvent-elles que la dénaturalisation de madame la comtesse de Beauffremont est loin d'être un cas isolé.

Le divorce est un besoin de notre état social, et toutes les fois que les conditions générales de l'existence le leur permettent, ceux qui ne trouvent pas à satisfaire ce besoin chez nous vont chercher à le satisfaire ailleurs.

Une loi dont le résultat est de donner à des Français le désir, trop souvent traduit en acte d'abandonner la France; une loi assez mauvaise, assez oppressive pour étouffer chez un certain nombre de nos concitoyens cet amour de la patrie qui est si profondément gravé dans nos coeurs à tous; une pareille loi n'est-elle pas jugée et n'est-il pas temps d'en finir avec elle?

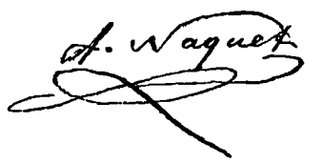

Député au parlement de France.

A CREA

Creare. O, cuvênt măreț
Ce porți o lume-in tine,
Născut in pieptul îndrăzneț
Nutrit cu lungi suspine!
Tu ce prefaci pe muritor
In falnic Dumnedeŭ
Pe creatură, creator,
Gigant pe un pigmeŭ.

Creare. Nesfârșit cuvênt
Cu tainică putere,
Tu aduci cerul pe pământ
Și-alini ori-ce durere.
Dor sfânt, ascuns adânc in piept,
Ce carnea nimicesci
Și care veșnic stai destept,
Tot este unde ești.

Fiți fericiți dar, de trei ori
Voi Oameni-Dumnedeĭ
Ce ați vĕrsat aici sudori,
Puternici Prometheĭ
Ce ați purtat aici în lume
Un chip din cer luat,
Ce-ați nutrit Focul fără nume;
Voi toți ce ați creat.

O, tu isvor a ori-ce taină
De minte nepătruns!
Căruĭ e Nesfêrșitul haină,
Tu Cel in Timp ascuns
Intinde mâna tea pe mine
Și-aprinde cea scântee
Ce simt curgêndu-mi cald prin vine
Și-o fă luminĭ să dee!

$^{14}/_{26}$ *Ianuar 1880.*

Berlin. Schumman Str. 13.

Joan S. Neniţescu

LE PAUVRE ROUMAIN

Comme le Slave l'ordonnait
Il avait fallu se soumettre,
Et le pauvre Roumain menait
Ses boeufs labourer pour le maître.

Son oeil de larmes s'emplissait
En songeant à sa vie amère,
Et le pauvre Roumain disait :
«Liberté, tu n'es que chimère!

«Tu n'es qu'un vain mot, Liberté,
«Pour le pauvre Roumain qui pleure;
«De ton règne tant souhaité
«Quand donc enfin sonnera l'heure?»

Et comme il se plaignait ainsi,
Le regard perdu dans l'espace,
Tout à coup, devant lui, voici
Qu'une agile allouette passe.

Le pauvre Roumain suit des yeux
L'oiseau qui dans les airs tournoie
Et monte, monte jusqu'aux cieux,
A plein gosier chantant la joie!

Et le pauvre Roumain sourit,
Prêtant l'oreille au chant qui vibre,
Et le pauvre Roumain, bénit
Le destin qui fit l'oiseau libre!

Dans le coeur du pauvre Roumain
Que de Souffrances amassées!
Serf hier, aujourd'hui, demain,
Un deuil pèse sur ses pensées.

Il marche vers le sol courbé,
De coups sa chair garde la trace...
Comment si bas es tu tombé,
Noble enfant d'une forte race?

Le pauvre Roumain! il est las
Et de désirer et d'attendre
La liberté qui ne vient pas...
La tombe pourrait la lui rendre...

Oh! Comme il porte envie à ceux
Qui dorment dans le Cimetière!
Qu'il voudrait n'être plus, comme eux,
Qu'un peu d'insensible poussière!

Gémissant sous le poids du sort,
Le Roumain ne tient pas à vivre;
Il sait que la mort le délivre,
Et la liberté c'est la mort!

Bruxelles,
21 mars 1880.

Marie Nizet

www.dacoromanica.ro

Resunete ale Pinduluĭ în Carpaţi

Nicóra. — Diochiul. — Năluca.

I.

Mórtea silnică şi fórĕ veste, maĭ ales în vêrsta junieĭ, a înfloririĭ, e o ideă tristă, care în tot d'auna pĕtrunde inima ómenilor de o mîhnire adîncă. Acest simţimênt e vechiŭ ca lumea; tot némul omenescŭ pórtă de secolĭ întregĭ jalea tênĕruluĭ păstor Abel, ucisŭ cu mânie de crudul sĕŭ frate Cain; lacrima picată din ochĭul părinteluĭ omenireĭ, vaietul eşit din peptul mumeĭ nóstre obştescĭ, tóte generaţiunile pe rônd le aŭ vĕrsat şi în vecĭ inima omuluĭ, côt de multe mânghierĭ 'ĭ ar puté aduce religiunea, filosofia şi sciinţa, ea tot va plânge pe cel răpit vieţiĭ cu cruĭme, în florea anilor sĕĭ.

Un simţimênt atât de firescŭ, atât de generalŭ, atât de adûncŭ, a trebuitŭ negreşit să se manifesteze, chiar în timpiĭ primitivĭ, prin glasul melodiosŭ al poesieĭ. Tóte popórele aŭ plânsŭ cu plângerĭ modulate, pe junele ucisŭ la florea vêrsteĭ, şi în ţĕrile meridionale, unde sórele dogoritor al veriĭ arde şi mistuiesce regulat tótă încântătórea podóbă a natureĭ, unde vegetaţiunea zîmbitóre a primăvereĭ pere ofilită sub arşiţa steleĭ cânescĭ, a luĭ Siriu, aceste douĕ simţirĭ întristătóre, ce înfăţişéḑă minţeĭ o aşa intimă analogiă, s'aŭ îmbinat maĭ adesé, ca să dé nascere unor serbărĭ anuale, unor cântece de doliŭ, repeţite nencetat de popor. Dintr'asemené porniriĭ de spirit aŭ izvorît negreşit în Egypet, în Asia mică şi în vechia Eladă, sĕrbătorile şi cântecele ce se légă cu numirile de *Maneros*, *Bormos*, *Hylas*, *Linos*, *Adonis* şi altele, înfăţişând tóte, în diverse localităţĭ şi cu puţine deosebirĭ, acelaş caracter generalŭ. Acéstă ne o dovedesce Erodot când ḑice, vorbind despre Egypet [1]):

«Este (acolo) şi un cântic, un *Linos*, precum şi în Fenicia, în «Cipru şi în alte locurĭ; ânsĕ de pe popóre are şi cânticul numirea «sa; dar toţĭ se învoiesc ŭ a ḑice că este chiar jălirea pe care Elenĭĭ «o cântă sub numele de *Linos*. Iar printre multe lucrurĭ despre care «mĕ minunezŭ la Egypteni este şi de unde aŭ luat eĭ *Linul;* se «vede ânsĕ că în tot d'auna 'l aŭ cântat; *Linul* pe limba egypténa «se numesce *Maneros*. Egypteniĭ ḑicŭ că el ar fi fost un copil sin«gur-născut al celuĭ d'ântêiŭ rege al Egyptuluĭ, şi murind el fórĕ «vreme, l'ar fi sĕrbat Egypteniĭ prin asemené vaietărĭ, şi astfel acéstă «cântare ar fi fost cea d'ântêiŭ şi singură a lor.»

Décă apoĭ, întemeiaţĭ pe însemnarea istoriculuĭ elinŭ, vom căutà pe ţĕrmurile mărilor resăritene, urmele acesteĭ vechĭ credinţe şi ale acestuĭ cântic secular, printre nenumĕrate tradiţiunĭ de felul acesta, vom găsi la Mariandynĭ, naţiune de originĕ frygică [2]), vechĭ locuitorĭ aĭ Bithynieĭ, aşeḑaţĭ pe locul învecinat de Pontul-Euxin (Marea Négră), unde s'a clădit în urmă Prusia (astăḑĭ Brussa), vom găsi, ḑicem, la Mariandynĭ, tradiţiunea tênĕruluĭ *Bormos*, răpitŭ de Nimfele isvórelor, când mergea să scótă apă pentru secerătorĭ, şi pe carele în zadar îl căutaŭ locuitoriĭ făcênd sĕ rĕsune pădurile de strigătele lor de jale [3]). Aceste strigăte eraŭ aşa de respândite, în côt Eschyl le dă ca exemplu de vaietare, de cântic de doliŭ, când chorul sĕŭ de Perşĭ, plângênd căderea Asieĭ, sdrobită la Salamina, întêmpină cu aceste cuvinte, pe regele Xerxes ce se întorcea învins în patria sa [4]).

«Cu glas cobitor, cu gemete duióse, cu plângerile lăcrimătóre ale «cânticuluĭ de jale Mariandyn, voiŭ serbà a ta înturnare!»

Precum frygicul *Bormos*, asemenĭ şi Hylas Mysianul, iubitul luĭ Hercule, perĭ şi el jertfă al iubireĭ ce frumuseţea sa însufla Nimfelor de la isvóre, când se duse să aducă apă pentru Argonauţi şi locuitoriĭ din Chios, urmând pilda dată de Hercul, îl jăleaŭ, în cântece tradiţionale, alergênd, după dênsul prin pădurĭ [1]). Dar nu numaĭ aceştia, ci ancŏ şi frumosul Narcis, fĭĭul rîuluĭ Cefisul şi al nimfeĭ Liriope, a murit, plâns de Thespienĭ, înnecat în undele ce'ĭ rĕsfrângeaŭ faça [2]). E o superstiţiune vechiă aceia d'a crede că apa are în sine un farmec atragĕtorŭ ce pricinuesce mortea; chiar vechiĭ Indienĭ, în legile primitive ale luĭ Manŭ [3]), orânduiaŭ ca „un Brahman (adică un preot)... să nu'şĭ privéscă chipul „rĕsfrânt în apă. Aşa e regula stabilită.“ Urmând aceasĭ ideă, să avem voe a străbate într'o clipă secolĭ îndelungaţĭ prin carĭ acéstă superstiţiune s'a strecurat neatinsă şi să cercetăm óre nu este aceĭaşĭ, credinţa care domnesce în cântecul următorŭ, repetat de poporul românŭ [4]):

«Frunḑă verde alunică!
«Mircea sue pe potică,
«şi'ntîlnesce o fetică
«cu cofiţa într'o mână
«cu apă de la fontână:
— «Copiliţo, staĭ se béŭ.» —
— «Ba, baḑiţă, ba nu vréŭ,
«că mĕ tem de dragul meŭ.» —
— Nu te teme, fata mea,
«că dacă s'o mânià
«cu baltagul l'oiŭ lovi
«cu pământ l'oiŭ înveli.» —
— «Mergĭ în vale, la fontână,
«că'ĭ găsi o cofă plină
«scósă chiar cu mâna mea;
«descalică şi o bea;
«da'ţĭ fă cruce şi o suflă,
«să nu fiă vr'o *Nalucă*,
«să nu fiă descântată
«de baba cea blestemată.» —
«Mircea feteĭ mulţămĭa,
«la fontână se du ea,
«cofa plină o găsĭa;
«dar el cruce nu'şĭ făcea,
«pe d'asupra nu suflà
«ci la ea năvală da
«şi'nghiţea numaĭ odată
«şi símţea dorul de fată,
«şi'nghiţea de douĕ orĭ
«şi'l apuca recĭ fiorĭ;
«şi'nghiţea a treia óră
«şi cădea mort la izvóră;
«că'nghiţise o *Nalucă* .....
«În pustiĭ ducă-s'ar, ducă!»

Ce ar fi trebuit să facă Mircea ca să se feréscă de a înghiţi *Năluca*, de a cădé mort la izvóre? — „Să'şĭ facă cruce şi să sufle pe apă“, ḑice cântecul prefăcut după ideile creştine; dar maĭ întrébă pe ţĕranul român; el îţĭ va spune ancŏ, păgânul, că trebue *să'şĭ scuipe de treĭ orĭ în sînŭ*, ca să depărteze descântecul séŭ diochiul. Fă aceiaşĭ întrebare şi Cyclopuluĭ din Theocrit şi ascultă cum el îţĭ va respunde [5]):

«Eŭ n'am aşa obraz urît precum îmĭ spunŭ; maĭ deunaḑĭ m'am «zărit în mare, côcĭ era liniştită şi barba mea se arăta frumósă şi «singura mea pleopă asemenĭ mi se părea frumósă, şi albeţea dinţilor «meĭ strălucĭa maĭ mult decôt pétra din Paros. Atunci ca să nu mĕ «diochiŭ, de treĭ orĭ 'mĭ am scuĭpat în sînŭ.»

Astfel multe credinţe poporane se perpetuă pe nesimţite din secol în secol, din ţĕră în ţĕră; un fir misterios légă unele naţiunĭ şi unele epocĭ între dînsele. Într'adevĕrŭ e greŭ lucru, e chiar peste putinţă, a urmări acel lanç în tótă întinderea sa, côcĭ pe une locurĭ vremile se întunecă, urma'ĭ se face nesimţită; dar apoĭ el apare adesé înfederat maĭ departe şi astfel, în deosebite timpurĭ, sub deosebite preschimbărĭ, multe ideĭ, multe credinţe, multe creaţiunĭ ale imaginaţiuniĭ vechimeĭ se regăsescŭ în sînul naţiunilor moderne, ca un deposit strămoşescŭ.

Să urmăm dar şi noĭ, fórĕ d'a ne obosi, respândirea cânteculuĭ de jale al juneţeĭ învinse de mórte, printre popórele antice ale Europeĭ resăritene, côcĭ póte dóre acea ideă n'a perit cu totul din imaginaţiunea naţiunilor moderne şi maĭ ales din cercul de legende al poporuluĭ român.

La Elinĭ, *Linos* era cântecul poporan cel maĭ vechiŭ şi cel maĭ însemnat, în care se caracterisà maĭ cu sémă mortea nevinovată în florea junieĭ şi a cărĭĭ originĕ se îmbină cu un cult primitiv al natureĭ [6]); printr'însul era simbolisată,

1) Erodot, cart. II § 79.
2) *Strabone*, XII, 3. § 4.
3) *Hesychius : Βῶμος.* — Scholiastul luĭ Eschyl, la Perşĭ, v. 939.
4) *Eschyl*, Perşii v. 935 sq.

1) *Theocrit* Idilă XIII. — *Properţiŭ* ♣ 45. — *Petroniŭ* 83.
2) *Ernst vor Lasaulx*. Die Linosklage.
3) Legile luĭ *Manu*. IV, 38.
4) Balade culese de *V. Alecsandri*, vol. II, faça 98 : Năluca.
5) *Theocrit*, Idila VI, v. 34, sq.
6) *F. G Welcker*. Ueber den Linos.

www.dacoromanica.ro

sub forma unuĭ june mort fôrĕ de timp, întórcerea greleĭ vremĭ a ierneĭ [1]).

Omer [2]) ne arată cum, la culesul viilor, un tênĕr băiat stă în mijlocul lucrătorilor şi, pe o liră melodiósă, cântă cu glas dulce un *Linos* frumos. Într'adevĕr, *Linos* a fost de la început un cântic al ţĕranilor şi al lucrătorilor de pământ [3]). Negreşit că ceĭ d'ântêiŭ *aeḑĭ* (ἀοιδοὶ) séŭ cântăreţĭ aĭ Eladeĭ aŭ cântat asemenè poesiĭ de dor; dar nimenĭ nu ne a păstrat acele inspiraţiunĭ câmpene şi primitive; abié dacă găsim în Scholiastul luĭ Omer [4]), aceste cuvinte dintr'o epocă mult maĭ târḑiă:

«*Linul* e o cântare de jale ce se cântă cu glas slăbit; căcĭ astfel «plângeaŭ Musele pe Linos: O Line, tu escĭ onorat de toţĭ ḑeiĭ, côcĭ «ţie ţĭ'aŭ dat maĭântêiŭ-a cânta cu dulcéţă. Febus (Apollon) 'ţĭ a «pricinuit mortea şi Musele te plângŭ.»

Iată dar că aci numirea *Linos* nu se maĭ dă uneĭ simple cântărĭ, uneĭ lucrărĭ a închipuireĭ, ci devine chiar numele uneĭ fiinţe care a luat de la ḑeĭ darul de a cânta maĭ nainte de toţĭ, cu glas dulce, şi care pere jertfită de gelósa rivalitate a ḑeuluĭ Apollon. Esiod ne întărește într'acéstă ideă côcĭ el ne dă chiar şi genealogia luĭ Linos [5]):

«Urania născu pe Linos, fiŭ mult plăcut
«pe carele, côţĭ muritorĭ sûnt cântăreţĭ şi chitariştĭ,
«toţĭ îl plângŭ în ospeţe şi'n jocurĭ,
«şi la început şi la sfêrşit chiamă pe Linos.»

şi apoĭ într'alt loc [6]), el spune că aedul *Linos* era „*dedat cu sciinţa.*“

Cu acest chip acel june păstor, cântăreţ ḑeescŭ, cu pĕrul cununat cu florĭ şi cu achiŭ amar,

«Ut Linus hic illi divino carmine pastor,
«floribus atque apio crines ornatus amaro [7])....»

devine un semi-ḑeŭ séŭ un eroŭ al sciinţeĭ, pe care Eliniĭ îl cinstescŭ printre vechiĭ poeţĭ séŭ aeḑĭ legendarĭ aĭ Thracieĭ, ce aŭ introdus cultul luĭ Apolon şi al Muselor pe pólele munteluĭ Olymp. Împreună cu Orfeŭ, cu Museŭ, cu Eumolp, Linos ajunge şi el a fi unul dintre aceĭ creatorĭ închipuiţĭ aĭ poesieĭ elene, cariĭ pe terămul vecheĭ Pieriĭ Thesalice, pe cósta septentrională a Olympuluĭ, aşeḑară légănul culturеĭ grecescĭ [8]). Într'acele părţĭ pune în adevĕrŭ şi Esiod locul de nascere al Muselor [9]):

«Aĭdem să 'ncepem cu Musele, ce înveselescŭ prin imne
«măreţul suflet al părinteluĭ Joe, intru Olymp,
«povestind şi cele ce sûnt, şi cele ce vorŭ fi, şi cele ce aŭ fost,
«şi amestecând glasurile lor; necontenit le curge un viers
«plăcut din gură şi rîdŭ palatele părinteluĭ
«Joe sgomotosul, când glasul ḑeiţelor, dulce ca crinul,
«se respândesce printr'însele; rĕsună şi culmea Olympuluĭ noĭos,
«locaş al nemuritorilor . . . . . .
«. . . . . .
«Şi veselescŭ mareţul suflet al luĭ Joe, întru Olymp,
«Musele Olympiade, fiĭcele luĭ Joe ce pórtă pavéḑă neînvinsă,
«pe care le născù în Persia, Mnemosyna ce ngrijésce de colnicele Eleuthereĭ,
«împreunându-se cu părintele Joe fiĭul Timpuluĭ.»

Tot acolo sub pólele Olympuluĭ era şi fôntâna Libethra închinată Muselor şi în préjma'ĭ se năl̨ța o colónă funerară cu o urnă d'asupra, presupus mormênt al luĭ Orfeŭ, fiĭul şi scolarul Muselor [10]). Mormêntul luĭ Linos, şi el fiiŭ al Muselor, se puté vedea în Theba [11]), unde negreşit tradiţiunea luĭ, împreună cu serbarea sa prin cântece de jalé, se strămutase de o dată cu cultul Muselor şi cu tóte legendele cele din Pieria Thesalică, pe care le adusese pe plaiurile Eliconuluĭ şi în lunca Beoţieĭ, coloniile thracice ale Myneilor [1]).

Maĭ vrednică încŏ de însemnat este sĕrbarea numită Ἀρνῆις (a mĭeilor) ce se făcea în tóte verile, în oraşul Argos, şi în care, prin văietărĭ şi plânsurĭ, muĭerile şi fetele jăléŭ pĕ junele păstor *Linos*, fiĭul luĭ Apolon şi al nimfeĭ Psamate, sfîşiat de cânĭ. Drept aceia, în ḑilele consacrate acesteĭ serbărĭ, se înjunghiaŭ numeróse jertfe de cânĭ şi de mieĭ, spre a alinà jalea, cu resbunărĭ plăcute şi cu odóre priincióse semi-ḑeuluĭ ucis [2]). Iată dar că ne am apropiét iaraşĭ de vechia religiune a natureĭ, în care arşiţa lunilor de véră, când cânĭĭ turbézĕ şi sfîşie, precum arde şi sórole, era simbolisată printr'un câne pustietor.

Nu putem ânsĕ părăsi acéstă vechiă tradiţiune religiósă fôrĕ de a face vorba şi despre vestita serbare (Ἀδωνιαζμὸς), precum şi despre mult repetata cântare ale luĭ *Adonis*, şi maĭ ales să nu uităm că poetesa lesbiana Sapfo a cântat pe *Adonis* împreună cu *Oetolinos* séŭ *Linos cel de jale* [3]), şi că într'astfel identitatea acestor doué legende nu maĭ remâne tăgăduită. Numele luĭ Adonis ne repórtă îndată mintea côtre cultul Fenicilor, în limba cărora *Adon* şi *Adonai* vré se ḑică *Domn, Stĕpân* [4]); póte că şi fabula maĭ târḑiă ce se repetă prin Byblos, prin Alexandria şi la urmă şi'n Athena, n'a perdut cu totul acest caracter fisic, côcĭ ea ne spune cum că Adonis a fost un frumos şi tênĕr păstor, de care ḑeiţa chiar a frumuseţeĭ, Vinerea, se înamorase şi pe care un mistreţ îl ucise la vênătóre în pădurĭ. Ḑeiţa îl căută, alergând pretutindenĭ desperată, şi'l plânse cu lacrimĭ nesfîrşite, iar poeţiĭ repetară pe miĭ de tonurĭ văietările sale [5]). Cu tóte acestea, junele Adonis fu silit să se scobóre în Iad, unde însuflă o nouă patimă stĕpâneĭ Tartaruluĭ, Persefoneĭ. Lupta se declară atuncĭ între amendouĕ ḑeiţele şi, spre a le împăca, tribunalul ḑeiescŭ hotărî ca Adonis să petrécă o parte a anuluĭ pre pământ, în desmierdările Vinereĭ, iar cea-l-altă sub aspra ocrotire a negreĭ Ḑeiţe. Tótă acéstă fabulă, în care e învederat personificată natura cu preschimbările sale, dete nascere uneĭ înduoite sĕrbărĭ, din care o parte, tristă şi duiósă, purtă numele de „ἡ Ἀφανισμός“ adică *Perirea* şi se vestea prin cânturile jalnice ale fluierilor *Gingreene* (γιγγροινοὶ αὐλοί); iar cea-l-altă, veselă şi sgomotósă „ἡ Εὕρεσις“ adecă *Aflarea*, sĕrbă întórcerea ḑeuluĭ pre pământ:

«Fiă-ne întru ajutor acum, iubite Adonis, şi la anul să ne fiĭ priincios,
«côcĭ şi acum aĭ venit, Adonis, şi când te veĭ maĭ întórce, tot prieten să ne viĭ [6])?

Acéstă sĕrbare, respândită preste tóte ţermurile unde se lăsară maĭ târḑiŭ Eleniĭ, aste cea din urmă faţă sub care ni se vedesce, în religiunea anticuităţiĭ, acea vechiă tradiţiune a morţiĭ premature a unuĭ june nevinovat, pe care tradiţiune am veḑut'o rĕsărind sub pólele Olympuluĭ dintr'o simplă cântare tânguiósă, şi care, reslăţită, desvoltată, împrăştiată, prefacută de pe ţĕrĭ şi de pe vremurĭ, a ajuns a se întrupa în cultul asiatic al sórelui şi a fi cântată de poeţiĭ măiestreţĭ aĭ scóleĭ Alexandrine. Dar pe când legenda lua o formă statornică şi consânţită, trecênd chiar în cultul regulat al popórelor, termenul care, la Eleni, însemnà acea cântare primitivă, ḑicerea Λίνος, Οἰτολίνος, rĕmase în limba lor, ca o învocaţiune de jale, ca o expresiune prin care se dĕstăĭnuĭaŭ cele maĭ adûncĭ dureri ale sufletuluĭ.

«Spune *vaĭ line! vaĭ line!* . . . . .»

1) *Alfred Maury.* Histoire des religions de la Grèce ancienne, t. I, p. 242.
2) *Omer,* Iliada XVIII, v. 567.
3) *Iuliu Polluce.*
4) *Omer,* Iliada, XVIII, v. 570.
5) *Esiod,* în fragmente.
6) *Clementie din Alexandria,* în Stromate I.
7) *Virgiliu,* Ecol. VI, v. 73.
8) *Alf. Maury.* op. cit. — *K. Ot. Müller,* Istor. liter. Elene t. I.
9) *Esiod,* Teogonia v. 36.
10) *Preller,* Griechische Mythologie I, p. 279. — *Pausanias,* IX, 20, § 3. — *Poqueville,* Voy. en Grèce, III, p. 90.
11) *Pausanias,* IX, 29, § 3.

1) *K. Ot. Müller,* Orchomenos.
2) *Wecker, Preller.* op. cit. — *Pausanias,* II, 19, § 1.
3) *Pausanias,* IX, 29, § 8.
4) *Movers,* Die Phenicier.
5) *Teocrit, Bion* şi alţiĭ.
6) *Teocrit.* Idila XV.

www.dacoromanica.ro

strigă în mai multe rônduri chorul din Agamemnon luĭ Eschyl [1]), văietându-se asupra tristeĭ ursite a unuĭ aşa mare împĕrat; şi 'ntr'alt loc [2]), iar chorul, descriind trudnica sórtă ce aştéptă pe biéta mumă a luĭ Aiax dupĕ deşanţata sinucidere a acestuĭ eróu, începe a ţice:

«Muma luĭ, care l'a hrănit, împovărată acum de ţile multe şi «de cărunţe bĕtrâneţĭ, când va audi acéstă rătăcire nebunéscă, ea «nu va rĕspândi, nenorocita, cântări triste ca ale privighĕtorii, ci «cu cântări ascuţite îl va jăli, strigând: *vaĭ line! vaĭ line!* şi «isbindu-se tare cu mânele de pept, îşĭ va rupe pletele cele albe!»

Tot astfel şi nenorocita Antigonă, în Fenicele luĭ Euripid, aruncându-şĭ vederea asupra rĕstriştelor caseĭ luĭ Edip, strigă cu glasul înecat de lacrimĭ: [3])

«Nenorocită (maĭcă), veţĭ cum te jălescu! ce pasĕre óre, stând «pe un stejar séu pe ramurile cele maĭ înalte ale unuĭ brad, va «versa împreună cu mine plângerĭ asupra maĭceĭ mele? cu astfel «de văietărĭ, eŭ strigŭ: *vaĭ line!* côcĭ de acum înainte, în viéţă'mĭ «singuratică, vremea mi se va petrece rĕspândind lacrimĭ!»

Într'acéstă strofă, cuvintele prin care se exprimă durerea în limba Elenilor, sûnt grămădite cu măiestréţa emfasă demnă de Euripid; printre dînsele maĭ cu sémă să deosebim ţicerea ἐλελίζω şi, alăturându'o cu exclamaţiunea: *Aĭ λινον*, să ne fiă iertat, în urma criticuluĭ german Welcker, [4]) a ne lăsà în voia unor asemuirĭ, póte cu totul întêmplătóre, spre a recunóşte că litera L, la deosebite popóre şi însoţită de felurite vocale, are în sine darul de a exprime simţirĭ de jale şi de durere, de veseliă şi de isbândă. Spunŭ că femeile egyptene strigaŭ *lulululu* când se văietaŭ şi *lililili* când se veseliaŭ. Лелекамъ ţicŭ Slaviĭ de la Dunăre *a se jăli* şi Леле séŭ Ладо sûnt exclamaţiunĭ de 'ntristare în cânticile Sêrbescĭ. Şi Bascii séŭ Cantabriĭ, acea populaţiune antică rĕmasă în sînul Pireneilor, ca un fosil între douĕ tĕrâmurĭ viĭ, Francia şi Spania, şi dînşiĭ aŭ un cântic păstrat din timpiĭ rĕsbóielor cu Romaniĭ, în capul căruia eĭ plângŭ, cu aceste cuvinte mereŭ repetate, pe un june *Lelo*, mort prin trădare: [5])

«Lelo! il Lelo! «Lelo! mort (e) Lelo!
«Lelo! il Lelo! «Lelo! mort (e) Lelo!
«Leloa. Zarac «Pe Lelo, Zarac
«Il Leloa!» «a omorît pe Lelo!»

Apoĭ şi Eleniĭ 'şĭ aŭ avut exclamaţiunile lor de bucuriă şi de jale! Strigătul ἀλαλὰ rĕsună pe câmpurile de isbêndă şi văietările: αἴλινε, ὄλολυ séŭ ἐλελεῦ! ûmpléŭ inimele de întristare:

«Eleleu, eleleu! în sînu'mĭ s'aprinde o turbare şi furiĭ ce'mĭ «muncescŭ minţile . . .»

strigă Io fumegândă şi turbată de grózà, în Prometeul lânţuit al luĭ Eschyl, şi în vecĭ acéstă strigare, prin conglăsuirea chiar a sunetelor, ne a repurtat mintea la strigătul de dor al Românilor: *Aoleŭ* şi *Olioleo* séŭ şi maĭ mult *Aleleŭ* şi *Eleleŭ*, precum se pronunţă din colo de Milcov.

«*Aleleŭ!* fecĭor de lele,
«côcĭ răpişĭ ţilele mele!..»

ţice „*Toma Alimoş, Boer din ţéra de jos;*“ şi „*Stoian Şoimul, popă vechiŭ cu potcapŭl pe urechĭ,*“ ţice Vidreĭ, drageĭ sale:

«*Ololĭo,* mêndruţa mea,
«de când, dragă, te-am luat,
«nicĭ un cântec n'aĭ cântat.
«Cântă'mĭ mêndro, cântecul
«să'mĭ maĭ drégă sufletul!»

1) *Eschil,* Agamemnon, v. 120.
2) *Sofoclu.* Aiax. v. 621.
3) *Euripid,* Fenicele, v. 1519.
4) Op. cit.
5) *Eschyl.* Prometeu lânţuit. v. 877.

II.

Încŏ odată ĭerte-ni-se acéstă digresiune, ce nu este ânsĕ fără de óre-care însemnătate încât să atingе de analogia exclamărilor, la deosebite popóre. Negreşit că trebue să fiă óreş-ce asemuire, óreş-ce acord în sunetele ce esŭ din peptul omuluĭ mişcat de acelĕşĭ impresiunĭ, chiar sub deosebite clime şi în epoce diferite. Întinzêud apoĭ cercul analogiilor la ideile şi la simţirile ce încérca sufletul precum şi la creaţiunile geniuluĭ omenesc, e învederat că şi întipăririle cele maĭ adûncĭ, tradiţiunile cele maĭ temeĭnice, cânturile cele maĭ rĕspândite, aŭ trebuit să se ivéscă pretutindenĭ sub forme asemuite séŭ să se transmită de la un popor la altul cu acelĕş caractere generale. Pe aceste temeĭurĭ şi în urma amĕrunteĭ analise ce am consacrat legendeĭ şi cântuluĭ poporan numit la Elenĭ, *Linos*, să aruncăm acum ochiĭ asupra unuĭ cântic culeş în poporul nostru şi să citim cu tótă luarea-a-minte ce merită, frumósa balada intitulată *Mieóra:*

«Pe-un picĭor de plaiŭ,
«pe o gură de raiŭ
«écă vinŭ în cale,
«se coborŭ la vale
«treĭ turme de mieĭ
«cu treĭ cĭobăneĭ;
«unu'ĭ Moldovan
«unu'ĭ Ungurén
«şi unu'ĭ Vrâncén;
«iar cel Ungurén
«şi cu cel Vrâncén
«mâre se vorbiră
«şi se svătuiră
«pe l'apus de sóre
«ca să 'mi 'l omóre
«pe cel Moldovan
«că'ĭ maĭ ortoman!
«ş'are oĭ maĭ multe
«multe şi cornute,
«şi caĭ învĕţaţĭ
«şi câniĭ maĭ bărbaţĭ!..
«Ér cea nĭoriţă
«cu lâna plăviţă
«de treĭ ţile 'n cóce
«gura nu'ĭ maĭ tace,
«érba nu'ĭ maĭ place.
«— «Nĭoriţă laĭe
«laĭe, bulucaie!
«de treĭ ţile 'n cóce
«gura nu'ţĭ maĭ tace.
«Orĭ érba nu'ţĭ place?
«Orĭ eştĭ bolnăvióră,
«Nĭoriţa, nĭóra?» —
«— «Drăguţule bace!
«Dă'ţĭ oile 'n cóce,
«la negru zăvoiŭ,
«că'ĭ érba de noĭ
«şi umbra de voĭ.
«Stĕpâne, stĕpâne!
«Îţĭ chiamă ş'un câne,
«cel maĭ voĭnicesc,
«cel maĭ bărbătesc,
«că l'apus de sóre
«aŭ să mi-te-omóre
«bacĭul Ungurén
«şi cu cel Vrâncén! —
«— «Oiţă Bêrsană»
«de eştĭ năsdrăvană
«şi d'a fi să mor
«în câmp de mohor,
«să spuĭ luĭ Vrâncén
«şi luĭ Ungurén
«ca să mĕ îngrópe
«aicea p'aprópe,
«în strunga de oĭ,
«să fiŭ tot cu voĭ!
«din dosul stânĭ,
«să'mĭ auzŭ câniĭ!...
«Astea să le spuĭ;
«ér la cap să'mĭ puĭ
«fluieraş de fag,
«(mult ţice cu drag!)
«fluieraş de os,
«(mult ţice duios!)
«fluieraş de soc
«(mult ţice cu foc!)
«Vêntul că 'mĭ a bate
«prin ele a străbate,
«ş'oile s'or strînge
«pe mine m'or plânge
«cu lăcrimĭ de sânge!
«Ér tu de omor
«să nu le spuĭ lor;
«să le spuĭ curat
«că m'am însurat
«c'o mêndră crăiasă,
«a lumiĭ mirésă!....
«că la nunta mea
«a căzut o stea!...
«sórele şi luna
«'mĭ aŭ ţinut cununa;
«braţĭ şi păltinaşĭ
«ĭ'am avut nuntaşĭ;
«preoţĭ munţiĭ marĭ,
«passerĭ lăutarĭ,
«păssĕrele miĭ
«şi ştele făcliĭ!...
«Ér de'ĭ întêlni
«şi mi'ĭ întêlni
«maĭcuţa bĕtrână
«cu brîul de lână,
«din ochĭ lăcrimând
«pe câmpĭ alergând,
«pe toţĭ întrebând
«şi la toţĭ ţicênd:
«— «Cine-aŭ cunoscut,
«cine 'mĭ aŭ veţut
«mêndru cĭobănel

www.dacoromanica.ro

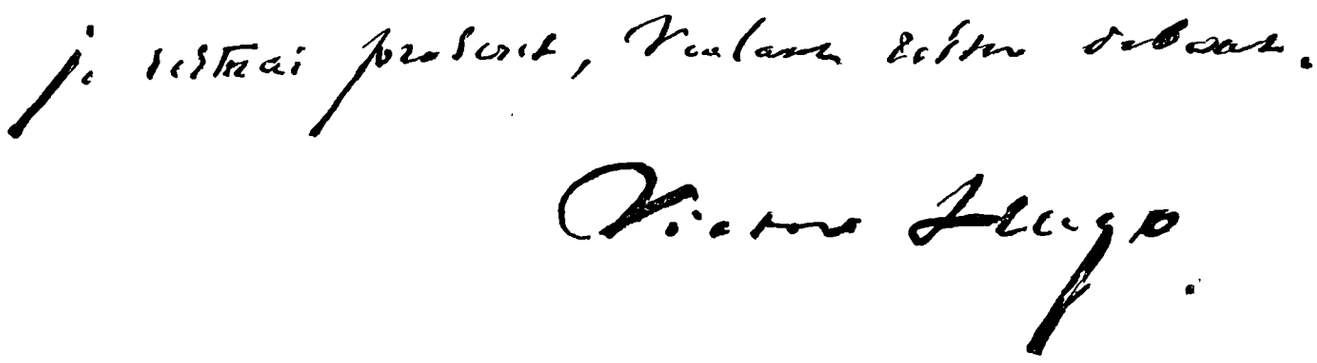

www.dacoromanica.ro

Demetrie Cozacovicĭ

(Vedĭ biografia luĭ).

www.dacoromanica.ro

«tras printr'un inel? «c'o fată de craiŭ,
«Feţişóra luĭ, «pe o gură de raiŭ!
«spuma lapteluĭ! «Ér la cea măĭcuţă
«Mustăcĭóra luĭ, «să nu'ĭ spuĭ drăguţă
«spicul grâuluĭ! «că la nunta mea
«Perişorul luĭ, «a căđut o stea,
«pana corbuluĭ! «c'am avut nuntaşĭ,
«Ochişoriĭ luĭ «brađĭ şi păltinaşĭ,
«mura câmpuluĭ! «preoţĭ munţiĭ marĭ,
«Tu nĭoriţa mea «passerĭ lăutarĭ,
«să te'nduri de ea «păssĕrele miĭ
«şi să'ĭ spuĭ curat «şi stele făcliĭ!
«că m'am însurat «. . . . . »

Să despuiem acum, prin puterea închipuireĭ, acéstă elegică şi graţióză baladă, de tot coprinsul eĭ local şi curat atingĕtor de ţĕrile Românescĭ, să lepădăm dintr'însa puţinul amestec cu ideĭ crestinescĭ şi moderne ce se zărescŭ pe icĭ şi colé, şi nu vom puté tăgădui că Nieóra este isvorită şi dînsa din aceĭaş pornire de spirit ca tóte cântecele antice ce jaleaŭ pe un tĕnĕr pastor ucis fórĕ vreme, în florea juneţeĭ; dar ânsĕ făcênd parte asemuireĭ, nu trebue să nesocotim şi unele diferinţe însemnate. Întru adevĕr décă simţimêntul şi idea sûnt aceleaşĭ în duĭosul cânt al *Linuluĭ* antic şi în pastorala întristătóre a Românilor, înţelesul gene.al ânsĕ al legendeĭ, de la una pênĕ la alta s'a preschimbat; caracterul religios ce da anticuitatea acesteĭ tradiţiunĭ, acel cult al natureĭ fisice, ascuns sub o poetică legendă, aŭ perit cu totul în amintireá modernă, descolorate, răsipite şi nimicite prin ideile maĭ nalte şi maĭ morale ale religiuneĭ creştinescĭ. Acéstă a fost sórta tutulor credinţelor religióse ale păgânilor, care s'aŭ păstrat în sînul popórelor din timpiĭ nouĭ: séŭ că Ďeităţile lor protectóre aŭ căđut sub urgia creştinilor şi *Demoniĭ* (*δαίμωνοι*) şi *Idoliĭ* (*εἴδωλα*) lor, odinióră pliniĭ de darurĭ şi de virtuţĭ, aŭ devenit spirite duşmane şi infernale; séŭ că tradiţiunile şi practicele lor religióse, despodobite de înţelesul lor sacramental, aŭ rĕmas în popor ca nisce simple legende şi obiceĭe casnice şi câmpenescĭ. De aceia şi în cântecul nostru, nicĭ *Ďeul* gelos al lumineĭ şi al poesieĭ, nicĭ *cânii* séŭ *mistreţiĭ* turbaţĭ de arşiţa caniculeĭ, nu maĭ pricinuescŭ mórtea păstoruluĭ, ci alţĭ duoĭ semenĭ aĭ sĕĭ, alţĭ duoĭ păstorĭ ca dênsul, vorbind numaĭ póte limbĭ străine luĭ. Astfel idea de patriă încolţesce pe tulpina secată a religiuneĭ; astfel caracterele accesoriĭ ale uneĭ legende se preschimbă dupĕ locurĭ şi timpĭ, lăsând abié urmă de existenţa lor.

Ideile ânsĕ de capeteniă, acelea ce staŭ în vecĭ faţă minţiĭ omuluĭ, acelea pe care nicĭ o lege nu le póte tăgădui, acelea se păstrézĕ maĭ cu sânteniă, côcĭ mintea poporuluĭ maĭ cu greŭ cutézĕ a le preschimba. Astfel modul de a privi mortea ce 'l vedem desvoltat în *Nieóra*, adecă acea nuntă mystică cu „*o mêndră crăĭasă, a lumiĭ mirésă*“ cu „*o fată de craiŭ, pe o gură de raiŭ*“, acea sĕrbare măréţă la care tótă natura şi „sórele şi luna, şi braďĭ şi păltinaşĭ, şi pa„serile şi stelele“ sunt tóte părtaşe, nu sûnt ele óre o amintire învederată a cultuluĭ primitiv al natureĭ? Acea „mêndră crăĭasă a lumeĭ mirésă“, nu esta ea óre ďeiţa Iadului, Persefona, mêndra mirésa a luĭ Adonis? Chiar acea idea despre mórte, aşa senină, aşa lipsită de dureri, aşa trupéscă chiar, nu este óre însăşĭ idea ce'şĭ plăsmuise anticuitatea despre morte? — Ceĭ vechĭ nu'şĭ aŭ putut închipui nicĭ odată desĕvêrşita despărţire a sufletuluĭ de trup dupĕ încetarea acesteĭ vieţĭ lumescĭ; pentru dînşiĭ câmpiile Elisee şi adûncimile Tartaruluĭ eraŭ locuite de umbre purtând formele lor pământescĭ; mortea, la dînşiĭ, nu scia încŏ bine să despóie sufletul de lanţurile trupescĭ, sĕ'l avênte limpede şi liber, în regiunĭ nevĕďute, lăsând pe pământ numaĭ un gróznic şi fioros schelet de óse. Perirea atomuluĭ material al omuluĭ nu se înfăţişa lor sub acéstă icónă spăimêntătóre, în vecĭ presentă imaginaţiuniĭ moderne, ci sub acea maĭ blândă a unuĭ june geniŭ aripat stingênd de pământ o făclie şi purtând séŭ o urnă funerară, păstrătóre de cenuşĭ, séŭ un fluture, emblemă a metamorfoseĭ, séŭ o cunună de siminoc, flóre a nemurireĭ [1]).

Porniţĭ pe întinsul câmp al acestor asemuirĭ, maĭ mult de cugetărĭ de côt de cuvinte, óre nu vom auďi resunând, prin acele „*fluerașe de fag, ce mult ďicŭ cu drag, prin cele „de soc, ce mult ďicŭ cu foc, prin cele de os, ce mult ďicŭ „duios*“, chiar tristele fluere *Gingreene*, care cântaŭ cu viers înfocat, plin de dor şi de jale *Perirea* (*ὁ Ἀφανισμὸς*) nenorocituluĭ ďeŭ Adonis?

Când apoĭ ciobănelul Moldovan cere ca să'l îngrópe pe aprópe, „*din dosul stâneĭ să'şĭ auďă cânii*“, nu vom crede óre că aceĭ lătrătorĭ sûnt chiar:

„*Dragiĭ (sĕĭ) cânĭ (ce) urlă împrejurul tênĕruluĭ (Ado„nis)*“ [2]) şi iar acea venerabilă „*măĭcuţă bĕlrână, cu brîul „de lână, din ochĭ lăcrimând, pe câmpĭ alergând, pe toţĭ „întrebând,*“ nu a luat ea óre locul amanteĭ desperate, al aceleĭ Vinere păgâne care:

«cu pĕrul desfăcut, rătăcesce prin păduri
«jalnică, despletită, desculţă şi spiniĭ
«o rănescŭ când umblă şi se umplu cu sânge ďeescŭ;
«iar de strigătele eĭ ascuţite lungile văĭ resunŭ,
«când cere pe Assyricul eĭ soçŭ, când chiamă pe junele'ĭ îubit.» [3])

Mulţĭ ar puté să ne conteste tăria acestor asemuirĭ de amĕrunte, dar nimenĭ, credem, dupĕ côte am spus, nu va tăgădui că o ideă identică domnesce în cântul vechiŭ al *Linuluĭ* şi în balada nóstră *Nieóra*. Întemeiaţĭ pe acéstă credinţă, voim acum să ne cercăm a descurca iţele istorice prin care s'a cutreierat acéstă legendă, ca să trécă din imaginaţiunea vechilor câmpenĭ elenĭ, pênĕ în gura poporuluĭ nostru, şi astfel póte vom ajunge a bănui şi *ţéra* şi *epoca* în carele cântul elenicŭ 'şĭ a făcut loc în limba română.

Doveďĭ pentru aceste sfêrşite trebue să găsim chiar în textul baladeĭ române. Într'adevĕr, daca îl vom analisa cu deamĕruntul, vom găsi într'însul o bogată adunare de ďicerĭ românescĭ, curat derivate din limba latină; apoĭ côţĭ-va termenĭ usualĭ (vreo ďece-douĕ-ďecĭ) împrumuturĭ din dialectele slavóne şi magyare şi însfêrşit un pré mic numer de cuvinte, a căror origină e înduoĭósă şi al căror înţeles e necunoscut în dialectele Românilor Ďunărenĭ. Acele cuvinte se aflu în versurile:

«Nioriţa *laie*
«*laie, bulucaie*»
şi
«că'ĭ maĭ *ortoman.*»

Laiŭ, laie e un adiectiv necunoscut în limbele nóstre din Ţéra Românéscă, din Moldova şi din Ardél. Noĭ ďicem într'adevĕr: *Çigan de laie* şi Lesiconul Românesc-Latinesc din Buda, [4]) traduce vorba *Lae* prin *Caterva* şi o derivă din grecésca *ἴλη*. — Fiă-ne ĭertat a vedé aci o greşélă, maĭ cu sémă când aflăm că Românĭĭ din Macedonia, ce vorbescŭ un dialect oreş côt diferit de al nostru, ďicŭ: *laiŭ* şi *laie*, în loc de *negru* şi *négră*. Aşa dar *Çiganĭĭ de laie*, ar fi *Çiganĭĭ ceĭ maĭ negrĭĭ*, precum şi sunt, şi *Nĭoriţa laie* este *Nĭoriţa négră*.

Bulucaiŭ, bulucaie n'are nicĭ el o întrebuinţare desluşită. Vedem adesé în cronicarĭ maĭ ales în ceĭ Moldovenĭ ďicerile *buluc* şi a *bulucire*, [5]) şi scim că aceste ďicerĭ

1) *Lessing.* Wie die alten den Tod gebildet,
2 şi 3) *Bion.* Epitaphium Adonidis.
4) La pagina 341.
5) Miron Costin etc.

www.dacoromanica.ro

luate din limba turcéscă însemnéză: *grămadă, a grămădi.* — *Nĭoriță bulucaie* póte dar fi pentru ceĭ ce făcură maĭ întinse împrumutărĭ de la Turcĭ: „o nĭoriță înfățișând o „mare grămadă“ adică „o nĭoriță lânósă“ séŭ „grăsuliă.“

Ortoman, fără de a avé în limba română un înțeles precis, se derivĕ âncô de sineșĭ din ḑicerea elinéscă: ὀρθός, *drept* și din cea latină: *manus, mână;* ceĭa ce 'ĭ ar compune înțelesul; *drept la mână* și cine e ârept la mână e onest, e măiestru, e tare, are „oĭ maĭ multe, „multe și cornute și caĭ învĕțațĭ și câni maĭ barbațĭ“ și trebue duoĭ „să vorbéscă, să se sfătuiéscă ca să mi'l „omóre.“ Am puté âncă împrumuta înțelesul cuvêntuluĭ elinesc: ὀρθόμαντις spre a explica ḑicerea *ortoman*, prin *drept ghicitor*, *drept prevestitor* și cunoscĕtor al sciinței întregĭ, precum e Τηρεσιός ὀρθόμαντις. [1]) În or ce chip origina acestuĭ cuvênt ne apropiă de Elada. Tot asemené și cele-l-alte douĕ ḑicerĭ: *laie* și *bulucaie* ne strămută peste Dunăre, în sînul fraților nostrĭĭ din Thesalia și Macedonia.

Dar nu numaĭ aceste cuvinte, ci âncŏ și idea predomnitóre a legendeĭ din *Nĭeóra*, ne a mutat cu gêndul pe acel tĕrămŭ clasic al poesieĭ Elene, pe pólele septentrionale ale Olympuluĭ, pe lunca Pierieĭ, ce sûnt astădĭ locuite de Românĭ. Să maĭ adăogem că și caracterul cu totul păstorescŭ al baladeĭ că și descrierea aceleĭ mărețe naturĭ muntenescĭ, pare că ne tragŭ de sine printre Ciobanĭĭ *(Çobanĭ)* Românĭ din Thesalia și pe plaĭurile încântătóre ale Olympuluĭ și ale Pinduluĭ.

Să cercetăm dar cum aŭ ajunsŭ, cum aŭ trăitŭ și cum trăescŭ âncŏ adĭ Româniĭ prin acele locurĭ depărtate de patria lor centrală; prin ce mijlóce și în ce timpĭ aŭ comunicat eĭ cu frațiĭ lor de peste Dunăre, și astfel póte vom ajunge a crede că tradițiunĭ și obiceĭurĭ maĭ multe s'aŭ strecuratŭ din sînul anticeĭ Elade pe tĕrămul maĭ noŭ al Românieĭ și că printre dînsele aŭ putut fi și legenda luĭ *Linos*, strămutată în balada *Nĭeóreț.*

Maĭ nainte ânsĕ de a ne atinge de doveḑile istorice, să hotărîm un punct însemnat de critică care ne va sluji în tot cursul cercetărilor nóstre asupra cânturilor poporane și fără de care, credem c'ar fi peste putință a stabili vre un fapt cel puțin probabil într'aceste libere și schimbătóre creațiunĭ ale închipuireĭ poporane.

Iată despre ce e vorba:

Ca să se pótă determina cu óreșĭ care precisiune epoca și localitatea în care a început a se cântá de côtre o națiune cânticele ce nu pórtă în sine o însemnare exactă despre timpul și scena în care evenimentele cântate s'aŭ petrecutŭ, critica, în lipsa de doveḑĭ venite din afóră, nu póte pune temeiŭ decôt numaĭ pe unele indicațiunĭ, fiă côt de rare, provenite din textul chiar al acelor cântece. Astfel când într'un cântic dăm peste cuvinte vechĭ și locale care nu potŭ fi intrat în cânticŭ decôt la *cutare* epocă departată și în *cutare* parte din țéră, atuncĭ, fiă măcar acele ḑicerĭ caracteristice cufundate în miĭ de altele maĭ nouĭ, fiă ele alăturate cu miĭ de însemnărĭ de localităț diferite, pentru noĭ ḑicerile cele maĭ vechĭ aŭ în sine maĭ multă valóre doveditóre; ele singure ne daŭ epoca și localitatea în care s'a compus maĭ întêiŭ cânticul; côcĭ într'adevĕr, cum am maĭ spus, cânticul alérgă din țéră în țéră, din secol în secol și nu e de mirare ca fiă care cântăreț iscusit să cate a 'și'l însuși, a'l localisa, introducênd în sînu'ĭ inovațiunĭ; iar acele inovațiunĭ, ca să înfățișeḑe un interes maĭ viŭ, un înțeles chiar maĭ pipăitŭ nouilor ascultătorĭ, vor fi negreșit ideĭ maĭ próspete séŭ cuvinte nouĭ întrebuințate în țéra și în vremea lor, iar nu florĭ vestejite culese pe câmpiĭ trecutuluĭ. Poporul, trebue să mărturisim, are în general fórte puțin patima anticuităților străine; el pastréză datine și obiecte ce'ĭ aŭ rĕmas luĭ din vechime, dar nu cată a aduna și de pe la alțiĭ; ce e al luĭ, bun rĕmas de la părinți, îl ține cu respect, dar vechitura străină o lépădă și o despreçuiește. Așa dar, bizuiți pe aceste cuvinte și spre a ne mărgini în cercul cânticelor poporane, pentru noĭ ḑicerile vechĭ și locale dintr'un cântic, vorŭ fi, în lipsa altor probe maĭ explicite, marca prin care vom determina, precôt se va puté, la ce *epocă* și pe ce *terămŭ* aŭ născut deosebitele inspirațiunĭ poetice ale poporuluĭ românŭ,

Când dar în balada *Nieóreț* găsim alăturate cu nisce ḑicerĭ provenite de la Româniĭ din Thesalia *(laie, bulucaie, ortoman)*, îmbinate cu nisce ideĭ ce ne pórtă mintea spre țéra ocupată de dînșiĭ *(păstorul Linos pe Olymp, mortea séŭ nunta luĭ Adonis la Elenĭ)*, când găsim, ḑicem, într'însa numirĭ locale, precum *Moldovan*, om de pe malul Moldoveĭ, *Ungurean*, adică românŭ de peste Carpațĭ séŭ Ungur, *Vrancean*, locuitor din munțiĭ Vrânceĭ din ținutul Putniĭ, *oiță bêrsana* adică din țéra Berseĭ de lângă Brașov și altele de felul acestora, însemnând localităț și populațiunĭ din Dacia, noĭ nu ne înduoim de a spune că aceste cuvinte sûnt adaose maĭ nouĭ, că ele sûnt localisărĭ introduse în baladă, după ce cântecul eșit din plaiurile poeticuluĭ Olymp, cu dialectul original al Românilor Thesalicĭ, s'a respândit printre Româniĭ de la Dunăre și de la Carpațĭ, și s'a strămutat pe dialectul acestora, rĕmâindu'ĭ din vechia sa redacțiune, numeróse ḑicerĭ ce sûnt comune âmbelor idiome, și numaĭ fórte puține cuvinte originale thesalice, care aŭ ajuns a se repeta, fără de a fi înțelese, de popórele țĕrilor Dunării.

Dar când? la ce vreme óre a putut să se facă acéstă strămutare a cânticuluĭ dintr'o țéră într'altă, din Thesalia în Dacia, côcĭ noĭ astădĭ, într'o epocă de regenerațiune a națiuneĭ Române abiĕ scim că există aceĭ fraț cu totul înstrăinați de noĭ? Când a fost césul acela vrednic de dor și de laudă de ne am întins cu toțiĭ mâna peste Balcanĭ și am trăit traiŭ frățescŭ împreună?

III.

Să dăm un minut ascultare istoricilor și maĭ ales Cronicarilor Byzantinĭ. Demnul de laudă Petru Maior a desbătut cu multă sagacitate, în *„Istoria* sa *pentru începutul Românilor“*, trecerea Romanilor celor din Dacia înapoĭ peste Dunăre și cotropirea țĕreĭ lor de côtre giutele străine. Fără de a intra în controversele subiectuluĭ, este un fapt netăgăduit că coloniile Romane, fiă Ulpiane, Aureliane séŭ altele, aŭ stat în ceĭ d'âncĕĭ secolĭ aĭ creștinătățiĭ respândite pe amêndouĕ țĕrmurĭ ale Dunării, atôt în Dacia côt și în Mœsia, Thracia și chiar în nordul Greciei și că aŭ împărtășit maĭ adesé atôt mărimile côt și smăcinările imperiuluĭ. La anul 292 un simplu păstor de vite din satul *Romulianum în Dacia rîuréna* (Dacia ripensis) om frumos, voinic și norocos oștén, se urcă pe tronul Cesarilor din Roma și păstréză, pe lângă numele impĕrătescŭ de *Galeriŭ*, pe acele de *Armentarius* adică *Păstorul* [1]); cu vre o douĕ sute cinci-ḑecĭ anĭ maĭ în urmă (527—565), pe scaunul Constantinopoleĭ domnesce cu tărie vestitul împĕrat și legĭuitorŭ *Justinian*, care se mêndresce cu *Dacia mediterana*, numind'o fericita sa patrie [2]).

Dar după aceste ḑile de onóre, Româniĭ avură și ḑile maĭ negre; împresurați și amenințațĭ de barbarĭ, adesé nedreptățițĭ de rĕiĭ împĕrațĭ aĭ orientuluĭ, eĭ trăiră ânsĕ împărtășind sub numele general de Βλάχοι (Vlachĭ), maĭ

1) *Pindar.* Nemea I. v. 92.

1) *Sextu Aurelin Victor.*
2) Novela XI.

www.dacoromanica.ro

aceiaşĭ sórtă pe âmbele malurĭ ale Dunării. Impĕratul Alexie Comnenul, tatăl Annei, în vremea căruia eĭ eraŭ o naţiune aspră şi câmpénă rĕtăcind cu turmele atôt pe ţĕrmurile Mărei Negre, la Anchyal, côt şi pe şesul dintre muntele Kissovo (anticul Ossa) şi oraşul Trikkala, Alexie îşĭ recrutézĕ oştirea sa printre Românĭi din Thracia şi din Mœsia, şi apoĭ altă dată, mergênd în potriva luĭ Bohemund care intrase cu Normandiĭ în Elada, el trece în Thessalia printr'un oraş isolat de Românĭ [1]). Puţin în urmă, fratele luĭ Manoil Comnenul întărîtă pe Românĭ din nordul Dunărei ca să năvăléscă asupra Magyarilor [2]), şi astfel Impĕraţiĭ Byzantinĭ se slujescŭ cu vitejia Românilor, spre a'şĭ împlini intrigele lor ambiţióse. Dar eĭ nu rabdară aceste amăgirĭ; sub Isaac Angelos, pe la 1200, doŭ fraţĭ Românĭ din muntele Emu, Petru şi Asan, întărîtaţĭ printr'o palmă nedréptă ce dase Sevastocratorul, luĭ Asan, răsculară pe Bulgarĭ, pe Cumanĭ şi pé Românĭ, sătuĭ de birurile grele ce le impusese Impĕratul ca se sĕrbeze nunta sa cu fata luĭ Bela, craiul Ungurilor, şi puindu-se în capul lor, întemeiarĕ în sûnul Imperiuluĭ Oriental, un Imperiŭ Românescŭ [3]) séŭ Bulgaro-Vlachŭ. Sub Ioniţiŭ cel frumos, al treilea frate, puterea Românilor se urcă la culmé sa; de peste Dunăre, stĕpânirea lor se întindea prin Thracia, prin Mœsia pênĕ în Grecia [4]); dar aşeḑĕmintele de căpeteniă ale Impĕrăţieĭ eraŭ în munţiĭ Emuluĭ séŭ Balcanĭĭ. Atuncĭ fu epoca de înflorire a Cetăţeĭ Târnovuluĭ, maĭ spre méḑă-ḑi de Şiştov; în préjma'ĭ Românĭĭ mergeaŭ pustiind cu cruḑime, pe o întinsă liniă ce ducea din hotarul Servieĭ, de la Nissa (astăḑĭ Nişŭ) pênĕ la Varna, pe Marea Négră, şi pênĕ la Philipopolĭ, la Bergas (Arcadiopol), la Ciorli şi la Bizya în peninsula Byzantină; prădările lor ajungeaŭ pênĕ în suburbiile Capitaleĭ [5]). Apoĭ spre méḑă-ḑi, ţéra de pe lângă Serre era a Românilor şi unŭ căpitanŭ d'aĭ lorŭ, numit Chrysos, domnia în Strumniţa şi în Prosocul din Macedonia şi sta în potriva luĭ Isaac Comnenŭ [6]). Acéstă parte de locŭ, cu toţĭ munţiĭ Thesalieĭ, dintre Larissa şi Trikkala, purta maĭ de mult numele de *Μεγάλη Βλαχία* [7]) (Valachia mare) séŭ şi *Ἀνοβλαχία* (Valachia de susŭ) şi Theodor Ducas socrul luĭ Guy de la Roche, care stĕpânea Thessalia, e numit: *Ducé al Vlachieĭ* (*κὺρ Θεόδωρος ανθεντης τῆς Βλαχίας* [8]) într'o cronică în versurĭ grecescĭ din timpiĭ Impĕraţilor Frâncĭ din Constantinopol.

Secoliĭ al XII şi al XIII sûnt epoca mărirĭĭ Românilor; respândiţĭ şi stĕpânĭ pe tot locul ce se întinde în liniă drépta din Munţiĭ Pinduluĭ pênĕ la Carpaţĭ, împeriul byzantin se cutremură de dînşiĭ şi Francesiĭ chiar, pe câmpul de bătaie de la Andrianopol, lăsară robiţĭ în mânele, pe eroul lor imperial, Baldovin din Flandra [9]); dar desbinările ce intrară în familia Asanilor slăbiră cu iuţélă acest Stat înălţat ca prin farmec. Pe la sfĕrşitul secoluluĭ al XIII (1290), pe când âncŏ posesiunile Românilor se întindeaŭ pênĕ în vecinătatea Constantinopoleĭ şi amenințaŭ cu gróză capitala Orientuluĭ, Impĕratul Andronic Paleologul, cu o maiestréţă iscusinţă, isbuti a strămuta în Anatolia, o mare parte din Românĭĭ Thracieĭ şi Mœsieĭ; cruḑimile şi asuprirea ce încercară într'acel terĕmŭ depărtat, unite cu asprimea ierneĭ, secerară o mare parte din acea populaţiune [10]). Ceĭ din Thesalia, pe la 1332, se cercară isolaţĭ a se revolta, dar fură învinşĭ; ḑece anĭ maĭ în urmă, eĭ se supuseră de bună voiă luĭ Ion Cantacuzenul, şi nu mult apoĭ suferiră cotropirea Catalanilor, înţeleşĭ cu despoţiĭ Grecĭ [1]).

Cu tóte aceste rĕstrîştĭ ale sórteĭ, Românĭĭ pênĕ în secolul al XV, cu limba, cu obiceele, cu portul lor âncŏ italice, staŭ respândiţĭ din fundul Dacieĭ pênĕ în vêrfurile Pinduluĭ [2]). Trebuia o lovire maĭ straşnică, maĭ hotărîtóre ca să rupă unirea lor. Aceia fù intrarea Turcilor în Europa. Dinaintĕ armelor asiatice, învingĕtóre la Andrianopol, Românĭĭ se răsipiră cu totul din Thracia şi din munţiĭ Balcanĭ, ceĭ maĭ mulţĭ trăgêndu-se la Nord, ca să pună Dunărea între dînşiĭ şi îngrozitoriĭ duşmanĭ; iar alţiĭ căţând o scăpare în stâncele sĕlbatice ale Macedonieĭ, ale Epiruluĭ şi ale Thesalieĭ. De atuncĭ putem crede cu temeiŭ că relaţiunile aŭ încetat cu totul între acele doŭĕ grupe de Românĭ depărtate, şi Mircea Bĕtrânul e cel din urmă Domn al ţĕrĭĭ care pórtă titlul de „Domn al amênduoror „laturile Dunărĭĭ, pênĕ în Marea Négră şi al cetăţiĭ Dristiorul (Silistra) Stĕpânitor [3]). Cunóscem de atuncĭ în cóce destinele provinciilor românescĭ de la Dunăre.

Ursita maĭ umilită a Românilor meridionalĭ séŭ Mesoḑacĭ, îĭ plecase âncŏ de la anul 1360, luĭ Amurat I; dar supunerea deseĕvêrşită se făcu sub Amurat al II-a, după luarea Saloniculuĭ (1429) [4]). Slaba lor împotrivire la acest jugŭ noŭ le meritĕ clemenţa Turcilor ş'îĭ puse sub ocrotirea Sultanelorŭ Validele, cărora eĭ plătîaŭ un tribut de patru sute leĭ, rĕmâindu-le dreptul a se administra ca şi în vechime, în târguleţile lor cu svaturile de bĕtrânĭ şi după obiceiurile vechĭ, simple şi patriarchale [5]). Crudul Ali Paşa din Ianina a stricat în secolul din urmă aceste blânde aşeḑĕminte şi póte aḑĭ Românĭĭ din Macedonia se bucură de maĭ puţină libertate ca în trecut. Cu tóte ânsĕ, traiul lor se vede că fórte puţinŭ s'a schimbat din timpiĭ Anneĭ Comneneĭ, care ni'ĭ descrie ca nisce ómenĭ câmpenĭ, dedaţĭ cu îngrijirea turmelor. Puţinĭ anĭ în urma porfirogeneteĭ istorice (1173), un călĕtor rabbin din Navarra, Beniamin din Tudela, mergênd să visiteze synagogele din Orient şi plecând de la Corfu spre Constantinopole, ne spune că a trécut prin Vlachia, treĭ ḑile departe de Theba, şi că locuitoriĭ de pe acolo sûnt „sprintinĭ ca cerbiĭ şi că adesé „se coborŭ din munţiĭ lor ceĭ nalţĭ ca se prade pe Grecĭ.“ În secolul al XIV-a, Pachymer vede într'înşiĭ o naţiune rătăcitóre, care a dobêndit bogăţiĭ însemnate cu turmele de vite şi maĭ ales de oĭ, şi care, prin viéţa sa păstorésca se dedă cu cele maĭ aspre ostenelĭ.

Călĕtoriĭ moderni ni'ĭ descriŭ sub aceleaşĭ coloriĭ. Printre alţiĭ maĭ mulţĭ, William Leake, Poqueville şi maĭ în urmă dl. Heuzey aŭ visitat aşeḑĕmintele lor şi iată în ce chipŭ eĭ vorbescŭ de dînşiĭ.

Sub numele de *Mesoḑacĭ* şi *Kuţovlachĭ* (*Κουτζόβλαχοι*) adică *Românĭ Schiopĭ*, acele populaţiunĭ vorbind o limbă fórte apropiată de românésca Principatelor Dunărene [6]), dar maĭ curcită cu ḑiceriĭ şi cu intonaţiunĭ grecescĭ, albaneze şi turcescĭ, ocupă centrul Macedonieĭ şi al Thessalieĭ, grămădite maĭ alesŭ pe treĭ puncturiĭ însemnate. Cea maĭ importantă şi maĭ numerósă a lor colonia se întinde pe şira munţilor Agrafa, anticul Pindos, pe locurile unde aŭ stat în parte Perrhebiĭ, şi seliĭ Dodoneĭ şi selbaticiĭ Dolopĭ [7]) supuşiĭ luĭ Achil şi unde moderna Trikkala a Vlachilor a luat locul anticeĭ Tricca, patria ḑeesculuĭ medicŭ Esculap. Într'acest ocolŭ, făcênd astăḑĭ parte din districtele Zagora,

1) *Anna Comnena*, V. p. 138; VIII. p. 274; X. p. 274.
2) *I. Cinamu*, VI, cap. 3.
3) *Niceta Choniatul* I, 4.
4) Idem, IX,
5) *G. Pachymer*, I. c. 37.
6) Idem.
7) *Niceta Choniatul*. IX.
8) Chroniques étrangères publiées par *Buchon*.
9) *Villehardouin*.
10) *Pachymer* I, 27.

1) *I. Cantacuzenul*, II, 28.
2) *Laonicu Chalcocondyla* I, 16.
3) Chrisov de la 6915 (1407) şi altele din Archiva Statuluĭ.
4) *Ducas*, 3—29.
5) *Poqueville*, II, p. 337—356.
6) *Leake*, p. 367.
7) *Omer*, Iliada, XVI, v. 234. — IX, v. 484.

www.dacoromanica.ro

Ianina şi Aspropotamò, oraşele şi satele lor cele mai de căpeteniă sûnt, mergênd de la Nord spre Méḑă-ḑi; *Samarina* séŭ *San-marina*, *Perivoli*, *Avdela*, *Voschopoli*, *Furca*, *Laista*, *Lesiniţa*, *Carpenişu*, *Malacassi* şi alte sate; în partea centrală a Pinduluĭ, unde populaţiunea română e mai compactă, se află *Meţovo*, *Serracu*, *Calarites*, *Chaliki*, *Clinovu*, *Gardichi* şi *Trikkala*. În vecinătatea acestuĭ din urmă oraşŭ sûnt mŏnăstirile numite *Meteora*, aşeḑate, mai multe în apropierea, pe nisce stânce de o formaţiune geologică cu totul minunată.

Altă coloniă de Romăni se află stabilită pe póla septentrională a Olympuluĭ, numită aḑĭ *Lache*, în valea formată de muntele *Şapca* care légă Olympul de şira *Voluţeĭ* séŭ *Munţilor Cambunicĭ* Umbriţi sub piscul măreţŭ al Olympuluĭ ce se 'nalţă la 6,000 picióre în sus, ascuns în nourĭ şi în veci acoperit cu zapadă, Romăniĭ aŭ întemeiat aci din vechime côte-va sate printre care deosebimŭ pe cele următóre: *Vlacholivadi* séŭ *Livedea Românilor*, *Kokinnoplo*, *Neochori*, *Ftera* şi *Milia*.

În sfîrşit pe câmpia ce desparte lacul Castorieĭ de têrguleţul Saragioel se maĭ află un orăşel locuitŭ de Kuţovlachĭ şi cunoscutŭ sub numele de *Vlachoklissura*.

Prin aceste localităţĭ maĭ mult aspre şi sĕlbatice, prin văĭ, prin strîmtorĭ şi prin cóste de munţĭ 'şĭ aŭ întemeiatŭ Romăniĭ meridionalĭ locuinţele lor cele statornice care se compunŭ maĭ adesé de cascióre de pétră aninate de stâncĭ ca cuĭburile de şoĭmŭ. Acolo îĭ adună sórele de véră, côcĭ toţĭ vinŭ în lunile cele călduróse să rĕsufle aerul maĭ curatŭ, să se bucure de priveliştea măréţă a muntóseĭ lor patriĭ. Iar apoĭ, când într'acele năltimĭ stâncóse, începe a se vesti asprul timp al ĭerneĭ, prin vifore şi prin furtunĭ, o mică parte de locuitorĭ rĕmâne închisă în munţĭ ca să păzéscă satele, iar ceĭ-l-altĭ, unĭĭ se ducŭ ca să-şĭ căştige viéţa şi se strîngă stărĭ însemnate, exercitându negoţŭ séŭ industriĭ prin tóte oraşele câmpene şi maritime ale Turcieĭ şi ale Orientuluĭ întregŭ; altĭĭ maĭ numeroşĭ, adunaţĭ în grupe de vre o patru-ḑecĭ pĕnĕ la o sută familiĭ, ce pórtă numirea generică de *Stâne* şi se punŭ sub poruncile unuĭ *Scutieriŭ* ereditar [1]), rătăcescŭ prin ţĕrile împrejmuitóre, păscênḑ pe şesurĭ, unde clima ierneĭ e maĭ blândă, nenumĕrate turme de vite şi maĭ ales de oĭ. Tóte câmpiile Eladeĭ sûnt străbătute de aceĭ nomaḑĭ Romănĭ, cărora Albaneziĭ şi Turcĭĭ nu sciŭ a le da alt nume de côt acela de *Çobanĭ* [2]). Cu sarica lor négră, la spate cu glugă [3]), cu lungĭ toiege în mână, eĭ colindŭ locurĭ depărtate căt̂ând, cu o tăcută răbdare, păşunĭ şi adăposturĭ pentru vitele lor, şi acolo unde găsescŭ cu ce se întêmpine puçinele lor trebuinţe, eĭ poposescŭ numaĭ câteva ḑile, fără colibe [4]) de frunză şi adormŭ împrejurul focurilor aprinse. Caracterul păstorescŭ e atôt de însuşit într'înşiĭ, iubirea şi îngrijirea ce sciŭ a da oilor sûnt aşa de proverbialĭ, încôt Greciĭ nu maĭ aŭ pentru ciobanĭ alt nume decôt acela de *Βλάχοι;* vestiţiĭ păstorĭ aĭ Arcadeĭ 'şĭ aŭ lăsat locul *Vlachilor* cu glugă négră (*Βλάχοι Καραγούνοι*).

Acea viéţă de stână aspră dar liberă, rătăcindă dar regulată, are un farmecŭ nespusŭ de poesiă. Cine a veḑut, pe munţiĭ noştriĭ despre Ardélŭ vre una din stânele de oĭ aşeḑate véra pe liveḑile şi pe înţărcătorile unuĭ munte, ale cărui piscurĭ de pétră atingŭ de nourĭ, va înţelege ce viéţă de dulcĭ şi triste visărĭ e aceĭa a Ciobanilor carĭĭ, isolaţĭ de lume, trăiescŭ numaĭ cu dragele lor turme, cu cânĭĭ lor credincioşĭ, privind çioa tabloul măreţŭ şi încântător al naturieĭ, nóptea bolta cerésc̆ă luminată de miĭ de stele care acolo parŭ a fi maĭ aprópe de om, şi cântând pe fluierŭ séŭ pe caval, doĭnele lor duióse repeţite numaĭ de echo! Acelaş este şi traiul ciobanilor din Thessalia. Poqueville, urmând călĕtoria sa pe şira Pinduluĭ, astfel ne descrie viéţa lor:

«Eşind din satul Tista, noĭ urmarăm ca un sfert de leghe, calea «împĕrătésca printre duoĭ păreţĭ de molifţĭ maiestoşĭ; dar curênd «după aceia, suindu-ne maĭ sus pe Pind, intrarăm în regiunea bra«çilor unde vĕḑurăm urma focurilor aprinse de *Vlachiĭ* ce se urcaŭ «pe atuncĭ la sălaşele lor de véră. După focurĭ s'ar fi putut socoti «numĕrul stânelor şi al conacelor şi derecţiunea ce a urmat fiă care, «atât de nestramutate sûnt obiceiele în âmbletele lor.[1]) . . . . «Rîuleţul ce curgea dinainte'mĭ nasce dintr'un isvor pe care Vlachiĭ «îl numescŭ *Gura* şi care se află 8 mile la Nord de Chaliki, în «muntele Copanez. În timpul vereĭ, care abié ţine treĭ lunĭ în aceste «regiunĭ aeriane, sumedenie de turme pascŭ împregiurul urneĭ sale «fluviale, care adapă pe cel maĭ mare rîŭ al Eladeĭ (Peneul). Acolo «se adună maĭ cu sémă *Vlachiĭ* nomaḑĭ, ce petrecŭ nopţile lor sub «nisce colibe luminate de focurĭ şi păzite de cânĭĭ Mologĭ carĭĭ sperie «férele prin grózmicele lor lătrăturĭ.[2])»

Acéstă frumósă descriere a vieţeĭ ciobanilor Romănĭ din munţiĭ măreţĭ aĭ Pinduluĭ şi aĭ Olympuluĭ, fôrĕ de voiă pare că ne strămută cu gândul

«pe acea gură de raiŭ,
«pe acel picior de plaiŭ
«unde vinŭ în cale,
«se coborŭ la vale
«treĭ turme de mieĭ
«cu treĭ ciobăneĭ;»

pare că vedem colo *„negrul zăvoiŭ, unde e érba de oĭ* şi *„umbra de ciobanĭ;“* apoĭ pare că auḑim *„lătrând cânĭ, „adunaţĭ din dosul stânĭ,“* şi *„fluĭerul de fag ce mult „ḑice cu drag;“* de aruncăm ânşĕ privirea în sus, vedem tôtă natura împodobită ca la o nuntă mare; *„sórele şi „luna pare că ţinŭ cununa, braḑiĭ şi paltinaşiĭ pare „că sûnt nuntaşiĭ, preoţĭ munţiĭ marĭ, passĕrĭ lăutarĭ, „păsserele miĭ şi stele făcliĭ!“*

Iată-ne dar şi noĭ extasiaţĭ dinaintea aceste sublime priveliştĭ, precum aŭ fost şi primiĭ *aeḑeĭ* câmpenĭ ce aŭ inventat, pe aceste plaiurĭ, cântecul luĭ *Linos*. Secoliĭ 'şi'l aŭ trecut unul altuia, adaogîndu'ĭ ideĭ şi expresiunĭ felurite; unĭĭ, — poeţĭ iscusiţĭ şi dogmaticĭ, — l'aŭ îmbinat cu cultul Asiatic al luĭ Adonai şi astfel l'aŭ cufundat în subtilisările păgânismuluĭ degradat; altĭ Elenĭ, fiĭ aĭ munţilor şi aĭ natureĭ, l'aŭ păstrat simplu, duios, plin de graçiă şi de melancholiă şi apoĭ, în secoliĭ maĭ târḑiĭ, coloniile cotropitóre de Romănĭ l'aŭ cules cu sânţeniă de la dînşiĭ, l'aŭ întors pre limba lor şi l'aŭ respândit prin tótă întinsa lor stĕpânire. Póte că de atuncĭ âncŏ, negreşit nu maĭ târḑiŭ de al XV secol, acest cântec păstorescŭ a trecut peste Dunăre, unde s'a împlântat în memoria poporuluĭ, sub forma baladeĭ *Nieóra*. Timpiĭ şi împrejurările aŭ sciut să schimbe multe într'însul; dar tot aŭ rĕmas urme netăgăduite de clasica sa origină.

IV.

Să nu părăsim ânsĕ cu totul cercul tradiţiunilor şi al cântecelor ce se repórtă la vechiul cult al natureĭ, fôrĕ de a pomeni despre un obiceiŭ poporan al anticuităţĭ cu care se légă şi un cântic copilărescŭ ce în parte, s'a păstrat, ca o amintire depărtată, în cetăţile nóstre.

Atheneŭ [3]) ne spune că:

«A cânta rôndurica se chiamă la Rodienĭ óreş care colindă despre «care Theognis vorbesce în a doua din scrierile sale asupra serbărilor

1) *Henzey*, L'Acarnanie, p. 272.
2) *Leake*, p. 364.
3) *Heuzey*, p. 268.
4) *Poqueville*.

1) *Poqueville*, t. III, p. 100.
2) Idem p. 366.
3) Despre sofistĭ, VIII, 360.

www.dacoromanica.ro

«din Rodos, astfel: Rodienii numescŭ a *cânta rôndurica* un fel de «colindare ce se face în luna luĭ Boedromion; numele acesta vine din «cuvintele ce se cântà atunci şi care sûnt acestea:

«Venit'a venit' rôndurica;
«cu dînsa şi vremea frumósă,
«cu dînsa şi timpul cel bun.
«E albă curată pe gușă
«şi négră cu totul pe spate.
«Asvêrlă-ne'ncóce smochine
«din casa ta plină bogată,
«Şi dă-ne şi vin în ulcică
«şo cogniță plină cu brînză;
«dar fiă şi pâne de risca
«şi turtă de ouĕ, tot ado;
«priimesce ori ce rôndurica....
«Luăm ceva orĭ să ne ducem?
«Dar dă-ne, côcĭ altfel nu mergem,
«ba âncŏ luăm cu noĭ uşa,
«or polița cea de d'asupra
«orĭ chiar pe nevasta'ți ce şéde
«în casă colo tocmaĭ sus,
«Măruntă'ĭ şi lesne o ducem.
«Dar dă-ne cevaşilé maĭ bine,
«şi cată vrun lucru maĭ mare!
«Deschideți, deschideți toți uşa!
«côcĭ iată a venit rôndurica:
«Şi noĭ, ĭa! nu sûntem unchiaşĭ
«ci suntem copiĭ copilaşĭ!

„Acéstă colindă" adaoge Atheneŭ „a arătat'o maĭ ânteiŭ „Cleobul Lindianul, când începu a face prin Lindas strângere „de banĭ."

Să o fi compus frumosul Cleobul, unul din ceĭ şépte înțelepți aĭ Grecieĭ, séŭ fĭica sa Cleobûla, cum ḑicŭ alțiĭ, acéstă cântare are negreşit un înțeles maĭ adûnc decât al uneĭ colecte de banĭ séŭ de merinde. Intr'însa vedem că se vestesce sosirea vremeĭ frumóse şi a timpuluĭ celuĭ bun, côcĭ, în tómnă, arşița sóreluĭ s'a potolit şi casele s'aŭ împlut de avuțiĭ; rôndurica, prevestitóre de bunurĭ, revine sprintenă şi veselă. Deschideți, deschideți'ĭ uşa! Bogatu-le împărțesce-ți cu săraciĭ comorile! Astfel vĕ grăiesce glasul nevinovat al copiilor!

Astădĭ âncŏ pe tóte țĕrmurile Grecieĭ şi chiar în Athena, pe la începutul primăvereĭ, copii, adunați în cete şi țiind în mână o morișcă cu aripĭ de şiță, ce 'nvêrtindu-se închipuesce o rôndurică, alérgă din casă în casă, cântând un cântic de felul acesta: [1])

«Rôndurica vine de pe mare; ea trece marea şi'şĭ face un foişor «şi şéde într'însul să resufle şi ḑice:
«Martie, martie noĭos şi fevruarie ploios! éca dulcele aprilie se «vestesce că'ĭ aprópe.
«Paserile ciripescŭ, pomişoriĭ înverḑescŭ, găinile cloncănescŭ şi «începŭ de clocescŭ.
«Turmele purcedŭ la munte; eḑiĭ sarŭ şi pascŭ mugurul cel noŭ.
«Animale, păseri, ómenĭ, toțĭ se veselescŭ din suflet; ghiața, «zăpada şi crivĕțul aŭ încetatŭ.
«Martie, martie noĭos şi fevruarie ploios! éca vine aprilie cel «frumos!
«Eşĭ afară, fevruarie! şi tu martie, du-te, cară-te!.»

şi'apoĭ sfîrşescŭ cu sunetul ce'lŭ facem noĭ din buze ca să gonim o pisică.

Cine póte tăgădui că acest cântic nu este o variantă modernă a vechiuluĭ *Chelidoniasmos* rodian? Cine nu va zări în amendouĕ, ideia comună şi firéscă de a vesti lumiĭ o scire înveselitóre: sosirea timpuluĭ plăcut al căldureĭ cumpătate, al zefyruluĭ primăvĕratic, al vegetațiuneĭ înflorite?

O altă veste bună de o natură maĭ mystică, maĭ puțin pipăită simțurilor, dar maĭ mânghĭetóre pentru inimĭ, deştéptă nóptea din somn pe copiĭ, în clima maĭ aspră, în țéra maĭ creştină a Românilor. Pe când zăpada acopere pământul, pe când gerul sleesce chiar apele, o *Stea*, icónă a celeĭ ce s'a 'nălțat odinióră pe cer ca să călăuzéscă pe ceĭ treĭ Impĕrațĭ de la Rĕsărit, mână cetele de copiĭ prin întunericul uliților viforóse, în ajunul Crăciunuluĭ şi'ĭ îndémnă a vesti, cu glasurĭ nevinovate, creştinilor adormiți că peste puțin o să viă césul solemn şi dorit al Mântuireĭ! Eĭ nu'ĭ amenință, ca copii din anticuitate, cu furtişagurĭ; dar le e frig, le e fóme, bieților copiĭ, şi dupĕ ce aŭ strigat:

«Bună diminița la mos ajun!»

eĭ cerŭ să le dea măcar *„un covrig, că morŭ de frig,* „măcar *o nucă că se daŭ cu capul de ulucă,* măcar *„un mĕrŭ că se trag de pĕrŭ!"*

. . . . . .

O! vechĭ datine şi vechĭ cântice ale poporuluĭ! ce dulce farmec coprindeți voĭ în naivele vóstre expressiunĭ! Aspra critică se sfarămă dinaintea vóstră, côcĭ mintea omuluĭ, deprinsă cu voĭ din prunciă, pare că se scaldă la audul vostru, în nevinovația'ĭ primitivă. Voĭ sûnteți pentru noĭ amintirĭ suave ce înviḑză junia în suflete!

Pentru popóre sunteți flórea neuĭtăreĭ! sunteți lanțul nesfărămat al frățieĭ!

La rĕsunetele vóstre, aceleaşĭ dorurĭ facŭ să bată inimile pe culmele Pinduluĭ şi sub pólele Carpaților!

---

1) *Marcellus*, Chants populaires de la Grèce.

LA ISVOR

Isvorul cântă dulce, în leagănul seŭ verde
Şi-a luĭ cântare, dusă din val în val, se perde
În lungă depărtare prin rêcorosul crâng.
Albastre floricele şi sălciĭ care plâng,
Împodobindu'ĭ cóma, cu drag spre el se plécă
Şi-a lor tăcute dorurĭ în undele'ĭ se 'nnécă;
Iar vêntul cel sburdalnic, prin frunḑe călător,
A lene le desmiérdă, dormind pe sinul lor.

. . . . . .

Copila cea bălae, cu iarbă 'ncununată,
Incet din umbră vine, in alb inveşmêntată;
Ea florilor din pólă, ce 'n cale'ĭ a cules,
Uşor le tot şopteşce un cânt neînțeles;
Iar fluturilor sprintenĭ, ce sbóră dupe sóre,
Cu degetele'ĭ albe le dă o sărutare,
Şi-ĭ chiamă lîngă dînsa, sub sălciĭ la pârĕŭ.
— Săgețĭ de aur calde, se jócă 'n jurul sĕŭ
Prin frunḑe, iar copila, în zugrăvélă vie
Se prinde oglindită pe fața argintie
A undeĭ, ce'ĭ sărută piciorul tremurând
Şi-a încetat sĕ cânte, la glasu'ĭ ascultând.
Uitându-se în valurĭ, ea rîde, se rĕsfață,
Îşĭ netezesce pĕrul, se mângâe pe față,
Iar okiĭ eĭ, ca cerul, maĭ viĭ par'că lucescŭ,
Sub viţele de aur, ce 'n frunte'ĭ se 'mpletescŭ.
Acum privirea'ĭ dulce s'a pironit de-o dată,
Pe-o flóre albastră, mică, în iarbă furişată.
Ea singură lipsesce din dragiĭ sĕĭ mănunkĭ.
Căutând şi desmierdând'o, se pune în genunkĭ,
Apucă-o crénga 'n mână, se plécă către flóre...
Oh! crénga mlădióşă, o! crénga 'nşelătóre!
O mână de copilă o 'ntinde şi s'a frânt!
Câți într'acéstă lume cu dêns'a semenĭ sunt!?

. . . . . .

Copila sprăvălită în unda turburată,
Zîmbesce şi tot cântă şi tot la flóre cată,
Cu haina eĭ cea albă şi pĕrul eĭ bălaiŭ,
Plutind, se pare-un înger ducându-se la raiŭ.
Încet, încet şi apa, în okiurĭ marĭ rotită,
Spre fund mereŭ apasă, copila mult uĭmită,
Ca cum ar vrea s'o culce pe mólele seŭ pat,
Cântându'ĭ ca s'adórmă un cântec fermecat.

www.dacoromanica.ro

Din val în val ducând'o isvorul tot la vale,
Abia se maĭ aude echoul voceĭ sale.

. . . . . .

Cu mânele întinse, cu pĕrul desfăcut
Cu capul seŭ cel gingaş pe-un umere căḑut
Acum copila mórtă, plutesce lin pe valurĭ!
Nicĭ florile albastre ce rîd mereŭ pe malurĭ,
Nicĭ fluturiĭ de aur ce sbóră uşureĭ
Făcând cunună vie, de-asupra frunţeĭ eĭ;
Nicĭ cântecele *Firei*, nicĭ raḑele din sóre
Nu te-or aduce 'n viaţă, fiinţa 'ncântătóre,
Plăpândă întrupare a unuĭ gând iubit,
Vis dulce şi poetic, al unuĭ fericit;
Te-aĭ stins! de-acu 'n nainte ah! cine-o sĕ maĭ vie
În urmă'ţĭ, sĕ culégă cea flóre albástrie,
A căreĭ amintire de taine şi de dor,
Cu viaţa'ĭ însemnat'o în tristul viitor!?

Bucurescĭ, 1880 Martie.

AD LEUCONOEM

Nu căta Leuconoe, căcĭ nu 'ĭ bine sĕ se scie,
Cât de lungă viaţă Ḑeiĭ ne-aŭ lăsat ţie orĭ mie;
Nicĭ te încerca zadarnic, ceasul morţeĭ sĕ'ţĭ ghicescĭ,
Rĕscolind cu nerăbdare, socoteliĭ Babyloneseĭ!
E cu mult maĭ bine, omul întêmplăreĭ sĕ se plece!
Dăruiască-ţĭ Joe, încă multe ernĭ a maĭ petrece,
Orĭ, din ele, cea din urmă pe acésta de ţi-ar da,
Care 'n stâncele peptóse nencetat va sfărâma
Marea cea Tyrrheniană; totuşĭ tu sĕ fiĭ cu minte;
Limpeḑesce'ţĭ vinu 'n pace, şi'ţĭ măsóră din 'nainte
A speranţelor lungime cu al vieţeĭ scurt coprins.
Noĭ vorbim acum şi vîrsta fuge, par'că într'adins.
Sĕ ne veselim dér astă-ḑĭ, iar încrederea sĕ fie
Pentru mâne, cât de mică. Mâne?.., mâne cine scie?!...

Horatiu. — Cart. I. Oda XI.

NOTĂ

Mitropolitul Stefan, dinpreună cu suveranul ţereĭ séllе, Matheĭu Basarab, când dete impulsul redeşteptăreĭ naţionale, electrisà inima naţiuneĭ prin propria-ĭ definiţiune a românismuluĭ astfel:

„Sufletul nostru, ḑice elŭ, suflatŭ éste dela D-zeŭ, „şi (cu némul) aŭ fost aprópe de dênsul, nu cu „locul, ci cu voĭa; ânse pentru pĕcatŭ şi greşélă, „elŭ aŭ căḑut de acolo; cŏcĭ omul pentru sufletŭ „éste naltŭ, érŏ pentru trupŭ smeritŭ éste şi pen„tru pĕcatŭ elŭ éste mortŭ“ etc. [1])

I. D. PETRESCU.

1) Metropoliele ţereĭ de I. D. Petrescu — pag. 103, publ. 1870.

Poesiă populare din Cruşova (Macedonia)

Cullésă şi anotată de Vangeliu Petrescu Cruşoveanu.

Textu arumânescu original.

SETEA A GIONELUI

'Na parte *tu*[1]) *chiare*[2])
Şi tricea *'nă*[3]) *carăvane*[4])
Încărcată de sare;
Şi un *gione*[5]) ma' mare,
Încăllar pe *mullarę*[6]),
Cu *şimia*[7]) arŭcată,
Sĕ *ilĭ* ţină *umbrată*
Faţia *împiticată*[8])
Cu gura uscată
Şi cu buza cripată
Şi cu limba *scrumată*
Tĭ[9]) *'nă*[3]) *chică*[10]) de apă.
Şi *adămosi*[11]) *'nă*[3]) fétă
Iu[12]) şi *vhinea*[13]) dintre apă.
— «Fétă, *moĭ*[14]), *mărată*,[15])
«Dă'*nĭ*[16]) *'nă*[3]) *chică*[10]) de apă!»
Féta şi'l *muntrĕşte*,[17])
Şi cu gura nu'l *grĕşte* (grăiésce);
Inima *ilĭ* jilĕşte
Şi mult se *minduiĕşte*[18]).
— «Fétă, *moĭ*[14]), *mărată*[15]),
«Ce *inĭ*[16]) ti *mindueştĭ*[18]),
«Apă nu *inĭ* mi *meştĭ*[19])?...»
— «Nu *inĭ* mi *minduescŭ*[18]),
«De cât ti jelescŭ,
«Că n'am cu ce sĕ ti *mescŭ;*
«Apa ce *'nĭ*[16]) am luată,
«*'nĭ* éste misurată,
«Si *ma*[20]) s'uă *hărzuescŭ*[21])
«*Dada*[22]) va *inĭ*[16]) mi bată.
«*Mine*[23]) *'nĭescŭ*[24]) *Arumână*[25]),
«Şi *vhinŭ*[13]) de la fontână.
«*Gione*[5]) *Cărvănare*[4]),
«Ce staĭ 'n callea mare,
«*Ma*[20]) *inĭ ţu* séte apă,
«Ḑînile s'ti adapă;
«*Ma*[20]) ţu dor *ti*[9]) féte,
«Sĕ arḑĭ *tu*[1]) *hicate*[26])!...»

Traductiune în dialectul dunărean.

SETEA JUNELUI

În a parte (în partea ceea) *la um-*
Şi trecea *ua caravana* *[bra*
Încărcată cu sare;
Şi un *june* maĭ mare,
Călare pe un *catîr*,
Cu *stergarul* aruncat (pe cap)
Ca sĕ 'ĭ ţiiă *umbrită*
Faţia'ĭ *împetecită*
Cu gura uscată
Şi cu buza crĕpată
Şi cu limba *négra şi uscata ca scru-*
Pentru ua picatura de apă. *[mul*
Şi 'ntâlni *uă fétă*
Care venia de la apă
— «Fétă, *fa, gingaşă.*
«Dă'mĭ uă picătură de apă!»
Féta că *se uita la el,*
Şi cu gura nu'ĭ vorbesce,
Inima *îĭ* jelesce (de milă),
Şi mult *se gândesce.*
— «Fétă, *fa, gingaşa,*
«De ce mi *te gândescĭ,*
«Şi apă *nu'mĭ dăruescĭ?...»*
— «Nu mĕ *gandescŭ,*
«De cât te jelescŭ
«Că n'am cu ce sĕ te *daruescŭ;*
«Apa ce *'mi* am luat,
«*'Mĭ* este mĕsurată,
«Şi *daca* oiŭ *darui-o,*
«*Mama* o sĕ mĕ bată.
«*Eŭ sum Românca,*
«Şi *viŭ* de la fontână.
«*June* cărvanare,
«Ce staĭ 'n callea mare,
«*Daca 'mi 'ţĭ* e sete de apă,
«Ḑînele sĕ te adape;
«*Daca 'ţi e* dor de fete,
«Sĕ arḑĭ *la* ficaţĭ!...» (Sĕ' ţĭ arḑă ficaţiĭ!...)

NOTE

[1]). *Tru* saŭ *tu*, abreviare din *intru*, însemnéză *în*. *Tru casă* saŭ *tu casă*, va sĕ ḑică *în casă*. — [2]). *Chiare* va sĕ ḑică *loc umbros*, *loc recoros*. *Tu chiare*, în umbră, la umbră. Vorba asta este vechiă. După apparinţă şi asseménare cu *chiaro* italienescu, par'că *chiare* ar trebui sĕ însemneze *sóre, lumină mare;* chiar sensul poesieĭ pare a fi aşa; însă bĕtrâniĭ nostri, părinţiĭ meĭ îmĭ spunŭ că *chiare* va sĕ ḑică *loc umbros, recoros*. — [3]). În loc de *una* saŭ *unŭ*, se ḑice prin abreviare *'nă*. Chiar în dialectul de la Roma se ḑice *'na casa* în loc de *una casa*, uă casă. — [4]). În părţile Turcieĭ locuite de Românĭ, nu existu căĭ saŭ drumurĭ pentru căruţe; transporturile se facŭ pe caĭ, asinĭ şi mulĭ (catârĭ). Maĭ adessea, proprietariĭ de caĭ şi mulĭ cari fac transporturile cu ast-fel de *caravane*, sunt Românĭ, numiţĭ *cărvănarĭ*, — [5]). *Gione* însemnéză june, *tênĕr*. — [6]). *Mulare*, catîr. — [7]). *Şimia*, (după turcesce) însemnéză *stergar*, *basma*. — [8]). *Faţia 'mpeticată*, adică aşa de urâtă că par'că ar fi fost făcută de diverse petice cusute între elle. — [9]) *Tĭ* va sĕ ḑică *pentru, de*. [10]). După cum în dialectul dunărean se pune pe allocurea *chi* in loc de *pi, chiciór, chiept, chielle*, în loc de *piciór, piept, pielle*, aşa şi în Macedonia se ḑice *chieptu, chiérdere, chiélle, chică*, în loc de *pieptu, pierdere, pielle, pică (picătură.)* — [11]) *Andămosire* (după grecesce) însemnéză *întâlnire*. — [12]). *Iu* va sĕ ḑică *unde*. *Iu te ducĭ?* Unde *te ducĭ?* In unele frase cum este aceasta *iu vhinea*

www.dacoromanica.ro

Doctorul Dossius
român din Magarova (Macedonia) medic al Palatului Sultanului.

www.dacoromanica.ro

Român din Cruşova
(Macedonia).

www.dacoromanica.ro

dintre apă, vorba *iu* însemnază *care.* — [18]) *Litera v* lîngă *i* se se pronunciă în Macedonia ca *gama* grecescŭ *γ.* Noĭ am represintat sunetul acesta de gama grec prin *vh.* Astfel ḑicemŭ *vhinŭ, vhiéspe, vhiérme,* în loc de *vinŭ, viespe, vierme,* etc. — [14]). În Romănia se ḑice *mă,* saŭ *măĭ* la bărbaţĭ, şi *fa* saŭ *fă* la femeĭ. În Macedonia, se ḑice *moĭ* şi la bărbaţĭ şi la femeĭ. — [15]). *Mărat, mărată,* se ḑice de persône cari inspiră sympathiă saŭ milă. Se póte traduce într'un casu prin vorba *bietu,* în alt casu prin vorba *gingasiŭ.* — [16]) *Mi* şi *ni* se pronunciă în multe vorbe ca *gni* al Francesuluĭ şi al Italianuluĭ. Noĭ ne am servit de *ñ* pentru a represinta sunetul acesta. *Iñĭ, 'ñĭ éste, ñiére, ñiercurĭ, añĭ, călcâñiŭ,* în loc de *îmĭ, 'mĭ este, miere, miercurĭ, anĭ, călcâiŭ.* — [17]). *Muntrire* însemnéză *a observa, a lua séma,* a se uĭta la ce-va. — [18]) *A se mindui* (de la *minte)* însemnéză *a se gândi, a cugeta, a sta pe gândurĭ.* — [19]). *Mescere* însemnéză *a dărui, a da gratis.* În frasa *nu iñĭ mi mescĭ,* pronumele *îmĭ, mi,* este pus de doŭ orĭ; cum la Dunăre se ḑice *nu'mĭ daĭ mie.* — [20]). *Ma* însemnéză ca în italienesce *însă, dară.* În poesie populară vechĭ, *ma* are şi sensul de *daca.* În vorbire, astăḑĭ, se ḑice *cara* în loc de *daca.* — [21]). *Hărzuescŭ* (după grecesce), dăruescŭ. Chiar la Bucurescĭ se ḑice *hărăzit* în loc de *dăruit.* — [22]). *Dada* însemnéză *mama.* Avem în Macedonia vorba *mama,* dară ḑicemŭ şi *dada.* Veciniĭ Bulgarĭ ḑicŭ *maĭca.* — [23]). În loc de *eŭ, tu,* se ḑice *mine, tine.* — [24]). În loc de *eĭ sunt* saŭ *eŭ îs,* se ḑice *mine escŭ* saŭ *mine hiŭ.* — [25]). La Dunăre se pune *a* 'naintea vorbelor *alemâiă, alătută, atunc,* etc. În Macedonia sunt mulţime de vorbe la cari se adaugă un *a* la 'nceput; maĭ alles vorbele care 'ncepŭ cu *r*: *Arŭmânĭ, aremâne, arîde, aua, alichire, analt, asgunire, alavdare, asburare, ascapare,* în loc de *Rumânĭ, remâne, rîde, ua* (latinesc *uva* va se ḑică *strugure), lipire, 'nalt, gonire, laudare, sburare, scapare,* etc. În dialectul de la Roma, se observă acellaşĭ fenomen: *arritorno* în loc de *ritorno,* etc. — [26]). *Fi* se pronunciă *hi,* şi astfel ḑicemŭ *hiliŭ, hier, hicat, sĕ hibă,* în loc de *fiiŭ, fier, ficat, sĕ fiă,* etc.

Pirpirunele sau Paparudele în Macedonia

Avemŭ şi la noĭ *Paparude,* însă le numimŭ *Pirpirune.*

După duminica Tomiĭ, daca trecŭ doĭ, treĭ septemânĭ fără sĕ ploué, Româniĭ găsescŭ că e de lipsă a pune sĕ jóce Pirpirunele, ca să adducă plóie.

Uă fétă din celle maĭ serace este accoperită maĭ pe tot corpul şi maĭ alles pînă la brîŭ, cu stevie sau cu *ferică* (plantă numită în Carpaţĭ *ferugă,* şi în limba francesă *fougère).* Pe féta asta o 'nsoçescŭ multe alte fete de Românŭ, şi mergŭ din casă 'n casă la veciniĭ.

Pirpiruna jócă; allelalte cântă.

Şi la noĭ este obiceiul sĕ se arunce apă pe neaşteptate, pe ascunse, assupra Pirpiruneĭ. Săteniĭ nostri sunt convinşĭ că aceasta e necessar pentru ca sĕ plóuă.

Ca resplată, se dă făină, pâne şi unt Pirpiruneĭ.

După ce a călindat peste tot satul, Pirpiruna şi amicele eĭ, facŭ plăcintă cu făina şi cu untul obţinut; o cocŭ, şi apoĭ mergŭ de o manâncă la fôntână. Însă ritul cere ca plăcinta sĕ fiă mâncată, stând fetele cu piciórele în rîuleţul unde trece apa de la fôntână.

Numaĭ următórele versurĭ 'mĭ adducŭ aminte din câte se cântă de Pirpirune:

Dialectul macedonean	Traducţiune în dialectul dunărean
Pirpirună	Paparudă
Se readună	Se adună
dă plóie, dă plóie,	dă plóie, dă plóie,
ca sĕ créscă *agrele,*	Ca sĕ créscă *recoltele din câmpŭ,*
Agrele şi *avhiñele,*	recoltele şi viile,
Avhiñele şi ierghile,	*Viile* şi ierburile,
ierghile şi curiile,	ierburile şi pădurele,
curiile şi verdeţele.	Pădurele şi verdeţurile.

Versurile acestea nu se cântă tot pe aria Paparudelor din România, ci pe altă ariă, pe care reŭ îmĭ pare că nu o maĭ ţiŭ bine aminte încât sĕ puiŭ pe cine-va sĕ o scrie. Numaĭ atât pot spune că aria din Macedonia este tot pe un ritmŭ cu aria din România.

Tașcu Nieșcu

(Din Cruşovà.)

Les Roumains macédoniens en Autriche et en Hongrie

Les Roumains de la Macédoine possèdent de rares aptitudes industrielles et commerciales; on peut facilement juger combien il serait avantageux pour les Roumains des Carpathes d'entretenir avec eux des relations intimes. Il est bien vrai qu'il ne saurait être question d'une union politique, rendue impossible par l'éloignement géographique; mais la nationalité roumaine n'en recevait pas moins dans toute l'Europe orientale un accroissement considérable de force et d'influence si les Tsintsares, au lieu de faire cause commune avec les Hellènes et de considérer la Grèce comme leur patrie, se souvenaient de leur origine et se déclaraient solidaires de leurs frères de Dacie. L'exemple des Tsintsares établis en Autriche et en Hongrie est bien propre à montrer ce que peut produire l'intelligence et l'activité de ce petit peuple.

Il est probable qu'il y avait déjà des Roumains macédoniens parmi les Grecs, qui au moyen-âge venaient chercher fortune en Hongrie comme artistes, architectes, négociants, etc.; il en vint certainement aussi pendant les invasions turques, mais on les confondit avec les Grecs, les Serbes, et des Bulgares. Ce ne fut guère que vers la fin du siècle dernier, après la publication des Recherches de Thunmann [1]), que les auteurs de statistiques commencèrent à distinguer les Tsintsares et leur consacrèrent une mention spéciale [2]). A la même époque, à Vienne, Pest, Novi Sad (Neusatz), Zemun (Semlin), Miskolc reçurent diverses immigrants qui devaient jouer un grand rôle dans leur pays d'adoption.

Au premier rang des immigrants dont nous parlons se place Siméon Georges Sina, qui fonda à Vienne la célèbre maison de banque connue dans toute l'Europe. Siméon eut pour successeur, en 1820, son fils Georges, né à Serres vers 1785, mort à Vienne en 1856. Celui-ci, qui donna un immense développement aux affaires de la maison et reçut du gouvernement autrichien le titre de baron, conserva toujours le souvenir de son origine. On assure qu'avec sa femme il ne parla jamais d'autre langue que le dialecte macédonien [3]). Le troisième Sina, Siméon Georges, né en 1811, mort le 15 avril 1876, parut, au contraire avoir complètement oublié ses compatriotes. Ses sympathies se partagèrent entre la Grèce, dont il fut le représentant officiel à la cour de Vienne, et la Hongrie, qui le compta parmi ses magnats [4]). Athènes lui dut la fondation d'une Académie des beaux arts, pour laquelle il donna en une

1) Johann Thunmanns *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker* (Leipzig, 1774, in 8).
2) Par exemple Schwartner, *Statistik des Königreichs Ungern,* 2. Ausgabe (Ofen, 1809, in -8), I, 138, et Csaplovics, *Gemälde von Ungern* (Pesth, 1829, in -8), I, 207.
3) *Albina,* 11 (23) aprile 1876.
4) Comme baron de Hodos et de Kizdia.

www.dacoromanica.ro

seule fois un million de drachmes. Les Magyars eurent également part à ses bienfaits, enfin les Serbes eux-mêmes éprouvèrent les effets de sa munificence. Seuls les Roumains le trouvèrent indifférent; il se prononça même solennellement contre eux en 1860, lors des démêlés qu'eurent ensemble l'église roumaine et l'église grecque de Braşov (Kronstadt). On a d'autant plus lieu de s'étonner de cette indifférence, ou plutôt de cette hostilité que Siméon avait marié deux de ses filles à des princes phanariotes, qui ont la plupart de leurs propriétés en Roumanie [1]).

D'autres banquiers viennois, moins puissants que les Sina, mais influents encore par leur richesse, les Dumba, nous offrent un spectacle presque semblable. Si le père n'avait pas tout à fait oublié la Macédoine, le fils, Nicolas Dumba, aujourd'hui député au Reichsrath, est un fervent apôtre du germanisme; il veut bien cependant donner chaque année son offrande au bal de bienfaisance organisé par les étudiants roumains de Vienne, mais c'est, croyons-nous, tout ce qu'il fait pour ses anciens compatriotes.

Parmi les familles tsintsares qui ont gagné de grandes fortunes en Hongrie, il n'en est guère qu'une seule qui soit restée sincèrement attachée à sa nationalité; nous voulons parler de la famille Mocioni, l'une des plus considérables de Budapest. Les Mocioni ont conquis, soit par leur attitude ferme et courageuse pendant la lutte de 1848 et 1849, soit par les nombreux bienfaits qu'ils ont répandus autour d'eux, des titres durables à la reconnaissance des Roumains. Nombre de jeunes gens originaires du Banat et de la Transylvanie, leur doivent leur instruction, et, sans parler d'une foule d'œuvres utiles auxquelles ils ont concouru, ils ont longtemps été les plus vaillants défenseurs des Roumains de la Hongrie, tant au sein de la diète que dans leur journal *l'Albina*. Si, depuis trois ou quatre ans, leur ardeur a paru se ralentir, si des intérêts financiers ou autres les ont tenus éloignés de la politique militante, il n'y a pas à craindre qu'ils renient leur passé; leur nom appartient désormais à l'histoire roumaine.

Ce ne sont pas seulement les grands banquiers ou les grands propriétaires qui peuvent accroître l'influence des Roumains dans la monarchie austro-hongroise. L'esprit d'initiative qui distingue les Tsintsares permet à des hommes placés dans des situations beaucoup plus modestes de rendre de grands services à la cause nationale. Ne doit-on pas retenir le nom de ce négociant de Miskolc, Georges Tricoupa, qui, en 1770, avant que les Daco-Roumains eux-mêmes possédassent une grammaire, fit imprimer à ses frais la *Πρωτοπειρία* d'Anasthase Cavalliotis [2]), le premier livre qui nous fournisse des renseignements sur le dialecte macédonien? Ne faut-il pas citer parmi ceux qui ont bien mérité des Roumains Georges Roza, le médecin qui publia en 1808, à Vienne, un aperçu de l'histoire de ses compatriotes [3]) et Georges Boiagi, le professeur, à qui l'étude du grec et du serbe ne fit pas oublier son idiôme natal, et qui publia en 1813 une grammaire macédonienne [4])?

L'exemple le plus frappant de ce que peuvent l'intelligence et l'activité unies au sentiment national nous est fourni par la vie du métropolitain Şaguna, dont nous ne pouvons nous empêcher de dire ici quelques mots.

Anastase Şaguna, qui prit en religion le nom d'André, naquit à Miskolc le 1-er Janvier 1809 (n. s.). Son père, qui se livrait au commerce des vins de Hongrie, était originaire de Grabova, en Macédoine. Son oncle maternel Athanase Grabowski, après avoir longtemps habité la Hongrie septentrionale et la Galicie, où il avait donné au nom de son pays natal une désinence slave, s'était fixé à Pest; ce fut auprès de lui que le jeune Şaguna vint achever ses études. Bien qu'il ne se fût d'abord occupé que de la philosophie et du droit, il se sentit entraîné vers l'état ecclésiastique. Un autre de ses parents, Maxime Manujlovic', évêque de Verşeţ lui servit de guide et de protecteur dans cette nouvelle carrière.

Les Roumains n'avaient alors aucune influence dans l'église grecque-orientale de la Hongrie, église qui relevait tout entière du métropolitain serbe de Karlovci. Şaguna, entré dans les ordres au mois de Novembre 1833, fut pendant longtemps confondu avec les moines serbes; il dut habiter un couvent de la Sirmie et renoncer à l'usage de la langue roumaine. Ce fut ainsi qu'il franchit les degrés inférieurs de la hiérarchie, mais, parmi les Serbes comme parmi les Roumains, ses hautes capacités lui assuraient un brillant avenir. En 1847, il succéda comme évêque de Transylvanie à Basile Noga. Revenu au milieu de ses compatriotes, il n'eut plus dès lors qu'une pensée: rendre à l'église roumaine en Hongrie l'autonomie qu'elle avait perdue depuis l'année 1700. La lutte qu'il eut à soutenir contre les Serbes fut longue et difficile. Le patriarche Rajatic', qui en 1848 et 1849 avait été le plus ferme soutien de la monarchie autrichienne, était un adversaire redoutable. Cependant Şaguna ne se laissa pas décourager.

Les services qu'il avait rendus lui aussi à la cause impériale, l'ascendant qu'il avait su prendre sur son peuple donnaient une grande autorité à sa parole. Tout en combattant pour la liberté de son église, il ne négligea rien du reste de ce qui pourait contribuer à la prospérité de sou diocèse. Il avait toutes les qualités d'un homme d'affaires et, comme un vrai fils de la Macédoine, connaissait la puissance de l'argent. Il chercha donc à se créer des ressources pour les réformes qu'il méditait, pour ses prêtres, pour ses églises, pour ses écoles. Il mit habilement à profit l'influence personnelle qu'il avait acquise auprès de Francois-Ioseph, et obtint directement du monarque des subsides importants. Les efforts qu'il ne cessait de faire pour se soustraire à l'autorité du métropolitain de Karlovci furent enfin couronnés de succès. Des *rescrits* du 25 Juin 1863 et du 13 Août 1864, confirmés par la loi hongroise de 1868, ont séparé la hiérarchie roumaine de la hiérarchie serbe et reconnu l'autonomie des deux églises. Cette mesure si avantageuse pour les Roumains, à qui elle permettait de s'occuper désormais de leurs affaires nationales, favorables aux Serbes eux-mêmes, qu'un antagonisme prolongé avec les Roumains ne pouvait qu'affaiblir, fut l'oeuvre de Şaguna. Ce fut lui encore qui assura la continuité de toutes les institutions qu'il avait établies, en fondant des caisses spéciales pour l'entretien de chacune d'elles. Il ranima le zèle des hommes riches qui se montraient indifférents au sort de leurs compatriotes. Grâce à lui, un de ses amis d'enfance, mort en 1870, Emmanuel Gojdu, que l'on avait parfois considéré comme un renégat, laissa aux Roumains une fortune de plus de 300000 florins, dont le revenu devait être consacré à subvenir aux besoins d'un certain nombre d'étudiants dans les universités ou les écoles supérieures. Plusieurs Tsintsares s'associèrent aux œuvres de Şaguna; c'est ainsi que Théodore Mutowski et Georges Grabowski laissèrent par testament de petites sommes à l'association transylvaine [1]) dont l'infatigable prélat avait été le principal fondateur.

1) Le prince Mavrocordato et le prince Ypsilanti.

2) Thunmann, 177.

3) *Ἐξετάσεις περὶ τῶν Ῥομαίων ἢ περὶ τῶν ὀνομαζομένω Βλάχων, ὅσοι κατοικοῦσιν ἀντιπέραν τοῦ Δουνάβεως*, traduites en roumain par Sergiu Hagiadi (Craiova, 1867, in -8).

4) *Γραμματικὴ ρωμανικὴ, ἤτοι μακεδονοβλαχικὴ* (Vienne, 1813, in -8), réimprimée à Bucarest en 1863 par les soins de M. Constantin Negri.

1) «Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român.»

www.dacoromanica.ro

Quand il mourut, le 28 Juin 1873, il répandit sur ses compatriotes de nouveaux bienfaits. Il leur laissa tous ses biens, dont il constitua un fond perpétuel et inaliénable, destiné à augmenter les ressources du clergé, des écoles et de la typographie métropolitaine.

Tel fut André Şaguna dont la vie a fourni déjà la matière d'une volumineuse histoire [1]). Ses ennemis ont pu lui reprocher un caractère trop entier et des procédés trop despotiques (défauts ordinaires aux hommes qui ont conscience de leur valeur et des services qu'ils rendent aux autres); il n'en mérite pas moins l'admiration de ses compatriotes. Puissent les Tsintsares fournir à la nation roumaine beaucoup de représentants aussi éminents!

Paris,
le 27 février 1880. Émile Picot.

ARTEA ROMÂNEASCĂ

Kannitz ethnographul distins ne attestă quŏ în Athena, Belgrad şi Constantinopol, constructorii de case şi biserice, — *Meşterii Manole* de astăḑi, — sunt în mare parte Români din Sud.

Scriitorul austriac ne mărturesce quŏ e de mirare aptitudinea Românului pentru architectură. Quŏ în alle-l-alte cetăţi din peninsula balcanică, nu sunt alţi meşteri de case afarŏ de Români.

Preâmblă-se quine-va astăḑi în Turcia, Bulgaria şi Serbia, şi va constată quŏ zarfuri gingaşe, candele de biserică şi geamii, bijuteriă de filigran, pistóle ciselate, mânere cu incrustaţiuni, vestminte brodate artisticamente şi mult jinduite de Arnăuţi fuduli, şi în fine uă întrégă argintăriă iessu din mâinile Românului macedo-epirot.

Argintarii din Cruşova, din Bitolia şi din Salonicu sunt toţi români.

Pînŏ şi în Bosnia şi Herţegovina, pînŏ şi în Cairo şi Alexandria sunt argintari români.

La Nişi (Serbia) şi la Vidin, se fabrică cercei şi brăţiări în filigran de uă gingăşiă răpitóre. Toţi lucrătorii sunt Români din Macedonia şi Epiru.

Femeile bulgare cu anevoiă se decidu sĕ lasse bijuteria românéscă pentru sticlăria colorată precupeţită de tolbaşi ovrei.

Astăḑi trăiesce în Constantinopol Românul Vasile Almină, meşter bĕtrân quare construí un mare numĕr de case frumóse şi de geamii imposante.

Aquestea 's faptele.

Que esse d'aiqui?..

— Anthropologia modernă ne învéţă quŏ aptitudinile ginţilor se transmitu, — ca şi alte caractere, — din generaţiune în generaţiune.

Grecii sunt astăḑi tot aşà îndemânateci marinari ca şi străbunii lor.

Ţiganii, quari pînŏ mai de-ună-ḑi erau singurii nostri ferrari, sunt descendinţi ai aquellor nomaḑi quari addusserŏ în Europa industria ferrului.

Daca astăḑi în peninsula balcanică Românul este cel mai îndemânatec meşter de case, pietrar, argintar, bijutier, ciselar (săpător în metal) şi lucrător de vestminte brodate cu aur, apoi tot el a exercitat meseriele aquestea în epoca imperiului byzantin.

Nu vorbirăm de pictură.

De què ginte sĕ fie fost zugravii din Byzantiu?... Quine ne o ar puté spune?..

— Se scie quŏ 'n Italia în epoca renascerii, primii *pictori* şi sculptori furŏ argintarii.

Aşà Orcagna quare a lassat fresche la Campo-Santo, aşà Donatello, Verocchio, Brunelleschi şi alţi mulţi.

Sĕ nu uităm quŏ şi astăḑi argintarii români facu icóna mai întrégă de argint, afarŏ de figură şi mâni.

Óre a lucrà vestmintele sântului în placă de argint, nu este a dessinà?.. Óre a săpà *arabesche* pe metal, cum facu ciselarii şi argintarii români, nu este a dessina?..

Astăḑi, în Macedonia, bisericele şi icónele sunt mai adessea zugrăvite de Români.

Ar fi pré lung sĕ vorbimu de mosaice.

Sciinţa quare studiă pe om în timp şi in spaţiu, ne mai învéţă quŏ artea este produsă totd'auna, în orique ţérră, de gintea aqueea de unde essu meşterii şi lucrătorii.

Conclusiunea nóstră este quŏ, fŏrŏ sĕ ne mandrimu afarŏ din calle, putemu ḑicce quŏ **«artea pretinsă byzantină este arte esită din creieri românesci.»**

Elementul domnitor în imperiul byzantin, — laici ca şi călugĕri, — fu compus nu atât de Greci quât de Arnăuţi grecisaţi de limbă.

Nu e ginte quare sĕ 'şi schimbe idiomul mai curênd ca Arnăutul.

Populatiunea însŏ de unde eşirŏ lucrători şi meşteri pentru meseriile artistice, fu, — ca şi aḑi, — populatiune românéscă.

Pentru elementul domnitor, — onor erà si fală d'a nu se pricepe la nici uă meserie.

«Arta erà darŏ produsă de Români.»

PINTEN.

NUMELE MEU

Dragi versuri, frunzele 'nverzescŭ,
Dar... mâine, cînd voiŭ fi uitat,
O să mă faceţi să gîndescŭ
La frunzele ce s'au uscat;

Căci al meu nume nesciut,
Pe lîngă-atîtea nume mari,
Va fi un trunchiu necunoscut
Într'o pădure de stejari!

C. C. Stăncianu

Un popor luminat, harnic şi econom este ca uă minge de gumilastic; cu cât va fi isbit mai tare, cu atît se va înălţa mai sus.

SAVANTUL ŞI POETUL

Savantul cu compasul mĕsoară mărginitul,
Poetul cu gândirea strĕbate infinitul;
Al unuia e locul, al altuia e timpul,

1) *Archiepiscopul* şi *metropolitul Andreiŭ baron de Şaguna*, de Nicolau Popea (Sibiiu, 1879, in 8).

www.dacoromanica.ro

Savantul cu şciinţia, Poetul cu Olympul.
Savantul trist pătrunde a lumeĭ adâncime,
Poetul vesel sboară prin sferele sublime,
Şi când Dumneḑeirea isbeşte peptul lor,
Atuncĭ Fraternitatea i strânge cu amor.

Ion. N. Polychroniad

«Vine earna, vine earna!»
Îmi şopteşte ne-'ncetat
Frunḑa, care 'ngălbineşte,
Floarea, care s'a uscat.

«Vine earna, vine earna!»
Audŭ corbii croncănind,
Şi la glasul lor respunde
Vĕntul toamnei greŭ gemănd.

«Vine primavara, vine!»
Fericită respund eu
Şi indată flori şi fluturi
Să trezescu la glasul meu.

Toate-'su earăşi inverḑite
Riul curge strălucit
Codrul murmură, şopteşte
Ca 'ntr-'un dor nemărginit...

Toate le-am trezit d'in moarte
Prin un singur, drag cuvĕnt,
Eu le-am ḑis să se deştepte
Că amoru-i pe pâmênt!

Matilda Poni
nes. Cugler

PINDUL ŞI CARPATUL

Episod din istoria resbeluluĭ Independinţeĭ Românieĭ

I

Era pe la începutul luneĭ luĭ Noembre annulŭ 1877, nóptea îşĭ întinsese vĕlurile salle de negurĭ peste suprafacia globuluĭ şi uă ploe mĕruntă şi pătrunzătóre luptându-se cu ascuţitulŭ fluerat al crivĕţuluĭ cădea deasă şi resbitóre preste cămpiile şi satele Bulgarii pe care le pustiisse grozăviile resbeluluĭ.

Tocmaĭ când nóptea era maĭ întunecósă şi ploia maĭ repede, adică pe la opt ore din nópte, uă escódă de vre-uă noă călăraşĭ Românĭ părăsea Dolni Metropolulŭ şi se îndrepta spre Teliş pe care 'lŭ occupasse de curînd generalulŭ rusŭ Gurco cu guarda sa. Ordinele ce priimeaŭ escuadele de patrule din anteposturĭ eraŭ fórte severe, militaru era obligat să înfrunte frigŭ, căldură, ploe, zăpadă, fóme, somnŭ, oboseală, să înceteḑe d'a fi om ca să fie ostean, căcĭ duşmaniĭ, maĭ cu seamă în acelle timpurĭ când se prevedea apropierea desnodămîntuluĭ terribileĭ drame, să servea de tóte armele, de forţă şi de duplicitate spre a înşela vigilenţa privighetorilor cellor maĭ ne adormiţĭ ca să communice ceĭ din afóră cu ceĭ strînşĭ într'un brîŭ de oţelŭ în scorborele Plevneĭ.

Călăraşiuluĭ român îĭ fu încredinţată astă grea sarcină în partea occupată de Românĭ, şi ellŭ ḑiua şi nóptea bătătorea într'una drumurile laturaşe dintre şioseaoa de la Biela spre Plevna până la şioseaoa ce eşa din Plevna spre a merge la Sofia, ocolind Griviţa, Verbiţa, Clisovatu, Ribisa, Susurlu, Caradacĭ şi Opanezul şi înfruntând la fie-ce minut întâlnirĭ pline de marĭ primejdiĭ şi lipsite de strĕlucirea glorieĭ.

II

Noă era la numĕr obscurĭ vitejĭ care înfrunta plóia şi ventulŭ îngheţat, opt soldaţĭ şi unŭ caporalŭ; trupurile lor tremuraŭ de frigŭ în supţirica manta pe care intemperiele şi uă grea campanie o maltratasse cu totul, apa de ploe rĕsbisse prin mondir până la pelle, cai lor pe jumătate despotcoviţĭ se poticnea într'una alunecând prin drumulŭ cellŭ mocirlos, dar cu tóte aceste eĭ înnaintaŭ fără precurmare nesocotind chiciura ce le isbea faţa.

Caporalul mergea înnainte. Eh! ce maĭ osteanŭ! ce maĭ Bucurescean! ce maĭ mândreţe de mălaciŭ oboreanŭ fusesse înnainte d'a cădea la sorţĭ! Stânjenulŭ luĭ Şerban vodă rĕmânea în josulŭ statureĭ luĭ şi piatra se făcea fărîme în pumnĭĭ luĭ de oţelŭ. Ellŭ de când era pe lume nu scia nicĭ ce e frigul, nicĭ ce e fómea, nicĭ ce e oboseala căcĭ pe tóte le îndurasse de când se născusse şi se deprinsesse creştinul cu elle ca cu nisce jucăriĭ; d'aceia ellŭ nu era nicĭ uă dată tristŭ, ci în tot-d'auna îl vedeaĭ veselŭ, voios, bine dispus. Când mergea la horă ellŭ cănta, când mergea la mórte iarăşĭ cănta; cum putea fi vre un soldat codaciŭ sub comanda unuĭ caporal ca Brigadierul Niţă Bot-de-crapŭ?

III

De astă dată brigadierul nostru nu cănta ci mergea cu pasŭ messurat în fruntea escuadeĭ salle, îşĭ înstruna calul ca să facă cellŭ maĭ pucin sgomotŭ şi îşĭ făcea ochiĭ în patru şi urechile în optŭ ca să nu-ĭ scape ñimic ne băgat în seamă p'acea procletă de vreme.

Pe când mergea astfellŭ încetinelŭ dar fără de întrerupere, calul brigadieruluĭ se opri în locŭ fără voia stăpînu-seŭ, ciuli urechile, sbărli cóma, ămflâ nările şi scósse din peptŭ unŭ ninchezatŭ uşiure dar semnificativ.

— Staţĭ, strigă Niţu, că Zaplan allŭ meŭ miróse ce-va ne plăcut.

Toţĭ cai se opriră şi soldaţiĭ trasseră cu urechia.

— Scărţiitŭ de care! esclamâ unŭ soldat fiŭ de plugarŭ crescut sub inima caruluĭ.

— Tropotŭ depărtat de vite multe! adaosse altŭ soldat al căruĭ tată fusesse chirigiŭ.

— Trebue să fie unŭ convoiŭ turcescŭ, urmă allŭ treilea soldat.

— Pe ellŭ mă! şi ce-o da D-ḑeŭ, strigâ Niţu făcîndu-şĭ cruce şi dând pintene caluluĭ.

www.dacoromanica.ro

Într'uă clipă escuada de călăraşĭ Romănĭ dispăru ca uă nălucă în negura nopţiĭ ca cum cai lor ar fi fost într'aripaţĭ.

IV

La uă distanţă óre-care de locul de unde pornisse ca nisce smeĭ călăraşiĭ noştri, mergea a lene băltăcăind printr'un dedal de gropĭ şi hopurĭ unŭ convoiŭ de vre-uă treĭ-ḑecĭ de care încărcate cu proviḑiĭ şi trasse de căte şease boĭ.

Înnaintea şi înnapoia convoiuluĭ călăreaŭ căte şease arnăuţĭ armaţĭ până în dinţĭ şi de ambele lăturĭ ale carelor treĭ-ḑecĭ şi maĭ bine de başibuzucĭ grósnicĭ la înfăţişare care isbeaŭ într'una cu nisce bice gróse şi nodoróse în spinarea bieţilor Bulgarĭ ce mănaŭ boi.

Carele ne unse cine scie de când scărţiaŭ cobitor, boi ne-măncaţĭ cine scie din ce vremurĭ mugeaŭ plăngĕtor şi Bulgariĭ lichniţĭ de fóme şi sdrobiţĭ de obosélă şi durere gemeaŭ înfundat. Într'ast timpŭ păḑitoriĭ lor îşĭ petreceaŭ uniĭ ronţăind ce aveaŭ prin desagĭ, alţiĭ mijind şi legănîndu-se pe şele şi alţiĭ cântând uă manea lină şi adormitóre ca să le trecă de urîtŭ. Eraŭ aprópe de Plevna, de locul unde eraŭ grămădiţĭ miĭ de miĭ de inimicĭ şi cu tóte astea mergeaŭ a lene şi fără grije ca cum ţérra lor ar fi fost ne băntuită de nicĭ uă primejdie. Aşa a fost Turculŭ şi aşa va fi căt va trăi.

De uă dată unŭ ţipetŭ terribilŭ le isbi urechile, unŭ ura formidabilŭ predominâ sgomotul produs de elemente şi scósse din toropeală pe sectariĭ semiluneĭ.

— Ghiauriĭ! strigară başibuzucĭĭ spăimântaţĭ şi fără să ascepte ca să vaḑă câţĭ suntŭ aruncară căt colo bicele, uitară că eraŭ armaţĭ cu unŭ arsenalŭ de arme de totŭ soiulŭ şi o luară rasna pe cămpie şi dispărură ca şi umbrele în negura nopţiĭ.

Bulgariĭ scăpaţĭ de aceĭ ce'ĭ tiranisa dădură şi eĭ dosulŭ uitând şi vite şi care numaĭ să scape cu viaţă şi arnăuţiĭ rĕmăind singurĭ se strânse la uă laltă, îşĭ adusse aminte că sunt strenepoţĭ aĭ luĭ Sckender-beĭ şi se pregătiră să înfrunte primejdia.

Necunoscutul duşman şosi repede şi impetuosŭ ca vijelia, oţelele se încrucişiară, pepturile se isbiră, respirările se amestecară şi maĭ nainte d'a se cunósce şi numera, sângele ţîşni din vine omenescĭ, ţipete de durere şi turbare se împrăsciară în spaţiŭ şi pismaşa mórte îşĭ întinsese în aerŭ cobitórele eĭ braţe ca să priimească jertfele ce i se aducea.

Precum doĭ taurĭ de uă potrivă puternicĭ şi de uă potrivă înverşiunaţĭ se năpustescŭ unul spre altul cu turbare, se isbescŭ în capete, se împungŭ cu córnele şi se împingŭ cu vĕrtute fără ca să pótă reuşi ca unulŭ să dovedească pe cellŭ altŭ şi astă neputere îĭ înverşiunează şi maĭ mult şi le îndoesce forţele, astfellŭ şi celle doă cete de duşmanĭ se atacă, se isbescŭ, se împungŭ, ămple aerul de scânteele ce esŭ din săbiele lor şi adăp pămîntul cu sudórea şi sângele lor şi furia lor se înmulţesce şi înverşiunarea lor se împrospăteaḑă căcĭ şi uniĭ şi alţiĭ sunt bravĭ şi uniĭ şi alţiĭ sciŭ a se bate şi nu potŭ să se dovedească uniĭ pe alţiĭ.

În sfîrşit dupŏ uă muncă d'aprópe uă oră Carpatulŭ învinge Pindulŭ, călăraşiĭ întinde la pămînt fără de viaţă şease arnăuţĭ, cincĭ din eĭ pusse pe gónă alţĭ cincĭ duşmanĭ şi nu rĕmăne pe cămpia de luptă între murinḑiĭ ce horcăiaŭ şi boi ce mugeaŭ, de căt doĭ luptătorĭ ce încă se batŭ: Niţă Bot-de-crapŭ brigadierulŭ şi uă namilă de Turcŭ.

Şi unulŭ şi altulŭ sunt voĭnicĭ, şi unulŭ şi altul viteji, dar însfîrşitŭ Niţă reuşesce a ucide calul adversaruluĭ sĕŭ şi dupŏ ce'lŭ rĕstórnă la pămîntŭ, se prăpăstuesce şi ellŭ peste dênsulŭ. Turcul căḑînd îşĭ rupe sabia în doă şi ne maĭ putînd să se lupte îşĭ lăţesce spatele pe pămînt şi ascéptă mórtea fără de spaimă.

— Morĭ păgîne, strigâ Niţu puind vîrfulŭ sabieĭ salle în peptulŭ duşmanuluĭ învinsŭ.

— *Eŭ nu escŭ păgînŭ, eŭ nu escŭ Turcŭ. Armânŭ escŭ,* strigâ învinsulŭ cu putere.

— Românŭ! esclamă Niţu, oprindu-şĭ sabia tocmaĭ când era să se înfigă în peptulŭ învinsuluĭ.

— Da, armânŭ din Pind, armân Macedoneanŭ; dar ce şi tu escĭ Armânŭ?

— Negreşitŭ, respunse Niţu cu mândrie, eŭ suntŭ Românŭ din ţérra Românilorŭ.

— Armân din ţérra Armânilor! esclamă Turculŭ cu mirare sculându-se de jós şi uitându-se uĭmitŭ spre călăraşiulŭ Român. Dar ce fellŭ? aŭ Armâniĭ ţérră?

— Cum nu, şi ţérră şi stăpînire şi óste şi Domnŭ allŭ lor Român.

— Oh! du-mĕ, du-mĕ acolo unde Armâniĭ împărăţescŭ, strigâ Turculŭ cu focŭ cuprinḑênd cu braţele peptul fostuluĭ sĕŭ adversarŭ.

— Bucuros, dar cum se face ca tu Român să facĭ parte din armia Turcească?

— Părinţiĭ meĭ *de gróza Grecilor s'aŭ turcitŭ.*

— Ce grozăvie! vino, orĭ de ce lege ĕĭ fi, sângele apă nu se face, ţérra ta îţĭ întinde braţele şi fraţiĭ teĭ te strângŭ cu dragŭ la sînŭ, căcĭ Românul orĭ cum şi orĭ unde o fi este şi rĕmâne Românŭ.

Pe când crivĕţulŭ fluera, boi mugeaŭ şi murinḑiĭ horcăiaŭ, doĭ fraţĭ, doĭ Romănĭ de şi purtaŭ uniforme dĕ duşmanĭ se aruncaŭ cu dragoste unulŭ spre altul.

Pindul şi Carpatul se strângeaŭ la sînŭ.

V

A doua ḑi des de dimineaţă intră în cuartierulŭ generalŭ allŭ cavalerieĭ Române de la Dolni Metropol unŭ convoiŭ de treĭ-ḑecĭ care încărcate cu grăne şi noă-ḑecĭ de vite, iar cavaleria Română numĕra unŭ osteanŭ maĭ multŭ.

Bucurescĭ. Annul 1880 Ianuarie 7.

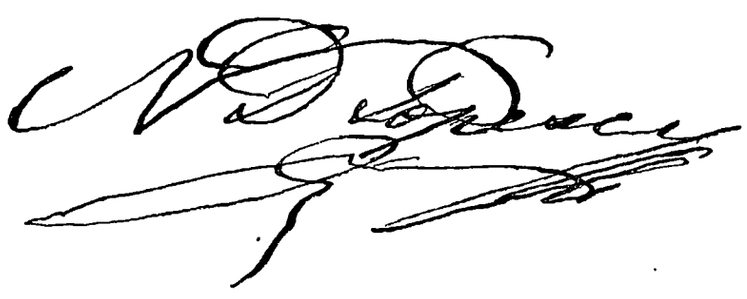

www.dacoromanica.ro

APOSTOLI MACEDO-ROMÂNI

1. **Michailu G. Boiagi**: Născutu la Bud'a in Ungari'a pe la anulu 1780, dintr'o familiă originară din Macedoni'a. Educatiunea si-a făcutu-o in loculu nascerei, si a scrisu in limbele: grecă, serbă, română si germană. Boiagi este in câtu scimu noi, primulu Românŭ care a scrisu o gramatică macedo-română.

Γραμματικη ῥωμανική ἠτοι μακεδονοβλαχική σχεδιασθεισα και πρωτον εις φως αχθεισα ὑπὸ Μιχαηλ Μποιαξη, διδασκαλου τες ἁπλοελληνικης σκολης. — *Romanische oder Macedono-wlachische Sprachlehre*, verfasst und zum ersten male heraus gegeben von Michael G. Bojadschi, öffentlichen griechischen Lehrer der hiesigen National Schule. — *Εν Βιεννη τῆς Αυσιριας, εν τῇ τυπογραφια του Ιωαννου Σνυρερ* 1813, in 8, p. 228.

Pre cându Boiagi a publicatŭ acest'a carte, erá profesoru de limb'a grecéscă nouă in Vien'a. Acestu bărbatu fiu alu civilisatiunei si inveţiatei colonii din Moscopolea, a mai lăsatu si alte scrieri, din cari traductiunea *„Evangeliului“* comentatu in gramatic'a D-lui Maximu. In Locothea II p. 198 şi 203 mai vedemu insêmnate incă urmatórele doue cărti de ale lui Boiagi si anume: *Orbis pictus de Amos Comenius*, tradusu in 10 limbi: latină, francesă, italiană, daco si macedo-română, neo-grecă, rusă, serbă, ungară si germană, in 4°, anunciată in Vien'a la 1819. *Scurt'a gramatică neo-grecă, (Kurzgefasste Neugrichische Sprachlehre)* pentru junimea grecă si germană, tiparită in Vien'a la Dim. Davidoviki 1823.

Boiagi este celu de ântâiu, ce avù curagiulu se dică lumei in faci'a atâtoru popóre, alu câroru interesu erá a ascunde nationalitatea română din Macedoni'a, cà intre Slavi, Albanesi si Greci, este unu poporu românu, plinu de viétiă, de virtuti străbune, de nationalitate. Gramatic'a Macedo-română a lui Boiagi devenindu rară si cu greu de găsitu, unu singuru esemplaru s'a mai aflatu, după care a compusu si D-lu I. C. Maximu: *Rapeda idee de gramateca Macedono-Romanéscă*, şi cu spesele D-loru G. Goga si D. Casacovici, tiparită tra se se impartă gratuitu Romaniloru de a drepta Dunărei. Bucuresci Tip. Statului numită Nifonu 1862 in 8°, p. 153. Repausatulu Maximu nu apucase a terminá bine următórele rinduri:

„Meritarear se o retiparéscă Românii in etern'a memoriă a bărbatului inveţiatu, ce consacrà totă viéti'a sa la luminarea natiunei sale, si care fără indoélă se depuse in morméntu cu o mare amărire sufletéscă, vediêndu cà tóte silintiele sale fuseră deşierte, de ora ce compatriotii lui se aratară surdi la chemarile lui.“

Si repausatulu C. Negri, care totu de una a avutu fericit'a idee de a face ceva pentru acesti Romani Macedoneni, se oferi a retipări cu spesele sale proprii Gramatic'a lui Boiagi, unu demnu monumentu alu nationalitaţiei Romaniloru Aureliani. Asia dară retiparirea acestei gramatici o datorimu marelui patriotu Costache Negri. Ea este imprimată in Bucuresci Tip. Stef. Rasidescu, 1863 in 8°, p. 208 cu o prefacià de D. Bolintinénu.

In cele din urma Boiagi, ducêndu-se cu ducele de Luca in Itali'a, petrecù acolò pana la mórte, érà scrierile lui pote ca au remasu in bibliotec'a ducala séu ca s'au pierdutu. [1])

2. **Theodoru A. Cavallioti**, invêtiatu protopopu românu din Moscopolea in Macedoni'a, patru mile de la Achrida. Locuitorii acelui orasiu toti vorbescu romanesce séu cum dice Rosa [1]) toti suntu Romani. Avemu de la elu:

Πρωτοπειρία παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου και αἰδεσιμοτάτου διδασκαλου, ἱεροκήρικος και πρωτοπαπᾶ κυριου Θεοδωρου Αναστασίου Καβαλλιώτου Μοσχοπολιτου ξυντεθεισα, και νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεισα, δαπάνῃ τοῦ, εντιμοτάτου και κρησιμωτάτου κυρίου Γεῶργίου Τρικουπα, του και κοσμήσκη επιλεγομένου εκ πατριδος Μοσκοπολεως. Ἐνετιῆσιν, παρά Ἀντονιῳ τῳ Βορτολι, ᾳψό, (1770), in 8, p. 104. Acestu opu cuprinde unu Abecedaru grecu şi unu vocabularu de 1170 cuvinte in trei limbi: grecesce, romanescé si albanesce, cu litere grecesci [2]). Cartea ne este cunoscută numai dupa reproducerea lui Thunmann p. 181—230. Opulu lui Cavallioti, este monumentulu celu mai pretiosu, ce posedemu despre dialectulu macedo-romanu. Originalulu astadi nu se mai pote gasi, mentionatulu vocabularu insè lu avemu conservatu prin Thunmann, loculu citatu.

3. **Constantinu Hagi Cehani**, românu cu intinse cunoscintie, care comunicà lui Thunmann multe scientie, despre originea, intinderea, numerulu populatiunei si alte impregiurări ale Macedo-Romaniloru si Albanilor.

4. **Danielu**, bărbatu eruditu si autorulu unui *Dictionaru grecu modernu, meso-romanu, bulgaru si albanesu*, tiparitu in Vien'a la 1802.

Εἰσαγογίκη Διδασκαλια περιέχουσα λεξικον τετραγλωσσον των τεσσάρων κοινῶν διαλεκτων, ἠτοι τῆς ἁπλῆς ρωμαϊκης, τῆς εν Μοισια βλαχικῆς, τῆς βουλγαρικῆς και τῆς αλβανιτικης. Συντεθεισα παρα του αιδεσιμωτατου και λογιωτατου διδασκαλου, οικονομου και ιεροκήρικος κυριου Δανιὴλ (Μιχάλη Αδαμη Ηατζῆ) τοῦ εκ Μοσκοπολεως 1802. S. L. (*Ἐν Μοσκοπόλει*); in 4 de p. 92; paginele continu vocabularulu reprodusu mai tardiu de Leake; erà restulu volumului contine diverse piese in limb'a grecă. (Biblioteca centrala din Bucuresci posede unu esemplaru din acesta carte rară).

5. **G. Const. Rosa.** Doctoru in medicina, romanu din Macedoni'a, contemporanu ai ilustriloru barbati Budai-Deleanu, S. Clein, Petru Maioru si Sincai. Avemu de la densulu:

Ἐξετάσεις περί τῶν Ρωμαίων ἤ περι τῶ ὀνομασομένων Βλάχων, ὅσοι κατοικοῦσιν αντιπέραν τον Δουναβεως. Pest. 1808 in 8° [3]). Altă carte tot dela acesta: *Τεχνη τῆς ῥώμανιχῆς αναγνωσεως με λατινιχα γραμματα,* (Despre scrierea si lectura românéscă, cu litere latine, Buda 1809). O cunóscemu inse numai din recensiunea lui B. Kopitar [4]).

G. POPESCU.

Cucerirea 'ntemeeată pe puterea 'nvingătoare,
N'avu nicĭ odineoară efectŭ trainic şi realŭ
Ş'atuncĭ numaĭ acţiunea'ĭ fu cu dreptŭ neperitoare,
Când încet fu sevărşită pe terîmul cel moral.

Voă dar, campionĭ nobilĭ, care v'aţĭ ales menirea
Acest adevĕrŭ la lume înc'odată s'arătaţĭ,
Fie ca triumful grabnic să v'aducă nemurirea
Şi ca'n silinţele voastre să fiţĭ bine-cuvântaţĭ!

---

1) In cartea sa pag. 140 si urm., unde adauge, ca Cavalioti intorcendu-se la Moscopolea a ridicatu o tipografia in care s'au tiparitu multe carti romanesci. La pag. 146 numera mai multi romani inveţiaţi, intre cari Dionisiu Mantuca episcopulu Castoriei.

1) Picot: in *Les Roumains de la Macedonie*, p. 42 dice ca'acestu vocabularu cuprinde 1070 cuvinte, cu equivalentulu loru romanu si albanesu, mai multe sentintie si piese grecesci pentru copii.

2) Thunmann: *Untersuchungen uber die Geschichte der östlichen Europäischen Völker* I Th. Leipzig 1774 in 8°.

3) *Cercetări despre Romanii dincolo de Dunăre*, traduse in romanesce de Sergiu Hagiadi, Craiova Tip. Th. Macinca şi R. Samitca 1867, in 8, p. XV 61.

4) *Kleinere Schriften I.* Th. Wien 1857. p. 182, si urmat. vedi si «*Essai sur le vocalisme Roumain par* C. D. Georgianu, p. 100.«

www.dacoromanica.ro

Mircea Cel Mare

Domnul Valahieĭ, Duce Făgăraşuluĭ şi al Omlaşuluĭ,
Comite Severinuluĭ, Despotul Dobrogeĭ şi
Domnul Drastioruluĭ (Silistreĭ) şi pênĕ la Mare.

www.dacoromanica.ro

Ioaniţiu

Imperatore Romano-Bulgarilor 1197—1207.

Ioanice

Empereur des Roumains-Bulgares.

www.dacoromanica.ro

CORPŬ ŞI SUFLETŬ

Era noaptea 'nseninată; dinainte'mĭ la picioare,
Apăru, schînteind, tainic, cerul măndru, înstelat,
Fărmecat de-acest spectacolŭ, de lumină şi splendoare,
Multă vreme, în uimire şi 'n estazŭ l'am contemplat;

Pe când stam contemplând astfel, pe de-asupra unŭ norŭ trece:
Cerŭ şi stele, într'o clipă, aŭ perit, s'aŭ nimiccit;
Şi 'nainte'mĭ nu 'ntâlneşte, nimic alt, privirea'mĭ rece,
Decît túlburele unde, unuĭ lacŭ ne 'nsufleţitŭ.

Tot asemenea, orĭ care creatură omenească,
Reŭ saŭ bine-alcătuită, ce sub soare a născut,
Dacă nu revelă-un suflet, care s'o 'ndumneḑeească,
Maĭ mult alt nu represintă, decît un nemernic lut.

SOCIETĂŢEĬ MACEDO-ROMÂNE

Aḑĭ când egoismul rece stăpâneşte-orĭ ce fiinţă,
In acest timpŭ de 'ndoială, positif, materialŭ,
Dulce'ĭ a maĭ vedea oameniĭ ce 'nsufleţĭ de o credinţă,
Se jertfescŭ unuĭ scopŭ mare, urmărescŭ un idealŭ!

. . . . . .

A isgoni sărăcia, a risipi ignoranţa,
A desrobi omenirea de sub jugul lor cumplit,
A restitui Dreptăţeĭ Gladiul eĭ şi Balanţa
Când o mână sacrilegă, aĭ răpi, aŭ îndrăznit;

A pregăti 'ncet unirea fraţilor d'un neam şi sînge,
De furtuna releĭ soarte, cu cruḑime despărţiţĭ,
A veghia focul cel sacru, alŭ feri de a se stînge;...
Iată nobila menire reservată la Eliţĭ!

. . . . . .

O! dacă cui-va în lume, va sta vr'odată 'n putinţă
A face, un visŭ scumpŭ nouĕ, sĕ devină-un faptŭ realŭ,
Va fi numaĭ celor oameniĭ ce 'nsufleţĭ de o credinţă,
Se jertfescŭ unuĭ scopŭ mare, urmărescŭ un idealŭ!

Focşaniĭ.

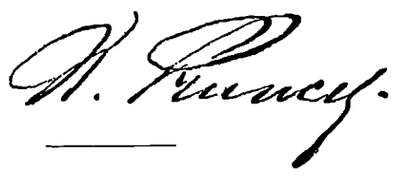

L'unité de l'espèce humaine n'est pas seulement un *dogme*, qui peut être et a été nié; pas seulement une belle *conception philosophique*, qui peut être discutée. C'est avant tout un *fait scientifique*, qui ressort de l'application à l'homme des lois communes à tous les autres êtres organisés et vivants. Et ce fait a une grande portée; car seul il donne une base acceptable par tous les esprits à la sainte notion de la fraternité de tous les hommes.

Paris, 7 Avril 1880.

Paris, 30 Mai 1880.

Monsieur,

Vous invoquez deux noms chers et sacrés: *Georges Asaky*, *Edgar Quinet*. Je sais que devant eux, tout Roumain s'incline; ils ont contribué à fonder la Roumanie. En souvenir de mon père et de mon mari, je vous envoie une page inédite que vous me demandez pour votre oeuvre patriotique.

LETTRE À UN PATRIOTE ROUMAIN

En prenant en Occident la défense de la nationalité Roumaine, j'ai soutenu la plus juste des causes. Je n'attendais d'autre récompense que le sentiment d'un devoir accompli. Votre assentiment me permet de penser que j'ai exprimé avec vérité les voeux des Roumains. C'est là ce que je souhaitais le plus. Un peuple ne gagne pas en un seul jour sa place au soleil. Je prévois que le bon droit malgré l'évidence dont il est accompagné ne recevra que lentement et par degré la sanction complète des évènements. Il faudra encore le concours actif de tous les bons citoyens; en Occident il sera nécessaire de réveiller, d'exciter de nouveau l'intérêt public pour nos frères d'Orient. S'il en est ainsi, quelle force ne puiserai-je pas dans votre sympathie, pour continuer le saint combat de la justice. Le plus grand des encouragements sera toujours l'adhésion des hommes qui vous ressemblent. Vous me faites l'honneur de me compter au rang des enfants de la Roumanie; peut être l'ai-je mérité par mon dévouement filial à sa cause et par ma ferme volonté à la soutenir, tant que le ciel m'en laissera la force.

Agréez etc. **Edgar Quinet.**

Bruxelles, avril 1856.

Jamais les vieilles nationalités réagissent avec autant d'energie que lorsque la force et la tyranie travaillent à les anéantir.

La race latine est immortelle; elle sera toujours le génie et l'âme du Monde.

C'est en vain que les barbares fondirent sur elle et campèrent dans le Capitole.

La sève des vaincus roula dans ses veines, et ces vainqueurs à la fin tombèrent en esclavage; la semence civilisatrice germa dans leur cerveau, bouillant avec leur sang le sentiment ou l'art, la poésie, et au fond de leur conscience la foi qui sauve.

Oh! frères d'Orient! luttez avec persévérance; défendez la terre sainte pouce a pouce, car le sol de le patrie est sacré.

Gardez votre langue, vos mœurs; et n'oubliez pas qu'ici, dans ce pays classique de l'indépendance, après cinq siècles d'une lutte acharnée qui commença aux Asturies avec Pelayo, nous avons roulé le Croissant sanguinaire, du haut des murs de Grenade au fond

www.dacoromanica.ro

du détroit (Gibraltar) pour ne jamais plus réaparaître sur le serein ciel bleu de la gentille Espagne.

Nous formons tous ici des voeux pour votre indépendance, pour votre liberté, pour votre triomphe.

A la sociedad Macedono-Romana

Bucarest

Nunca aparecen mas fuertes las antiguas nacionalidades que cuando mas se empeñan la fuerza y la tirania en aniquilarlas.

La raza latina es inmortal; ella sera siempre el genio y el alma del mundo.

En vano cayeron sobre ella los barbaros y sentaron sus reales en el Capitolio. La sávia de los vencidos circuló por sus venas, y cayeron por fin esclavos los vencedores, germinando en su cérebro la semilla civilizadora, hirviendo en su sangre el sentimiento del arte, la poesía, y en el fondo de su conciéncia la fé salvadora.

Luchad, hermanos de Oriente con perseverancia; disputad la tierra santa palmo á palmo, que sagrado es el suelo de la pátria.

Conservad vuestra lengua, vuestras costumbres; y no olvideis que aquí, en este pais clásico de la independéncia, tras cinco siglos de ferviente lucha iniciada en Astúrias por Pelayo, arrojamos al fondo del Estrecho, desde los altos muros de Granada, a la sangrienta media luna, para no volver jàmás a levantarse en el sereno azul del cielo de la gentil España.

Todos formamos aquí votos por vuestra independéncia, por vuestra libertad, por vuestro triunfo.

Torroella de Montgrí 28 Marzo de 1880.

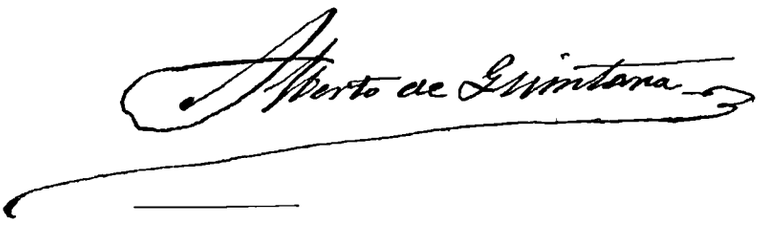

DIN „DE LA BONN LA COBLENZ“ [1]

«Dama, cam de 25 de anĭ, era de o frumuseţă fină şi picantă şi, ceea ce este maĭ multŭ, cu o fisionomie interesantă şi cu totulŭ simpatică: figură necunoscută, şi totuşĭ cu cîtŭ mĕ uitam la dînsa — se înţelege numaĭ pe furişĭ şi pe cîtŭ 'mĭ permiteá bunacuviinţa şi timiditatea mea — cu atîtŭ parcă 'mĭ păreá cunoscută.

«Ewig nah und ewig weit.»
(Eternŭ departe şi totuşĭ aprópe.)

Atuncĭ, împinsŭ dę o curiositate neobiçĭnuită, plecaĭ urechea, ca să ghicescŭ după limba, în care convorbiá încetŭ, de ce naţionalitate sîntŭ. Aşŭ fĭ doritŭ să legŭ cunoşcinţă cu dînşiĭ, singurulŭ mijlocŭ, care m'ar fĭ făcutŭ să uitŭ maĭ simţitorŭ singurătatea, ce mĕ apăsá. «O! ce n'aşŭ dà să fiă Romînĭ», ziseĭ în mine, doritŭ a întîlnì compatrioţĭ de aĭ meĭ, şi de a vorbì limba ţerĭĭ mele, ale căreĭ scumpe accente nu le auḑisem de atîta timpŭ. «Eĭ ar fĭ pentru dorulŭ tĕŭ de ţeră, ca róua nopţiĭ pentru florile arse de sóre, ca unŭ izvorŭ recoritorŭ pentru pieptulŭ însetatŭ de o cale îndelungă».

Niçĭodată ca atuncĭ nu mi aŭ părutŭ maĭ adevĕrate versurile luĭ G. Sion:

«Multŭ e dulce şi frumósă limba ce vorbimŭ,
Ca ea maĭ armoniósă alta nu găsimŭ.»

Ear tu, iubite lectorŭ, nu veĭ găsì exageratŭ acestŭ sentimentŭ, căcĭ póte te aĭ aflatŭ şi tu vreodată în asemenea posiţiune, şi, departe de ţera ta, aĭ primitŭ cu entusiasmŭ totŭ ce 'ţĭ aminteá de ea. Atîtŭ de strînse sîntŭ legămintele, carĭ ne înlănţuescŭ de pămîntulŭ naşcerii! O! nu'mĭ vorbiţĭ de chimera: *patrie universală;* omulŭ este o fiinţă fórte restrînsă în spaţiŭ şi în timpŭ, mică, trecĕtóre, şi, cu tóte aspiraţiunile sale cele înalte, precum nu póte îmbrăţişà totulŭ cu mintea, aşa nicĭ cu inima globulŭ întregŭ. Patria sea adevĕrată a fostŭ şi va remînè totŭdeuna aceea de pămîntulŭ căreia sîntŭ legate simţirile sale:

«Paserea cea călătóre zbóră, cîntă, rătăceşce,
Dar se 'ntórce ér la locului unde ziua a vĕḑutŭ.»

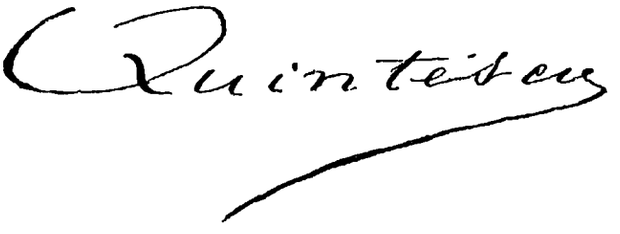

[1] D. Quintescu a onorat Albumul cu o frumósă lucrare «De la Bonn la Coblenz pe apă şi pe jos, cu o scrisóre d-luĭ V. A. Urechiă.» Spaţiul care ne maĭ remâne ne obligă a da numaĭ aceste renduri, care vor face cu nerabdare a se astepta publicarea întregeĭ opere.

MARIÓRA

(Episod din resboiul Românilor cu Turcii de la 1877)

Dunărea plină de valuri
Sgomotóse şerpuea,
Şi pe cele duoĕ maluri,
Negura încet cădea;
Când talazul cu uă plută,
Uă femeă despica.

Bătalia începuse. Dunărea era umplută
De torpile, şi intr'ênsa uă femeă ce căta?

*

De un an d'abia fusese Mariora măritată
Când soţu'i de lângă dênsa fu răpit pentru armată;
Şi vĕḑênd că nu mai póte sta pustie 'n al ei sat,
Şi-a pus în gând să se ḑucă la rĕsboiŭ după bărbat.

*

www.dacoromanica.ro

Era tocmai ḑiua 'n care
Se ivirĕ la Balcani
Şi se puse la 'ncerçare
Bravii noştri de curcani;

Marióra ce trecuse Dunărea, latĕ ş'adûncă
La Nicopol se afla;
Singură, fără de fricĕ, rezematĕ de uă stâncă,
Sta pe gânduri şi ôfta.

*

Este nopte. Când scânteiă,
Varsă bombele ce 'n aer cu sgomot aŭ eclatat,
Atunci sĕrmana femeĭ,
Stăpânită d'un gând gróznic, inima 'şi-a sfîşiat.

Totu'şi ea înainteză,
Tremurând, — o, nu de fricĕ, — étă-o că a şi zărit,
Sentinela ce veghieză
Inamicul; drept la dênsa Marióra s'a oprit.

*

Dar soldatu 'n amutire,
Stă la postu'i, neschimbat;
Femea nici uă simţire
Într'ênsul n'a desceptat.

În zadar ea îĭ vorbeşce şi'i spune că e soçie,
De oşcén român ce luptă, cu ai sĕi, la bătălie;
În zadar ea îl întrébă d'al ei soţ: ce s'a făcut?
El nimica nu respunde, căci la post e surd şi mut.

*

Marióra desolată
Şi cu ochii plângători,
Bietul soţ şi'l cată, cată
In tot locul pânŏ 'n zori.

Dar în calei sentinele
Întâlneşce tot mereŭ,
Şi miile de ghiulele
Par că trag în pieptul seŭ.

*

Al ei soţ, unde-o fi óre?
Se repausă sub cort?
E rănit? Unde îl dóre?
Ori póte că e chiar mort?

Un strigăt de disperare,
D'abia póte sĕ mai dea,
De şi el peste hotare,
Nici un echo nu avea.

*

Dar romînca e sublimă şi chiar la nenorocire,
Ori când este ca acuma dominată de iubire.
Décă viéţa este stinsă în bărbatul sĕu iubit,
Stinsă va fi şi într'ênsa, pentru ca tot s'a sfîrşit.
Visuri dulci de fericire, numai póte să nutréscă,
Vĕduvă, în astă lume, la ce óre sĕ trăéscă?

*

Marióra e superbă, cu cosiţele'i pe spate,
Bătute d'un vênt uşor,
Cu uă fotă scurticică, piciórele descălţate
Şi ochiul scânteietor!

Cu pasul ei ca de ânger, majestósă şi senină,
Ea părea că sbóră 'n vênt!
Dar d'uă-dată se opreşce, ca un fulger de lumină,
Şi 'ngenuchie pe pământ!

*

Câmpurile ce coprinde cu a ei lungă privire
Mórtea le-a acoperit,
De cadavre; printre ele c'uă putere peste fire
Cată soţu'i cel iubit.

*

Este el!... o, dómne sfinte,
Ce tabloŭ sfîşietor!
Printre mii de oseminte
Zace şi al ei odor!

*

Şi sĕrmana aiuréză
Ochiul ei s'a 'ntunecat.
Nimic dênsa nu mai vede. Dar luna ce luminéză,
Pe soţu'i căḑut în luptă i l'arétă îngheţat.

*

Drept la dênsul se repede, Marióra de uă-dată;
Dintr'un somn greŭ şi teribil pare că e desceptată.
Ea se luptă sĕ ridice şi s'apropie de sîn
Pe oşcénul ce 'l răpuse glonţul crudului păgîn.

*

— «Te găsesc Bădiţă dragă! Inima ardea în mine,
D'al teu dor şi étă-acuma eŭ mĕ aflu lângă tine.
Nu veḑi tu pe Marióra?.... Ce, nu poţi ca sĕ grăeşcĭ?
Ai căḑut... de ostenélă, nu'i aşa că tu trăeşcĭ?
Când plecaşĭ tu măĭ Bădiţă cu oscirea românéscă,
Ḑiceaĭ tu atunci că lupta repede o sĕ sfîrşéscă;
Sĕ n'am témă de nimica, căci a casă o sĕ vii,
Sănătos, vitéz şi mândru, pe pept cu căvălării!
Nu'i aşa? spune Bădiţă, inimióra nu'ţi mai bate?
Ale tale jurăminte de iubire sunt uĭtate?
Dar tu nu'mi răspunḑi nimica, ci stai rece şi tăcut,
Scólă-te Bădiţă dragă, étă ḑiuă s'a făcut!

*

Dar glasul ei se stinge şi focul încetéză
Din ochiul sĕŭ cel viŭ;
Ea cade lângă soţu'i pe care îl veghiéză
În câmpul cel pustiŭ!

*

Când se face diminéţă
Şi când toţi acei soldaţi
Cari nu mai aŭ viéţă,
După câmp sunt adunaţi;

Marióra e găsită
Mórtă, lângă-al ei iubit.
Şi... ea este fericită,
Căci în cer la regăsit.

Basilia P. Rarlesau

MORALA

(Dupĕ Büchner).

Principiul adeveratei morale are de basă reciprocitatea. Nu putem dér găsi un călăuz maĭ bun pentru purtarea nóstră morală, de cât cunoscutul proverb: «*Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face,*» séu «*fă tu altora ce vreĭ ca să-ţi facă ţie eĭ*»... Acest proverb este un adeverat cod al virtuţiĭ şi moraleĭ cu mult maĭ bun şi maĭ simplu, de cât cel maĭ voluminos manual de Ethică séu cel maĭ bun sistem religios din lume. Tóte regulele moraleĭ basate pe consciinţă, pe religiune séu filosofie sunt in faţa acesteĭ simple dér practice regule aprópe superflue. Acésta regulă va câstiga o adeverată valóre, când fiecare individ va ajunge la un grad de cultură aşa de inaintat, in cât să 'nţelégă scopul vieţiĭ sociale, raportul, ce esistă intră el şi societate şi va sci să concórde interesele sale cu ale societaţiĭ, in care trăesce. Este generalminte cunoscut şi aprobat de istoriă, că moralitatea uneĭ

www.dacoromanica.ro

societăţi, ca şi moralitatea unuĭ individ, cresce şi se desvoltă in acea mesură, in care se desvoltă cultura, consciinţa şi cunoscinţa legilor menite a promova interesele generale şi că in consecinţă ordinea socială se 'nbunătăţesce in raport cu micşorarea asuprimeĭ legilor penale.

A. Radu.

Palacio del Recreo.
Alameda de Hercules.
Séville.

Monsieur,

Votre lettre me touche profondement! Votre inspiration est noble et vos efforts seront couronnés de succès. La langue de la mère patrie est le viatique de celui qui l'a quittée et l'espérance de celui qui naît dans l'exil. Il faut donc la conserver à tout prix, comme l'enfant conserve la tradition du foyer, l'homme l'amour de la liberté! Je souscris de tout mon coeur à votre désir; je vous prie, seulement, de m'indiquer dans quel genre et sous quelle forme, poésie ou prose, le tribut que je joins avec un sentiment d'orgueil à celui que vous apporteront de plus illustres que moi. Quelque occupée que je soies en ce moment je n'apporterai aucun retard à mon envoi.

Recevez, monsieur, mes remercîments et les souhaits que je fais de toute mon âme pour la réussite de votre noble projet.

L'EPREUVE D'AMOUR

Par une matinée du mois de septembre de l'année 1807, un jeune homme de 28 ans environ, le sac sur le dos et un bâton à la main, s'acheminait sur une route du midi de la France. Il était vêtu simplement d'une blouse bleue et d'un pantalon de toile, sous lequel s'elargissaient des guêtres d'une blancheur irréprochable; mais, quoique rien dans son allure regulière et dans l'estrême propreté de ses vêtements quelque chose de discipliné qui trahissait des habitudes militaires. Plusieurs passant avaient déjà paru faire la même remarque; il faut avouer neanmoins que si elle ne manquait pas de probabilité elle n'etteignait pas non plus au degré de certitude de cette observation d'un vaudeville:

> En le voyant, sans l'habit militaire,
> J'ai deviné que c'était un soldat.

Ce jour-là, la matinée était belle, un vent tiéde secouait sur la route le parfum pénétrant des noyers dont elle était bordée de distance en distance, et notre voyageur réjoui par la bénignité de l'atmosphère et plus encore par ses pensées particulières marchait d'un pas dispos, tantôt chassant une pierre avec son bâton, tantôt accordant une caresse à son chien, un magnifique épagneul qui s'arrêtait sous la main de son maître et repartait ensuite en bondissant, comme s'il n'eût pu dilater que par des mouvements violents la joie qui l'oppressait.

Pierre (c'est le nom de notre voyageur) avait raison d'être gai. Il revenait de Silèsie, où il avait conquis, par un trait de bravoure, la croix d'honneur et son congé: il allait habiter en paix sa petite maison blanche, héritage de ses pères, et rien ne pourrait plus s'opposer à son union avec Marie, sa bien-aimée depuis l'enfance, celle dont le souvenir l'avait suivi dans toutes ses campagnes, celle pour qui il avait préféré son congé à un grade de lieutenant; Marie était sa cousine, Marie était la plus jolie fille du village. Elle n'était pas seulement plus jolie que les autres villageoises mais elle était encore bien au-dessus d'elles par son esprit et par ses manières. Elle avait été élevée comme une demoiselle par une comtesse de l'ancien régime, sa marraine. Elle avait puisé dans cette education aristocratique une delicatesse de sentiments qui penchait un peu vers le romanesque et une finesse d'idées qui semblait alors ne devoir appartenir qu'à la classe privilégiée. Pierre était fou de Marie, il savait qu'il en était aimé et il lui avait écrit une longue lettre afin de lui annoncer son retour et sûrement, à l'heure qu'il était, elle l'attendait sur le seuil de sa porte, ombragée d'une vigne en festons; sûrement elle prolongeait sur la route ses regards impatients pour le deviner dans l'espace. Peut être même viendrait-elle à sa rencontre, et alors... Oh! alors la rêverie arriva à un tel développement d'extase que, ma foi, il envoya une pierre, d'un coup de bâton, à plus de trente pas derrière lui, qu'il caressa son chien trois fois au lieu d'une et que le noble animal se précipita en avant avec des bonds incommensurables.

Ensuite Pierre entonna de toute la force de ses poumons une complainte du pays, dont voici les paroles.

„A la claire fontaine — les mains me suis lavées; à la feuille de chêne — me les suis essuyées — Sur la plus haute branche — le rossignol chantait — Chante, rossignol, chante, — toi qui as le coeur gai — Le mien n'est pas de même — il est bien affligé — C'est que mon ami Pierre — à la guerre est allé — pour un bouton de rose — que je lui ai refusé! — Je voudrais que la rose — fut encore au rosier — et que mon ami Pierre — fut encore à m'aimer.“

Il se tût tout à coup. Il venait d'arriver devant la maison de Marie. Eh bien! où était donc Marie? Il n'y avait point de Marie. Comment pouvait-il se faire qu'il n'y eût point de Marie? Certainement il était tout à fait impossible qu'il n'y eût point de Marie.

Pierre se passa la main devant les yeux, comme s'il eût été en proie à une hallucination, puis il se mit en marche vers sa propre demeure, l'esprit rempli de funestes pressentiments.

Là une bien autre surprise l'attendait vraiment. Figurez-vous qu'il trouva, installée, chez lui, Marie, qui tenait un enfant dans ses bras, qui était la mère de cet enfant, qui donnait la main à un homme et qui était la femme de cet homme.... Pierre faillit tomber à la renverse. Il sentit quelque chose qui lui étranglait le coeur et qui de là lui montait dans les yeux. Il voulut parler et il n'enfanta que des sons inarticulés. A la fin il s'appuya contre la muraille et regarda stupidement autour de lui.

C'était donc, grand Dieu! bien possible. Mariée à un autre! Caressant l'enfant d'un autre! cette Marie qu'il avait tant aimée! qui était son seul espoir, son seul avenir, la seule chose qui l'attachât à la vie! Que va-t-il devenir à present? Ah! cela lui est, certes, bien égal, on peut bien faire de lui tout ce qu'on voudra. Et ses projets de bonheur? et sa maison blanche? et sa vie paisible? et les récits de ses combats? et le coin du feu? Qu'est-ce que tout cela est devenu, mon Dieu! qu'est-ce que tout cela est devenu!

www.dacoromanica.ro

— Mon ami, lui dit Marie, je vous présente mon mari et mon enfant, je suis sûre que vous estimerez l'un et que vous aimerez l'autre. De fausses nouvelles vous ont fait passer pour mort. J'ai trahi, par suite de cette erreur, des promesses qui, autrement, m'auraient été sacrées. Je comprends l'amertume de votre coeur, mais je connais assez votre noblesse pour savoir que des sentiments plus tendres feront place desormais à une amitié telle qu'elle convient à ma nouvelle position.

Et maintenant, ajouta-t-elle — embrassez-moi et embrassez mon enfant.

Pierre embrassa.

Le lendemain Marie dit à Pierre : Mon ami, j'ai une faveur à vous demander. Cette maison que nous habitons vous appartient. Trompés par le bruit de votre mort nous nous en sommes mis en possession comme étant vos seuls héritiers. J'avoue qu'aujourd'hui il nous en coûterait de la quitter : nos habitudes nous y attachent, et puis elle m'est chère par des souvenirs d'enfance auxquels vous n'êtes point étranger. Voulez vous nous la vendre? Que vous importe? Ne serez-vous pas toujours libre de l'habiter avec nous?

Prenez-la, repondit Pierre d'une voix etouffée. Prenez-la avec tout ce que je possede. Je n'ai plus besoin de maison à present. Dans quelques jours je partirai pour l'armée.

Et Pierre signa l'acte qui lui enlevait la maison que lui avait transmise son père. Un autre jour Marie lui dit encore : — Mon bon Pierre, vous nous parlez souvent de votre résolution bien arrêtée d'entrer encore au service. Cela m'enhardit à vous demander une nouvelle grâce, et j'ai besoin de connaître à fond votre amitié dévouée pour oser seulement vous en faire la proposition. Mon mari a tiré au sort; il va partir, à moins qu'il ne se fasse remplacer, et vous savez que le prix d'un remplaçant est si élevé que toute notre modeste fortune y suffirait à peine. Au nom de votre petite Marie d'autrefois, puisque vous voulez absolument vous engager, consentez à être son remplaçant. Cette bonne action ne changera rien à vos projets et vous emporterez nos benedictions.

C'est bien, repondit Pierre : je serai son remplaçant.

Alors Pierre reprit son sac, son bâton, sa blouse bleue, siffla son chien et dit à Marie : Adieu, Marie, — souvenez-vous de moi et que le ciel vous pardonne ce que vous m'avez fait souffrir. J'étais venu joyeux; je m'en vais le coeur brisé.

— Noble et pauvre ami, s'écria-t-elle en lui serrant la main, tant de générosité ne peut manquer d'avoir sa récompense. Chaque matin je prierai Dieu qu'il vous fasse trouver le bonheur auprès d'une femme qui vous méritera mieux que moi. Ne secouez pas ainsi la tête, Pierre, et espérez.

— Tenez, voici une bague de mes cheveux pour que vous ne me perdiez pas tout entière. Mais, en retour, faites-moi un dernier sacrifice. Ma petite fille s'est prise de grande amitié pour votre chien. Si vous le lui emmenez elle en sera malade de chagrin. Laissez-le lui et il ne se passera pas un jour sans que je lui apprenne à bénir votre nom.

Pour le coup des larmes jaillirent dans les yeux du soldat, mais il baissa la tête en témoignage de résignation.

— Allons, dit-il, il faut que le sacrifice soit complet. Il ne me restait plus que mon chien. Prenez-le. — A ces mots il menaça du bâton son chien qui s'apprêtait gaiement à le suivre. Le pauvre animal se coucha par terre en levant sur lui des yeux suppliants et pleins d'une inexprimable anxieté; on voyait qu'il épiait le moindre signe pour s'elancer auprès de son maître, et cependant le signe n'arrivait pas.

Pierre s'éloigna brusquement sans detourner la tête. Au bout de quelques pas il entendit de douloureux gémissements et précipita sa marche. Il n'alla pas loin. Au premier tas de cailloux qu'il rencontra sur la route, il s'assit et coucha son front dans ses mains. Il était anéanti.

Il fut tiré de sa torpeur par la chaude haleine d'un chien qui cherchait à lui soulever les mains avec son museau, et par la pression de deux bras qui s'entrelacaient autour de son cou. C'était son épagneul; c'était Marie.

— Pierre, lui dit-elle, je ne suis pas mariée, je ne suis pas mère. Je t'ai gardé ma foi. Me veux-tu pour femme?

Et ton enfant? demanda Pierre, hébété comme un homme ivre.

Il est à ma cousine.

Et ton mari!

Encore à ma cousine. Je les lui ai empruntés pour t'eprouver; on m'avait dit que la vie des camps t'avait gâté. On t'avait peint à moi comme un querelleur, un debauché, un mauvais sujet incapable de rendre une femme heureuse. J'ai voulu te soumettre à un essai; pardonne-moi ma ruse.

Oh! oui je te pardonne, s'écria Pierre. Mais, au nom du ciel, ne recommence plus ce jeu cruel. Tu ne sais pas combien cela fait mal, quand on aime autant que moi, de croire qu'on a été oublié.

Maria Letizia Bonaparte.

Le temps nous semble fuir, mais ce n'est qu'un mirage.
Nous sommes le vaisseau qui voit fuir le rivage
Quand c'est lui qui passe à coté;
Et c'est nous qui passons devant l'Eternité.

Louis Parisbourg

Fragment d'un scénario d'opéra intitulé le

VIEUX RHIN

Eudore, préfêt des Gaules.

au milieu d'une nuit de tempête

De noirs pressentiments mes esprits sont troublés;
Le malheur m'attend-il sur ces bords désolés?
Né dans les champs de Grèce au pied du mont Taygète,
Où ne m'ont pas jeté le sort et la tempête?
J'étais heureux là-bas,
Rome n'ordonnait pas!
Je vivais sans envie
Et j'ignorais les combats de la vie...

www.dacoromanica.ro

De ma chère patrie
J'aime à me souvenir!
Et toi, mer en furie,
Qu'ici j'entends gémir,
Aux bords de Messénie,
Sous le plus beau des cieux,
Je te vois calme, unie,
Endormant tes flots bleus,
Je te revois sur les dunes bataves,
De nos vaincus rejéter les épaves;
Je te revois partout, enfin,
Où s'est posé le pied romain.
Dieux, qui m'avez fait voir les plus lointains rivages,
Quand mettrez-vous un terme à mes pélerinages?
Bien jeune encore la fatigue m'a pris;
J'ai vu s'enfuir toutes mes espérances...
Amour, amour! ton charme m'a surpris,
Et j'ai connu de cruelles souffrances.
O Velléda! tu souffres moins que moi!...
Mon âme aussi, mon âme désespère!
N'est-il donc pas un endroit sur la terre
Où je pourrais, libre, vivre pour toi?

Emile Péchelbronn

DESPRE EDUCAŢIUNE

Prin vorba *educaţiune* se înţellege, în resumatŭ, tóte acelle îngrijirĭ de care se cuvine să fiă încongiurat omulŭ în prima periódă a vieţeĭ salle — de la nascere pînŏ la maturitate, — şi tóte acelle mĕsurĭ ce trebue să se iea spre a forma din ellŭ, cu timpulŭ, o fiinţă cât se póte maĭ perfectă, unŭ membru allŭ societăţiĭ folositorŭ luĭ-ênsuşĭ şi semenilor seĭ, unŭ fiĭŭ zelos şi devotat allŭ Patrieĭ.

Necessitatea educaţiuniĭ este atât de simţită între ómenĭ, şi folósele eĭ atât de învederate, încât nu credem cŏ se va găsi unŭ singurŭ omŭ cu mintea sănětósă, care să cuteze a le combate. În adevĕrŭ, cine nu recunnósce óre admirabilile grade de perfecţiune, de capacitate şi de virtute la care se póte înălţa omulŭ prin educaţiune? Cine nu scie assemenea, câte talente naturale se stingŭ, saŭ cellŭ puçin rĕmânŭ pentru tot-d'a-una neproductive, din causa lipseĭ de educaţiune? Înfine, — ceea ce este şi maĭ durerosŭ încŏ pentru omenire — cine nu vede óre înfiorătorulŭ gradŭ de rĕutate, de selbăticie şi de corrupţiune totalĕ pînŏ unde póte degenera omulŭ needucatŭ?

*

Venind acum la modulŭ de applicare a educaţiuniĭ, aci vedem nisce differinţe de opiniunĭ diametralmente oppuse una alteia. Astfelŭ, uniĭ susţinŭ cŏ este bine a se accorda copilluluĭ o libertate absolută, tolerându-i-se totulŭ, şi lăsându-lŭ în propriele salle applecărĭ firescĭ, fărŏ cea maĭ mică restricţiune. Alţiĭ, din contra, pretindŭ cŏ copillulŭ nu trebue să aibă voinţă liberă, ci să se suppună orbesce la ordinile educatorilor sĕĭ.

Argumentele adduse de apĕrătoriĭ libertăţiĭ nemărginite sunt, cŏ copillulŭ trebue să guste singurŭ din tóte, spre a sci apoĭ, prin ênsăşĭ experiinţa luĭ, să distingă binele din reŭ; să sórbă din cupa viţiuluĭ, spre a-ĭ cunnósce veninulŭ omorîtorŭ; să se arunce în valurĭ, spre a le cerca adûncimea; în flacărĭ, spre a le simţi usturimea; să se isbéscă cu capulŭ de stâncĭ, spre a sci în viitorŭ să le ocoléscă, etc. Numaĭ cu modulŭ acesta, conchidŭ eĭ, unŭ copillŭ, trecênd prin scóla experiinţeĭ, se va oçeli în contra viţiuluĭ, şi va deveni virtuosŭ.

Susţinĕtoriĭ restricţiuniĭ absolute raţionédă cu totulŭ contrariŭ. Eĭ pretindŭ cŏ copillulŭ nu trebue să voiască nimicŭ, pentru cŏ nu scie ce voiesce; ci să sollicite totulŭ de la maĭ marĭĭ seĭ, carĭ sciŭ ce se cuvine şi ce nu se cuvine să-ĭ accórde; să nu se attingă de veninŭ, cŏ-lŭ omóră; nicĭ de focŭ, cŏ-lŭ arde; nicĭ de apă, cŏ-lŭ înécă; nicĭ de stâncĭ, cŏ-şĭ sparge capulŭ, etc. Înfine eĭ conchidŭ, cŏ se cuvine a cresce pe copillŭ într'o absolută subordinaţiune pînŏ la maturitate câud, presentându-se pe scena lumiĭ, ferit de orĭ-ce contactŭ cu rĕulŭ, şi nutrit numaĭ cu preceptele bineluĭ, va concepe de la sine unŭ desgustŭ pentru viţiŭ şi, prin urmare, va appuca callea virtuţiĭ, permitêndu-şĭ a voi numaĭ aceea ce-ĭ permitea educatoriĭ seĭ să voiască.

*

De vomŭ examina cu maturitate argumentele invocate de propagatoriĭ ambelor sisteme de educaţiune, ne vomŭ convinge îndată cŏ elle nu sunt decât nisce extremităţĭ, differind una de alta numaĭ prin direcţiunea oppusă ce percurgŭ; darŏ carĭ, în celle din urmă, dupŏ logica firéscă a lucrurilor, se attingŭ, şi fatalmente nu producŭ decât acelleaşĭ resultate funeste.

Începênd cu ceĭ d'âintâiŭ, primulŭ lucru ce semnalăm este, cŏ eĭ propagă doctrina lor numaĭ prin vorbe, şi o practică numaĭ prin faptele lor isolate; darŏ nimenĭ dintr'ênşiĭ n'a avut âncŏ curagiulŭ de a o formula într'unŭ manualŭ de educaţiune, saŭ de a o intercala în vre-unŭ cursŭ theoreticŭ de pedagogiă. Acésta credem cŏ probédă de ajuns slăbiciunea argumentelor adduse de dênşiĭ în favórea principiuluĭ ce susţinŭ, şi neîncrederea ce aŭ eĭ-ênsuşĭ în ajungerea, pe acéstă calle, la resultatele dorite. Îu adevĕrŭ, cine ne-ar puté încredinţa çŏ unŭ copillŭ, lăssat a gusta în plină libertate din amăgitórele plăcerĭ alle viţiuluĭ, nu se va îmbĕta de apparenta lor dulcéţă? Cine nu scie cŏ viţiulŭ se presintă sub nisce forme attrăgĕtóre, şi cŏ, cu cât cine-va se adapă dintr'ênsul, cu atât setea i se apprinde maĭ mult? Avarulŭ, spre exemplu, visédă numaĭ comorĭ; beţivulŭ, vase pline cu liquide spirtuóse; desfrênatulŭ, orgiĭ; leneşiulŭ, rĕcoritórea umbră a pădurilor. Apoĭ bunulŭ simţŭ şi experiinţa de tóte çillele nu ne arrată óre îndestul cŏ deprinderea devine o a doŭa natură, cŏ ea se preface în necessitate, în nevoiă permanentă şi neînvinsă?

Este fórte adevĕrat cŏ unŭ omŭ se póte oçeli prin experiinţă, în contra unor restriştĭ ce cadŭ assupră-ĭ fărŏ voia luĭ. Da, se oçelesce, pentru cŏ le urrasce; şi acéstă urĭ îllŭ animédă la luptă, şi-lŭ învaţă a face tot possibilulŭ spre a se apĕra de dênsele. Se oçelesce, de exemplu, unŭ oşteanŭ în resbelle; pentru cŏ are de combătut nisce inamicĭ pe care-ĭ urrĕsce, de apĕrat o viéţă şi o patriă pe care le iubesce, şi de câştigat o gloriă ce-lŭ aştéptă. Nu este ânsĕ tot astfelŭ şi cu viţiulŭ, pe care viţiosulŭ îllŭ iubesce, îllŭ cultivă, se affundă cu plăcere într'ênsulŭ; şi, chiar de se întêmplă câte o datŭ să se deştepte din ameţéla sa, cu durere recunnósce cŏ este pré târçiŭ.

Nu devine darŏ cine-va incorruptibil practicând corrupţiunea; nu învinge applecările vătĕmătóre lăssându-se a fi dominat de dênsele; nu triumfă în contra desordinilor vieţeĭ înnotând în desfrênărĭ. Indestullarea poftelor mărescе şi maĭ

www.dacoromanica.ro

Desemnat de Verussi.

Vine óre?

www.dacoromanica.ro

PAŞA!

Desemnat de G. Panaiteanu.

www.dacoromanica.ro

mult dorința de plăceri. Sațiulŭ, desgustulŭ, urrîtulŭ vinŭ fórte târdiŭ când omulŭ nu maĭ è decât unŭ corpŭ ruinat pus în mișcare de unŭ suffletŭ desnervat. Ceĭ ce aŭ încercat să învețe a se oppune viținrilor lăsându-se în voia lor, aŭ subcădut de la primulŭ pasŭ; eĭ aŭ eșit dintr'ênsele ca și aceĭ ómenĭ carĭ scapă dintr'unŭ naufragiŭ: nuduĭ, slutițĭ pentru tótă viéța, și despoiațĭ de averile lor.

In faça atâtor probe convingétóre, cine maĭ póte crede cŏ unŭ copillŭ, cădut în uciditórele curse alle vițiuluĭ, va maĭ avé puterea de a se smulge vre-o dată sănétos dintr'ênsele, și de a se reîntórce la virtute? A crede o assemenea absurditate, ar fi tot una cu a susține cŏ unŭ omŭ allunecat în spumósele unde alle Niagareĭ ar maĭ puté scăpa de înecăciune, cŏ unŭ miellŭ cădut în sfășietórele ghiare alle lupuluĭ ar maĭ puté scăpa cu viéță. În celle din urmă, apostoliĭ acesteĭ doctrine periculóse, ne-ar face unŭ mare serviții de a ne spune: câte exemple, câte miracule de assemenea natură ar puté să ne presinte? Noĭ nu găsim decât unŭ singurŭ exemplu: *Fiiulŭi celŭi perdut* din Evangeliŭ; darŏ și acesta este numaĭ o parabolă, destinată a arrĕta ómenilor callea penitenței, a îndreptării.

*

Trecênd acum la ceĭ d'allŭ doilea, la susținĕtoriĭ restricțiuniĭ absolute și suppuneriĭ órbe din partea copilluluĭ, repetim din nuoŭ ceea ce am dis maĭ sus, cŏ și acéstă sistemă nu este decât o altă extremitate, care conduce la acelleașĭ triste resultate. Aceia carĭ combatŭ rĕul prin reŭ, nu facŭ decât a-lŭ adauge, a-lŭ înrădĕcina și maĭ multŭ. Supprimerea libertățiĭ è unŭ lucru tot atât de vătĕmătorŭ, ca și desfrêulŭ; pentru-cŏ applecările omuluĭ trebue să se dirigă, érŏ nu să se 'năbușéscă, precum unŭ torrentŭ nu se stăvilesce, ci se canalisă. Daca libertatea absolută în educațiune se póte numi o *licență*, care ruinédă corpulŭ și ucide spiritulŭ, apoĭ și restricțiunea nemărginită se póte numi unŭ *despotismŭ*, care molleșesce corpulŭ și têmpesce spiritulŭ. A cresce pe copillŭ într'o absolută subordinațiune, interdicêndu-ĭ orĭ-ce liberă voință de a lucra, este a forma dintr'ênsulŭ o machină capabilĕ de a funcționa numaĭ dupŏ impulsiunea machinistuluĭ. A depune pe unŭ june în arena societățiĭ, dotat cu o astfelŭ de educațiune, este a-lŭ arunca de-o dată într'o lume nuoă, necunnoscută de dênsulŭ, ci întrevĕdută numaĭ în abstractŭ, prin lecțiunile preceptoruluĭ saŭ pedagoguluĭ seŭ. O assemenea procedere ar fi tot așa de periculósă, ca și când ar trimite cine-va în resbellŭ pe unŭ omŭ ce n'a învĕțat să mânuiască nicĭ unŭ felŭ de armă, saŭ ar pretinde să fugă unŭ copillŭ ce a fost purtat numaĭ în brațe, fărŏ a i se fi permis vre-o dată să âmble pe propriele luĭ picióre.

Afarŏ de acestea, se maĭ scie, ca unŭ ce elementariŭ, cŏ mintea omuluĭ este îndreptată fatalmente fórte desŭ cŏtre lucrurile ce-ĭ sunt interdise, și numaĭ o rațiune matură este în stare de a-lŭ face să se înfrêneze singurŭ de a gusta dintr'ênsele. Nu este darŏ de mirare cŏ unŭ june, abia emancipat de sub jugulŭ uneĭ restricțiuniĭ absolute din partea educatorilor seĭ, să crédă cŏ acelle restricțiuniĭ îĭ erà impuse numaĭ din causa etățiĭ salle, și prin urmare să allerge îndată la satisfacerea unor dorințe ce-ĭ fussesserŏ în cursŭ de atâția annĭ cu totulŭ interdise; să se precipite în abisulŭ vițiurilor, unde va întâlni firesce pe ceĭ din extremitatea oppusă, adicŏ pe aceia căror li se accordasse o libertate nemărginită în timpulŭ educațiuniĭ.

*

Din celle arrĕtate pînŏ aci resultă, ca o consecință naturalĕ, cŏ în educațiune, ca și în alte lucrurĭ din lume, extremitățile sunt periculóse, și cŏ este bine a se preferi tot-d'a-una callea de miglocŭ, ca cea maĭ practicabilĕ și maĭ sigură spre a ajunge la scopulŭ doritŭ. Să se accórde darŏ copilluluĭ, dupŏ înpregiurărĭ, une-orĭ o libertate proporționată cu gradulŭ de desvoltare a facultăților luĭ fisice și intellectuale, și maĭ ales dupŏ gradulŭ de cultură a inimeĭ salle; alte-orĭ să i se applice, dupŏ trebuință, o restricțiune înțellépță, și chiar o severitate părintéscă. Cea maĭ seriósă preoccupațiune a *educatoruluĭ* cată să fiă îngrijirea de a cultiva în inima copilluluĭ germenile virtuțiĭ, de a smulge cu delicatețe dintr'ênsa orĭ-ce applecărĭ spre reŭ, și de a planta în locu-le sentimentulŭ iubirĭĭ de tot ce este bunŭ, justŭ și folositor. Acéstă datoriă bine împlinită *sub tóte punctele de vedere*, elevulŭ seŭ nu va abusa nicĭ o dată de libertatea mĕsurată ce-ĭ va accorda, ci va usa de dênsa înțellepțesce, și o va privi ca o recompensă meritată prin bunele salle purtărĭ. Assemenea și când va cere trebuința de a se applica copilluluĭ nescarĭ-va restricțiunĭ saŭ chiar correcțiunĭ, în urma vre-uneĭ abatterĭ din parte-ĭ, este de datoria educatoruluĭ ca, înainte de a procede la aceste mĕsurĭ, să convingă pe elevulŭ seŭ cŏ acésta o face numaĭ din iubirea ce are cŏtre ellŭ, érŏ nu din capriciŭ, ură saŭ resbunare. Se înțellege de sine cŏ, daca elevulŭ va proba o sinceră repentire pentru abaterea sa, și o assigurare cŏ nu o va maĭ repeti în viitorŭ, attuncĭ restricțiunea saŭ correcțiunea nu-și maĭ are locŭlŭ. Procedênd astfelŭ, fiă încredințat pedagogulŭ cŏ discipulŭlŭ seŭ îllŭ va privi tot-d'a-una ca pe unŭ amicŭ bine-voitorŭ; și prin urmare, la orĭ-ce occasiune, i se va suppune din iubirea și respectulŭ ce are cŏtre dênsulŭ, érŏ nu de fricâ.

Spre a fi maĭ bine înțelleșĭ, ne resumăm prin următórele două comparațiunĭ: 1° Focŭlŭ este unŭ elementŭ din celle maĭ folositóre în natură, și indispensabil în viéța fisică, numaĭ pînŏ când ellŭ este restrîns în marginile cuviincióse; îndată ânsĕ ce trece peste acestea, devine unŭ flagellŭ pustiitorŭ. Așa și libertatea este unŭ bunŭ divinŭ în natură și indispensabilĕ în viéța moralĕ, numaĭ pînŏ când este restrînsă în limitele rațiuniĭ; îndată ânsĕ ce trece peste acestea, degenerédă în licență și devine o calamitate. — 2° Arseniculŭ întrebuințat cu mĕsură înțellépță, este necessariŭ în medicină pentru vindecarea multor sufferințe corporale; érŏ luat în dosă excessivă produce mórte immediată. Așa și restricțiunea saŭ correcțiunea, applicată la timpulŭ și la locŭlŭ seŭ, este necessariă pentru vindecarea passiunilor suffletescĭ; érŏ applicată în modŭ absolutŭ și în mĕsură excessivă, degenerédă în tiraniă, care conduce tot-de-una la idiotismŭ, la desperare, la revolte și la anarchiă.

Într'unŭ cuvêntŭ darŏ: Nicĭ *licență*, nicĭ *tiranid* în educațiune, ci tot-d'a-una callea de miglocŭ între aceste două extreme; unŭ felŭ de *ecclectismŭ*, care ar coprinde în sine libertatea rațională, și n'ar perde nicĭ o dată din vedere adevĕratele interesse alle copilluluĭ.

www.dacoromanica.ro

LOU DIALOC DE CLARMOUNT [1])

El: Pertout ounte ai viscut, ai trapat voste rire;
Pertout ounte ai soufrit, avès per ieu plourat;
À l'oura endoulentida ounte vouliei maudire,
Me veniàs plan: «Vous aime»! e n'ere counsoulat. [2])

Couma un lum miraclous, enlusissès ma vida,
E, rescoundent la vostra en un silenci grand,
Ourdenàs que ma lenga oun siegue tant ardida
De proununcià 'n soul cop voste noum en rimant.

O coscut paraulis, perpau ple de desaires!
Douneres à moun vers sa gracia e sous eclaires;
I' ensegneres subran lou poudé d'agradà,

E, lioga de m,rcis, lioga de cants lausaires,
Lous omes, aloudats à furnà mounts e caires, [3])
Cercarien voste noum e l'atroubarien pas!

Ela: Me plai de restà fiera, e siava, e retirada
Dins lou soulemne amour ount m'avès acatat,
E degardar aquì l'enauranta pensada
Que seguere la soula à l'avé partajat.

Caudoun m'estremà lion de la bouca aigrejada
D'un mounde que per vous ai toujour mespresat,
Je rescondre lou dòu de ma vida coupada
E lou sublime gaud que pioi l'a courounat. [4])

Quand mous iols plouraran sas lagremas darrieiras,
Quand mas labras diran las ultimas preguieiras,
Je m'en sourtissié 'n mot, arrestas-me ben plan;

Vole servar entiè lou dialoc de Serrieiras, [5])
Vole gardar en ieu lous espers sans aurieiras
Que tournejoun moun front d'un uz esparaulant! [6])

Alph. Roque-Ferrier

TRADUCTION

LE DIALOGUE DE CLERMONT

Lui: Par tout où j'ai vécu, j'ai rencontré votre sourire; — par tout où j'ai souffert, vos larmes ont coulé; — À l'heure assombrie où je voulais maudire, — vous me disiez doucement: «Je vous aime!» et j'étais consolé!

Comme une lumière miraculeuse vous faites rayonner ma vie, — et, cachant la votre dans un grand silence, — vous ordonnez que ma langue ne soit pas si hardie — de prononcer une seule fois votre nom en rimant.

O parole cuisante, o propos pleins de tristesse! — Vous donnâtes à mon vers sa grâce et ses éclairs,—vous lui enseignâtes tout-à-coup le pouvoir de plaire,

Et au lieu de remerciments, au lieu de chants de louanges, — les hommes, acharnés à fouiller toutes choses, — chercheraient votre nom et ne le trouveraient pas!

Elle: Il me plait de rester fière, et tranquille, et retirée — dans le solennel amour où vous m'avez cachée — et d'y garder la pensée fortifiante — que je fus la seule à l'avoir partagé.

Il faut donc m'écarter de la bouche aigrie — d'un monde que j'ai toujours méprisé pour vous, — lui cacher le deuil de ma vie coupée — et la sublime joie qui ensuite le couronna.

Lorsque mes yeux pleureront leurs dernières larmes, — lorsque mes lèvres répéteront les dernières pièces, — s'il m'en échappait un mot, arrêtez-moi seulement.

Je veux entièrement conserver le dialogue de Serrières, — je veux garder en moi les espoirs illimités, — qui entourent mon front d'un bonheur que ne peut exprimer aucune parole.

1) Extrait d'un poëme languedocien intitulé *Lou libre de la Vida d'amour* (Le livre de la vie d'amour).
2) Le quatrain est imité d'une pièce française inéditée de M. Noël Séguin.
3) Littéralement: acharnés comme des loups à fouiller montagnes et rochers.
4) Allusion à des théories, a demi mystiques, sur le mariage éternel. Elles sont surtout développées à la fin du poëme.
5) Localité du département de l'Ardèche et allusion à une des parties du poëme.
6) Languedocien (environs de Montpellier) Orthographe montpelliéraine.

LA BONTÉ

Oh! s'il est, ici bas, un emblème céleste,
Une figure aimée et sacrée en tout lieu,
Du bon ange invisible image manifeste,
C'est toi, sœur de Jésus, Bonté, fille de Dieu!

A tes conseils bénis le Christ prêtant l'oreille,
Lois des jours rédempteurs de son humanité,
En Israïl, par toi, de sa divinité
Faisait à tous les jeux éclater la merveille.

C'est toi qui le guidais, quand sa divine voix
A la mort confondue arrachait ses victimes;
C'est toi qui l'inspirais, dans ses pardons sublimes,
Toi, qui le fis pour nous s'immoler sur la croix.

Heureuses les maisons, heureuses les familles,
Où chacun, en naissant, te porte dans son coeur!
Les saphirs, les rubis, au front des jeunes filles
Brillent moins que ta grâce et ton charme vainqueur.

Un trait qui vient de toi, suffit pour rendre illustre,
Mieux que mille hauts faits, mieux que mille vertus;
Un mot où ta beauté brille dans tout son lustre,
Fait, depuis deux mille ans la gloire de Titus.

PENSÉES

Contre le feu, contre l'eau,
Hôtel, cabane, château,
Prennent assurance;
Mais, quelle stupidité!
Nul ne prend de sûreté
Contre l'ignorance.

O faiseurs d'éducation,
Distributeurs d'instruction!
Vous enseignez toute science,
Mais vous ne faites mention
Du cœur ni de la conscience.
Docteurs, docteurs! c'est là pourtant
L'enseignement entre tous important;
L'enseignement qui, seul, en somme,
Peut de l'animal faire un homme.

Corruption! c'est toi, la mortelle ennemie
Du droit et du devoir de la liberté?
C'est toi, dont la perversité,
La convoitise et l'infamie
Changent tout, gâtent tout, font tout semblable à toi:
Conscience, vertu, devoir, honneur et foi!

Qui n'a pas respect de soi,
N'a ni dieu, ni foi, ni loi.

Ce n'est pas assez de parler
La même langue, pour s'entendre;
C'est par le coeur qu'il faut se ressembler,
Pour se comprendre.

www.dacoromanica.ro

C'est à l'ombre des berceaux,
Frais éclos,
Que s'épanouit, ô femme!
La plus merveilleuse fleur
de bonheur,
Que puisse réver ton âme.

Antonin Roques

Napoli, 28 Ianuariŭ 1880.

Iubite domnule Urechia,

Imĭ facĭ onórea d'a-mĭ cere câte-va liniĭ pentru „Macedono-Românĭ"; suntŭ fericită d'a-ţĭ aduce obolulŭ meŭ. Picătura de apă şi grăuntele de nisipŭ sunt şi ele folositóre la zidirea unuĭ palatŭ, întocmaĭ ca şi marmora şi granitulŭ.

Româniĭ în picióre, cu mistria în mână, lucrézā la zidirea unuĭ edificiŭ a cărui deplină şi mare 'nsemnătate nimene n'o póte prevedea; cu bucurie le-aducŭ slabulŭ meŭ contingínte, grăuntele meŭ de nisipŭ.

. . . . . .

Stândŭ, aḑĭ diminéţă la feréstră, cu circularea dumitale în mână, cugetamŭ la ce-a-şĭ putea scrie.

In facia mea Golfulŭ Napoleĭ ce-lŭ întrevĕdŭ printre arboriĭ; la drépta mea Pausilippulŭ şi pescerea sea căscată de maĭ două miĭ de aniĭ provócă cugetarea la Augustŭ, la Sejan, la Tiberŭ, la Neron şi la omulŭ cu Murenele Vedius Pollion. Pe pescere mormêntulŭ luĭ Virgiliŭ. La stênga mea bĕtrênulŭ Vesuviŭ, aruncându spirale de fumŭ printre mantia-ĭ de neoă, aduce aminte de Pompei şi Herculanum.

Cugetamŭ la tóte-aceste cândŭ écă c'apare între arboriĭ unŭ micŭ batelŭ, cu alba-ĭ pânḑă întinsă. Adio Pausilippe, Vesuvŭ, Pompei; Adio Poetŭ, Adio Istoriă! Fiinţa-mĭ întrégă săltă spre-acea bărculiţă care-alunecă iute, iute şi dispare, ca totŭ ce este bunŭ şi frumosŭ, luându pe alba-ĭ aripă clasicele mele aduceriĭ aminte. In deşiertŭ ênsĕ dispare, o vĕdŭ âncă şi numaĭ pe ea o vĕdŭ; ea numaĭ remâne viue în juru-mĭ. Veḑĭ că bărculiţa aceea era încărcată de suvenire:

Écă unulŭ din ele.

. . . . . .

Cândŭ eramŭ fórte micĭ, găsiŭ într'uă ḑi pe biuroulŭ tatĭ, uă epistolă, p'acăriĭ pecete verde era uă corabie, avêndŭ devisa:

„Astufelŭ este viéţa."

Dupe rugăciunea mea tata imĭ dete pecetea; o priviŭ cu luare aminte, căutându se înţielegŭ devisa.

Era tare frumosŭ acelŭ batelŭ! Atâtŭ de bine asemênatŭ! Şi Marea asemenea cu marele ieĭ valuriĭ. Aşĭ fi voitŭ-o ênsĕ maĭ liniscită, din causa bateluluĭ; apoĭ imĭ ḑiceamŭ:

„Viéţa nu este astufelŭ; aşia e mamă?"

Şi mama suspină uitându-se la tata, întristatŭ şi 'ngrijatŭ pe fotoliulŭ seŭ. Bietulŭ Tata! Acea epistolă îlŭ mîhnise; bine făcusămŭ se-ĭ iéŭ frumósa pecete verde.

In curêndŭ fuĭ pe plagişte în capĕtulŭ grădineĭ nóstre, împreună cu fratele-meŭ şi cu surorele mele, adunându scoicăriĭ.

Marea era atâtŭ de liniscită în acea ḑi în câtŭ desculţându-ne începurămŭ a aţiţa, cu piciórele nóstre góle, micele ieĭ valuriĭ.

In genuchie am descuibatŭ din nisipŭ uă scoïcuţă rosă, cândŭ unŭ micŭ batelŭ albŭ alunecă în faţă-ne. Mĕ sculaĭ râpede scuturîndu-mĭ pĕrulŭ muiatŭ şi o arătaĭ tovarăşilorŭ meĭ, pré ocupaţĭ pentru a-mpărtăşi bucuria mea; frate-mieŭ găsise intre stêncĭ unŭ crăbuleţŭ, şi la lupta miculuĭ animalŭ surorele mele bătiaŭ din palme. Alergaĭ spre batelulŭ meŭ şi me opriŭ cu ânima veselă pe cândŭ aluneca pe valuriĭ.

Priviŭ cerulŭ albastru, marea verde, copiĭ veselĭ, cerulŭ care auria totulŭ, me vĕḑuĭ pe mine ênsă-mĭ şi simţiŭ că făceamŭ parte din acelŭ totulŭ.

Eram pătrunsă d'uă nemărginită fericire, şi, printr'uă firéscă întrunire de ideĭ me gêndiiŭ la pecetea mea cea verde, şi, desemnêndŭ cu degetulŭ miculŭ batelŭ strălucitorŭ, care, cu vêlulŭ umflatŭ se legăna molaticŭ pe unduliţe, me pomeniĭ strigêndŭ:

Éca. „Astufelŭ este viéţa!"

. . . . . .

. . . . . .

Maĭ târḑiŭ, aveamŭ 20 de aniĭ şi era cestiunea d'a face unulŭ din acele pasuriĭ cari otărescŭ despre viéţa întrégă. Eramŭ la feréstra cămăruţeĭ mele de suptŭ strașină, de unde se vedea marea şi portulŭ. Plajistea era departe, Tată-lŭ meŭ era la cimitiriŭ, mama era vĕduvă, fratele meŭ şi surorile mele despărţite, şi pentru mine era vorba d'a întra în portŭ s'aŭ d'a afrunta furtuna.

In acea ḑi cerulŭ era încărcatŭ de nuoriĭ negri; umbrele lorŭ resfrângêndu-se asupra portuluĭ asumbrea şi maĭ tare aspectulŭ seŭ; domnia uă linisce care amintea mórtea. Marea, care se întindea în faciă-mĭ până la Oceanŭ, mugia în depărtare; valuriĭ marĭ, verḑĭ şi clocotitóre se rostoguliaŭ unele peste altele, mărinduse, şi, naintându din ce în ce maĭ spumóse păreaŭ că vorŭ înghiţi luntrele cari se încredinţaserā eĭ, apoĭ, printr'uă săltare a giganticuluĭ seŭ sênŭ le rescotea pe suprafacia eĭ. Me înfioraĭ, şi privirea căută portulŭ — négra-ĭ linisce me înghiăţă. — Fie! ḑiseĭ; „preferŭ valurile cele marĭ, verḑĭ şi spumătóre" ş'alegŭ sórtea luntreĭ ḑicêndŭ:

„Astufelŭ este viéţa."

. . . . . .

. . . . . .

Juna fată care fu copilulŭ este astă-ḑĭ mamă-mare.

Adinéurea lăsandu-şĭ péna se uita pe stadă, acea carte plină de istoriĭ *adevărate*, cum ḑic copiĭ, uă carte totŭdéuna deschisă pentru cine voiesce s'o citéscă.

Uă femee seracă trece purtând unŭ légănŭ nou, nisce băieţĭ cari se batŭ o îmbrăncescŭ.

Câte-va momente maĭ în urmă trece unŭ omŭ care purtând pe capu-ĭ unŭ cusciugŭ câuta din tótă puterea voceĭ séle unŭ refrenŭ popular:

„Femeile suntŭ amăgitóre."

Mulţimea nu luă în sémă nicĭ pe una, nicĭ pe celŭ laltŭ; tóte privirile eĭ suntŭ atrase d'uă bandă mascată care trece tamburinându, urlându şi danţându.

Betrâna caută batelulŭ, cugetă la pecetea verde, şi, în acea confusiune de ideĭ comună bĕtrânilorŭ, ḑice încetŭ:

„Unŭ batelŭ p'uă mare turburată, — unŭ légănŭ, — uă luptă, — un cusciugŭ; — amorulŭ, durerea, une-orĭ uă mascaradă:

„Astufelŭ este viéţa."

Maria Rosetti

www.dacoromanica.ro

PRIMA CIOCNIRE

Se tot invirtea prin odaiă, şedea, se scula, se uita mereu la ceasornicu şi, cum acele îĭ păreau totu in acelaşu locŭ, îlŭ apropria de urechiă, se védă de cumva nu a statŭ. Cum? d'abia 11! Treĭ ore numaĭ de când lipsea! Adĕvăru, că eĭ se despărţiau aşa de puţinu. De la sosirea lor in Bucurescĭ, era prima óră că Gheorghiţă ieşise fóră Elena. Ce lungĭ i se voru fi părut şi luĭ acele ore! Totuşĭ ce voiosŭ, ce sprîntenŭ, ce mândru pornise la şcólă. Era in fine se înveţe intr'uă scólă română, alăturĭ cu Românĭ, fraţiĭ seĭ iubiţĭ. Ah! Elena nu perduse timpŭ intru implinirea ultimeĭ voinţe a bietuluĭ seu soţu, Petru Popŭ, mortu în flórea vărsteĭ, luatŭ d'uă crudă bólă, dobîndită în temniţele turcescĭ, unde fusese aruncat, in urma intrigelor şa negrelor denunciărĭ a unor grecĭ turciţĭ, carĭ nu 'i puteau ierta d'a lupta pentru respindirea Romanismuluĭ, pentru desasuprirea fraţilor sei.

— „Unu lucru 'ţĭ ceru Eleno, unu lucru: fă din Gheorghiţă un Românu care se nu aibă uă ţi, un ceas de odihnă pe cât un frate d'alŭ seu va fi supt jugul străinu... Se nu uite că pe câtŭ unŭ singuru românŭ va fi asuprit, toţi trebue se se privească ca âncă in lanţuri... Ah! Macedonia mea!... Eleno, vinde totu, pleacă dute in Bucuresci, se crească Gheorghiţă, învăţînd, muncind cu Românĭ, iubind cu Români şi intórce-te in Vlaho-Clissura cu unu Românu de frunte..."

Elena vându totu in grabă, plecă, părăsi locul unde traise de la vărsta de 17 anĭ. Căte amintiri! Uă viéţă intreagă! Plecă totuşi fără a şiovăi pentru a merge intr'uă ţéră necunoscută, a căreia limbă chiar nu o vorbea decât cu mare greutate; plecă cu pripă, căcĭ unu singuru gându coprindea, copleşa acum pe mândra fata a lui Timoleone Elefteriadis, pe démna sora a lui Aristide şi Philopemene Elefteriades: implinirea datoriei eĭ de soţiă, de mumă.

11 şi jumătate!... De ce, o fi intârdiând atât?... Dómne! se nu 'i se fi intîmplat ceva! şi uă miă de inchipuirĭ unele mai jalnice decât altele străbăteau mintea tĕnerei şi mult incercateĭ mume. Infine se audu paşĭ pe scară... Ècă-lŭ! Uă dulce sărutare ş'indată uă plóiă de intrebări: ce ai făcut? ce 'ţi s'a ţisu? cum te'au primit? eşti nemulţămit?... Déru Gheorghiţă nu respundea, unŭ noru intuneca faţa sa, atât de senină când pornise la scólă.

— Ce ai? nu 'ţĭ e bine?... ai ochi roşi, 'mĭ pare că arţi .. Şi din nou biéta mumă se frământa şi deja tremura se nu fiă bolnavu copilaşulu seu.

— Gheorghiţă, Gheorghiţă, ce nu me mai iubesci? şi Elena pronunţând aceste cuvinte cu unulŭ din acele acente ce numai mumele găsescu, 'şi atrase baiatul în braţă, sărutându-lu, mângâiându-lu cu uă nespusă dragoste: vorbesce dragă, spune ce aĭ, de ce se ascunţi ceva maĭculiţii?

Băiatulu atunci porni pe plansu, şi, cu cat rugamintele mumei séle deveneau mai vii, cu atât şi lacrimile séle curgeau mai numeróse şi plansul 'lŭ înneca mai tare. Se incerca une ori a vorbi, déră această părea a întrece puterile séle, limba'ĭ i se incleşta şi silinţele séle nu produceau de cât unŭ adîncŭ şi durerosŭ suspinŭ!

— M'aŭ... m'aŭ... m'aŭ chiamat... m'aŭ chiamat... *Grecule!*

Şi, uşurat d'a sa spovedaniă, Gheorghiţă, maĭ linistit, incepu a istorisi cu uă sumă de amenunte, cum fusese luat în rîsu de tótă clasa si chiamat *Grecule* pentru că, se vede, nu pronuncia aşa de bine ca conscolarii sei, acea limbă română pe care atât o iubea!

Elena ascultase fóră a spune unu cuvîntu fóră a se misca... faţa i se aprinsese, ochiĭ schinteau, sinu'i palpita, degele ei se legau, se impleteau unul cu altul ca şi când ar fi cercat a se sfărăma unul pe altul, totu trupu'i tremura...

D'uă dată ânsă trăsaltă şi sculundu-se cu iuţeala fulgerului, incepu a se plimba cu paşi repezi, mergind, venind prin odaiă, repeţind *Grecule, Grecule...*

Era ceva sfasiătoru in modul ei d'a pronunţa acest *Grecule.* Acest cuvînt spunea totu şi era singuru de ajunsu spre a esprima ce se petrecea in acea ănimă de mumă, isbită în cea ce avea mai scumpu, mai sîntu.

Grecu, Grecu, Gheorghiţă Grecu! De aceea rupsese ea cu tóte amintirile trecutului? parăsise cunosciinţele séle, căsuţa unde născuse fiulu seu, unde trăise fericită, iubită? de acea venise in Bucuresci, unde nu avea, nu cunoscea pe nimeni ca se fiă Gheorghiţă chiemat Grecu? şi de cine dómne? de aceia chiar cari trebuiau se 'lŭ primească ca un frate in fine regăsit! Cum? şi ei 'i contestă nationalitatea sa! şi pentru dînşi esistă óre Români legitimi şi neligitimi! Bastard Gheorghiţă, Bastard. Nu are o patriă legală! Grecŭ? Grecu? ah! nu! nu nici uă dată! şi nobila Greacă in faţă nedreptăţi făcută fiului seu — uita cât de dulce, in de obşte, suna auţului seu acest cuvînt de *grecu!* Uita, spre aşĭ aduce aminte de datoria ce avea de implinit, jertfele, suferinţele ei trecute; uita pe betrînul ei tată mortu in luptă pentru liberarea Greciei; uita pe fraţii sei căţuţi, unul lîngă altulu, in ultima rescólă din Creta strigînd: Traiésca Grecia liberă! uita nopţile de copilă, petrecute facund scamă, căutînd răniţi, turnînd glónţe alături cu muma sa, victima şi dînsa a sălbaticiei turcesci; uita, séu de nu uita, năbuşa in ănima sa tot ce ar fi pututu se stîmpĕre focul ce punea intru implinirea sfintei séle misiunĭ: trebuia, cu oru ce preţu, se facă unu Românu. Ş'apoi, lucrând astfelu, nu demerita de la patria sa. In ce aceasta ar putea jicni interesele scumpei séle Elade. Un poporu care voiesce, intr'adevăru se fiă liberu, trebue se voiéscă libertatea pentru toţi! Cum robia unuia aru putea fi intru folosu altuia? Liberi toţi, liberi de uă potrivă, nici asupritu, nici asupritoru...

Elena obosită, sdrobită d'a sa viă emoţiune, şeţu, căţu p'unŭ jeţu şi frecîndu-şi fruntea ce atât o ardea, căută a se desmetici, a găssi şirulu cugetăriloru.

Gheorghiţă nu perduse din vedere pe Elena; spăimantat de turburarea in care vorbele lui o aruncase şi durerea ce citea pe faţa-i, se incerca d'a ghici gândirile ce o frământau.

www.dacoromanica.ro

— Óre cuvintele séle?... óre... o! nu, Elena 'lŭ cunoscea prea mult ca se nu scie căt de mult ţi respecta, admira patria. Déră cine scie?... 'Şi aduce măcaru elu aminte ce a ţisu?... Suferea atăt!... şi copilulu tremura d'a nu fi lipsit de respect mumei séle.

Remuşcarea venea, şi făcea se simţă crudele séle imboldiri acestei fragede şi iubitóre fiinţe. Déru copilulŭ nu stete multŭ gănditoru. Ănima vorbesce mai iute ca raţiunea şi nu'i place lungile sfătuiri. Gheorghiţă se apropiă de múma sa cufundată in ale séle găndîri şi aruncănduse la piciórele séle, luindu'i mănele spre a le acoperi cu ferbinte sărutări strigă cu glasu puternicu:

Trăiéscă Ellada!

Mişcată pănă in fundulŭ ănimei, Elena, tresărind, 'şi atrase copilulu in braţe, şi imbrăţişîndulu cu iubire, mândriă recunosciinţă, scóse unu infocatŭ:

Trăiéscă România!

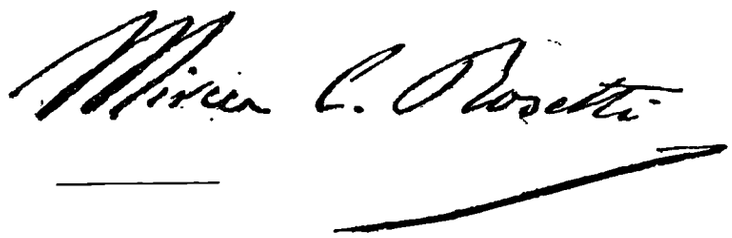

LUMINĂ! LIBERTATE!

„Libertate!" geme Pindul, ér' Carpaţii: „Libertatea—
I réspund pe-aripi de vênturi—se căstigă prin lumină.
—Dér' nici sórele din ceruri nu dă unui sclav lumină!
—România 'ţi dă lumina, tu căstigă'ţi libertatea!"

Une question de droit ethnographique

L'Ethnographie s'occupe des questions relatives au droit des „Nationalités normales." Les principes qu'elle pose, une fois adoptés par les hommes compétents, prennent en théorie le caractère de lois, aux quelles les puissances politiques peuvent se soustraire quelque temps, mais qu'elles admettront bien un jour prochain, il n'en faut pas douter, comme on admet, à son heure, bon gré malgré, toute vérité qui s'impose. Et quand au prétendu principe „la force prime le droit," j'ai démontré ailleurs qu'il était faux dans les termes mêmes de son énonciation. Le seul fait vrai, c'est que „la force peut profiter de l'ignorance pour primer le droit; mais que, là où l'ignorance a disparu, le droit n'est plus primé par la force, parceque la force est inhérente au droit."

Il est bien évident que des résistances criminelles s'opposeront quelque temps encore à l'adoption des lois de justice qui doivent régir les hommes en société, comme les hommes considérés isolément. Il ne faut pas remonter bien loin dans l'histoire pour trouver des constitutions, qui n'admettent des droits que pour certaines catégories privilégiées d'individus: ces constitutions, — la révolution moderne le prouve tous les jours, — n'ont rien de durable et disparaissent au réveil des peuples, comme le brouillard matinal aux premiers rayons de la lumière. Qui cherche à les défendre dans les bastilles où l'on cherche à les abriter, devient par le fait un homme du passé: ses mains ne sont pas assez pures pour travailler dans le sanctuaire de l'avenir; condamné à regarder sans cesse en arrière, il tourne le dos au progrès: le sort de la femme de Loth ne lui est pas même réservé: il n'aura pas de statue.

Et à ceux qui par faiblesse de cerveau appellent „rêves," ce que d'autres appellent théorie; à ceux qui croient que la force brutale est tout, — le droit, la justice, la verité, peu de choses, l'apanage des illuminés, — il faut ouvrir le livre des annales contemporaines des nationalités. Que sont devenus, pour ne citer que quelques exemples, ces vieux parchemins qui servaient de pretexte à diviser l'Italie et à déchiqueter l'Allemagne? Où sont passés ces traités qui garantissaient à la Turquie la souveraineté sur vingt nationalités différentes? Pourquoi la gigantesque Russie a-t-elle vendu l'Amérique Russe à la république des Etats-Unis, et est-elle amenée à céder aujourd'hui des portions de son territoire asiatique à la Chine?

Pourquoi l'Angleterre n'a-t-elle pas conservé les îles Ioniennes?

Pourquoi le maître omnipotent qui règne à Pétersbourg accorde-t-il aux Finlandais des libertés et une sorte d'autonomie qu'il refuse aux autres nationalitées englobées dans son territoire?

Parceque certains principes *scientifiques* triomphent de la force, et que la force, malgré sa brutalité, est bien obligée de faire une part aux exigences, aux revendications du droit et de la raison. Cela est tellement vrai, que les souverains ambitieux qui rêvent l'agrandissement de leurs frontières n'osent plus aujourd'hui comme au moyen-âge de triste mémoire, parler de leur bon plaisir, du droit de leur sabre et des privilèges inscrits dans les chartes poudreuses de leurs ancêtres. L'encre de ces vieux parchemins s'efface à la longue sous l'influence de la lumière, et la lame des yatagans s'émousse contre l'inébranlable volonté des peuples qui commencent à voir clair. La diplomatie est au désespoir d'avoir désormais à compter avec la foule, elle qui n'avait eu jusqu'à présent à se préoccuper que des têtes couronnées et des habits brodés d'or. Mais la diplomatie, comme toute chose, doit suivre le courant fatal

www.dacoromanica.ro

des idées nouvelles, qu'il serait bien naïf de vouloir faire remonter vers sa source.

Des principes de droit ethnographique qui doivent le plus prochainement s'imposer aux puissances constituées, il n'en est point de plus importants que ceux qui régissent *le droit au territoire* et l'autonomie nationale. L'Angleterre peut se donner la satisfaction de barbouiller en rouge, sur des cartes géographiques, le vaste domaine de l'Australie dont elle a peine à coloniser quelques insignifiantes parcelles: elle n'affaiblira pas la portée du principe ethnographique suivant le quel nul n'acquiert la souveraineté d'un pays qu'il n'occupe pas effectivement et dont il est impuissant à aménajer, à cultiver le sol. En un mot, il ne suffit pas, pour s'assurer la souveraineté sur un territoire vacant, de proclamer qu'on en prend possession: il faut s'y établir d'une manière réele, durable, et féconder le sol; et toutes les parties qui n'auraient point été peuplées n'ont, par le fait même de l'absence d'habitants, aucun propriétaire: elles appartiendront à quiconque saura les coloniser, les ouvrir au progrès et à la civilisation.

A coté de cette grave question, une autre se pose, grave aussi, dont le bon sens, l'honnêteté, la justice fournissent la solution. *Lorsqu'une nationalité est en voie de formation, est-il permis à une émigration étrangère, contrairement à la volonté de cette nationalité, de venir la troubler dans son œuvre organisatrice?*

On a pu dire que les Chinois et les Japonais naguère, les Coréens encore aujourd'hui, n'avaient pas le droit de se renfermer entre leurs frontières dans un isolement absolu, et d'interdire l'entrée de leur territoire à tout voyageur qui voudrait le parcourir. L'argument de ces peuples est ou était que la paix et la tranquillité régnaient chez eux, et que l'introduction d'idées étrangères, y amenerait le désordre, le trouble et la démoralisation. L'argument des opposants est que la terre appartient à l'humanité toute entière et qu'il ne saurait être admis qu'une certaine fraction d'hommes empêchat, sous un pretexte plus ou moins futile, le reste des humains de profiter des productions et des ressources spéciales de n'importe quelle contrée du globe, à la condition toutefois de respecter la propriété acquise par le travail et de ne point apporter de trouble dans la jouissance de cette propriété. Ainsi posée, la question devient complexe, embarassante au premier abord.

Mais s'il est contestable qu'un groupe d'hommes ait le droit de fermer hermétiquement l'entrée de son habitation à des individualités étrangères à ce groupe qui ne se proposent de s'y établir que d'une façon tout à fait momentanée, en quelque sorte à titre de voyageur, on ne saurait contester à ce groupe le droit de protester contre toute *invasion en nombre* qui tendrait à la gêner dans son travail d'organisation sociale, à nuire à son développement politique et national. Quand le Commodon Perry, de la marine Américaine, en 1853, crût pouvoir se permettre de dissiper par la force la petite nationalité en voie de formation que le hazard lui avait fait rencontrer à l'île Peel (archipel de Bunin Sima), non seulement il a dépassé son droit, mais il a commis une mauvaise action, un acte de vandalisme qu'il appartient à la science de fletrir.

Il est au moins fort singulier qu'on ait contesté récemment aux Roumains le droit de se garantir contre l'émigration juive qui menace leur existence. Les Israëlites ont des droits incontestables comme groupe ethnique, mais ils n'ont pas celui de troubler un peuple dans le libre exercice de sa souveraineté nationale. Le Congrès de Berlin, qui s'est occupé de leur sort *dans une seule contrée*, (est-ce parcequ'elle appartenait à un rameau de la race latine?), s'il avait tant de sympathie pour ces hommes sans patrie et qui ne cherchent point à en créer une, aurait bien dû se préoccuper de leur condition partout où ils perpétuent la légende surannée du Juif errant. A la place de leurs amis au Congrès présidé par M. de Bismark, j'aurais demandé pour eux bien davantage, j'aurais demandé autre chose: je n'aurais pas demandé à la Roumanie de m'accorder ce qu'elle ne m'accorde, ce qu'elle ne doit m'accorder que parceque *ego nominor leo*.

On a comparé la question des Juifs en Roumanie à celle des Chinois en Californie. Au point de vue du droit ethnographique, la balance penche bien autrement en faveur des Roumains que des Américians, qui ont enclavé dans leurs frontières artificielles d'immenses territoires sur les quels ils n'ont aucun droit moral, et des régions que des migrations étrangères peuvent se donner la mission de coloniser, puisque les conquérants, j'allais dire les usurpateurs, ne se donnent pas la peine de les coloniser eux-mêmes.

Et si l'on dit que, dans la région du Danube, on rencontre une foule d'ilots occupés par des populations de races ou d'origines différentes, il faut encore se préoccuper des principes de l'ethnographie. Cette science établit, en effet, que là où l'unité de race n'existe pas, où il y a mélange, agglutination, la souveraineté appartient au groupe qui parvient à constituer une „nationalité normale," c'est à dire une nationalité qui sait dominer les autres par une plus grande somme d'idées, d'initiative, de science et de liberté.

La Nouvelle Ecole du Positivisme Spiritualiste

La sagesse des nations prétend, dans ses proverbes, que toute vérité n'est pas bonne à dire ici-bas. Ce qui signifie, je suppose, qu'avant de parler, il faut savoir si l'on va plaire à qui vous écoute. La foule, dites-vous, est victime d'une erreur, d'un faux enseignement. Soit; avancez; mais rappelez-vous tout d'abord que la foule aime qu'on la serve comme le demandait Phèdre à sa nourrice:

Sers ma fureur, Œnone, et non point ma raison.

— Est-ce donc une faute grave, un pronostic certain d'insuccès, que d'arborer un drapeau dont les couleurs déplaisent en même temps aux uns et aux autres? Une maladresse, peut-être, une faute, moins précisément.

D'ailleurs si c'est une faute, elle a été commise par plus d'un philosophe et des plus grands; elle a été commise par les plus nobles instituteurs de l'humanité. Et, en somme, on ne voit pas, dans l'histoire, qu'une doctrine qui ne sourit point à la masse, soit par cela seul condamnée à une éternelle stérilité. Ils étaient, on le sait, aussi obscurs que peu nombreux, les humbles disciples qui écoutèrent et comprirent les premiers la parole du grand thau maturge de Nazareth. Les premiers sectateurs du bouddha ne craignirent point de s'associer à une œuvre de réforme qui rompait brusquement en visière avec toutes les théories religieuses et sociales de la vieille société indienne.

La nouvelle école aurait donc tort de douter de l'avenir, elle qui n'a pas l'ambition de créer une religion, elle qui ne se propose qu'un but, servir la cause de cette Trinité inébranlable des temps modernes, la Science, la Morale et la Liberté.

Mais pourquoi cette école a-t-elle adopté le nom de *Positivisme Spiritualiste?* Jacques Bonhomme, John Bull et bien d'autres prétendent que les éléments de ce double nom hurlent de désespoir de se trouver ainsi associés. Cependant c'est un nom qui exprime nettement ce qu'il veut dire. *Positivisme*, en effet, signifie, — pour le commun du vulgaire

www.dacoromanica.ro

Radu Negru

după unŭ desemnŭ de D. Stancescu.

www.dacoromanica.ro

Bogdan Dragoşĭ (?)

www.dacoromanica.ro

au moins — une doctrine fondée sur des faits positifs, à l'exclusion de tout ce qui appartient au domaine du miracle, de l'imagination et de la fantaisie. *Spiritualiste* signifie qui tient compte de l'esprit considéré comme puissance initiatrice et comme fonction. Le tribunal est assemblé; il n'approuve ni ne condamne le *positivisme spiritualiste*, mais son verdict n'admet pas l'incompatibilité d'humeur entre les conjoints. L'union ne sera donc point brisée par ce jugement en premier ressort. La nouvelle Ecole est confiante dans la cour d'appel suprême qui s'appelle la Morale et la Raison.

En attendant chacun glose à tort et à travers, et chuchotte à bâtons rompus.

La nouvelle Ecole, à ce qu'il parait ne trouve pas, dans l'expérience et l'observation, une base suffisante pour la science, et, dans son insolence, elle prétend que nos machines qui se dérangent par fois faussent l'expérience, tandis que nos yeux, affectés de daltonisme, peuvent prendre aisément du vert pour du rouge. Elle soutient, avec la même audace, que l'homme possède en soi, outre un instrument intime qui lui sert à juger et qu'on appelle *Raison*, un autre instrument d'appréciation première et de contrôle final qu'on appelle *Conscience* ou, suivant son langage, *Sentiment Conscientiel;* et que c'est à l'aide de ces deux forces intimes de notre être, que nous parvenons à posséder le *criterium* à l'aide duquel il est possible d'arriver à la certitude.

Mais ce n'est pas ici le lieu d'exposer cette doctrine dans ses détails, d'examiner ses arguments. Mieux vaut la voir à l'œuvre un moment, et la considérer dans ses applications pratiques.

Cette doctrine énonce des vérités qu'on discute, et qui sont cependant d'une clarté telle qu'elles eussent été sans peine acceptées par M. de la Palisse de regrétable mémoire. Elle nous dit, par exemple, que de deux choses l'une, ou la Raison est la loi de l'Univers, ou la Raison n'est pas la loi de l'Univers. Si la Raison n'est pas la loi de l'Univers, et cela peut être (on voit que la doctrine est fort conciliante), dans l'Univers règne la déraison. Mais raisonner avec la déraison, cela ressemble fort à déraisonner. Si l'homme déraisonne, à quoi servent ses raisonnements? L'Ecole nouvelle consent, si l'on soutient cette théorie, à se taire, mais elle se croit en droit d'imposer à son tour le silence à ses adversaires. Et si ceux-là veulent parler quand même, elle leur jette à la face, la conséquence de leur propre argumentation, la terrible parole de *l'Ecclésiaste* qui met un terme à toute spéculation scientifique: „Vanité des Vanités, tout, absolument tout, n'est que Vanité."

Si la Raison, au contraire, est la loi de l'Univers, il faudra ne plus admettre comme faits acquis à la science que ceux qui seront conformés à la Raison, quand même, dans vos expériences, les machines protesteraient par leur grincement, quand bien même vos yeux secondés par des lunettes vous feraient voir les choses les plus contradictoires et les plus inattendues.

Or si vous dites: „il n'y a pas de Dieu, l'homme n'a point d'âme immortelle", on vous répond: Vous n'en savez rien, mais ce que vous devez savoir c'est que vous violez la règle fondamentale de votre système qui vous interdit de parler de ce que l'expérience et l'observation ne vous a pas enseigné; on ne consent point à vous faire l'injure de penser que vous niez de propos délibéré l'existence de tout ce que vous ne connaissez pas, car alors vous étoufferiez infailliblement sous l'avalanche de vos négations.

L'Ecole du Positivisme Spiritualiste n'admettra l'idée de Dieu et de l'immortalité de l'âme, que si ces deux idées sont rationnellement nécessaires. Quant elle se prononcera, elle aura pour appui un raisonnement logique, absolu. Vous, lorsque vous niez ce que vous ne connaissez pas, ce que ni l'expérience ni l'observation ne vous fait même apercevoir, faites-vous donc du *positivisme* et de la *science?*

Mais ce que vous apercevez fort bien, c'est la conséquence de vos hypothèses. Vous faites de l'homme un assemblage de substances qui fonctionne, en vertu des lois qui régissent fatalement et despotiquement la matière. L'homme de la sorte obeit aux évolutions des éléments chimiques qui le composent: l'homme n'est pas libre, l'homme n'est pas responsable; il est exclusivement et absolument passif.

En la transformation des êtres vous croyez, car croire ne vous est pas antipathique comme à nous, et la foi est au nombre de vos vertus. Nous, nous n'admettons que les faits nécessaires et démontrés tels; et le transformisme, du moins comme vous l'expliquez, n'est rien de plus qu'une de ces innombrables hypothèses dont vous faites trop souvent des axiomes, avant d'en avoir accompli la démonstration. Il ne nous déplait aucunement d'accepter, lorsque vous l'aurez prouvé, que le singe anthropomorphe fut le père des hommes, et la grenouille ou le crapaud son trisaïeul. S'il est vrai que l'homme ait dépassé ses ancêtres de tant de coudées, nous aurons probablement lieu d'être très fiers de ce que seront nos arrière-petit-fils. Mais vous n'avez pas encore osé nous parler des anges, ce qui eut peut-être été logique, et nous n'avons pas plus que vous le goût de vous en préoccuper. En tout cas, vous en parlerez certainement les premiers, si vous persévérez dans la voie qui vous est tracée.

Tel est, sur l'une des mille et mille questions qui les séparent, les discussions qui s'engagent entre les partisans du positivisme matérialiste et les quelques adeptes de la doctrine qui revendique pour l'homme la plus haute et la plus sainte de ses prérogatives, la liberté fondée sur le devoir et la responsabilité.

Alcade Rostuz

FLOURETO

A M. . . . .

Lou mes de Jun
Di serre brun
Trasié dins l'aire
Milo perfum
Reviscoulaire.

E, li bevènt
Dintre lou vènt
Que li pourtavo,
— Me n'ensouvèn —
Moun cor sautavo.

«O pichot fòu,
Mai de-qu'as pòu?
Sies gaire brave,
Qu'un rèn t'esmòu! . . .»
Ie murmurave.

Noun m'ausissié
Sai-que o risié
De ma voues caro,
Que boumbissié
Plus fort encaro

«Tas-te . . .» das mai!
Éu tournamai,
Ardènto lavo,
Mai que jamai
Me bacelavo.

Iéu, paure iéu!
Plus mort que viéu,
D'aquelo flamo
Coumbourrissiéu
Au founs de l'amo . . .

N'aviés pamens,
Pèr moun tourmen,
Culi, saureto,
Ni mai ni mens
Qu'uno floureto,

E tout plan-plan
D'un biais galans,
Ta man de fado
Sus toun sen blanc
L'avié grafado . . . .

www.dacoromanica.ro

MANDADIS

Lou vèspre, dins un caire escampèrs la flour;
O bello, gaire mai n'auriéu toumba de plour...
Un cop soul, la prenguère e desempièi, chatouno,
Isto subre moun cor e, s'ai quauco doulour,
Subran pèr m'ameisa l'acabe de pontouno. [1])

Louis Roumieux

TRADUCTION LITTÉRALE.

FLEURETTE

A M.....

Le mois de juin, du haut des montagnes brunes, jetait dans l'air mille parfums vivifiants.

Et, les humant à travers le zéphire qui les portait — il m'en souvient — mon cœur tressaillait.

«O petit fou. mais de quoi as-tu peur? Tu n'es guère brave, puisque un rien te trouble...» lui murmurais-je.

Il ne m'entendait pas sans doute ou bien il se riait de ma tendre parole; car il bondissait plus fort encore.

«Tais-toi...» Mais non, lui de nouveau, ardente lave, plus que jamais battait (dans ma poitrine).

Moi, pauvre moi! plus mort que vif, de cette flamme je me morfondais au fond de l'âme....

Tu n'avais cependant, pour mon martyre, cueilli, charmante blonde, ni plus ni moins qu'une fleurette,

Et tout doucettement, avec une grâce exquise, ta main de fée sur ton sein blanc l'avait attachée.....

ENVOI

Le soir, dans un coin tu jetas la fleur; o belle, guère plus j'en aurais pleuré. Une fois seul, je la pris et depuis, jeune fille, elle repose sur mon cœur et si j'eprouve quelque peine, soudain pour me calmer je la dévore de baisers.

L'ESTELA DE ROUMANÏA [2])

A travès l'escur d'una nioch nebloussa,
Alin dins lou Ciel,
Vese clarejà l'estela amistousa
Velhant, lou front siau couma una amourousa
Jouta un grand mantel.

Maugrat lou neblàs soumbre qu'enmantela,
Estela d'amour,
Brilha sempre mai d'una lus nouvela,
E de daut lous mounts Karpats, bela estela,
Esclaira toujour.

Lou printems fai foundre e counglas e gibre;
Ansin ta clartat
Dounarà la joia au paure felibre,
E lèu s'ouvriran las pajas dau libre
De la Libertat.

Manda ta clartat dessus la floureta,
Esclaira lou grel,
Per que tout revieure à ta lus douceta;
E que quand vendrà la nouvela aubeta
Siegues grand sourel.

Lunel-Viel, (Herault),
Mars 1880.

Louis Roumieux

TRADUCTION

L'ÉTOILE DE ROUMANIE

A travers l'obscurité d'une nuit nébuleuse, — bien loin dans le Ciel — je vois la clarté d'une étoile amie — veillant, le front calme comme une amoureuse — sous un grand manteau.

Malgré le sombre brouillard qui t'enveloppe — Etoile d'amour, — brille sans cesse d'une lueur nouvelle; — et du haut des monts Karpathes, belle étoile, — éclaire toujours.

Le printemps fait fondre la glace et le givre; — Ainsi ta clarté — donnera la joie au pauvre félibre, — et bientôt s'ouvriront les pages du livre — de la Liberté.

Envoie ta clarté sur la fleurette, — éclaire le jeune rameau — pour que tout renaisse à ta douce lueur; et que quand viendra l'aube nouvelle — tu sois grand soleil.

À UNE JEUNE FILLE

Blonde enfant de seize ans, vive, légère et folle,
Qui brilles chaque soir sous les lustres du bal,
Ton coeur est pur et bon, mais ta tête est frivole;...
Prends bien garde à l'amour! Il te serait fatal.

Conserve bien longtemps ton heureuse ignorance;
Oh! garde, garde bien ton trésor de bonheur;
Laisse vivre ton coeur dans son indifférence:
Car l'amour, vois-tu bien, c'est un rêve, une erreur.

Reçois en badinant ce concert de louanges,
Cet encens parfumé qu'on brûle devant toi;
Mais si quelqu'un te dit tout bas des mots étranges,
Des mots qui font rougir de plaisir et d'effroi!..

Fuis alors, fuis enfant, c'est l'amour qui s'avance,
L'amour accompagné du trouble et de l'ennui;
Il sourit doucement, ton coeur vers lui s'élance;
Il l'attire, il l'appelle... Oh! ne crois pas en lui!

1) Provençal, sous dialecte d'Avignon et des bords du Rhône. Orthographe des félibres d'Avignon.
2) *Languedocien, sous dialecte de Montpellier et de ses environs.* Orthographe Montpelliéraine.

www.dacoromanica.ro

Fuis le regard de feu dont l'éclair te fascine,
Et repousse la main qui veut presser ta main.
Ne donnè pas ton coeur... Helas! pauvre Celine,
Le plaisir d'aujourd'hui serait douleur demain.

N'écoute pas celui qui te jure qu'il t'aime;
C'est un serment trompeur. Crains de trop l'écouter.
Combien de fois déjà l'a-t-il juré de même?
Combien de fois encor l'ira-t-il répéter?

Reste longtemps enfant; danse, souris et joue;
Que le bal de demain sois tout ton avenir,
Ne laisse pas faner les roses de ta joue
Par un chagrin d'amour qui pourrait les ternir.

Oh! non, n'aime jamais!.. Chacun te dit jolie,
Les grâces, les plaisirs suivent partout tes pas,
Des hommages de loin la vie est embellie,
Mais s'ils disent! je t'aime, enfant, ne les crois pas.

Clarence Royer

Torino 23 Germogi 1880.

Dal 1847 propugno la necessita di una lega fraa le genti latini per impedirle di diventare mancipii degli slavi o dei tedeschi. Le mie idee furono accolte con plauso nella Romania, con favore in Italia, da alcuni pochi in Francia, e rejetti nella Spagna. Però sono convinto che nel secolo venturo questa lega diverrà un fatto. Allora i Macedo-romani aquisteranno la loro indipendenza sotto gli auspici della loro Madre patria, chi gli stà dirimpette sull' allia costa dell' Adriatico.

PROGETTO

Se non fossi cieco ne ottuagenne andrei difilato da Torino a Bari, capitale delle fuglie, chi si amplia ed abbellisce ogni giorno di più, atalchè in un breve giro d'anni, diventerà la perla delle citta sul littorale italiano dell' Adriatico.

Mi recherei da quel consiglio comunale per dirgli: Sull' altra sponda dell' Adriatico in facciá a voi evvi la Macedonia, la cui popolazione discende da antichi coloni latini di cui conservò l'impronta nellà lingua malgrado quanto fece l'ellenismo e l'albanismo per ispegnerle. Questo popolo che si nomina Macedo-Romano e fu dal governo turco mantenuto in una crassa ignoranza ora è tutto acceso dàl desiderio d'aquistare quella istruzione indispensabile per conseguire incivilimento che già conseguirono i Daco-Romani.

Ma se gli sforzi dei patrioti Macedo-Romani, ed i soccorsi in loro prò Daco-Romani possono già in parte valere alla fondazione di scuole elementari, fanno difetti i mezzi per istituire scuole secondarie.

— Ebbene, signori consiglieri, io proporrei che si istituisse in Bari, un collegio convitto pei giovanetti macedo-rómani, i quali dovrebbero fare loro corso nell Istituto tecnico e professionale, comme se fossero cittadini baresi. A rettore del convitto dovrebb' esservi un probo macedo-romano; dovrebbero avervi un oratorio conforme alle esigenze del culto di rito greco ed avere a direttore spirituale un loro sacerdote uscito dal seminario della chiesa autocefala di Bucuresci, acciò la liturgia avesse luogo in linguá romana.

Vorrei che se fra i convittori vi fosse taluno che bramasse darsi all' esercizio pratico di una qualche professione, il municipio di Bari s'incaricassi di colocarvi a gratuito tirocinio in stabilimento conveniente; a mò di esempio in un officiná tipografica, presso un orinolajo, od altro industriale, o meccanico.

Vorrei insomma che si imitasse quanto si fà nel collegio internazionale di Torino ovi vi sono studenti Giapponesi, Birmani ed Arabi, per compieri i loro studi industriali e commerciali. Signori consiglieri, direi loro, l'Italia non deve aspirare a verun possesso territoriale sullá costa orientale nell' Adriatico; essa deve aspirare ad un più elevato scopo, quello di conseguire il dominio intelettuale di un popolo di sangue latino, redimendolo delle tenebre dell' ignoranza e salvandolo dal pericole di perdere colla propria lingua la sua nazionalità. Lo spazio ristretto che m si concede in quest' album, non mi permetti di sviloppare il mio concetto, non di dimostrare l'utile che nel verrebbe a Bari, e quale concorso pecuniario dovrebbe dare, per l'istituzioni di questo collegio convitte, che diverebbe il focolore dellà civiltà italiana per la Macedonia.

Altri in buona età, autorevoli per loro studi ed i loro incarichi si facciano a studiari questo mio progetto d'accordo col comitate sull' istruziorno elementare costituito in Vlaho-Clisura; a me sul limitare della tomba, a me il seniore dei filo-romani, basterà di averlo accennato.

Possano queste poche righe far prova del costante affetto che cieco, affranto di forze e di un età avanzatissima conservo tanto per Romani dell' anticá Dacia, come della Macedonia.

G Pegazzi Ruscalla

I ROUMAN

Un nivoulas, de fes, sus li pople s'estènd,
E li bàrri d'acié, negrejant dins lou monde,
Trason di lamp blaven, di tron l'afrous abounde.
De pèrtout raion plour e sang di bèu jouvènt

Clinado dins lou doù, la patriò se tèn.
Pèr quete sort maudi fau que l'iro desbounde
E qu'à la sourno Mort tant d'oustìo semounde?
Pèr-de-que s'escarni, quand poudrien entre-tèm

Canta, vieure en s'amant, li nacioun gènti sorre?
O Rouman, o moun fraire, aliuenchant ço qu'esorre,
Que Dièu, sus nòsti pas, en flour change li flèu!

Unido restaran, Prouvènço, Roumaniò,
Au fougau de l'amour, i font de l'armouniò;
An pèr liame sacra la lengo e lou soulèu. 1)

Clarinion

(des écoles chrétiennes)

1) Provençal (Avignon et les bords du Rhône), orthographe des félibres d'Avignon.

www.dacoromanica.ro

TRADUCTION

AUX ROUMAINS

Un grand nuage, parfois, sur les peuples s'étend — et les remparts d'acier, lugubres, apparaissant dans le monde — lancent des éclairs livides et des tonnerres l'affreuse profusion — De toute part ruissellent les pleurs et le sang des beaux jouvenceaux.

La patrie demeure penchée dans le deuil. — Par quel sort maudit faut-il que la colère déborde et qu'elle immole tant de victimes à la sombre Mort? — Pourquoi se déchirer quand les nations pourraient,

Charmantes sœurs, chanter, vivre en s'aimant? — O Roumain, ô mon frère, éloignant ce qui est horrible, — Que Dieu, sur nos pas, en fleur change les fléaux!

Unies elles resteront, Provence, Roumanie; — au foyer de l'amour, aux sources de l'harmonie; — elles ont pour lien sacré la langue et le soleil.

SÉNAT.

Ce que j'aimerai toute ma vie dans la liberté, c'est la liberté. Je ne comprends pas qu'on étouffe l'expression d'une idée, pourvu que la réfutation soit de droit. La plus grande force qui existe sous le ciel, c'est la vérité, et elle finit toujours par prévaloir: on ne peut que la retarder.

Socrate attaquait les faux dieux; on l'a tué: ses critiques et ses doctrines lui ont survêcu. Jésus-Christ attaquait le paganisme et la société païenne; on l'a tué: douze apôtres sont sortis de son sang. On les a tués à leur tour; le lendemain de leur mort, ils étaient douze mille. Ils ont fini par couvrir le monde.

La plus effroyable des exterminations n'a abouti qu'à la plus éclatante des victoires. Tous les rois, avec tous leurs bourreaux et tous leurs canons, sont moins forts qu'une parole vraie écrite dans un livre. Vous avez, contre l'homme, l'échafaud; contre le livre, la censure et le brûlement. Mais rien n'y fait; le monde, dans sa démence, a beau se défendre contre la vérité: il lui appartient.

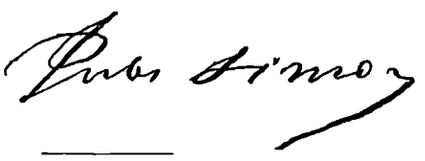

LA MACEDO-ROMÂNI

Ale ostilor romane retăcite sentinele,
Ce-aţi făcut voi cu vulturii ce Traian v'a 'ncredinţat?
I-aţĭ lăssat voi se se pérdă 'n ale Pindului vălcele?
Sau in cursele străine aŭ căḑut şi i-aţi lassat?

De mulţi secoli duceţi vĭaţă de iloţi în subjugare;
Aţi uĭtat şi chiar mândria numelui cel strămoşescu;
Nici mai sciţi c'a vostră ginte este nobilă şi mare;
Nici nu mai simţiţi în vine póte sânge românescu?

Voi purtaţi încă stindardul sentinelelor romane.
Nu-l vedeţi? E 'n gura vóstră: este limba ce vorbiţi.
Dar pe-acestŭ stindardu stau multe pete barbare, profane.
Alergaţi dar toţi la scolă şi 'nveţaţi se-l curăţiţi.

Despre méză-zi, de peste Dunărea cea lată 'n şale
Vĕntul adiind aduce un cănt departat de jale.
Acel cănt... o doĭnă pare; limba 'i dulce.., s'ascult dar:
Armoniile durerei au al lor farmec amar!
Voi, ceĭ veseli, nu maĭ tórceţi al placerei móle caer;
Este crud, când altul plânge, s'arunci veseliĭ in aer!
Când sunt ómenĭ cariĭ sufer, nu opriţi suspinul lor,
Dus de Serafimi, s'ajungă la inima tuturor!....

«Fraţi romani, cea doină zice într'o limbă românéscă
«Dulce ca şi desmerdarea dintr'o gură fecioréscă,
«Fraţi romani, voi, romani liberi, ageri vulturi de Carpaţĭ,
«Dulce este-al vostru sóre; aerul ce respiraţĭ
«Nu vă 'nadușă plămăniĭ.... La noi aerul ne-apasă;
«La noi è de vécuri nopte, — nopte-déssă, fiorósă!
«Fraţi romani, voi, romani liberi, ageri vulturi de Carpaţĭ,
«Intunerecul şi jugul ne zugrumă.... Ajutaţi!...»

Cetaţian român, deslégă băerile pungei tale
Şi fiĭ darnic, când îţĭ cere ajutor un frate 'n jale.
Tu, ĭa'ţĭ arma, şi giberna, şi fii gata, brav oscean;
Póte 'ţi ḑice: Inainte! vitézul Teŭ Căpitan.

MUSA ŞI POETULŬ

Ce facĭ, Poete, cu diva-ţĭ lră,
Ce facĭ cu darulŭ sĕŭ îngerescŭ?
. . . . Alle eĭ córde, vaĭ, amuţiră,
De când în templu-mĭ nu te ḑărescŭ!

Stellele 'n bolta cea infinită,
Florile 'n câmpurĭ şi 'n plaiŭ pe munţĭ
Plângŭ frumuseţea lorŭ strălucită
C'o laşĭ uitărĭĭ fără s'o cânţĭ.

Şi-aĭ să daĭ seama la judecată
Susŭ, înaintea Celluĭ prea sântŭ,
Pentru schintea din cerŭ picată,
Ce porţĭ în sufletŭ josŭ pe pământŭ.

— Aşŭ cânta, Musă, cerulŭ cu stelle,
Viua splendóre din Infinit,
Dar, veḑĭ, în callea inimeĭ melle
Întâlniiŭ Steaua ce am doritŭ:

www.dacoromanica.ro

E steaua viețe-mĭ predestinată
S'o iubescŭ tainicŭ și s'o adorŭ,
Să vădŭ în ochi-ĭ bolta 'nstellată,
Sóre, natură, și allŭ meŭ dorŭ.

Așŭ cânta rosa cea din câmpie
Și micșuneaua ce ride 'n plaiŭ,
Sub codrulŭ verde plinŭ d'armonie,
Unde natura pare unŭ raiŭ.

Dar colea 'n valle, într'uă grădină
Mĭ-a surrêsŭ Flórea ce am visatŭ;
Ea è frumósă, mândră regină
Și florĭ și liră i s'a 'nchinatŭ!

Iancu N. Caracaș

CÂNTIC HAIDUCESC

Dulce și frumósă
E a nóstră viață;
Peștera noptuósă,
Codrul cu verdeață,
Ne este Palat!
Vin cu noi voinice,
De nu ești ferice,
De ești împilat!

Cântă turturica
Lin pe murg de séră;
Rugea, viorica
Dulce ne 'npresóră
Cu al lor miros;
Ușor roua pică,
Pe a nóstră chică,
P'un ochiu scânteios.

Vină cu noi june,
Ce vei resbunare;
De ai sînge 'n tine
De ai sufflet tare,
De ai foc în sîn!
Vin de 'ți armă pumnul,
Să țipe streinul
Daca ești Român!

Ianuarie 1880.

Fragment din comedia *Bunul Părinte*, jucată pe scena Theatruluĭ Național la 21 Iunie 1856.

C. Negruzzi

Importanța limbeĭ naționale

Când cătămŭ în trecutulŭ omenirĭĭ, ni se înspăimântă mintea de nenumeratele nume de popóre, cari aŭ apărutŭ, aŭ domnitŭ cât va timpŭ pe pământŭ și apoĭ aŭ dispărutŭ. Nu mĕ ocupŭ aci de popórele prévechĭ, despre carĭ Istoria nu ne dă decât ideĭ vagĭ și incerte; mĕ gîndescŭ numaĭ la acele națiunĭ marĭ, carĭ aŭ jucatŭ rolurĭ importante în lume, la acele națiunĭ, alŭ cărorŭ nume chiar era spaima și gróza popórelorŭ vecine. — Déră din tote aceste popóre, câte maĭ trăescŭ astă-dĭĭ?

Aŭ fostŭ Asirienĭĭ și Babilonĭĭ, a carora capitală prin vastitatea sa, prin mărirea și tăria ziduriloru-sele și maĭ cu sémă prin averile sele ajunsese să fiă minunea lumeĭ.

Aŭ fostŭ Persiĭ cu domnie întinsă și puternică, aĭ cărorŭ Impĕrațĭ, nemulțămițĭ cu domnia Asieĭ, aŭ năvălitŭ nu o dată în Europa vrînd s'o cotropiască cu nenumeratele lorŭ hordiĭ.

Aŭ fostŭ Egiptenĭĭ, poporŭ vechiŭ și puternicŭ, care după ce s'a înavuțitŭ din pradile străine, a înalțatu Piramidele uriașe, udate și frămêntate cu lacrimele sclavilorŭ.

Aŭ fostŭ Cananienĭĭ și Fenicienĭĭ ceĭ comercianțĭ și atâtea și atâtea popóre vechĭ. — Aŭ fostŭ Goțiĭ, aŭ fostŭ Hunĭĭ, aŭ fostŭ Avarĭĭ și Tatarĭĭ, și câte alte popóre din timpurĭ maĭ puținŭ vechĭ, din carĭĭ însă n'a maĭ remasŭ astă-dĭ altŭ-ceva de cât unŭ nume însocitŭ maĭ totŭ de una de sânge și de gróză; or câte o ruină jălitóre, care ne arétă locŭlŭ pe unde aŭ trecutŭ o dată aceste popóre.

Văile Dunărĭĭ, prin fertilitatea și posițiunea lorŭ geografică, aŭ atrasŭ și aŭ servitŭ de trecétóre multorŭ popóre cotropitóre. Românĭĭ, carĭĭ aŭ ocupatŭ aceste locurĭ mănóse déră deschise, câte n'aŭ avutŭ să sufere din partea acestorŭ popóre. Câte trude și câte necazurĭ n'aŭ avutŭ să îndure, când ostenițĭ de resistență în contra valurilorŭ năvălitóre, eraŭ silițĭ să se retragă la munțĭ, or să se pituliască păně să trécă și să se scape de aceste blesteme ale luĭ D-dĕŭ!

Este de mirare cum acestŭ poporŭ, o mână de ómenĭ aduși de Impĕratulŭ Traian, cum aŭ pututŭ să resiste la atâtea nevoĭ și la atâta sumă de popóre străine! Și acéstă mirare devine încă și maĭ mare, când ne gîndimŭ, cum națiunĭ multŭ maĭ puternice și multŭ maĭ numeróse aŭ căḑutŭ, și încetulŭ cu încetulŭ s'aŭ stinsŭ cu desăvîrșire.

Este adeveratŭ că Românulŭ a suferitŭ multe; însă în tóte nevoile, în tóte necazurile sele, când n'a maĭ pututŭ lupta cu arma în mână, când póte nu i-a maĭ fostŭ permisŭ să aibă o armă, atuncĭ, ultima sfîntă datoriă a sa, ce se credea legatŭ că trebue s'o împliniască, era să'șĭ țină și să păstreze limba părintéscă în sânulŭ familieĭ sele, și acéstă limbă lăsată moștenire sfîntă de la părințĭ, s'o lase și elŭ moștenire intactă copiilorŭ seĭ. Fiă în or care țĕră va fi fostŭ Românulŭ, fiă în meḑiuloculŭ or cărorŭ némurĭ se va fi aflatŭ, elŭ a simțitŭ însă totŭ de una o bucuriă nespusă, o bucuriă nebună, ca să șĭ manifeste dorulŭ séŭ păsulŭ sĕŭ celuĭ d'unŭ sânge cu dînsulŭ în limba părințilorŭ seĭ. — Fiă c'a locuitŭ în văile Dunărĭĭ, fiă la Prutŭ, fiă peste Carpațĭ, Românulŭ, vréŭ să ḑicŭ maĭ multŭ țĕranulŭ românŭ, elŭ între aĭ seĭ totŭ de una a ḑisŭ: *Suntŭ Românŭ* séŭ *'sŭ Românŭ;* séŭ déca

www.dacoromanica.ro

a trăitŭ la pólele Pinduluĭ, or pe ţermurile Adriatice, Românulŭ, de şi a primitŭ alterarĭ în cuvintele sele, însă elŭ nu şĭ a negatŭ origina, nu şi a uitatŭ limba; elŭ a ḑisŭ totŭ de una si tutulorŭ *hiu Românu, valach!*

Acéstă tărĭă în a păstra obiceiurile moştenite strămosescĭ, acéstă iubire de limba sa părintéscă; acestea, noĭ le credemŭ că aŭ fostŭ elementele cele puternice, cari aŭ ajutatŭ pe Românĭ să'şĭ scape esistenţa sa ca naţiune şi să nu se pérdă în meḑiuloculŭ atătorŭ valurĭ de popóre străine, ce aŭ năvălitŭ în atâtea rîndurĭ peste capetele lorŭ. Limba şi obiceiurile aŭ fostŭ paladiulŭ de scăpare alŭ Românilorŭ. Déca Româniĭ trăescŭ astăḑĭ încă ca naţiune, acésta o datoréză tenacităţiĭ lorŭ în a şĭ păstra obiceiurile şi limba părintéscă.

Şi déca acéstă limbă românéscă a fostŭ păstrată cu atâta tărĭă de părinţiĭ nostrĭi în nisce timpurĭ întunecóse şi pline de nevoĭ, căt de multŭ suntemŭ datorĭ noĭ s'o păstrămŭ şi s'o cultivămŭ astăḑĭ, când lumina civilisaţiuniĭ sĕ întinde din ce în ce asupra nóstră, şi când vedemŭ din faptă, că numaĭ conservarea obiceiurilorŭ şi a limbeĭ părintescĭ ne-a scăpatŭ şi ne-a datŭ esistenţa nostră naţională de astă-ḑĭ.

11 Ian. 1880. C. A. Stoicescu

(Profesorŭ).

DORINŢA MEA

Geologia ne învaţă istoria pământuluĭ; ea lŭ ia din momentulŭ formaţiuneĭ selle, si, dupŏ dispositiunea stratelorŭ ce-ĭ formézŭ cója, dupŏ descoperirea, în aceste strate, a differitelorŭ remăşiţe de animale şi plante ce aŭ trăitŭ, în differiţiĭ timpĭ aĭ vêrsteĭ selle, ea ne arată numerósele transformărĭ ce a încercatŭ planeta ce locuimŭ în lunga sea essistentă, ne reveléză causele carĭ aŭ produsŭ aceste modificărĭ şi în ce modŭ aŭ lucratŭ elle pentru ca să producă schimbările la carĭ a fostŭ suppusŭ pământulŭ pênĕ să ajungă în starea în care lŭ videmŭ astă-ḑĭ.

Ceea ce *Geo-logia* ne învată despre pământŭ, uă *Macedologiă* aşŭ dori să ne înveţe despre transformările la carĭ aŭ fostŭ suppuşĭ fraţiĭ nostrĭi din Macedonia pre terrâmulŭ limbeĭ, stărĭi sociale si a moravurilorŭ; să ne arate, în amăruntŭ, carĭ aŭ fostŭ causele ce aŭ lucratŭ assupra acestorŭ transformărĭ de la ruperea lorŭ de patria mamă şi pênĕ astăḑĭ. Acésta este dorinţa mea cea maĭ intimă în privinţa lorŭ, căcĭ cunnoscinţa trecutuluĭ este conducătórea viitoruluĭ.

Apostolescu

Formele de guvernăment nu sunt relle in sine, dear guvernanţiĭ sunt reĭ, fiind că punŭ tot de auna interesul lor personal şi de partidă, maĭ presus de binele patrieĭ.

Ch. Sulsioty

À MIRÈIO GLEIZE [1])

Mirèio es lou pantai de l'amo amourousido,
De l'engèni que mounto es lou rai arderous;
Mirèio es la Prouvènço e soun soulèu courous;
Mirèio es ta patrouno amado e benesido.

Dóu païs di felibre ounte Mistral presido
I desèrt ounte pais lou lioun di péu rous,
Li pouëto en renoum d'elo soun amourous,
E sa glòri grandis sèmpre mai enlusido.

Lis amaire dóu Bèu à toun brès soun vengu,
Chatouno de moun fraire, e li vers au plóugu
E de cant miejournau pos faire uno courouno;

Em 'aqueste sounet iéu vène te bressa:
Que Diéu te fague bello autant que ta patrouno
E que posques coumpli soun raive acoumença!

Marsiho 12 de febrié de 1880.

alphonse Tavan

TRADUCTION

À MIREILLE GLEIZE

Mireille c'est le rêve de l'âme aimante; du génie qui s'elève c'est le rayon ardent; Mireille c'est la Provence et son soleil radieux; Mireille c'est toi patronne aimée et bénie.

Du pays des félibres où Mistral préside, aux deserts où paît le lion au poil roux, les poètes en renom sont amoureux d'elle, et sa gloire grandit de plus en plus illustre.

Les adorateurs du Beau à ton berceau sont venus, fillette de mon frère, et les vers ont plû et de chants méridionaux tu peux te faire une couronne;

Avec ce sonnet-ci moi je viens te bercer: que Dieu te fasse belle autant que ta patronne, et puisses-tu accomplir son rêve commencé!

1) Provençal, sous-dialecte d'Avignon et des bords du Rhône. Orthographe des félibres d'Avignon.

www.dacoromanica.ro

Gregoriu Ghica

Domn Moldoveĭ 1727—1733. Apoĭ Domn Munteniei 1733—1735.

www.dacoromanica.ro

Ión Gregoriu Ghica

Domnŭ Muntenieĭ 1660—1673.

www.dacoromanica.ro

LOS OJOS

En la parte superior de la cabeza, lo mas cerca posible de la frente, mansion de la inteligencia, puso dios los ojos, como señal del fuego de la vida.

De que manera funcionan los ojos, como transmiten al cerebro las impresiones qui reciben? La ciencia, que estudia sobre cadaveres los fenómenos de la existencia, destroza los ojos de los animales y de las personas que mueren, da nombre a las partes de que se componen, ve los nervios que sirven de telégrafo desde los ojos al cerebro, calenta, y se asombra de lo que va sabiendo, aunque en realidad sepa muy poco.

El hombre, que ha inventado el cristal, no ha podido inventar nada tan trasparente como el cristal de los ojos. El hombre, que cree saberlo todo, no ha podido saber como se compone ese cristal cuando se rompe, de que manera se le devuelve su transparencia cuando la pierde.

Por raro capricho de la naturaleza siempre original, siempre abundante en novedades, los ojos lucen distintos matices, lo mismo en los hombres que en los animales. Pero la naturaleza, constante partidaria de la armonia, ha dispuesto que esos matices esten de acuerdo con el tinte del cutis, cuando este pertenece a un rostro humano, con el color de la piel cuando los ojos adornan la cabeza de un animal.

Vereis ojos de esmeralda en un gato pardo atigrado, pero siempre los tendrá de amarillo topacio el que sea del mismo pelo que

> aquel gran Zapiron el blanco y rubio,
> que despues delas aguas del diluvio
> fue padre universal de todo gato.

De la misma suerte el blanco y pálido rostro de una hermosa del eroste, requiere dos ojos azules como el cielo al amanecer un dia de primavera, y el moreno rostro de una hija de Sevilla no se comprende sin el complemento de dos ojos negros como el manto de la noche y ardientes como el sol que les dió su luz cuando se abriéron a la vida.

Donde está la verdadera belleza, en los ojos negros o én los ojos azules? Hay mas poesia en aquellos que en estos, ó son estos mas poctícos que aquellos? He aqui, una cuestion de gusto, dificil de resolver teoricamente y mas todavia en la practica. Hay una dulzura tan angelical, una expresion de bondad de alma tan grande en los ojos azules! Pero los ojos negros revelan viveza de entendimiento, corazon enérgico y apasionado..... Yo, por mi, no me atrevo a escoger.

Cuando mis ojos encuentran en frente los ojos negros de una hermonina española conozco que me abraso de repente: pero a los efectos del incendio sucede el extasis de la contemplacion si dan luz à mis ojos los tranquilos destellos de dos ojos azules rodeados de trenzas de oro.

A esa parte de los ojos donde está el matiz que los distingue la llaman los naturalistes el iris. El mismo nombre tiene el arco de brillantes colores que asoma en el cielo al acabar la tempestad para anunciar el buen tiempo. Es decir: que si por un momento anubla pasagera tormenta el cielo de los ojos en que contemplais el horizonte de vuestra dicha, no temais; alli está el iris, que lucira en seguida para anunciaros el buen tiempo.

No quiero acordarme de los nubes de temporal al hablar de los ojos. Los paises en que el cielo está nublado de ordinario son tristes y frios. Respetemos la disgracia de las tuertas, que son las que tienen nubes de temporal en los ojos.

El punto céntrico de los ojos, lo que les da animacion, se llama en España las niñas y las pupilas. Ignoro por que razon la ciencia no ha dado a èsa parte de los ojos algun nombre compuesto de palabras griegas.

La ciencia no se distingue comunmente por lo poetico de las denominaciones que inventa, pero en este caso se ha mostrado práctica y prudente. La palabra francesa *prunelle*, equivalente à la española pupila, no es a mi juicio, tan expresiva como esta. Solemnemente declaro que encuentro el nombre castellano exacto y apróposito como ninguno para indicar la animacion, la vida que hace tan irresistibles los ojos de mi patria.

¿No ha de haber alegria en un semblante donde viven dos niñas? No han de interesarnos dos ojos, cada uno de los cuales guarda una pupila juguetona? En los paseos, en los jardines de las plazas siempre hay niñas que en bulliciosos córros dan animacion à aquellos sitios. Cuando el invierno cubre de nieve el suelo donde hubo hierba, las niñas desaparacen y con ellas la alegria del jardin ó del paseo. Las niñas de los ojos, llenas de vida, retozonas, alegran el semblante y le hacen simpático y agradable. Cuando las niñas de los ojos estan muertas bajo la nieve de las canas que el tiempo echó sobre la cabeza en que vivian, cuando la luz del sol no sirve para alegrarlas, y son inútiles, para llevar al cerebro impresiones ¡ qué triste y meláncólica expresion la del semblante qué antes animaron!

Y hubiera habido menos exactitud en llamar niños a las niñas de los ojos. Los juegos de los niños, remedando la lidia de los toros ó los ardides de la guerra, tienen siempre algo de mala intencion que no existe en los juegos de las niñas.

¡ Ay lector! no te detengas demasiado á contemplar las alegres niñas de unos ajos, ya vistan el azul de los cielos, ó el enlutado y brillante matiz del azabache. A poco que logren interesarte con sus juegos no podrás menos de convertirte en tutor y curador de aquellas pupilas.

Por mas que las niñas de los ojos lleven siempre este nombre, no vayais a creer que su niñez es eterna. No por cierto. Por la misma razon en algunos puntos de España se llama niñas á todas las solteras, aunque les sobre edad para tener nietos.

Entre el apagado mirar de unos ojos abiertos à la luz hace setenta años y el fuego de otros que sólo han visto las flores de veinte primaveras, hay la misma diferencia que entre las personas que llevan en su cara aquellas niñas.

Los naturalistas se entusiasman estudiando la estructura de los ojos del hombre, y de los animales y examinando las propriedades de la retina, de la cornea, del cristalino, del nervio óptico y del humor vítreo; los que admiramos la naturaleza sin ser naturalistas nos ponemos à punto de perder la cabeza cuando nos mira por casualidad una mujer de buenos ojos.

Los naturalistas ven en esos globos de cristal colocados en el rostro, el principio fundamental de la cámara oscura; la base de la fotografia; los espejós que llevan al alma la reproduccion del paisaje y de las escenas que se desarollan delante del individuo; yo no sólo encuentro en los ojos el organo propio del sentido de la vista: me parece que son ademas los balcones por donde se asoma el alma. Creo que los ojos no sirven unicamente para trasmitir al cerebro lo que pasa por fuera, sino que dan a conocer a los que estan alrededor lo que ocurre dentro del cerebro con quien se corresponden.

Los ojos del basilisco, animal fabuloso, segun el veraz testimonio de los poetas, causaban la muerte de aquel sobre quien se fijaban. La fatal atraccion ejercida por los ojos de ciertas serpientes sobre tímides pajarillos, segun los viajeros, tan dignos de fe como los poetas, la influencia de la vista del magnetizador sobre el magnetizado, al decir de

www.dacoromanica.ro

los que creen en el magnetismo y merecen igual crédito que los viajeros y los poetas, todo eso es la prueba de que desde muy antiguo se ha observado que las intenciones de la persona ó del animal se retratan en sus ojos.

¿Quien duda que no sólo al pajarillo, sìno al hombre mismo puede dominar el terror si los ojos de una fièra se fijan insistentes en el, retratando la amenaza? Yo no he tenido ocasion de ver á un leon ó á un tigre en el campo, y no me pesa, pero al verlos enjaulados comprendo que en aquel caso aterren á cual quiera en quien fijen sus ojos donde se pinta el furor y la mala intencion que los anima.

Cuando el gato echa atras las orejas y bufa, sus ojos revelan el mal humor que le domina; cuando acceha un raton ó sigue los movimientos de una pelotilla atada à un hilo para hacer le jugar, en el brillo y en la ínquíetud de sus ojos se conoce la lijereza con que va á precípitarse sobre su presa. Los ojos del perro, fijos en los de su amo dicen que está leyendo anticipadamente en aquellos los órdenes que van darle, y en los ojos manífiesta la sumísion yel arrepentímiento cuando amenazado de un castigo se echa en el suelo pidièndo perdon al amo que le amenaza.

De la misma suerte cuando los ojos de una hermosa de pocos años se fijan en el suelo, en el abanico que sus manos abren y cierran sin descanso ó en el ramito de flores que sus dedos acaricìan, no creaís que aquellos órganos de la vista llevan al juvenìl cerebro lleno de ilusiones la imágen del suelo, del abanico ó de las flores; no: llevan la imagen de los ojos de aquel mozo que contempla los de la inesperta doncella.

En los ojos de esa resuelta morena que pasó el portazgo de la treínta años podrán leer los tuyos, á poco que entìendas el idioma de los ojos, una inscripciòn grabada para tì, que te dice: „soy viuda, y Usted me conviene"; en los de aquella otra, sí su marido no fuera corto de vista, observaria estampado el retrato del amable y convenente amigo que constantemente acompaña al matrimonio; en los ojos del juez ve el críminal experto la impresion que en el que ha de sentenciarle ó absolver le producen sus dis culpas, y lee anticipadamente las preguntas que va a dirigirle. Los ojos del diputado que interpela con entusiasmo politico al gobíerno revelan a quìen entiende de tales a suntos que semejante entusiasmo viene desde la cabeza hasta la lengua sin haber pasado por el corazon, y en los ojos del niño que envuelto en los mantillas sostièuen los brazos de la nodriza, ojos que apenas saben fijarse todavia en los objetos, comprenderás que conoce y distingue à sumadre entre otras mujeres, como en los ojos de una de las presentes conocerás tu tambien que aquellos ojos y no otros son los de la madre del niño que la contempla.

Como balcones donde se asoma el alma, los ojos permiten ver la alegria y el pesar que rebosa por ellos desde el corazon ó la cabeza. En su cristal se retrata la risa unas veces y otras los empañan las lágrimas. No sé de que manera es más poderosa una mujer, si cuando radia en sus ojos la alegria ó cuando el llanto asoma por ellos. El a gua y el fuego son elementos igualmente temibles, y lo mismo puede uno morir abrasado por el fuego que despiden unos ojos que ahogar se en un mar de lágrimas.

No faltan, sin èmbargo, ojos que gracias à su forma, ni sirven al alma de quien los lleva bajo la frente para asomarse donde la vean ni para que ella pueda ver. Esos ojos no se parecen à los del gato ni a los del perro, son idénticos a los ojos del besugo.

Prueba del aprecio en que tenemos à los ojos propios y a los ojos de los demás es la multitud de refranes y frases vulgares en que los mencionamos, sin duda, lector, querrás a cualquier persona como à las niñas de tus ojos; conocerás á muchos capaces de meterse por el ojo de una aguja y de sacarse un ojo por quebrar á otro los dos; daras un ojo de la cara por lo que te guste, abriendo tanto ojo en tus asuntos, por que sabes que el ojo del amo engorda al caballo y que en un abrir y cerrar de ojos sucede una des gracia, si no se duerme con los ojos abiertos ó se está siempre ojo alerta sí ojo avizor. No te materas por los ojos de nadie, pero si te ìrán los ojos detras de alguna muchacha que al verla te llene el ojo; cuando los tuyos esten malos te acordarás de que al ojo con el codo, y aunque no temas que te hagan mal de ojo, habrá muchas noches inquèno pe guerlos ojos, consultando à alguìen, por que mas ven en quatro ojos que dos ynada debe hacerse à ojo de buen cubero. Habrás mirado tal vez por el ojo de la llave, apreciarás el ojo de gallo en los vinos, y a caso tengas ojos de pollo en los dedos de los pies.

Lector querido, para concluir: si pasas tus ojos per estos reglones, no los mires con malos ojos; piensa que no tengo a quien volver los ojos, más que a ti y que te pido que los veas con ojos de bondad, por que no me consolaria de tu desden aquello de: „ojos que no ven, corazon que no síente."

Madrid 12 de Abril 1880.

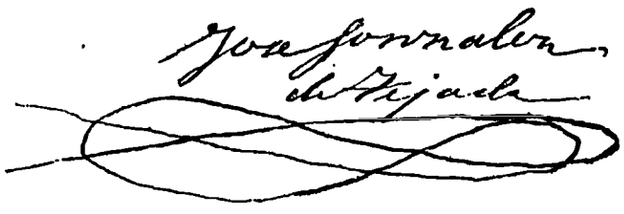

PATRU-ḐECÏ DE MUCENICÏ

In ḑiua de 9 Marte, după trecerea celor nouĕ babe tradiţionale, care ne aducŭ lapoviţa şi frigulŭ, biserica nóstră rĕsăriténă celebrézĕ memoria a patru-ḑecí de martirí, ale cărorŭ nume nu sciŭ déca se maĭ potŭ ţiné minte, tocmaĭ fiindŭ că suntŭ aşia de numeróse.

In acelaşĭ timpŭ însĕ, poporulŭ românŭ practică treĭ străvechĭ obiceiurĭ, despre care ni se oferĕ ocasiunea d'a scrie câte-va rônđurĭ.

La ţĕră, în diminéţa ḑileĭ de 9 Marte, se bate cu maiele în pămêntŭ, érŭ în oraşe, târgurĭ şi sate se facŭ şi se împartŭ aşia numiţiĭ „mucenicĭ", după ce maĭ 'nainte s'aŭ măturatŭ curţile şi grădinile, după ce — peste flacăra acestorŭ paie şi gunóie aprinse — s'a săritŭ de câte 3, 6 şi 9 orĭ înainte şi înapoĭ.

*

Baterea în pămêntŭ cu maiulŭ se esplică ast-felŭ la ţĕră. Pĕn'aci, gerulŭ a bântuitŭ aerulŭ ş'a domnitŭ pretutindenĭ, căldura rĕmâindŭ ascunsă în pămêntŭ pe totŭ timpulŭ de iérnă. Acum, cândŭ raḑele sfîntuluĭ sóre aŭ începutŭ sĕ zîmbéscă voióse, cândŭ a sositŭ timpulŭ aratuluĭ, lucrătoriĭ câmpuluĭ aŭ trebuinţă de căldură. D'aceia dérŭ batŭ pămêntulŭi cu maiulŭ, ca sĕ'lŭ siléscă a o da afară dintr'ênsulŭ, păstrândŭ d'aci înainte numaĭ rĕcórea şi umeḑéla, atâtŭ de folositóre productelorŭ.

Făr'a maĭ stărui asupra acesteĭ credinţe, faptulŭ demnŭ de reamintitŭ este că, la 9 Marte, pămêntulŭ intră în solstiţiulŭ de primă-véră, cândŭ începe acéstă multŭ frumósă juniă a anuluĭ şi cândŭ nóptea devine ecualĕ cu ḑiua.

Ast-félŭ, precum procede poporulŭ în privinţa maĭ tuturorŭ fenomenelorŭ naturiĭ, cum altă-dată amŭ arĕtatŭ că

www.dacoromanica.ro

procede spre a evita căderea trăsnetuluĭ — prin înfigerea în mĭdlocul curţiĭ a unuĭ toporŭ peste care se pune uă mână de sare, cându fulgeră şi plouă, fermându'şĭ cu modulŭ acesta unŭ imperfectŭ paratunetŭ [1]) — de asemenea, personificându pământulŭi, ĭi atribuie puterea de a da şi de a păstra aci frigulŭi, aci căldura, indicându, prin imaginĭ pipăite, uă lege pe care nu şĭ-o póte esplica printr'a cosmografieĭ sciinţă.

*

„Mucenicii" suntŭ colăceĭ, subţirĭ ca nesce micĭ covrigĭ, frământaţĭ din făină, fierţĭ cu nucĭ pisate şi cu miere. Eĭ se împartŭ la vecinĭ şi la rude, în micĭ străchióre, parte ca poménă, parte spre satisfacerea usurilorŭ sociale, silinduse fiă-care a'ĭ prepara maĭ bine, a-le da maĭ multă dulcéţă, ca ast-felŭ sĕ fiă maĭ plăcuţĭ la gustare.

De bună sémă că strămoşiĭ nosri, dreptŭ-credincioşĭ şi aplecaţĭ către bine-facerĭ, aŭ iubitŭ acéstă datină pentru diferite motive.

Maĭ întâiŭ, fiă-ce bucăţică de cocă, frământată, subţiată şi lipită la marginĭ în formă lungăréţă, ca figura omenéscă, simbolisa câte unŭ capŭ de sfîntŭ martirŭ, mortŭ pentru întemeiarea religiuniĭ: prin urmare erea câte unŭ darŭ în memoria acestorŭ premergĕtorĭ aĭ credinţeĭ.

Apoĭ, în tóte instituţiunile crestine se observă introducerea şi practicarea cu predilecţiune a caritățiĭ, a ajutorăriĭ celuĭ străinŭ şi fără de mĭdlóce, de unde datina de a se da câtŭ maĭ desŭ de poménă.

Póte că, în alŭ treilea rôndŭ, împărţirea de „mucenicĭ" însemna âncă ceva în vechime. Ḑiua de 9 Marte fiindŭ semnalulŭi că sosesce multŭ asceptata primă-véră, termenulŭ cându — după gerurile ierneĭ — se sfîrşescŭ tóte soiurile de ninsorĭ, a meilorŭ, a berzelorŭ etc., erea logicŭ sĕ se împartă câte ceva din făina anuluĭ trecutŭ, într'uă ḑi care anunţă reîntórcerea muncĭi câmpuluĭ pentru uă nouă recoltă.

Orĭ-care arŭ fi ênsĕ mobilulŭ şi originea acesteĭ darnice şi reciproce împărţelĭ de „mucenicĭ," faptulŭ constantŭ este că datina se păstréză cu religiositate pênĕ astădĭ, nu numaĭ la sate, ci şi'n oraşe, unde uă falsă civilisaţiune a isbutitŭ sĕ condamne dispreţuluĭ mulţime de alte obiceiurĭ tradiţionale, frumóse şi cu totulŭ inofensive.

*

Dérŭ şi maĭ însemnată e, din punctulŭ de vedere alŭ provenineĭ, deprinderea de a sări peste focurĭ în ḑiua de 9 Marte.

Din timpĭ preistoricĭ, foculŭ a fostŭ adoratŭ ca representaţiune, celŭ puţinŭ ca forţă a divinităţiĭ, din causa bine-facerilorŭ ce căldura şi lumina solară rĕvérsă peste omenire, pentru temeĭniculŭ motivŭ că numaĭ prin focŭ, prin arderea lemnelorŭ, prin topirea metalelorŭ, prin fabricarea uneltelorŭ, prin industriă şi comerciŭ s'a pututŭ realisa civilisaţiunea şi perfectibilitatea omuluĭ.

De şi adoraţiunea foculuĭ se întâlnesce chiarŭ la popórele nordice, totuşĭ Grecĭi şi Romaniĭ suntŭ vechiele popóre care i-aŭ datŭ uă deosebită importanţă. Cine nu cunósce povestea luĭ Prometeŭ şi cultulŭ Vesteĭ? Cine maĭ pune aḑĭ la 'ndouiélă faptulŭ că, pentru străbuniĭ nostrĭ, vétra erea sufletulŭ căminuluĭ; că acelŭ căminŭ erea unŭ altarŭ domesticŭ; că acelŭ altarŭ simbolisa tótă locuinţa şi 'ntréga vieţuire a omuluĭ din vechime; că în fine, la orĭ-ce schimbare de domiciliŭ, foculŭ din noua casă trebuia aprinsŭ din foculŭ celeĭ cu duioşiă părăsite? [2])

Ast-felŭ tradiţiunea spune că, la fundarea Romeĭ, nouiĭ cetăţenĭ aĭ noueĭ patriĭ aprinseră focurĭ de paie şi săriră peste dênsele, ca sĕ se purifice şi sĕ se desfacă de legăturile ce'ĭ uniseră cu locuinţele de maĭ 'nainte.

D'aci resulţă sĕrbătórea numită „Palilia," celebrată în toţĭ aniĭ întocmaĭ după cum facŭ la „mucenicĭ," sătenĭi românĭ în ḑiua de 9 Marte.

Dionisiu din Alicarnasŭ atribuie iniţiativa eĭ luĭ Romulŭ, şi acéstă a luĭ mărturiă e confirmată şi alţĭ scriitorĭ. In privinţa datineĭ ênsĕ, meritā a se cita treĭ dintre elegiaciĭ latinĭ.

Vorbindŭ despre Palilĭ, a căreĭ celebrare se făcea într'a un-spre-ḑecea ḑi înainte de calendele luĭ Maiŭ, după calendarul romanŭ, Tibulŭ narézā că păstorulŭ şi muncitorulŭ de la ţéră aprindea cu solemnitate, în acea ḑi, grămeḑĭ de paie uşióre şi că săria peste flacăra cea sacră: „levis stipulæ solemnes acervos Accendet flammas transilietque sacras. [1])"

Properţiŭ, vorbindŭ despre acelaşĭ lucru, se esprimĕ cam ast-felŭ: „în Roma, erea sĕrbătórea (pe care) strămoşiĭ aŭ numit-o Palilĭ, ḑiua cându pentru prima órā s'aŭ începutŭ zidurile oraşiuluĭ; (ast-felŭ se vedeaŭ pretutindenĭ) ospeţele anuale ale păstorilorŭ şi veselia mâncărilorŭ ţĕrănescĭ stropite de desfĕtare, veselia mulţimiĭ ameţite, sărindu'şĭ picióreleĭ nespălate peste câte-va grămeḑĭ de fênŭ aprinse icĭ şi colo:"

Quumque super raros fœni flammantis acervos
Trajicit immundos ebria turba pedes? [2])

In fine Ovidiu, în *Fastele* séle, tesaurŭ înjumĕtăţitŭ despre sĕrbătorile şi credinţele politeismuluĭ greco-romanŭ, vorbesce fórte pe largŭ despre diferitele esplicărĭ ce se puteaŭ da, în epoca sea, sĕrbătoriĭ instituite în onórea divinităţiĭ sub a căreĭ ocrotire se afla pusă agricultura. Printr'uă pĕtrundere caracteristică, poetulŭ se apropiă fórte multŭ de originea probabilĕ a sĕrbătoriĭ, ast-felŭ precum maĭ sus o arĕtarămŭ. Intre altele ênsĕ, mărturisesce că elŭ ênsuşĭ — pe cându erea copilŭ, de bună sémă — sărise, în ḑiua „Palilelorŭ", peste treĭ flacărĭ înşiruite, stropindŭ apoĭ foculŭ cu uă ramură de dafinŭ:

Certe ego transilui positas ter in ordine flammas
Virgaque roratas laurea misit aquas. [3])

Acéstă ceremoniă, în amintirea fundăriĭ Romeĭ, se repeta pe totŭ anulŭ ca actŭ religiosŭ şi în acelaşĭ timpŭ naţionalŭ. Cu numĕrulŭ secolilorŭ, se slăbi fervórea primitivă şi, din sĕrbătóre principalĕ, „Paliliele" deveniră unŭ simplu obiceiŭ, rĕmasŭ de la strămoşĭ, obiceiŭ practicatŭ ênsĕ cu veseliă de către sătenĭ şi de către copiĭ, care perpetuară — fără sĕ'ĭ pĕtrundă înţelesulŭ — acéstă datină de mare însemnătate.

*

Póte că mulţĭ din câţĭ vieţuiescŭ la ţéră aŭ întrebatŭ cu mirare ce însemnaŭ acele săriturĭ peste focurile aprinse în liniă la óre-care depărtare unele de altele. Şi li s'a răspunsŭ — o sciŭ şi eŭ din esperiinţă — că d'aci înainte vine primă-véra; că aŭ bătutŭ pământulŭi cu maiulŭ ca să dé afară căldura; că ast-felŭ, măturându curtea, coşarulŭ şi grădina, n'aŭ ce face cu gunoiulŭ şi cu paiele de câtŭ să le puie focŭ, spre a fi caldŭ totŭ anulŭ; că în fine e bine sĕ sară copiiĭ peste ele, ca sĕ nu'ĭ prindă frigurile, fiindŭ că flacăra peste care sarŭ gonesce frigurile din óse.

Ast-felŭ se pricepŭ şi ast-felŭ povestescŭ, căcĭ ast-felŭ li s'a spus şi lor de ceĭ maĭ bĕtrânĭ şi maĭ cu minte. Mie

1) A se vedé ale mele «*Incercări critice asupra unorŭ* Credinţe, datine şi moravurĭ *ale poporuluĭ românŭ.*»
2) A se vedé *La cité antique* par Fustel de Coulanges (Paris).

1) Tibulli *eleg.* lib. II, eleg. V, vers. 88—89.
2) Propertii *eleg.* lib. IV, carm. IV, vers. 73—78.
3) Ovidii *Fast.* lib. IV, vers. 720—721.

www.dacoromanica.ro

ênsĕ mi s'a părutŭ că esplicarea nu e îndestulătóre şi, cu ajutorulŭ scriitorilorŭ greci şi latinĭ, pe carĕ'ĭ amŭ spre îndeletnicire, amŭ creḑutŭ că e bine sĕ cercetezŭ însemnarea şi originea, pe atâtŭ de vechiă pe câtŭ şi de frumósă, a datineĭ ce pênĕ aḑĭ păstrămŭ noĭ Româniĭ, în ḑiua de 9 Martę, la „sfinţiĭ patru-ḑecĭ de mucenicĭ."

Dem. Teodorescu

PRISACARIUL CASIER

(Fabulă)

Un prisacar bun meşter, prin órba întâmplare
Agiunse ca se fie odată casier;
Anume nu ştiu unde, la vre o bancâ mare,
Saŭ chiar la Vistiria cu multe laḑĭ de fer.

Dar ce pot spune sigur, o ştie orĭ şi cine,
Că ceĭ ce-s puşĭ de grijă şi pază la prisâcĭ,
Când umblă prin ştiubeie, îşĭ ling de miere bine
Şi degete şi buze, chiar faguriĭ de's secĭ.

Deprinderea devine curat altă natură,
Acésta o cunóştem că 'n lume veţuim;
Ş'apoĭ natura este granit, nu boţ de sgură
Ce lesne se sdrumică atuncea când vroim.

Aşa şi casieriul, vĕ pot, de vreţĭ, convinge
Tot numerând la sume, îndată ce sfârşea,
Cu drag la degeţele se apuca a linge,
Câ sunt faguriĭ de miere, metalul îl credea.

Metalul nu e fagur, amanta-ĭ e rugina,
Rugina'ĭ veninósă, omórĕ nesmintit;
Dè-aceia casierul urmându-şĭ cu drag cina
Deprinderilor sale, sarmanul s'aŭ jertfit!

Gh. Ţâra

EL COSMOPOLITISMO

Para que el Cosmopolitismo signifique amor à la humanidad; para que ne sea la màscara que encubre el egoismo, es preciso empezar por amar à la Patria — que os diòs despues de diòs — y servirla con entusiasmo y abnegacion. La ausencia de patriotismo anuncia en el hombre, alma sin elevacion, espiritu mezquino corazon sin calor. El verdadero bienhechor de la Humanidad, es el que consagra sus fuerzos y su vida misma à dar independencia à su Pais natal, à defender y consolidar la Libertad en la Justicia.

Paris, febrero 1880.

J. M. Torres-Caicedo

Ministru plenipotenţiar al Republicel Salvador, la Paris,
Mare Cruce a Legiunel de onóre.

Aceux de mes amis Roumains qui, sous le coup des mécomptes et des nécessités parfois amères de l'heure présente, s'inquiètent et s'irritent, je dirai: Voyez ce qu'était la Roumanie, et voyez ce qu'elle est devenue. Hier, une province dont le nom était à peine connu dans l'Occident, aujourd'hui une nation qui a conquis sa place parmi les Etats souverains de l'Europe. Que le passé vous soit un garant pour l'avenir! Ayez foi et patience; soyez unis: et laissez le temps achever son œuvre. *Fata viam invenient.*

Février 1880. A. Obici

Nu in mulţi ci pucini arétă Dumneḑeu puterea sea!

„Nu in multi ci in cei pucini arétă Dumneḑeu puterea sea," ḑice cronicarul.

Graiŭ al intelepciuneĭ este acesta; graiu isvorit din piramida Esperiinţeĭ, piramidă dureros radicată cu pesurile si munca crudă a omenireĭ.

Dar decă nu in *mulţĭ* ci in ceĭ mai *pucinĭ* arétă Dumneḑeŭ puterea sea, cum este se fie *aceĭ pucinĭ*, cari, muncitori neobosiţi aĭ cugetărĕi divine, sunt meniţĭ a-ĭ da fiinţă ori cel pucin a face acé cugetare naltă, înţelésă de ceĭ mai mulţĭ?

Ceĭ *pucinĭ* sunt ceĭ tari, ceĭ neinvinsi si ceĭ neobosiţi numaĭ atuncĭ cand gendul lor este gendul multimei, cand din lucrul lor *binele* multimei isvoresce... Devotament, abnegatiune, intusiasmŭ, cand voĭ împleti anima celui mai neinsemnat fiŭ dintre fiiĭ unui popor, ce sacrificiĭ, ce minunĭ nu este acela in stare se facă!

O s'o vedeti intr'o pilda dintr'o mie.

*

www.dacoromanica.ro

Cordocuba este un seriman porcarŭ. De diminéța până in séră elŭ mănă haulind turma lui de vite, la păşiune pe malul Nistrului. — Si ce vite? Mana lui cade séra de oboséla ca o cracă desprinsă de vijelie de n'o mai potĭ urca in sus, atata a fost silit se învertésca ghioga: — Cea! tu rotofeiŭ! — Hidio! tu bólă!... — De! tu Labă-scurtă!... Cunoscĭ D-ta dobitoc maĭ neascultator, mai anevoiă de dat pe pîrte ca vitele din turma bietului Cordoçuba? Di-le *porcĭ* si ne am înțeles...

Bietul porcariŭ! Abie par'-că te otăresci se-ĭ ḑici pe numele meserieĭ, atata ea ne pare injosită. Bine că s'a maĭ gasit un poet ca *François Coppée*, carele in "Les humbles" se mai mangae meseriaşiĭ umiliță!

Dar acum 600 de anĭ în urmă de ar fi trăit *Coppée* si l'ar fi impins sórta pe la Nistru, óre cuteza-t-ar-fi se poetizeze pre al de badea Cordocuba porcarul? Teamă-mi e că nu, dupa ce ar fi veḑut cu ce dispreţu se uita satul la bietul Cordocuba si dupa ce ar fi simţit că in totă respublica Berladuluĭ si a Chiliei porcarul nu găsia horă la ḑi de serbătóre, în care se se prinḑa, făr ca îndată se nu ésă de la jocŭ şi fetele şi nevestele... Şi ce era de elu décă se brudia se fie si *urit la chip, orĭ insemnat de Dumneḑeŭ*, pe lînga că maná la campŭ vite cu cautare numai de St. Ignatie si tómna ori iérna, cand nevoia de *opincă* indréptă satele departate la coliba lui Cordocuba, dupe malul Nistrului!

*

Cordocuba din coliba lui cățărată pe o stincă naltă scăldată de dalbele unde ale Nistrului, cauta de departe si de departe cat putea ochiul lui cuprinde cu vederea, nu vedé pe la aniĭ 1276 decat pustietate... Colo, colo, in fundătura a de délŭ coperit de stejăriste de o fi vr'o locuinţă omenéscă, că esa un sul de fumŭ care danţuesce ca o grécă nebună de la Bizanţŭ, după cum i canta cobza ventului. Da, acolo e satul Lapuşna unde locuesce stăpânul turmelor ce le pasce Cordocuba... Veḑĭ, uitasemŭ se ve spunŭ că bietul flecau purta numai ponosul turmeĭ, dar turma era a altuia!

Pecat, ḑeŭ, că se cădè bietul baet se aibă si elŭ strinsorea lui, vitişorele lui, că era om întreg la fire, cu mintea deschisa spre tóte si priceput si tĕnĕr si sprinten de nu-l intrecea nime din tóta ţéra din prejur! — Ce mandru flecaŭ! ḑicea leica Safta, cand ĕl vedé, dar pe dată si amintea ca este porcarulŭ lui jupan Neagu si dicé: pĕcat! — Ce minte ageră ca burghiulŭ! esclama jupan Stanu pĕrgarul satuluĭ; pĕcat că e porcar!..

Porcar, fie, dar Cordocuba era fecior de ómenĭ: tata-seu fusese popă, bunu-seŭ ear popă... Tot auḑind in casa părintéscă cetanie pe limba slavonéscă, Cordocuba prinsese niţel graiŭ de băserică de se uită de la un card de vreme chiar si betrăniĭ judeţĭ cu drag la cuventul lui si dicea cugetul seu: „Uite, de apuca se traescă tată-seŭ, părintele Onufrie, si deca Tatariĭ nu li prada vitele si nu li ardea Casuşora din Salciile Cotului-Moreĭ, uite, Cordocuba era se ésă fruntaşŭ in ţéră, ori se făcé si el un cinstit preot... Ce pecat de băet!"

Dar se te fi intemplat o data faţă cand Cordocuba povestea istoriile ce le inveţase de la taica-seu reposatul părintele Onufrie, nu, ḑeŭ, nu l'ai mai fi uitat! Atuncea se fi veḑut cum si Leica Safta a ţifnósă pentru ca este nemotenia cu Pîrgarul, si Mariora fiica Şoltuzului, si Anica Despinei lui Tistu cel anteiu din Barlădeni, toti flecaiĭ si toate fetele nu mai vedéu in Cordocuba pre bietul porcarŭ care le a stricat hora pentru că s'a fost prins si el la ea, că de! 'i juca si lui anima cum ḑicea arcuşul lui moş Strungă alautarulŭ, — ci rotogol — stupŭ in jurul lui, cu urechile ciulite se nu pérdă necĭ fărime de vorbuliță, cum mi-ţi ascultaŭ cu nesaţiŭ povestele din betrăni ale luĭ Cordocuba! — Spunea flĕcăul istoria lui Trojan Imperat, ala care a facut şanţul mare de trece si pe langa Prut, apoĭ cum stramoşiĭ nostri a adusŭ imperaţia pe aice tocmaĭ de peste noue mari si de peste noue ţeri. Dar apoi istória Imperatului Ioniţa!... Ai! ce pui de român!... Cum mi ţi-a răpus sub piciórele lui pre toţi duşmaniĭ românului! Cum mi l'a domolit pre Grecul cel fălos din Bizanţŭ! Cum mi ţi l'a bătut si prins si ferecat in temniță pre Baldovin, ăla de luase Bizanţul in numele Crestinătaţei si apoi se legase de Imperatia crestină a Imperatului nostru Ioniţa... Da căte şi mai căte!... De podidia lacrimile pe Pergar că-ci nu mai sunt asia timpuri acuma si muierile cu obrajiĭ roşĭ de miscarea mai iute a sangelui, — se intreba tainicŭ cu mintea lor: óre de ce nu mai sunt barbatii nostri tot atat de aprodi ca aceia de atunci?...

— Ce folos! ḑicé Moş Vlasie judetul cel mare, ce folosŭ! este si acuma imperatie peste Dunărea, — Imperatul Constantin... Numai nu sémană surcica cu tulpina, macar ca ḑice vorba românului că da... Unde mi-e vitejia lui Ioniţa Imperatul si unde slăbiciunea lui Constantin!...

— Şi d'aceea, respunde Cordocuba, traimŭ si noĭ mereŭ cu ḑilele în mănă, si nu suntem vrednicĭ sĕ ne apărămŭ satele si turmele de limbele streine, de Tătarĭ.... Hă! căci nu se gasesce o mănă de flĕcăĭ de Dómne-ajută si ai vedé, jupan Vlasie, că nu ş'ar maĭ bate veneticiĭ joc de noi si de ale nóstre!...

Fetele facute ciótcă in jurul Porcarului, intr'o ḑi cănd el ḑicé aşa vorbă, cautara la flacaii din jurŭ si par'ca s'ar fi intrebat cu lumina adûncŭ graitóre a ochilor lor frumosi: da ce? voi nu sunteţi flecai voinicĭ cat Porcarul acesta?

Ba bine că ţi-o da mana se ḑici *nu*, cand te întrébă ochi femăcătorĭ de muiere si cand in desagiĭ vieţiĭ nu aĭ mai mare gramadă de ani de căt 18—25! — „Da noĭ ce suntemŭ, mă Cordocubo... striga Asanel al Pîrgaruluĭ, un flecaŭ de 18 anĭ...

— Da ce ne creḑĭ pe noĭ, fârtate!? repetă cu glas unit toti ceilalti.

Pîrgarulŭ catâ cu dragŭ la Asanel; satul întregŭ de fete si mueri desmérda cu graiurile tacute ale animei pre flecai, numai Soltuzul ţine capul inclinat pe peptu si cu coda baltagului taie rabóje pe lutul din bătătură, ținend ochii priponiti pe un cuget.

— Da ce te sbaţi cu gendurile, jupan Aurele? Nu-ţi ḑice anîma graiŭ de bucuriă cand auḑi pre flecăii nostri că-sŭ gata se se asemene cu ceia din ḑilele de vitejia in care amu copilarit noi ăstia de suntemŭ acuma cu neoa pe capu?

— Hei, frăţie Ovidene, se li ajute Dumneḑeŭ, da ce se póta face o mană de flecăi, fara ajutor de la imperatia, faţa cu *linghile* de tatari, cari ne napustescŭ mereŭ?...

— Nu in multi, nea Aurele, ci in pucinĭ aréta Dumnedeu puterea sea, dicea parintele Onufrie, Dumneḑu se-i faca parte din bucuriile Raiului.

*

Cateva ḑile dupa aceea, Cordocuba frămenta cu anima lui plină de doruri, graiul lui Ovidénu: *Nu in multi ci in pucini*... Tata-seu, un preot, o ḑisese... Vorbă din scripture o fi... Apoi scripturele graescu ele altu ceva decat adeverul?... Dar unde sunt si cei *pucini?*

— Şi ochiulu mergend iute pe calea gendului, Cordocuba se vede in fruntea a catorva sute de voinici tinend pept Tatarilor, si numele 'i cresce din sat in sat... Cine scie, pote ajunge numele lui până la auḑul imperaţiei... Şi apoi

www.dacoromanica.ro

ĕlŭ chiamă Constantin Imperatul şi-ĭ dă oste mare şi bate cu ea de tot pre Tatarĭ si atuncĭ, dè! lucrul se póte — Mariora Pĕrgarului uită că el a fost un biet porcariŭ si...

Cine nu a patit macar odata in vieţa sea ca Cordocuba? Cine nu a visaţ dea 'mpiciórele, dusŭ cu gendulŭ de acè calauză ratacitóre care este anima nóstra?

Numai Cordocuba nu era flecaŭ care ce a visat se nu cerce a lu face aevea. — Ş'apoi cándu se tocmesce voia omului cu a lui Dumneḑeu ce bine este peste puterile omului?

Cateva ḑile după ce asemenè genduri se luptară in mintea lui Cordocuba, eata că, intr'o ḑi, vede, din nălţimea stîncei unde-i era coliba, radicandu-se un norŭ mare de pulbere, dincolo de Nistru... — Ce se fie? Nu este verteju de ventu... De buna sémă sunt Tatarii cari earaşi navălescu... Nu e timpu de perdutŭ... Omulŭ se'şi aciuéscă turmele răpede... Peste pucine ore ar fi prè tărḑiu!...

— Turmele? Da ce? atata are Românul mai de preţu? respunde mintea lui Cordocuba; turmele? dar ţéra e mai mult ca turma lui Jupan Neagu din Lăpuşna... Da! se cercŭ a-mi apara mai nainte de tote ţéra...

Abiè a gandit aşa si eata'lŭ fugind cat 'lu ţine piciorele pănă la Lapuşna si iute la turnulu cela de lemnu învechit dela Băserică si bam! bam! bam! sună jalnic clopotul de dandana...

Se adună satulu... Toti, tote alérgă din tote partile.

— Ce este? Ce este?

— Ce se fie? Tatarii! vin tatarii!

Si femeile alérga se si iée copilasii se-i adapostesca prin scorbure si fetele tremurand cauta apararea parîntilor lor...

— Haideti flecai!... A sosit dioa ce doreati!.. Cu mine flecai, striga Cordocuba... Puneţi mana pe cóse, topóre, arcuri... Iute, iute... Nu in scorbure se adăpostesce unu voinicu ci in cetatea cè tare a voiniciei lui? Cu mine, fratilor! „Nu in mulţi ci in pucini arétă Dumnedeu puterea lui!“

Glasul lui Cordocuba unit cu alŭ clopotului băsericei strebatu într'o clipă în totu satul... Peste o óră cateva sute de juni, inarmati cu tot ce le caḑuse sub mană, îndesuiau pasul lor spre Nistru, in directiunea unde vedeaŭ radicandu-se din ce in ce mai aprópe norul de prafŭ...

Cand sosira la Nistru era timpŭ, Tatariĭ începeŭ al trece... Cordocuba le strigă:

«Măi tatare, tineţi calul
Măi tatare, lasă malul,
Nu cerca a trece rîul...».

*

Tatariĭ nu eraŭ d'asta dată in numĕr mai mare decăt doue-trei miĭ; ce li trebuia ostirĭ multe ca se prade *Lapuşna* şi se facă cateva mii de robi şi robe? Aŭ cercat-a cineva in rendurile din urma se li stè împrotiva? Aşa cugetara ei si venira mai pucini la numer decat ori cand.

Cordocuba inse, porcariulu celu despreţuit si cu flecăiĭ din Lapuşna, ajutaţĭ de nalţimea malului Prutului si inflacaraţĭ de acele simţiri care dau celor puţini victoria contra celor mulţi, putură se ḑica, cateva ore dupa aceea, tatarilor, murindi, sdrobiti de ghioga porcarului si de cósele flecăilor:

«Măi Tatare, undè tie pala?
Măi Tatare und' tie calul?
Măi Tatare und' tie fala?
Nu spuseiŭ se nu treci malul?
Nu s-iéi tu, măi vecine,
Ce-i Românul in turbare?
Corbii muscă acum din tine
Măi Tatare, măi Tatare!»

*

Din acé ḑi numele lui Cordocuba sbură pe aripa faimei din sat in sat, din cetate in cetate, din imperăţiă la imperătiă...

— Nu mai ḑicéŭ fetele: pecatu! neci chiar ţifnósa Lelea Safta.

Dar pecat! ḑice-voiŭ eŭ, că nu mi mai remăne locŭ in acésta carte se scriu faptele ce le a mai făcut Cordocuba, „ca se remănă *urmasilor si nepotilor se le fie pilda si inveţătura:*“ ca nu in cei multi ci in cei putini se arétă puterea lui Dumnedieu!

V. A. Urechia

DEMETRIE COZACOVICI

Am dat mai sus (pagina 93) reproductiunea uneĭ fotografii a lui *Demetrie Cozacovici.*

Cine deja nu cunoscé la moral pe acest barbat din fapta cea românească d'a si fi lasat tota averea în favorea culturei nationale a compatrĭotilor sei? Aci inse sunt la locul lor cateva note biografice ale lui Cozacovici culese dela unii din compatriotii lui.

Demetrie Cozacovici este nascut la Minciu (Mezzovo) in Muntele Pindu, la 1790, din parintĭ români. Orfan de tată la versta de 6 ani, fu crescut de catră un unchiu al seŭ dela Viena, la carele maica sea, fiind saracă, se vedu silită a-lu tramite. Acesta, cu numele Cozacovici, avea in Capitala Austriei o casă de comerciŭ pe linga care ataşă pe junele nepotu. Contactul cu Românii din Viena desteptă in junele Demetrie Cozacovici consciinţa nationale: elu se simţi românŭ si anima lui incepu a se înflacara de dorul d'a vedé cu proprii sei ochi acé ţera unde Românii sunt, ori cat de apesati de jug streinŭ, totuşi stapănĭ locului, adeca tera românescă. Ocasiunea i se presentă după 1821. După acéstă dată pare ca alergă dela Viena spre a intra in şirurile primei armate române, dupa isgonirea Domniei grece. Inteligenţa rara a lui Cozacovici, nu întarḑiă a-i concilia iubirea nu numai a capilor armatei ci chiar si a Domnitorului Alesandru Ghica. Acesta 'lŭ 'naintă in scurt timpŭ, la gradul de Capitanŭ la Cavaleriă si adjutant domnescŭ. — Mai apoi, directiunea rusescă, ce luă domnia lui Bibescu neconvenindu lui Cozacovici, elu refuză d'a merge in Rusia, unde Domnitorul voia se 'lu tramită spre a mai face studie militare, şi-si dete demisiunea din ostire. Retragerea sea i dete timpŭ se se mai ocupe de afacerile sele si aceste, bine ingrijite, prosperară d'ajunsŭ c'a in scurt timpu Cozacovici se pótă trăi cu ore-care indemănare, deşi tot deauna cu economiă înţeleptă. Acéstă economiă si-o împuné elu dicend amicilor sei: „Eu am ceva, dar natiunea mea nu *are* ce-ĭ trebue: neci scolă, neci băserică. Nu se cade se cheltuescu ce amŭ pe nimicuri şi se-mi uitŭ de patria mea“.

Nu, elŭ nu si-a uitat patria natale. Demetrie Cozacovici, fericit d'a fi vedut că dela 1864 România se gandia si la Românii din Peninsula Balcanică, esi donă tot avutul seu, la 60,000 franci, pentru infiiinţarea unei scoli române peste Balcani. Abie confidase testamentul seŭ uneĭ epitropii compusă din D.D. General Tell, I. Bratianu, Sideri, Goga si V. A. Urechiă, si elŭ, trecu la viéta eterna in 21 August 1868.

Eterna fiă memoria ta, Cozacovici!

www.dacoromanica.ro

Radu Negru
(după muriĭ Curţeĭ de Argeşiŭ)

Fanariotul

www.dacoromanica.ro

Noul cetăţean din Dobrogia !

www.dacoromanica.ro

Fiă ca esemplulu seu se afle imitatori numerosi! Atunce alaturea cu „Scola Cozacovici“ din Gopistea, vomŭ avé altele, ḑeci si sute, si cultura română va fi asecurata!

SOUVENIR DE VOYAGE

Tandis que je suivais, à travers la fumée,
Pensif, tout en voyant la flammè pétiller,
Les premiers craquements de la bûche allumée,
J'ai senti tout d'un coup, dans la chambre fermée,
La bonne odeur du bois brûlé dans le foyer.

Comme on retrouve en soi, d'une naïve image,
L'aspect, toujours vivant, des horizons connus!
Tout nous présente encor la nature sauvage;
A travers les chemins parcourus en voyage,
Les souvenirs d'hier sont bientôt revenus.

Je me suis rappelé les pays de bruyères,
Les rochers parsemés d'ajoncs et de genêts,
Et les feux de chasseurs allumés sur les pierres,
Où la moindre broussaille arrachée aux clairières,
Exhâle, en s'embrasant, le parfum des forêts.

Antony Valabrègue

Prinderea raporturilor armonice împrăştiate în natură, dintre formă şi fond, pentru realisarea tipurilor este misiunea Arteĭ.

T. Veressi

Am plecat de dimineaţă
De-al tĕu dor călăudit
Îmĭ cântà cucul in faţă
Te-am catat — nu te-am găsit.

Nicĭ pe cămp, nicĭ printre stele,
Nu eraĭ. — Dar ce ḑic eu?
Tu vis al iubireĭ mele,
Te-ascundeaĭ de privirĭ rele,
Colè in sufletul meu!

N. Coleati.

HIU, ESCŬ SI SÛNT ROMÂNU!

Optu-spre-ḑĭece vécuri grele
Disparé-vor cá şi erĭ,
De când moşii ginteĭ mele
Aŭ cuprinsŭ aceste ţĭerĭ;
Şi dela Traianŭ celu Mare
Şi pân' astădĭ, nencetatŭ,
Multe ḑile de 'ntristare
Şi de glorii amu gustatŭ.

Semênţĭ'a cea latină,
Aşeḑata 'n resaritŭ,
Şĭ-a făcutŭ icĭ radecină
Şi frumosŭ a încolţitŭ.
Şi prin viscoli de urgiă
Stéu'a dênsei n'a apusŭ,
Ci luptândŭ cu forţa viă,
S'a 'nalţatu totŭ maĭ în sus.

Căci nu pĭere o naţiune
Care are de 'mplinitŭ
O chĭamare ce-i împune
Geniul seŭ fericitŭ;
Totu prin lupte cât de crunte,
Şi 'mpilări fără parechĭ,
Îşĭ redică lat'a frunte
Sentinel'a Romeĭ vechĭ.

Dela Tisa pân la mare,
Din Carpaţĭ şi până 'n Pindŭ,
Totĭ simţescŭ acea chiamare,
Totĭ acelasĭ focu aprindŭ;
Şi la vocea ei străbună
Toţĭ se 'nşiră şĭ-o susţinŭ,
Şi din câte părtĭ resuna:
Hiu, escu si *sûnt Românu!*

Într'unŭ cugetu şĭ-o simţire
Eĭ gatescŭ unŭ vĭitorŭ,
Care póte cá sè 'nspire
Fericire tuturoru;
Şi chiamarea minunată,
Ce Traianu ne-a 'ncredinţatŭ,
Se va 'ncununá odată
Cu triumful meritatŭ!

Iosif Vulcanu

www.dacoromanica.ro